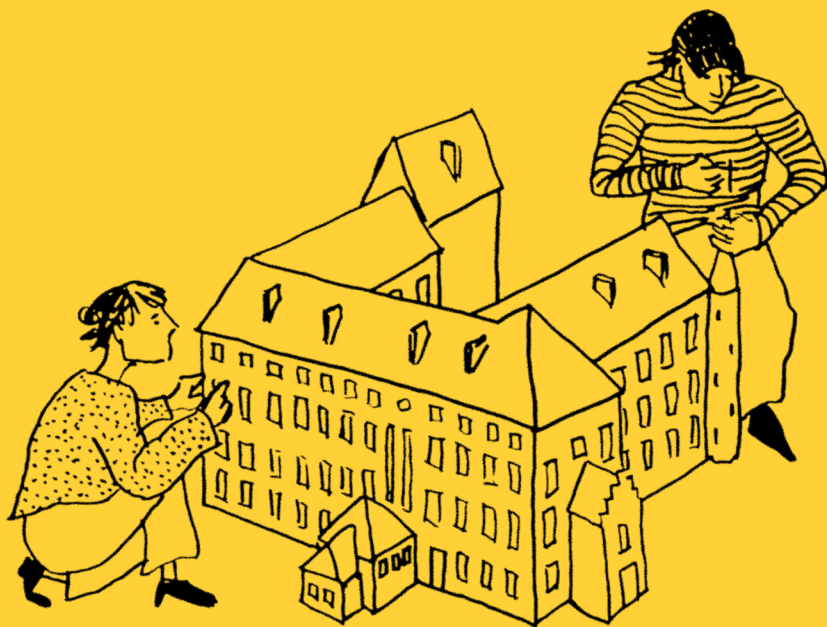

PLEIDOOI VOOR

BROED RUIMTE

DE HERONTWIKKELING VAN HET
MARIA-MAGDALENAKLOOSTER NAAR
EEN SEMI-PERMANENTE BROEDPLEK

ASTRID BERLENGÉ

JEF POTARGENT

"De auteurs geven de toelating om deze masterproef voor consultatie beschikbaar te stellen en delen van de masterproef te kopiëren voor persoonlijk gebruik. Elk ander gebruik valt onder de bepalingen van het auteursrecht, in het bijzonder met betrekking tot de verplichting de bron uitdrukkelijk te vermelden bij het aanhalen van resultaten uit deze masterproef."

"The authors give permission to make this master dissertation available for consultation and to copy parts of this master dissertation for personal use. In all cases of other use, the copyright terms have to be respected, in particular with regard to the obligation to state explicitly the source when quoting results from this master dissertation."

Astrid Berlengé en Jef Potargent augustus 2024

Pleidooi voor breedruimte

Astrid Berlengé, Jef Potargent

Studentennummers: 01910029, 01808408

Promotoren: prof. Joachim Declerck, prof. dr. ir.-arch. Maarten Van Den
Driessche

Begeleiders: ir.-arch. Eva De Bruyn, ir.-arch. Bram Vandemoortel

Masterproef ingediend tot het behalen van de academische graad van

Master of Science in de ingenieurswetenschappen: architectuur - stadsontwerp en architectuur

Academiejaar 2023-2024

ABSTRACT

Dit werk sluit aan op de ‘atlas van broedplekken’ een casuïstische analyse van broedplekken. Broedplekken zijn stedelijke laboratoria, die zowel sociale als ruimtelijke weefsels verdichten door maatschappelijke uitdagingen te concretiseren op een plek. Ze stellen de ontwikkeling van sociaal kapitaal voorop en zijn constant in evolutie. Ze hebben een adaptief karakter waardoor ze kort op de bal kunnen spelen bij veranderingen in de maatschappij.

Uit de analyse in de atlas leerden we dat tijdelijkheid een handig middel kan zijn voor broedplekken. Een tijdelijke bezetting zorgt ervoor dat men flexibel moet zijn op ruimtelijk en organisatorisch vlak. Het geeft broedplekken het vermogen om snel te kunnen reageren op de urgente behoeften van de buurt. Een tijdelijke opzet heeft een sociaal-experimenteel karakter dat lokale buurtontwikkeling kan ondersteunen. Tegelijk dwingt tijdelijkheid een noodgedwongen afscheid af. Duurzame oplossingen vragen om stabiliteit, wat tijdelijke invullingen niet altijd kunnen bieden. Het maakt broedplekken dus ook kwetsbaar. Gebruikers worden aan de deur gezet vanaf dat de renovatie of herontwikkeling van de site begint. Het engagement gaat zo verloren en sociale linkjes worden verbroken. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit niet gebeurt?

‘Een Pleidooi voor broedruimte: De herontwikkeling van het Maria-Magdalenaklooster naar een semi-permanente broedplek’ handelt over de paradoxale aspecten van tijdelijke buurtontwikkeling, toegepast op de case Mona van Toestand in het Maria-Magdalenaklooster. Het doel van Toestand is om de lokale partners en de buurt tijdelijk te begeleiden om een gezamenlijke plek te maken voor en door iedereen, met de hoop dat ze hierna op hun eigen benen kunnen staan. De sociale impact primeert in het project van intensieve maar kortstondige ondersteuning. Het model van Toestand, gefocust op tijdelijkheid, heeft echter haar limieten. Wat gebeurt er na hun vertrek? Het moet sommige initiatieven alleen achterlaten, wat het succes van buurtontwikkeling en sociale ondersteuning ondermijnt.

Kan deze tijdelijke invulling ook fungeren als een test voor toekomstig gebruik van de ruimte die niet alleen de buurtontwikkeling ondersteunt, maar ook helpt bij de herontwik-

keling van een site? Wat kunnen we leren uit deze tijdelijke bezetting en welke aspecten nemen we mee om de toekomst van dit klooster vorm te geven?

Deze thesis zoekt via ontwerpend onderzoek naar manieren om een semi-permanente broedplek vorm te geven, die tijdelijkheid met stabiliteit combineert. We gebruiken deze tijdelijke invulling als hefboom om het Maria-Magdalenaklooster te herontwikkelen.

We verbeelden drie verschillende toekomstscenario's voor het Maria-Magdalenaklooster. De architecturale ontwerpen van de broedplek gaan om met de paradox van tijdelijkheid door de stabiliteit van een langetermijnvisie en de wendbaarheid van tijdelijkheid te combineren. Voortbouwend op het engagement van Toestand zoeken de toekomstscenario's naar een balans tussen de belangen van de private eigenaar, de gebruikers en de buurt. De scenario's focussen op de samenwerking tussen actoren en programma's en werken met minimale architecturale ingrepen. Ze zijn gestructureerd volgens een tijdlijn, een stappenplan dat het traject richting de toekomst bevattelijk probeert te maken. Vanuit de reflectie op de ontwerpen destilleren we tot slot de essentie. We maken een pleidooi, formuleren eisen die als advies kunnen dienen bij de herontwikkeling van het Maria-Magdalenaklooster.

EXTENDED ABSTRACT

“This work aligns with the ‘atlas of breeding places,’ a case analysis of breeding places. Breeding places are urban laboratories that densify both social and spatial tissues by concretizing societal challenges in a place. They prioritize the development of social capital and are constantly evolving. They have an adaptive nature that allows them to be reactive to changes in society.

From the analysis in the atlas, we learned that temporariness can be a useful tool for breeding places. A temporary occupancy ensures that one must be flexible both spatially and organizationally. It gives breeding places the ability to respond quickly to the urgent needs of the neighborhood. A temporary setup has a socio-experimental character that can support local neighborhood development. At the same time, temporariness forces an inevitable farewell. Sustainable solutions require stability, which temporary arrangements cannot always provide. This also makes breeding places vulnerable. Users are shown the door as soon as the renovation or redevelopment of the site begins. Engagement is lost and social links are broken. How can we ensure that this does not happen?

‘A Plea for breeding space: The Redevelopment of the Maria-Magdalenaklooster into a Semi-Permanent breeding place’ deals with the paradoxical aspects of temporary neighborhood development, applied to the Mona case by Toestand in the Maria-Magdalenaklooster. Toestand’s goal is to temporarily guide local partners and the neighborhood to create a shared space for and by everyone, with the hope that they can stand on their own afterward. The social impact is paramount in the project of intensive but short-term support. The model of Toestand, focused on temporariness, however, has its limits. What happens after they leave? It must leave some initiatives behind, undermining the success of neighborhood development and social support.

Can this temporary arrangement also function as a test for future use of the space that not only supports neighborhood development but also aids in the redevelopment of a site? What can we learn from this temporary occupancy and which aspects can we extract to shape the future of this monastery?

This thesis seeks through design research ways to create a semi-permanent breeding place that combines temporariness with stability. We use this temporary arrangement as a lever to redevelop the Maria-Magdalenaklooster.

We envision three different future scenarios for the Maria-Magdalenaklooster. The architectural designs of the breeding place deal with the paradox of temporariness by combining the stability of a long-term vision and the agility of temporariness. Building on the engagement of Toestand, the future scenarios seek a balance between the interests of the private owner, the users, and the neighborhood. The scenarios focus on the collaboration between actors and programs and work with minimal architectural interventions. They are structured according to a timeline, a roadmap that tries to make the path to the future viable. From the reflection on the designs, we finally distill the essence. We make a plea formulating requirements that can serve as advice for the redevelopment of the Maria-Magdalenaklooster.

INHOUD

Aanleiding	14
Methodiek	18
Vanuit vooronderzoek	20

DEEL 1: OBSERVATIE 24

Kennismaking met het klooster	26
Kaart Brussel	26
Kaart van Jette	28
Inplantingsplan Maria-Magdalenaklooster	32
Een verkenning van het klooster	36
Toestand als organisatie	46
Methodiek van permanenties:	48
Participatieve bouwdagen	50
Tijdelijkheid als keuze	50
Mona: de huidige invulling	52
Toegankelijkheid en iconografie	54
Programmarooster	56
Reparatie-atelier	56
Het trapje	59
Partners	60
Actorenschema	70
Waarom Mona een broedplek is	72
Wat als Mona een broedplek kan blijven?	78
Buurtontwikkeling als impact	78
Keerzijde van de medaille	78
Buurtontwikkeling of herontwikkeling	79

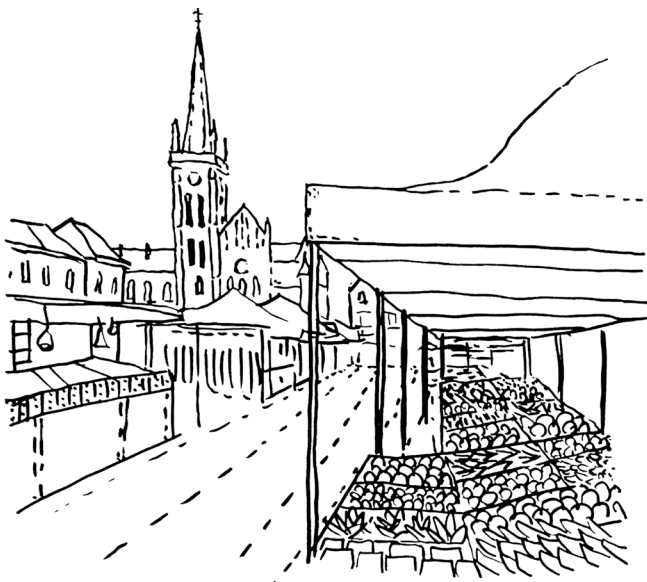
DEEL 2: ONTWERPEND ONDERZOEK 82

De ontwerpstrategie	84
Drie pijlers	86
Maatschappelijke themas	86
Erfgoed	87
Leegstand en betaalbaarheid	90
Toegankelijkheid en publieke ruimte	91
Sociaal kapitaal	93
Adaptief karakter	94
Leidende principes	96
Een verkennende aanpak	97
Drie thematische scenario's	98
Een grondslag	99
Tijdlijn	100

HET PRODUCTIEF KLOOSTER	104
Grondslag	105
Programma	106
Tijdlijn	108
0. Terugblik naar het verleden - erfgoed	110
0.1 Culturele erfenis van het klooster	110
0.2 Patergaragisten als inspiratie	110
0.3 Onderhoud van het klooster	110
0.4 Materiaalhergebruik	111
1. Oproep nieuwe actoren - sociaal kapitaal	112
1.1 Huidige dagelijkse bewoners	112
1.2 Op zoek naar een duurzaam organisatiemodel: Miss Miyagi en Track als inspirerende voorbeelden.	114
2. Drempels wegwerken	122
2.1 Inclusief beleid	122
2.2 Fietsatelier	123
2.3 Luifel	124
2.4 Opening in de tuinmuur	125
2.5 Iconografie en openbare agenda	126
2.6 Rondgang	127
3. Witruimtes	130
3.1 Een efficiënt programmarooster	130
3.2 Ateliers in de gang	135
3.3 Muren worden schuifdeuren	136
3.4 Keuken	137
4. Start grote renovatiewerken	140
4.1 Renovatie slaapunits	140
4.2 Nieuwe gedeelde badkamers	142
4.3 Renovatie artists-in-residence units	142
4.4 Opvangcentrum	142
4.5 Vide	145

HET ZORGZAAM KLOOSTER	146
Grondslag	147
Programma	148
Tijdslijn	150
 0. Terugblik - erfgoed	 152
0.1 Culturele erfenis van het klooster	152
0.2 Bibliotheek van Alexandre als inspiratie	152
 1. Oproep nieuwe actoren - sociaal kapitaal	 153
1.1 Huidige dagelijkse bewoners	153
1.2 Op zoek naar een duurzame organisatiestructuur: Project Betlehem en Track als inspirerende voorbeelden	155
 2. Drempels wegwerken - toegankelijkheid	 162
2.1 Inclusief beleid	162
2.2 Inblik in de tuin	162
2.3 Opening in de tuinmuur	162
2.4 Bloementuin	164
2.5 Trapje	166
 3. Witruintes - adaptief karakter	 170
3.1 Een efficiënt programmarooster	170
3.2 Turnzaal	174
3.3 Keuken installeren	174
3.4 Muren worden schuifdeuren	174
 4. Start grote renovatiewerken - leegstand en betaalbaarheid	 178
4.1 Renovatie woonzorgunits	178
4.2 Renovatie sociale woningen	181

HET EDUCATIEF KLOOSTER	184
Grondslag	185
Programma	186
Tijdslijn	188
 0. Terugblik - erfgoed	 190
0.1 Educatie in context van de kerkelijke geschiedenis	190
0.2 CEJ als inspiratie	190
0.3 Bibliotheek als leeromgeving	190
 1. Oproep nieuwe actoren	 192
1.1 Huidige bewoners	192
1.2 Op zoek naar een duurzaam organisatiemodel	194
 2. Drempels wegwerken	 198
2.1 Omgaan met typologie: schoolgebouw of broedplek	198
2.2. Een jeugdig klooster	198
2.3 Nieuwe ingangen in de tuinmuur	199
2.4 Heractivering van de achteringang	200
2.5 Speelplaats	200
 3. Witruimtes	 204
3.1 Een efficiënt programmarooster	204
3.2 Gedeeld ruimtegebruik: kapel en turnzaal	208
3.3 Een uitgebreide keuken en refter	208
3.4 Leestuin	210
3.5 Klaslokalen	211
 4. Grote renovatiewerken	 212
4.1 Polyvalente ruimte	212
4.2 Buitentrap	214
4.3 Renovatie van de artist-in-residence units	215
 NAZICHT	 218
Het productief klooster	221
Het zorgzaam klooster	223
Het educatief klooster	225
Conclusie: criteria voor een duurzame broedplek in het maria-magdalenaklooster	228
Maatschappelijke thema's: essentiële programma's	229
Sociaal kapitaal: essentiële actoren	232
Adaptief karakter: essentiële factoren	234
Waarom het klooster een waardevolle plek in de omgeving kan zijn	235
Pleidooi voor broedruimte	238
Bibliografie	240

Je wandelt op het spiegelplein in Jette. Het is zondag en dan is het markt. Je wandelt door de drukte van de roepende marktkramers, langs de groentenverkopers, de slagers, de kaasboeren. Naast de kerk staat dan altijd het kippenkraam.

Je stapt verder door het rumoerige volk, en komt langs een hoge muur. Hier wandel je normaal gezien altijd voorbij, maar deze keer staat er een poort open. Een kleurrijk bord nodigt je uit. Nieuwsgierig beslis je om even binnen te kijken.

Het grote klooster was je nog niet eerder opgevallen. Je volgt een pijl, en opeens sta je in een fleurige tuin. De drukte van de straat en de markt zijn achtergelaten, en hier is het rustig. Wie had gedacht dat er achter die grote muren zich zo een vredige wildernis bevond.

Welkom in Mona.

AANLEIDING

Dit werk is een vervolg op de analytische studie van broedplekken, een atlas van broedplekken. Die atlas omvat onder andere een analyse van hoe broedplekken omgaan met tijdelijkheid. Daarin komt een onderscheid tussen tijdelijkheid als keuze en tijdelijkheid als noodzaak naar voor.

De motivatie om te kiezen voor tijdelijkheid is de mogelijkheid die tijdelijkheid aan buurtbewoners biedt om zelf initiatief te nemen. Tijdelijkheid schept ruimte voor experiment op vlak van sociaal ruimtegebruik en participatie.¹ Een tijdelijke invulling kan kortstondig een groot engagement ontwikkelen in de buurtomgeving. Het is een handige tool voor broedplekken om aan buurtontwikkeling te doen.²

Tijdelijkheid is echter niet voor elke broedplek een keuze. Voor vele broedplekken zijn de gebouwen waar ze verblijven een toevluchtsoord in een maatschappij met verpletterende vastgoedprijzen. De tijdelijke invulling is voor sommigen een noodzaak.³ De tijdelijke invulling is ook een stijgend fenomeen. Tijdelijke bezettingen zijn zelfs zo populair geworden dat publieke en private vastgoedontwikkelaars leegstaande gebouwen opkopen om hierop te speculeren. Het zorgt ervoor dat commerciële kunst- of cultuurinitiatieven vaker verkozen worden boven inclusieve sociale doelen.⁴ De sociale herwaardering van een plek die tijdelijke invullingen evoceren, kan leiden tot een economische waardestijging. Vaak zetten de eigenaars van het gebouw waar broedplekken tijdelijk onderdak kregen, broedplekken dan ook aan de deur vanaf dat de renovatie of herontwikkeling begint. Een tijdelijke invulling kan dan eindigen in een project waar deze gebruikers niet meer welkom zijn. Het engagement en de buurtontwikkeling gaan dan verloren en samenwerkingen en sociale linken kunnen zo verbroken worden. Tijdelijkheid maakt broedplekken dus ook kwetsbaar.⁵ Met de hete adem van vastgoedspeculanten in de nek, zijn broedplekken vaak enkel afhankelijk van het engagement van mensen uit de buurt of andere vrijwilligers.⁶ Dat engagement is een fragiele fundering om op te bouwen: in tijdelijkheid schuilt onzekerheid.⁷

1. Elsa Marchal. "Tijdelijk gebruik geeft inzicht." A+ 304 (2023): 45-48.

2. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master's thesis, Ghent University, 2024), 70.

3. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 75.

4. Els Silvrants-Barclay, "Over tijdelijkheid en permanentie: De archipelago van de nomadische kunstenaar," Ruimte 46 (2020)

5. In het hoofdstuk Lessen voor Stadsbestuur, wordt beschreven hoe de broedplek Onderstroom moest sluiten vanwege stadsvernieuwingplannen. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 44.

6. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 76.

7. In dit artikel worden ook de moeilijkheden van sociaal artistieke plekken beschreven. Lietje Bauwens en Els Silvrants-Barclay, "Ruimte voor kunst (en andere stedelijke fantasieën)," Rekto:Verso, 2020, geraadpleegd op 20 april, 2024, <https://www.kunsten.be/nu-in-de-kunsten/ruimte-voor-kunst-en-andere-stedelijke-fantasieen/>.

©Jef Potargent

Tijdelijkheid kan bijzonder effectief zijn voor sommige broedplekken maar in de zoektocht naar duurzaamheid is er nood aan stabiliteit. Hoewel tijdelijkheid en stabiliteit schijnbaar tegengestelden zijn, zijn ze eveneens niet incompatibel. In de case Broei uit de atlas zien we hoe tijdelijkheid met stabiliteit gecombineerd wordt.⁸ Zowel het Duivelsteen of de Nieuwlandsite fungeren als een vaste uitvalbasis waar tijdelijk nieuwe projecten georganiseerd worden. Ze werken ook seizoensgebonden. Elk zomerseizoen wordt een nieuw traject gestart waar men nieuwe samenwerkingen met andere collectieven en partners aangaat. Hun organisatie blijft stabiel dankzij de architectuur, het maatwerk van meubels alsook het vaste team. Toch blijven ze ook flexibel, adaptief en buurtgebonden dankzij hun tijdelijke projecten. Ook bij Globe Aroma zien

8. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 112.

we eenzelfde soort wisselwerking van tijdelijke projecten en partners, maar ook zij blijven stabiel dankzij een aantal vaste partners: zoals Terra Nova en Baita. Door enkele ruimtes van hun gebouw permanent aan hen te verhuren, krijgen ze extra inkomsten die hun artistieke en sociale werking helpt draaiende te houden.⁹

In dit onderzoek willen we aan de hand van scenariogebonden ontwerpend onderzoek op zoek gaan naar een ontwikkelingsstrategie voor broedplekken op leegstaande sites, die de potenties van tijdelijke invullingen combineert met een stabiele toekomstvisie.

Zo kwamen we op de tijdelijke invulling Mona, een project van Toestand. Toestand kiest actief voor tijdelijkheid en ziet dat als haar speelveld. De focus van de organisatie ligt niet zozeer op de materiële impact maar op de sociale, culturele of maatschappelijke impact.¹⁰

‘Tijdelijkheid zorgt ervoor dat we altijd kunnen luisteren naar mensen die iets willen doen.’ - Tine Declerck, organisator van Toestand.¹¹

Voor Toestand is tijdelijkheid een bewuste keuze, voor sommige partners waarmee Toestand in Mona samenwerkt, is die tijdelijkheid eerder een noodzaak. Toestand zou officieel een jaar na intrek het actieterrein van Mona, het Maria-Magdalenenklooster in Jette, moeten verlaten. In werkelijkheid zit er op die termijn wat speling. De vraag rijst hoe de toekomst van het klooster er na het vertrek van Toestand zal uitzien. Wat zal er gebeuren met haar bewoners en alles wat ze hebben opgebouwd? Wat als Mona een broedplek kan blijven? Het klooster is een case waarop we onze zoektocht om tijdelijkheid met stabiliteit te combineren, kunnen concretiseren op een plek.

Hoe kunnen we een ontwikkelingsstrategie voor Mona maken die de potentie van de tijdelijke invulling kan omzetten naar een duurzame stabiele toekomst?

De vraag van hoe stabiliteit en tijdelijkheid verenigbaar zijn in het klooster, behandelen we door toekomstscenario's te verbeelden. We verkennen verschillende mogelijkheden voor het klooster aan de hand van drie fictieve ontwerpen. We stellen ons de vraag hoe de ideale broedplek voor dit klooster er kan

9. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 176.

10. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 74.

11. In een interview met Bruzz getuigt Tine Declerck over het acht jarige bestaan van Allée du Kaai Job Van Nieuwhove, “Allee Du Kaai viert achtste verjaardag met tijdelijk museum,” Bruzz, 12 januari, 2022. <https://www.bruzz.be/videoreeks/woensdag-12-januari-2022/video-allee-du-kaai-viert-achtste-verjaardag-met-tijdelijk>

uitzien. Aan de hand van die scenario's proberen we het potentieel van deze plek bloot te leggen. In het nazicht bieden we een reflectie op het ontwerpend onderzoek wat leidt tot criteria van een manifest of pleidooi.

Het pleidooi pretendeert geen waterdicht antwoord op de vraag te bieden, maar het kan een aanzet zijn tot een voortzetting van het verhaal waarvan Toestand de inleiding schreef. Met het pleidooi voor broedruimte ambiëren we het pijnlijk afscheid om te zetten in een hoopvol startpunt van nieuwe projecten en samenwerkingen. Daarbij combineren we verschillende inzichten. Inzichten die we opdoen uit het verleden van het klooster, uit andere broedplekken en uit de huidige aanpak van Mona die samen nieuwe visies voor de toekomst kunnen vormen.

METHODIEK

Dit werk valt uiteen in twee hoofddelen: observerende analyse van de het klooster op zich en de tijdelijke bezetting van Toestand daarin, gevolgd door het ontwerpend onderzoek in de vorm van toekomstscenario's. Die scenario's willen de kwaliteit van die tijdelijke bezetting die Toestand evoceert, omzetten naar een permanent ontwerp.

©Jef Potargent

©Jef Potargent

©Jef Potargent

Het eerste deel is een observerend werk. Uit de observatie vanuit architecturaal perspectief van het klooster en kennisname van de geschiedenis en erfgoedlijsten waarop delen van het klooster zijn ingeschreven, volgt een waardetoekenning van architecturale en materiële aspecten van het klooster.

De analyse van de huidige werking van de broedplek in het klooster, geleid door Toestand, is gebaseerd op waarneming. Die waarneming is gestoffeerd door gesprekken met enkele leden van Toestand, bijwoning van de algemene vergadering en deelname aan enkele vrijwilligersacties van Toestand. Kennisname van de organisatie volgt uit onze aanwezigheid op bouwdagen en permanenties. Posters in de kloostergang met vragen en tekeningen polsen naar de mening van de gebruikers. Ontmoetingen met de partners en activiteiten tijdens opendeurdagen, alsook bezoek van het klooster tijdens de dagelijkse werking van de broedplek zorgen voor een diepgaand begrip van de werking van Mona. Een interview met het Vicariaat voor het beheer van het Tijdelijke van het Aartsbisdom Mechelen geeft inzicht in de visie van de eigenaar van het klooster, het Bisdom, over de toekomst van het gebouw en de huidige samenwerking met Toestand. De verkenning van de verschillende actoren en hun uiteenlopende perspectieven op deze broedplek is belangrijk om de werking in zijn volledigheid te begrijpen. Deze observatie vindt een samenvatting in lessen voor de broedplek in het klooster die de vinger te leggen op wat de werking van de broedplek kwalitatief maakt. Een extrapolatie van die kwaliteiten volgt in het tweede deel van de thesis.

Het tweede deel bevat ontwerpend onderzoek die de toekomst van een semi-permanente broedplek in het Maria-Magdaleenaklooster verkent via drie toekomstscenario's. De materiële waardetoekenning van het klooster, de huidige invulling van Toestand in het klooster en de perspectieven van de betrokke-

nen vormen de basis van de ontwerpen. Om de transitie van een tijdelijke naar een duurzame, permanente broedplek te bewerkstelligen, herstructureren de scenario's de samenwerking tussen de partners, potentiële ruimtegebruikers en investeerders. Nieuwe actoren en programma's vinden een plek in de toekomstscenario's. Het doel is een synergetische relatie waarin zij optimaal gebruik maken van elkaars expertise, middelen en netwerken. Veel broedplekken ontwikkelen bottom-up, met initiatieven die ontstaan vanuit de burgergemeenschap zelf. De integratie van de huidige partners in toekomstscenario's bewaren het bottom-up karakter van de broedplek. De identiteit van de partners stuurt de zoektocht naar aanvullende actoren en programmatische invullingen die het tijdelijke en stabiele karakter van de plek waarmaken.

Plannen en potloodtekeningen verbeelden de mogelijke toekomst van een semi-permanente broedplek in het klooster. Verbeelding en suggestie zijn de manier om de toekomstmogelijkheden visueel over te brengen. De architecturale ontwerpkeuzes, het voorstel van de actoren en de programmatische beslissingen zijn telkens beargumenteerd. De toekomstscenario's zijn niet dwingend maar verkennend. Het zijn voorstellen met weloverwogen, maar geen definitieve keuzes. De scenario's dienen als inspiratie voor de toekomst.

Aan de basis van elk scenario ligt een grondslag, een set van principes om de verschillende programmaonderdelen onder dezelfde noemer te brengen. Het kan dienen als verbindend element om een nieuwe toekomstvisie vorm te geven en de actoren met de neuzen in dezelfde richting te krijgen. Elk scenario is ook gestructureerd volgens een tijdlijn, een stappenplan gebaseerd op de definitie van een broedplek.

Uit de reflectie op de verschillende scenario's volgt een argument van welke aspecten noodzakelijk zijn om ervoor te zorgen dat het Maria-Magdalenklooster een duurzame broedplek blijft in de toekomst. We eindigen dit werk met een pleidooi voor het behoud van broedruimte binnen permanente herontwikkelingen.

VANUIT VOORONDERZOEK

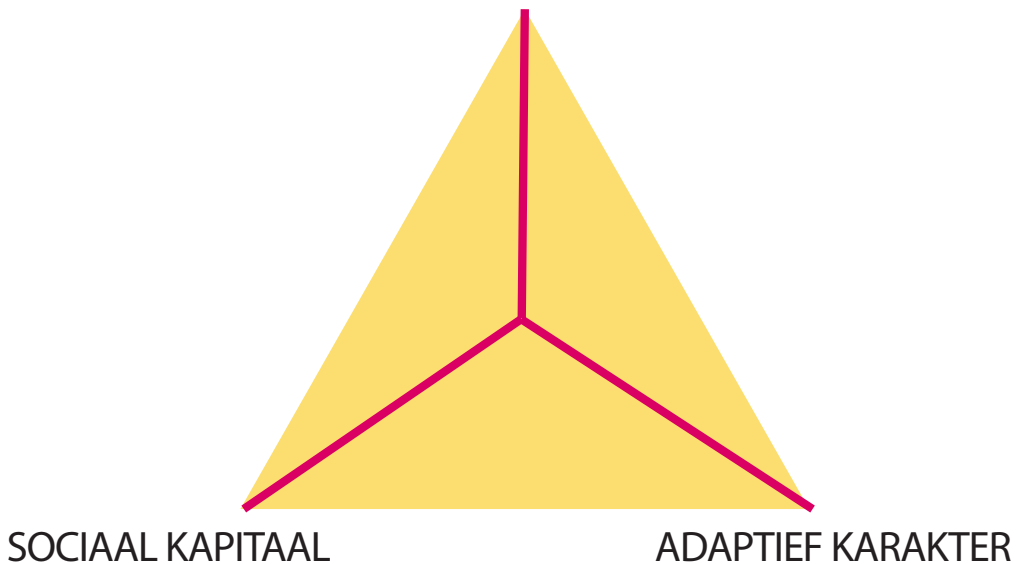
Dit werk is onderdeel van een atlas over broedplekken die voor inspiratie kan dienen aan iedereen die geïnteresseerd is: ontwerpers, initiatiefnemers, buurtbewoners, architecten. De atlas bundelt onderzoek en richt zich naar organisaties om van elkaar te leren, gebruikers om hun plek beter te begrijpen en ontwerpers, besturen en andere betrokkenen om zich een positie te kunnen aanmeten.

De atlas stelt een definitie van broedplekken voorop:

‘Broedplekken zijn stedelijke laboratoria, die zowel sociale als ruimtelijke weefsels verdichten door maatschappelijke uitdagingen te concretiseren op een plek. Ze stellen de ontwikkeling van sociaal kapitaal voorop en zijn constant in evolutie. Ze hebben een adaptief karakter waardoor ze kort op de bal kunnen spelen bij veranderingen in de maatschappij.’

Uit die definitie volgen 3 pijlers:

MAATSCHAPPELIJKE THEMAS

We toetsen de pijlers die we halen uit de definitie aan de huidige werking van Mona, als motivatie waarom Mona nu een broedplek is en waarom Mona een broedplek moet blijven.

We gebruiken de pijlers als ruggengraat voor de potentiële toekomstige ontwerpen.

MAATSCHAPPELIJKE THEMA'S

De aanpak van actuele problemen wordt vaak vanuit een bepaald perspectief of bepaalde expertise geïsoleerd. De aange-reikte oplossing heeft daarom, vaak ongewild, negatieve gevolgen voor een ander wiens perspectief niet in rekening is gebracht. In dat gespecialiseerd probleemoplossend denken mist een allesomvattende blik die de wortel van het probleem in bredere context plaatst. Broedplekken hechten veel belang aan samenwerking en kruisbestuiving waardoor die brede kijk er wel is. Ze zijn verbindende plekken waar meerdere perspectieven samenkomen. Tegelijkertijd worden maatschappelijke thema's vaak aanschouwt als onvatbare problemen die moeilijk op te lossen zijn. Broedplekken zijn plekken waar deze problematieken kunnen worden geconcretiseerd. Door lokaal verankerd te zijn, hebben ze meer voeling met de concrete noden van een buurt of een specifieke groep. Hierdoor kan men reageren op een specifieke maatschappelijke nood. Dit maakt hen tot stedelijke laboratoria die maatschappelijke thema's lokaal verbinden en concretiseren op een plek.¹²

SOCIAAL KAPITAAL

De term sociaal kapitaal beschreven we al in de atlas. Het omvat volgens Robert Putnam, de sociale netwerken van een individu of gemeenschap, evenals het vertrouwen en de wederkerigheid die inherent zijn aan deze netwerken.¹³ Het impliceert dat deze sociale verbindingen waardevol zijn voor individuen, gemeenschappen maar ook de bredere samenleving, vanwege hun bijdrage aan sociale cohesie en onderlinge steun. Dat benadrukt Jane Jacobs eveneens, zij zegt dat openbare ruimtes menselijke verbondenheid en wederzijds burgerlijk vertrouwen stimuleren.¹⁴ Broedplekken zijn dus plaatsen waar dit sociaal kapitaal prioriteit krijgt. Ze versterken sociale banden, zijn gericht op gemeenschappen en stellen de menselijke dimensie voorop.¹⁵

12. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 31.

13. Robert Putnam, *Bowling Alone: the collapse and revival of American community* (New York: Simon and Schuster, 2000), p. 56-57

14. Jane Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities* (New York: Random House, 1961), p. 369

15. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 41.

ADAPTIEF KARAKTER

Broedplekken bieden weerstand tegen het inefficiënt ruimtegebruik in de stad door afspraken aan te gaan met de eigenaar van het on(der)gebruikte gebouw. Hiervan profiteren alle betrokkenen. De organisaties van de broedplek hebben een onderkomen, al is het maar tijdelijk. De eigenaar vermijdt hoge kosten en een snelle aftakeling van zijn gebouw en ontkomt aan de leegstandstaks. Voor de stad levert het een meer leefbare buurt op.

Uit de analyse van verschillende broedplekken blijkt dat het adaptieve karakter van broedplekken op verschillende manieren tot uiting komt. De omgang met tijdelijkheid, modulaire en flexibele meubels, en gedeeld ruimtegebruik zijn vormen van adaptiviteit.¹⁶

16. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 67.

DEEL 1

OBSERVATIE

KENNISMAKING MET HET KLOOSTER

KAART BRUSSEL

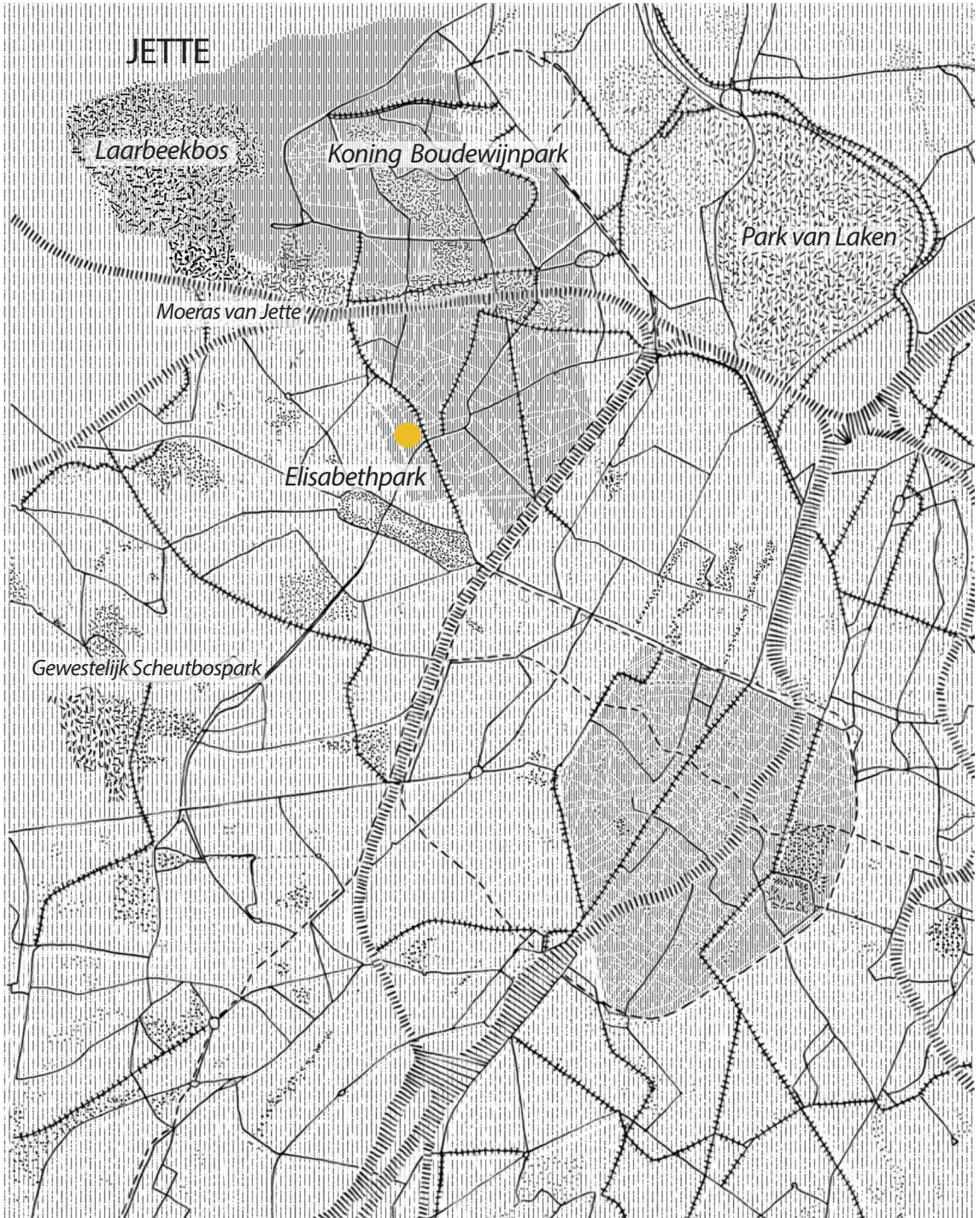
Mona is gelegen in Jette, een gemeente in het noordwesten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dichtbij de Vlaams-Brabantse grens.

Netwerk

De kaart zet het netwerk van de bus-, tram-, metro- en treinlijnen uit. Met een groot aanbod van openbaar vervoer is de verbinding met het centrum van de stad vanuit het klooster uitstekend. Mona bevindt zich op een kruispunt van verkeersaders. Het zorgt voor vlotte bereikbaarheid, maar tegelijkertijd brengen deze verkeersaders drukte met zich mee.

Groen

Het Laarbeekbos in Jette en het Park van Laken in de naburige gemeente zijn groenruimtes van een grotere schaal die het dense verstedelijkte gebied omringen. Zuidelijk hiervan liggen het moeras van Jette-Ganshoren, het Koning Boudewijnpark en het jeugdpark. Die publiek toegankelijke groene zones zijn met elkaar verbonden door een spoorlijn die de gemeente middendoor snijdt. Naar het zuiden toe versnipperen die groenruimtes en krijgt het straatbeeld een stedelijker karakter. In die stedelijke context bevindt het klooster zich. Het is een context waar verharding overheerst. Het spoor en die parken lijken een harde grens in het landschap te vormen die de drie groenruimtes afsnijdt van het zuidelijke deel. Het Elisabethpark is de gracieuze voortuin van de basiliek van Koekelberg. Het ligt op wandelafstand van het klooster en is daarom een grote troef.

● Mona

KAART VAN JETTE

Landschappelijk bepalende openbare ruimte

Jette is getypeerd door twee belangrijke pleinen: In het noorden bevindt zich het Kardinaal Mercierplein. Het ligt langs de spoorweg aan het station van Jette en de Sint-Pieterkerk. Rondom het plein zijn ook de bibliotheek, de post, het vrederecht en het politiecommissariaat, een school en het cultureel centrum Centre Culturel d'Averroès Jettois geclusterd. Naast de Sint-Pieterkerk ligt de Jetse begraafplaats. Het Kardinaal Mercierplein is het administratief centrum van Jette. Ten zuiden van het Kardinaal Mercierplein ligt het Koningin Astridplein, waarnaar in de volksmond met 'Spiegelplein' wordt verwezen. Dit is een zeer betekenisvol plein voor de buurt, vooral op zondag doet het dienst. De zondagsmarkt palmt het volledige Spiegelplein en zelfs de naburige straten in, met kraampjes en toebehoren. Het Maria-Magdalena-klooster kijkt uit op het plein en is daarmee een belangrijk oriëntatiepunt in de stad.

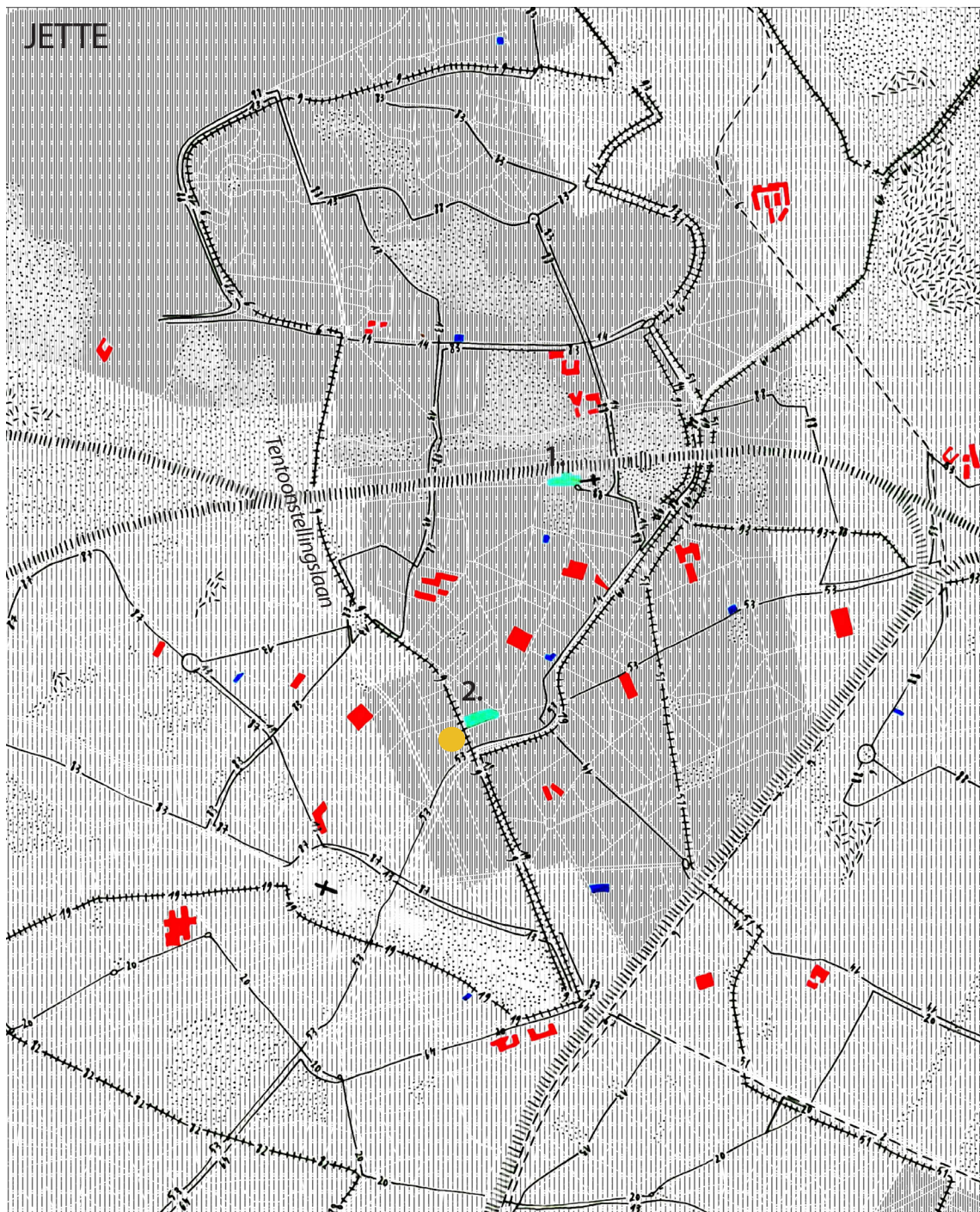
Het Elisabethpark is in de buurt de grootste groene buitenruimte. Getypeerd door de Basiliek van Koekelberg is het een belangrijke groenruimte. Vooral omdat in een straal van 2km rond Mona het aantal rustige groenruimtes beperkt zijn.

Verspreide publieke functies

Naast die drie belangrijke centra zijn er verspreid over de buurt een groot aantal scholen. De omgeving telt ook enkele gemeenschapscentra: Het gemeenschapscentrum Essegem, Nekkersdal, Ten Noey, De Plato, CBO en De Zeyp. In het Elisabethpark was er tot 2019 de zogenoemde Bar Eliza. Een buurtinitiatief organiseerde activiteiten in het leegstaande paviljoen dat omgetoverd werd tot een vitale ontmoetingsplek. Het klooster zit ingebed in een stedelijke context waar publieke functies snel bereikbaar zijn.

Bereikbaarheid

Het spiegelplein wordt bediend door tram 9 en tram 19, beide vormen ze de verbinding tussen jette en het station Simonis waar de metrolijnen 2 en 6 de verbinding met de rest van de stad maken. Ook een tal van bussen en zelfs treinen komen samen in Simonis. Het is een belangrijk knooppunt in Noord-Westen van de stad.

- Mona
 ■ Onderwijs
 ■ Gemeenschapscentra
 ■ 1. Kardinaal Mercierplein
 2. Spiegelplein

Typologische wijzigingen in Noord-Zuidverbinding

Jette heeft een overwegend residentieel karakter. Ook op vlak van gebouwtypologie kan de spoorweg gezien worden als kantelpunt. Noordelijk van de spoorweg, nabij het Universitair Ziekenhuis van Brussel is het stedelijk weefsel eerder uitgestrekt, verkavelingen laagbouw met voornamelijk eengezinswoningen lopen over in zones met grote appartementsblokken. De grote vrijstaande blokken, omringd door groene buitenruimte zijn verder in het straatbeeld ingeruild voor appartementen van drie bouwlagen die schouder aan schouder staan. Dichter bij de spoorweg domineert de rijhuizentypologie. De groene strook bij de spoorweg breekt het stenen lint. De rijhuizentypologie blijft aan de zuidelijke kant van de spoorlijn dominant. Meer naar het zuiden toe, krijgt het straatbeeld een statiger karakter. Het straatbeeld langsheen de Tentoonstellingslaan die van noord naar zuid loopt, toont die verandering in typologie en de densifiëring van het stedelijk weefsel.

Ingrid Bergmangaarde

Dieleghemdreef

Jacques Swartenbrouckstraat

Joseph Schueremansstraat

René Reniersstraat

Antoine Baeckstraat

Koning Boudewijnpark
Tentoonstellingslaan

Kardinaal Mercierplein

Wereldtentoonstellingslaan

Wereldtentoonstellingslaan

Wereldtentoonstellingslaan

Jacques Sermon Laan

INPLANTINGSPLAN MARIA-MAGDALENA-KLOOSTER

De omgeving van het bouwblok waarin het Maria-Magdalenklooster gevestigd is, kent verschillende statuten. Naast het klooster bevindt zich de Sint-Magdalenakerk. Deze twee gebouwen zijn samen gebouwd en zijn ook verbonden. Nu nog worden sommige delen van het klooster gebruikt voor Kerkgelegenheden. De kerk- en kloostergevel kijken uit op de Jetselaan en het Spiegelplein, die heeft een belangrijk publiek karakter. Op zondag vult het Spiegelplein zich met kraampjes voor de markt. Ook de parkeerplaatsen op de Lakenselaan nemen de marktkramers in. De markt is een belangrijk knooppunt in de gemeente en trekt duizenden mensen van zelfs naburige gemeentes aan. De Lakenselaan is eveneens een belangrijke verkeersader. Op het kruispunt van de Jetselaan en de Lakenselaan komen de bus- en tramhalte uit. Met het doorgaand verkeer hebben deze straten best een druk karakter. De identiteit van de Vanderborghtstraat ligt mijlenver van de drukke Jetselaan en Lakenselaan. De Vanderborghtstraat is een residentiële straat met aanzienlijk minder verkeer. Het is een fietsstraat met éénrichtingsverkeer. Het karakter van de vierde straat die het bouwblok omsluit, de Prins Boudewijnstraat, is vergelijkbaar met dat van de Vanderborghtstraat. Het heeft een intiemer en minder publiek karakter.

● Ingang Mona

tuinmuur als rustbewaarder

Een rode bakstenen tuinmuur omringt de kloostertuin. Ze heeft slechts twee openingen. De één aan de Jetselaan naast de voordeur van het klooster, de ander langs de Vanderborghtstraat. Wandelend langs de ongeveer vier meter hoge muur, heeft de passant niet direct inkijk in wat er zich achter de tuinmuur afspeelt. Daarmee garandeert de tuinmuur de geborgenheid van het klooster. In de Vanderborghtstraat is de muur bedekt met een groen deken van klimop. Het kleurt het rustige karakter van de straat. De poort langs deze straatkant geeft uit op garageboxen. Het is de achteringang van het klooster.

De hoek om, de Lakenselaan in, verdwijnt het groen aan de muur geleidelijk. Het achterliggend groen van de tuin blijft zichtbaar vanop de straat. Naderend naar het kruispunt met de Jetselaan, geven de bushalte en een postbus de muur een socialer karakter. Wachtende reizigers spelen een rol in het toneel met de tuinmuur als decor. Het rustige karakter van de Vanderborghtstraat ligt achterwege, in de Lakenselaan is auto koning. Aan de andere kant van de muur, in de kloostertuin, lijkt die drukte ver weg.

Langs de Jetselaan, richting het Spiegelplein verschijnt de tweede garagepoort naast de hoofdingang van het klooster. Verderop is de Oostelijke tuin van het klooster, achter de muur, nauwelijks zichtbaar vanop de straat. De ingang van de kerk onderbreekt de muur. De ondoorlaatbare stenen muur is vervangen door een doorzichtig zwart hek, de Maria-Magdalenerkerk springt in ten opzichte van de straat. Naast de kerk vormt een poortje het einde van de muur. Achter die poort leidt een steegje direct naar de garageboxen aan de achteringang bij de Vanderborghtstraat.

De kloostermuur omringt letterlijk het klooster en de kerk.

garagepoort Vanderborghstraat

tuinmuur Vanderborghstraat

tuinmuur Lakenselaan

bushalte bij tuinmuur Lakenselaan

postbus bij tuinmuur Lakenselaan

kruispunt Lakenselaan en Jetselaan

garageingang Jetselaan

kloosteringang Jetselaan

tuinmuur bij oostuin Jetselaan

inspringing bij kerkingang Jetselaan

kerkingang Jetselaan

einde tuinmuur Jetselaan

EEN VERKENNING VAN HET KLOOSTER

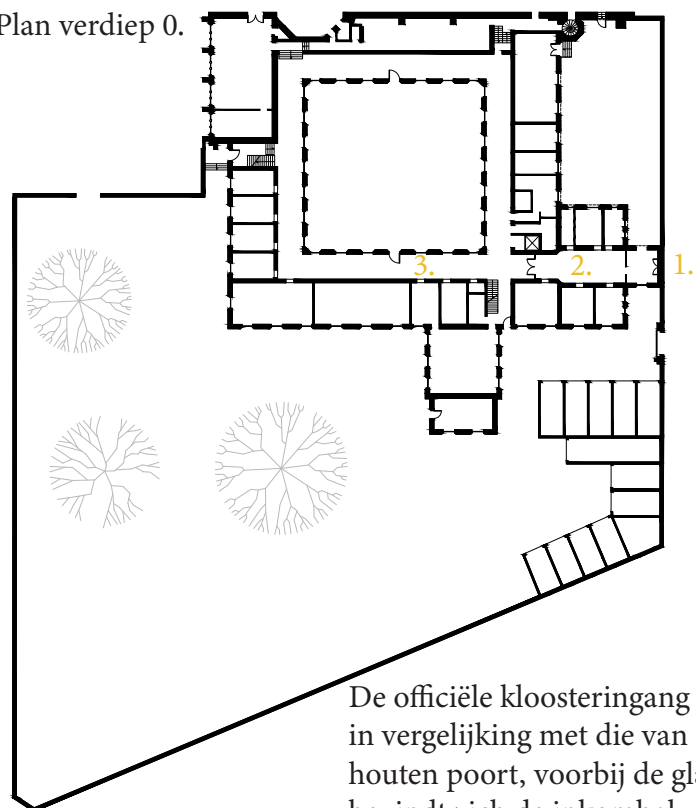
Het klooster is verbonden met de Maria-Magdalenakerk. De kerktoeren is een bepalend herkenningspunt in het stedelijke landschap, ze is zichtbaar vanop het Spiegelplein. Daar verzamelen zich iedere zondag marktkramers.

Het klooster bevindt zich op een kruispunt waar tram, bus, auto, voetganger en fietser elkaar tegenkomen. Een hoge kloostermuur omringt het klooster. Ze scheidt de drukte van de straat af van de kloostertuin. De oude bomen torenen boven de kloostermuur uit en fleuren het straatbeeld op.

Plan verdiep 0.

De officiële kloosteringang aan de Jetselaan is bescheiden in vergelijking met die van de kerk wat verderop. Achter de houten poort, voorbij de glazen deur, onder de gewelven bevindt zich de inkomhal.

1. ingang Maria-Magdalenenklooster Jetselaan ©Jef Potargent

2. inkomhal Maria-Magdalenenklooster ©Jef Potargent

De inkomhal leidt naar de kloostergang. Die omringt de binnentuin volledig. Onder de gewelven kan je een volledige cirkel bewandelen.

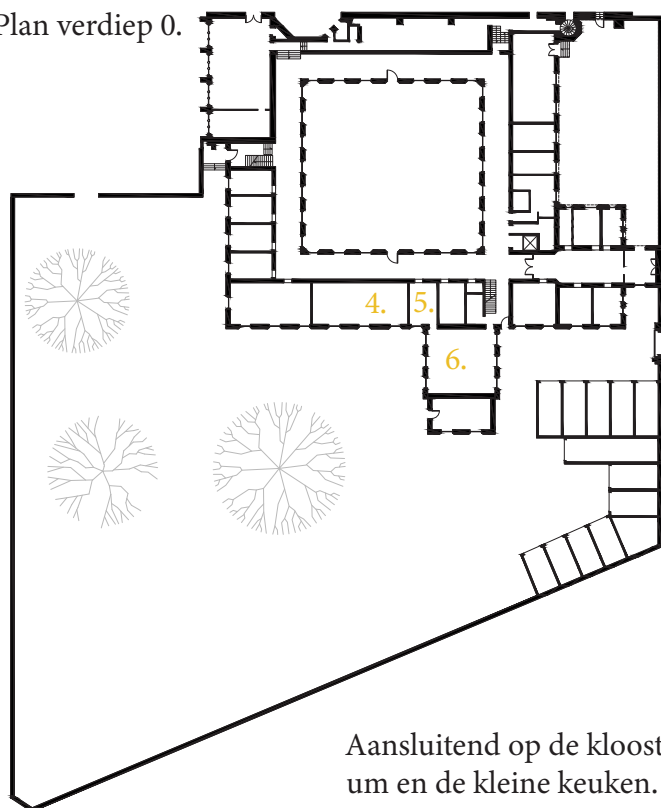

3. rondgang Maria-Magdalenaklooster ©Jef Potargent

3. rondgang Maria-Magdalenaklooster ©Jef Potargent

Plan verdiep 0.

Aansluitend op de kloostergang bevinden zich het refectorium en de kleine keuken. Het fungeerde als de eetzaal van de paters.

De kleine keuken is op haar buurt verbonden met de grote keuken. De grote keuken heeft een tweede ingang die direct uitgaat op de trappen naar de kelder. Een derde ingang verbindt de grote keuken met het salon dat uitgaat op de grote tuin.

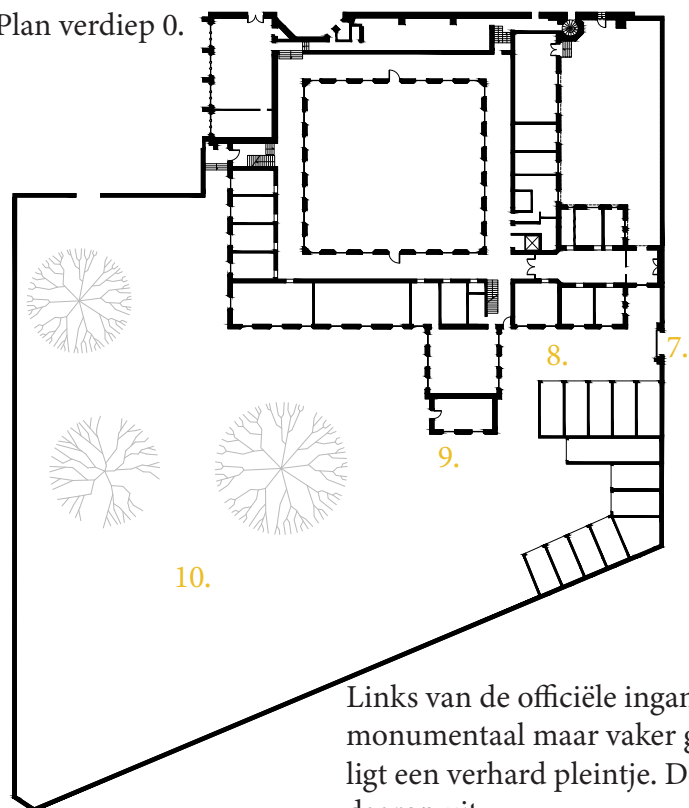

5. kleine keuken Maria-Magdalena klooster ©Jef Potargent

6. grote keuken Maria-Magdalena klooster ©Geert Potargent

Plan verdiep 0.

Links van de officiële ingang is de garagepoort, minder monumentaal maar vaker gebruikt. Achter de garagepoort ligt een verhard pleintje. De gevel van de grote keuken geeft daarop uit.

7. ingang garagepoort Jetselaan ©Jef Potargent

8. plein bij garageboxen Maria-Magdalenaklooster ©Jef Potargent

Eens de hoek van de garageboxen om, verschijnt de grote kloostertuin. De linkse foto toont het salon. De hoge bomen en wilde struiken werken verkoelend en rustgevend.

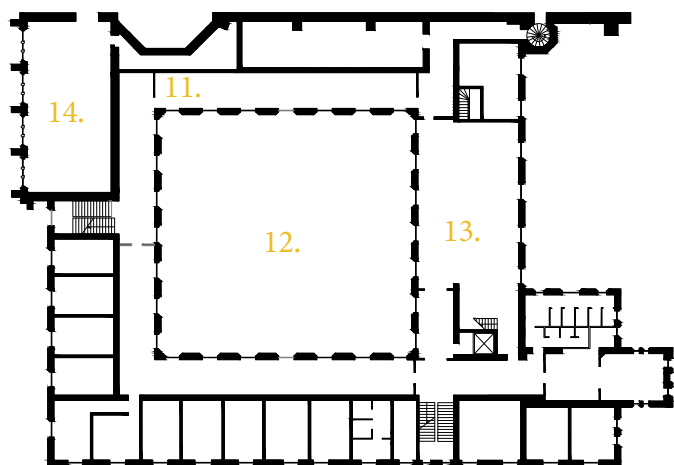

9. salon Maria-Magdalenenklooster ©Jef Potargent

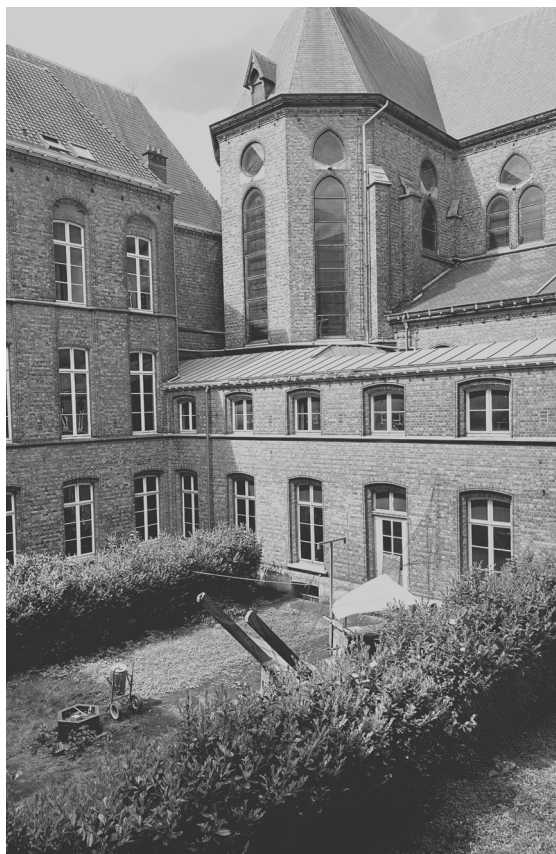

10. grote tuin Maria-Magdalenenklooster ©Jef Potargent

Plan verdiep +1.

De gang op de eerste verdieping kijkt, net zoals die op het gelijkvloers, uit op de binnentuin van het klooster. Aan de Noordzijde is de gang omgevormd tot een kleine bibliotheek, met kasten, boeken en oude kerkmeubels.

11. binnentuin Maria-Magdalenaklooster ©Jef Potargent

12. gang eerste verdieping Maria-Magdalenaklooster ©Jef Potargent

Op de eerste verdieping bevinden zich de turnzaal en de daartegenover gelegen kapel. Twee grote ruimtes die multifunctioneel gebruik toelaten. De recent gerenoveerde turnzaal kijkt rechtstreeks uit op de binnentuin en onderbreekt daarmee de rondgang. De kapel met haar gewelven en glasramen is een unieke ruimte in het klooster.

13. turnzaal Maria-Magdalenaklooster ©Geert Potargent

14. kapel Maria-Magdalenaklooster ©instagram: mona_1090_bxl

TOESTAND ALS ORGANISATIE

Toestand is een sociaal-activistische organisatie die leegstaande gebouwen tijdelijke invullingen geeft, ze werkt steeds samen met partners uit de buurt. Ze gaat inclusief tewerk en probeert van leegstaande gebouwen open plekken te maken voor gemeenschapsvorming en buurtontwikkeling via laagdrempelige sociale activiteiten. De analyse in de atlas categoriseert Toestand als een rondreizende broedplek of een verzameling van tijdelijke broedplekken.¹⁷ Toestand doet aan verschillende tijdelijke invullingen verspreid over Brussel. Zo bezet ze onder andere tijdelijk een gemeenteschool in Molenbeek met haar project Korenbeek. Daarnaast experimenteert het project Park Ouest in Anderlecht met burgerparticipatie voor de transitie van een oud industrieterrein naar een nieuw park. Ook heeft ze haar tijdelijke broedplek in het Maria-Magdalenaklooster in Jette, Mona.¹⁸ De organisatie reikt verder dan alleen één gebouw of project en heeft een sterk netwerk verspreid over de stad.

Om deze organisatie draaiende te houden is de organisatiestructuur cruciaal. Toestand is een vzw met een horizontale samenwerking. Op elk actieterrein krijgen de partners veel verantwoordelijkheid. Iedereen heeft, als die wil, zeggenschap over de invulling van ruimtes of over de organisatie van activiteiten. Dat gebeurt onder één voorwaarde, dat als een partner een activiteit organiseert, die open en toegankelijk is naar de buurt. Elk jaar verzamelen de leden van Toestand zich tijdens de algemene vergadering, daar houden ze niet alleen elkaar op de hoogte maar zijn ook geïnteresseerden welkom. Het is een moment voor overleg tussen de verschillende taken van de organisatie, die op een open en transparante manier gebeurt.

17. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 72.

18. "Mona," Toestand, <https://toestand.be/projecten/Monast%C3%A8reJette>.

©Toestand/Alléedukaai

©Toestand/Park Ouest

METHODIEK VAN PERMANENTIES

Doorheen de jaren ontwikkelde Toestand een specifieke methodiek, eigen aan haar organisatie.

In het essay 'Broedplekken komen, broedplekken gaan, alleen de impact blijft bestaan' uit de atlas, komt naar voor welke lessen Toestand trok uit haar vorige projecten en meer specifiek haar methodiek bij het initiëren van een nieuwe tijdelijke invulling in een leegstaand gebouw.¹⁹ In 2018 publiceerde ze hierover het boek 'Leegstond - handleiding voor gebruik van leegstaande ruimte.'²⁰ Daarin beschrijft Toestand haar manier van werken uitvoerig. Een belangrijk aspect van die methodiek zijn de permanenties. Die houden in dat Toestand de deuren van haar gebouw wekelijks openstelt voor iedereen. Door de kloosterdeuren van Mona te openen, probeert Toestand nieuwe contacten te leggen om samenwerkingen aan te gaan met lokale initiatieven onder het vaandel van buurtontwikkeling.

De samenwerking met de partners is nauwkeurig gecureerd, niet eender welke organisatie krijgt een plek in het gebouw. In plaats van reeds gekende organisaties of collectieven aan te trekken vertrekt Toestand vanuit de buurt en vanuit het gebouw. Ze geeft voorrang aan lokale, sociaal-activistische of artistieke initiatieven die elders moeizaam ruimte kunnen innemen. Door hen een plek aan te bieden in hun tijdelijk bezet gebouw, hoopt Toestand een omgeving te scheppen waarin de organisaties kunnen kiemen. De ambitie van Toestand is om tijdelijke ondersteuning te bieden.²¹ Onderling leggen de partnerorganisaties linken en ondersteunen ze elkaar. De frequente permanentie is het moment waarop de verschillende partnerorganisaties elkaar kunnen leren kennen en waar zich nieuwe samenwerkingen kunnen ontstaan.

19. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 70.

20. Lola Dirkx, Pepijn Kennis, Lucas Destrijcker, *Leegstond - handleiding voor gebruik van leegstaande ruimte* (Brussel: Toestand vzw, 2018)

21. Interview met Tine Declerck van Toestand

©Toestand/MarieMoskou

©Toestand/Korenbeek

PARTICIPATIEVE BOUWDAGEN

Een ander aspect van de werking van Toestand is de bouwdagen. Doordat Toestand haar invullingen vaak in oude en verloederde gebouwen organiseert, is er nood aan reparaties en onderhoud. Toestand organiseert die herstelwerkzaamheden op een participatieve manier. Via een oproep op sociale media of via posters in het gebouw zelf trekt ze vrijwilligers aan. Die steken samen met de partners de handen uit de mouwen om ruimtes op te ruimen, op te knappen, te schilderen of om andere infrastructuur te repareren.

Door de vele verhuizen die eigen zijn aan de tijdelijke invullingen en de nomadische werking van Toestand, zocht Toestand naar een manier om duurzamer om te gaan met materiaal. In samenwerking met vzw Zinneke, De Munt & vzw Rotor richtte ze 'in Limbo' op.²² Dat is een platform, zowel online met een website als fysiek met een magazijn. Mensen uit de socio-culturele sector in Brussel kunnen die collectie aan materialen uitwisselen en hergebruiken. De materialenbank gericht op circulair gebruik ondersteunt de verschillende broedplekken van Toestand alsook andere broedplekken of organisaties. Het project kent sinds de start in 2018 al meer dan 300 partners die jaarlijks meer dan 100 ton aan materialen ophalen en verdelen.²³

22. "In-Limbo," Inlimbo.brussels, <https://www.inlimbo.brussels/dash/dist/index.html#/home>

23. "InLimbo" Toestand. 26 juni, 2023, <https://toestand.be/projecten/in-limbo>

TIJDELIJKHEID ALS KEUZE

De tijdlijn uit de atlas van broedplekken toont hoe Toestand gegroeid is als organisatie doorheen de jaren. Ze begon als tijdelijke broedplek met haar bezetting aan Allée du Kaai. Leefmilieu Brussel lanceerde dit project als herbestemming van een oud industrieterrein. Daarmee is het het eerste tijdelijke project in Brussel geïnitieerd door de overheid. Hierna breidde de organisatie en het actieterrein van Toestand uit naar andere invullingen in andere Brusselse wijken.²⁴ De organisatie heeft intussen heel wat ervaring met buurtontwikkeling, participatie en tijdelijke ondersteuning van sociale initiatieven. Uit gesprekken met de leden van Toestand blijkt dat die tijdelijkheid een keuze is. Het houdt hun organisatie flexibel en adaptief. Het experimenteel karakter van tijdelijkheid kan ervoor zorgen dat ze snel kunnen inspelen op de noden van de buurt.²⁵ Daarmee kan die tijdelijke invulling als test dienen voor het toekomstig ruimtegebruik van de site.

24. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 192-193.

25. Interview met Tine Declerck van Toestand.

©Toestand/In-Limbo

©Toestand/AlléeDuKaai

MONA: DE HUIDIGE INVULLING

De kerk en het aanliggende klooster dateren van het begin van de 20e eeuw. In 1903 vangt de bouw van de kerk en haar klooster aan, in opdracht van de paters Redemptoristen.²⁶ In 2010 trekken de Redemptoristen, de eerste bewoners van het complex, uit het klooster en maken plaats voor de paters van Sint-Jan. Het decentralisatiebeleid van de kerkgemeenschap leidt tot de sluiting van zes priorijen. Eén daarvan is de priorij van Maria-Magdalena in Jette, dat is beslist in december 2021. In de zomer van 2022 verlaten de laatste paters van Sint-Jan het klooster.²⁷ Sindsdien werd het kloostercomplex niet gebruikt. De kerk blijft tot heden actief. Het Maria-Magdalenklooster en de kerk zijn momenteel eigendom van het aartsbisdom Mechelen - Brussel.²⁸

Om leegstand en verloedering van het gebouw te voorkomen, zocht het bisdom naar initiatieven die wouden instaan voor het beheer van het gebouw. Die oproep bleef in het luchtledige hangen. Omdat het kloostercomplex zo groot is en wel een opknappingsbeurt kan gebruiken, waren veel initiatieven terughoudend. Het aartsbisdom Mechelen - Brussel kwam uiteindelijk aankloppen bij Toestand vzw die zich intussen op de kaart had gezet met haar succesvolle tijdelijke invulling bij Allee du Kaai aan het Brusselse kanaal. Toestand vzw voert met sociale initiatieven actie tegen de leegstand in de stad. Meestal gaan leegstaande ruimtes naar personen die het meeste op tafel kunnen leggen. Maar Toestand keert die logica om en gaat net op zoek naar mensen of initiatieven die de middelen niet hebben, maar de plaats wel kunnen gebruiken.²⁹ Om die reden was het Bisdom enthousiast om met Toestand vzw in zee te gaan, als religieuze instelling hechten ze naar eigen zeggen ook belang aan de steun van kansarmen.³⁰ Zo sloten Toestand vzw en het Bisdom Mechelen - Brussel een deal: gedurende één jaar, met eventuele verlenging, mag Toestand vzw het eigendom van het Bisdom zijnde delen van het Maria-Magdalenklooster en de inboedel beheren. Die inboedel gaat van boeken, houten planken tot een arsenaal aan kerkstoelen. De voorwaarde voor het beheer van het gebouw is dat als Toestand moet vertrekken, ze de kerkstoelen en kloostermeubels meeneemt. Toestand trok in 2023 in het Maria-Magdalenklooster en doopte haar nieuw project 'Mona'.³¹

26. Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Besluit van de Brusselse regering tot inschrijving op de bewaarlijst van de sintmagdalena-kerk en het redemptoristenklooster. Brussel. <https://doc.patrimoine.brussels/REGISTRE/AG/026-023.pdf>

27. "Broeders van Sint Jan verlaten priorij van Jette," Kerknet, 5 januari, 2022, <https://www.kerknet.be/aartsbisdom-mechelen-brussel/artikel/broeders-van-sint-jan-verlaten-priorij-van-jette>.

28. "Toestand zoekt nieuwe invulling voor leegstaand klooster in centrum Jette." Bruzz, 2022. Geraadpleegd op 15 april, 2024. <https://www.bruzz.be/samenleving/toestand-zoekt-nieuwe-invulling-voor-leegstaand-klooster-centrum-jette-2022-11-23>

29. Interview Tine Declerck van Toestand.

30. Interview Jurgen Klinckaert

31. Interview Tine Declerck van Toestand.

©instagram/mona_1090_bxl

©instagram/mona_1090_bxl

©instagram/mona_1090_bxl

TOEGANKELIJKHEID EN ICONOGRAFIE

Zoals haar andere tijdelijke invullingen start Toestand haar traject in Mona met permanenties om lokale actoren te ontdekken. Hierbij geeft ze ook rondleidingen in het klooster. Voor het eerst in 120 jaar staan de deuren van het klooster voor iedereen uit de buurt open en is de verborgen tuin achter de hoge muur onthult. Toestand probeert ervoor te zorgen dat het klooster een inclusieve plek is waar lokale organisaties ruimte vinden.³² Beetje bij beetje transformeert het mysterieuze gebouw naar een open plek van samenkomst en ontmoeting.

Uit de atlas blijkt het belang van de zichtbaarheid van de toegangspoort voor de aanwakking van de buurtwerking van een broedplek.³³

Eén van de eerste ingrepen die die ommekeer in toegankelijkheid initieert, zijn de bordjes op de deur en de poort. In kleurrijk geschilderde letters verwelkomt de slogan van Toestand de buurt: “Mona, een ontmoetingsplek voor en door iedereen, welkom!”. Een tweede ingreep die de toegankelijkheid en zichtbaarheid ten goede komt, is de installatie boven de garagepoortpoort naast de hoofdingang van het klooster. Samen met buurtbewoners maakte Toestand een kleurrijk en feestelijk beeld van papier-maché boven de poort, als inhuldiging van haar nieuwe bezetting. Het is een manier om het klooster zichtbaar te maken en aandacht in de straat op te eisen, om herkenbaar de nieuwe positie van het klooster in de buurt aan te kondigen. Doorheen het afgelopen jaar verandert deze iconografische toegang meermaals. Nadat het ‘beest’ was uitgeleefd en versleten door de regen, maakt het plaats voor een doek met het opschrift ‘MONA’. Wat later vervangen werd door kleurrijke houten letters die eveneens de naam spelden.

32. “Toestand zoekt nieuwe invulling voor leegstaand klooster in centrum Jette.” Bruzz, 2022. Geraadpleegd op 15 april, 2024. <https://www.bruzz.be/samenleving/toestand-zoekt-nieuwe-invulling-voor-leegstaand-klooster-centrum-jette-2022-11-23>.

33. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 54-64.

©instagram/mona_1090_bxl

©instagram/mona_1090_bxl

©Jef Potargent

©Jef Potargent

34. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 54-64.

PROGRAMMAROOSTER

Een ander aspect dat het klooster toegankelijker maakt voor de buurt is de publieke agenda. Elke maand kleurt een agenda van de komende activiteiten en evenementen in het klooster de buitenmuur naast de toegangspoort. De agenda laat weten wanneer het klooster open en beschikbaar is, het is een aankondiging alsook een uitnodiging voor passanten om het klooster te betreden. Ook zet Toestand in op berichtgeving op sociale media, ze deelt de agenda ook daar om een breder publiek aan te trekken. Het is een handige tool om vrijwilligers te vinden die hier en daar een handje kunnen helpen.³⁴

REPARATIE-ATELIER

Toestand heeft door haar vele tijdelijke invullingen ervaring met het hergebruik van materialen en de herinrichting van ruimtes. Een efficiënt reparatie-atelier in de voormalige garageboxen in het klooster faciliteert de materialen voor de aanpassingen en herstellingen. Het fungeert als een echt atelier waar iedereen toegang heeft tot het nodige gereedschap voor allerlei klusjes.

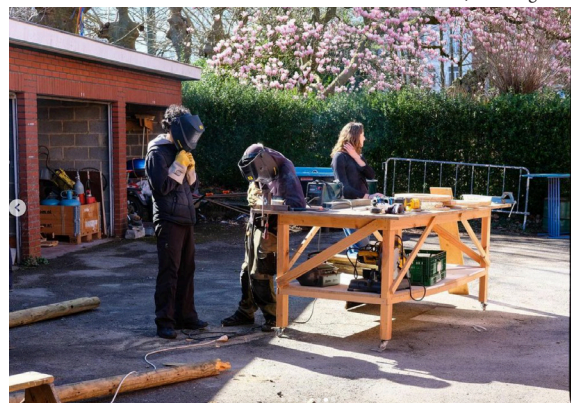
©Jef Potargent

©Jef Potargent

©Jef Potargent

©instagram/mona_1090_bxl

HET TRAPJE

Een frappante architecturale aanpassing aan het klooster is het trapje bij de keuken. De keuken situeert zich aan de zuidelijke zijde van het klooster. Hoewel de keuken aan de grote kloostertuin grenst, heeft ze er geen directe toegang toe. Om in de tuin te geraken moet men omlopen. Omdat in de huidige werking van Mona, de partners in de grote kloostertuin samenkomen om te lunchen en te vergaderen met een koffie of thee, is die circulatie omslachtig. Daarom bouwden Toestand en haar partners een trapje aan weerszijden van het keukenraam. Het raam wordt zo een deur die de keuken met de tuin verbindt. Die trap is vormgegeven met lichte houten planken, reeds aanwezig in het klooster. Men kan de bijzettrappen indien gewenst makkelijk verplaatsen. Deze kleine gebruiksaanpassing aan het klooster toont de kracht van tijdelijkheid. De tijdelijke gebruikslogica domineert de architecturale keuzes van deze ingreep. De ingreep hoeft minder rekening te houden met vaste gebruiksnormen en voorschriften en kan ad hoc inspelen op de noden. De ingreep vraagt relatief weinig kost noch moeite en is een goede manier om de alternatieve circulatie uit te testen. De experimentele, adaptieve en flexibele omgang met architectuur kenmerkt tijdelijke invullingen, dit trapje is daarvoor exemplarisch.

PARTNERS

Toestand werkt in haar project Mona samen met een groot aantal partners die van het klooster hun thuis maken. Naast de 47 vaste partners zijn er nog een 90-tal veranderlijke partners. Toestand ziet er met haar sociaal beleid nauwkeurig op toe met wie ze samenwerkt. Ze hecht er veel belang aan dat de partners buurtgebonden, sociaal, activistisch of artistiek zijn. De volgende oplijsting van de voornaamste partners in Mona, zowel vaste als veranderlijke, is een momentopname en daarmee dus niet volledig. De oplijsting schept een beeld van de verscheidenheid aan partners maar toont ook de gelijkenissen en concretiseert het sociale beleid van Toestand.

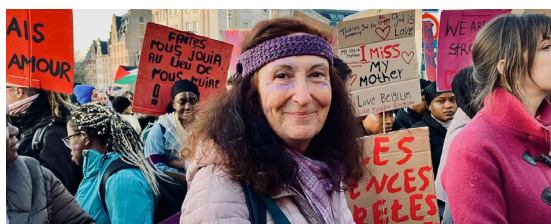
CENTRE D'ENTRAIDE DE JETTE

©Rouf.be
©Cejette.be

De Centre d'Entraide de Jette is een ondersteuningscentrum voor sociale voorzieningen, administratieve hulp en voedselbedeling. Ze biedt ook taalondersteuning en huiswerkhulp aan. Het is één van de oudste partners met hun start in 1971. De organisatie staat in voor het sociaal welzijn van de Jettanaren met als doel zo veel mogelijk kansarme mensen te ondersteunen en armoede te bestrijden. Ze is gesteund door verschillende overheidsinstanties zoals de gemeente Jette, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het OCMW van Jette, het COCOF (Commission communautaire française) en de Europese Unie. Hun hoofdlocatie is in de Henri Werriestraat maar elke donderdag is CEJ te vinden bij Mona voor de voedselbedeling.

WAKA-UP

©instagram/waka_up_asbl

Waka-up is één van de grootste partners van Mona. Het is naar eigen zeggen een sociaal-activistische organisatie die uiteenlopende collectieve recreatieve activiteiten organiseert. Waka-up richt zich op vrouwen, meer specifiek op degenen in moeilijker leefomstandigheden. De organisatie kaart aan dat vrouwen vaker verhinderd zijn om aan recreatieve activiteiten deel te nemen, met haar activiteiten wil ze die problematiek actief verhelpen. Eén van de redenen voor de vrouwelijke uitsluiting bij recreatieve activiteiten is volgens Waka-up geld. Voor veel activiteiten is kapitaal nodig voor materiaal of uitrusting, dit kan een drempel zijn voor sommige vrouwen in moeilijker leefomstandigheden. Waka-up probeert haar activiteiten daarom zo goedkoop mogelijk te houden. Andere redenen zijn volgens Waka-up tijdsgebrek en gendernormen. Huishoudelijke taken en de opvoeding van kinderen komen nog steeds vaker op de schouders van vrouwen terecht. Bijgevolg hebben vrouwen minder tijd voor ontspanning. Waka-up zorgt er daarom voor dat kinderopvang aanwezig is tijdens haar activiteiten. Zo hoeft de oppas op kinderen geen reden te zijn om niet deel te nemen aan de activiteiten en zijn de activiteiten volledig gericht op de vrouw. De activiteiten die Waka-up organiseert, zijn talrijk en uiteenlopend. Ze gaan van breien tot boksen, theater, improvisatie, zanglessen, dj-workshops naar dans en yoga. Waka-up is een vzw die actief is sinds 2022, niet enkel in Jette maar ook in Ukkel, Molenbeek en Brussel.

LA JETÉE

©instagram/La_jetee_mona

La Jetée is een artistiek collectief dat focust op beeld, geluid en film en koestert een fascinatie voor radio, cinema, animatie en fotografie. Ze organiseert vanuit die passie workshops, ateliers en screenings. Elke zondag organiseert het collectief de 'Cinéclub de la Jetée' in de kapel van het klooster. Experiment en creativiteit zijn de voedingsbodem van de cinefiele groep. De screenings die ze organiseert zijn gethematiseerd rond een bepaalde kleur, ze zijn gratis en toegankelijk voor iedereen.

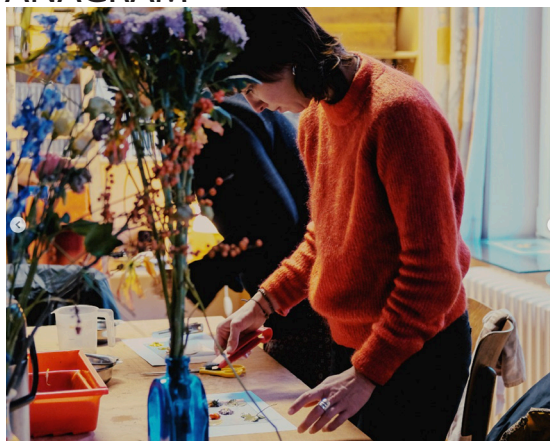
SOULGLOW

©facebook/pouce_pousse

SoulGlow is een sociale organisatie die activiteiten organiseert voor specifieke doelgroepen. Een eerste tak van de vzw is Pouce Pousse, die organiseert groepsactiviteiten en workshops voor alleenstaande ouders. Daarnaast organiseert ze ook culturele activiteiten rond muziek; Soul en Rumba. Een derde tak van de organisatie is Souki, daarbij staat de kennisuitwisseling van de vele facetten van het afro-kapsel via workshops centraal. In Mona organiseert ze elke week stretching- en Zumbalessen in de turnzaal. Ook organiseert ze knutselactiviteiten voor kinderen op de gelijkvloers.

ANAGRAM

©instagram/anagram.asbl

Anagram vzw is een organisatie gericht op kennisuitwisseling over ecologie en sociale problematieken door middel van artistieke en culturele activiteiten. Activiteiten zoals plantenontdekkingswandelingen, tentoonstellingen, workshops over onder andere de productie van seeded-paper en plantaardige experimenten organiseert Anagram op een participatieve manier. Ze werkt samen met verschillende rondreizende kunstenaars en andere kleine organisaties in Brussel, zoals ook de alternatieve boekshop Tultitu. Hun doel is om bewustzijn rond deze grote thema's te creëren en ze door experimenteel onderzoek aan het licht te brengen.

AFRO FANFARE

©danieldzidzonu.com

Afro Fanfare staat onder leiding van Daniel Dzidzonu, een talentvolle trompetist afkomstig uit Togo. Hij geeft muzikles aan kinderen die blaasinstrumenten of percussie willen leren. De keuze gaat tussen trombone, trompet en djembé. Samen vormen de muzikanten een fanfare. Ze brengen nummers met een West-Afrikaanse twist. Afro Fanfare maakt gebruik van de turnzaal in het klooster voor de repetities.

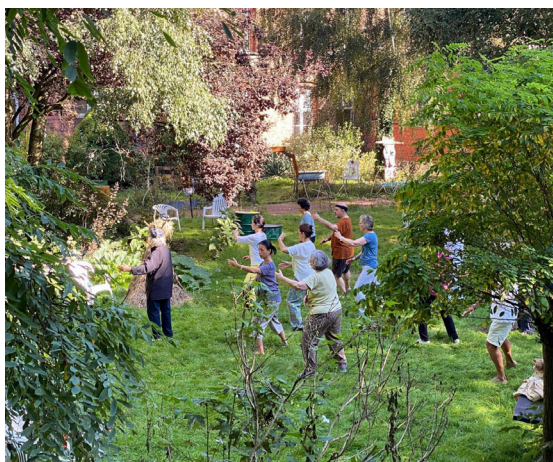
LABOLOBO

©labolobo.eu

Labolobo is een vzw die gericht is op intergenerationale kennisuitwisseling. Met activiteiten en workshops probeert ze alle leeftijden samen te brengen. Sinds 2014 versterkt ze sociale cohesie en bestrijdt ze isolement en leeftijdsstereotypering door in te zetten op artistieke activiteiten. Ze brengt mensen samen uit plaatselijke instellingen zoals scholen en rusthuizen. Zo organiseert ze ook voor mensen met een beperkte autonomie TUK-TUKjette, een alternatieve mobiliteitsdienst. Met hulp van vrijwilligers krijgen ouderen een lift met kleurrijke en versierde tuktuks. De uitvalbasis van Labolobo ligt op nog geen 5 minuten wandelen van het Maria-Magdalenaklooster. Daar organiseert ze allerlei activiteiten gaande van mindfulness, taallessen, yoga, gitaarlessen of koor. Vanwege de nabijheid organiseert ze ook af en toe activiteiten in het klooster.

TAI CHI

©instagram/mona_1090_bxl

Elke maandag en vrijdag gaan er Taichilessen door in de turnzaal of tuin van Mona. De Taichiquan Style Yang is toegankelijk voor zowel jong als oud. De lessen zijn volledig gratis.

COLLECTIF ATTA

©facebook/collectifatta

Collectif ATTA is een artistiek initiatief dat workshops creëert in de podiumkunsten: het combineert theater en dans, met fotografie en video. Tijdens een workshop hanteert het collectief een participatieve aanpak met een 'safe space' waar iedereen zich vertrouwd voelt en zich ongeremd kan uitdrukken. Collectif ATTA is een reizend collectief verspreid over verschillende wijken in Brussel. Zo zit ze momenteel in een residentie in de Marollen maar organiseert ook voorstellingen in de tuin van Mona.

ATELIER COMBINÉS

©facebook/lesateliercombines

Atelier Combinés is een sociaal initiatief dat activiteiten voor zowel kinderen als ouders organiseert. Het doelpubliek zijn ouders die geen tijd vinden voor recreatieve activiteiten of die de klassieke kinderopvangcentra niet kunnen betalen. Ze zorgt voor creatieve ateliers, spelletjes en knutselworkshops, daarnaast organiseert ze gelijktijdig Zumbalessen voor de ouders. Ook voorziet ze kinderopvang tijdens de schoolvakanties om werkende ouders te ondersteunen.

CLUB NORWEST

©facebook/clubnorwest

Club Norwest is een initiatief van hulpverleners van de Geestelijke Gezondheidszorg. Sinds 2013 staat dit netwerk in voor de zorg en mentale steun van kwetsbare mensen. Het netwerk is verspreid over het noordwesten van Brussel. Het team werkt samen met verschillende zorgdiensten en gelijksoortige organisaties. Ze organiseert verschillende activiteiten, gaande van praatgroepen tot zanglesen, meditatie-workshops, knutsel-, muziek- en brei-ateliers. Haar locatie is op één minuut wandelen verwijderd van het klooster, Club Norwest neemt daar geregeld één van de grotere ruimtes zoals de turnzaal of kapel in om workshops te organiseren.

MINDFULNESS BY CÉLINE

©mindfulnessbyceline.com

Céline is mindfulness trainer en performance-artiest. Ze geeft lessen meditatie, dans en muziek. Met haar training wil ze helderheid in de geest van mensen brengen om door burn-outs of traumatische ervaringen door te komen. Ze koppelt mindfulness met grotere thema's zoals racisme.

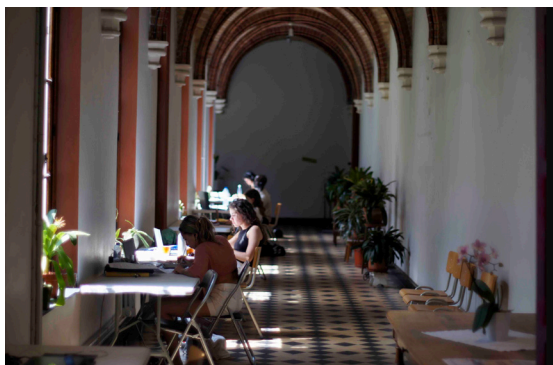
KALARIPAYAT

©erfgoedcelbrussel

Kalaripayat is een Zuid-Indische gevechtswetenschap. Het is een sport die focust op concentratie, ademhaling, uithouding, flexibiliteit en precisie. De lessen, gegeven door Indirah Osumba, gingen vroeger door in PLOEF (Plus On Est de Fous) een ontmoetingsplaats in Jette. Indirah Osumba is daar al 15 jaar één van de projectleiders. Vandaag organiseert hij de lessen echter in het klooster want de turnzaal van Mona is door zijn grootte beter geschikt voor deze sport.

STUDY SPACE BRIK

©Studyspaces.brik

Study Space Brik is een organisatie die ondergebruikte ruimtes in gebouwen opspoorde en beschikbaar stelt als studeerplek. Met overvolle bibliotheken of drukke campussen is er vaak nood aan plaats voor studenten om tijdens de blok samen te studeren. Study space Brik neemt contact op met de eigenaars van private, publieke of overheidsgebouwen om er tussen of na de werkuren ongebruikte ruimtes in te nemen als studieplek. Het initiatief vecht daarmee leegstand aan. De vele beschikbare lokalen in het klooster stelt Toestand ter beschikking voor studenten.

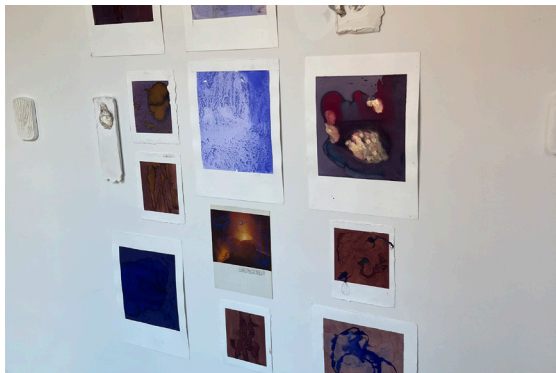
ARTIESTEN ATELIER PEINTURE COLLECTIVE

©facebook/juantapia

Juan Tapia is schilder en organiseert gemeenschappelijke schilderworkshops waar verschillende mensen samen op één doek schilderen. Hij heeft een studio in Mona en werkte reeds samen met verschillende partners uit het klooster. Zijn manier van collectief schilderen brengt mensen op een informele manier samen en zorgt ervoor dat men elkaar beter leert kennen.

AÏCHA OUATTARA

©Jef Potargent

Aïcha Ouattara is grafisch kunstenaar. Ze werkt met inkt, textiel, papier, en klei.

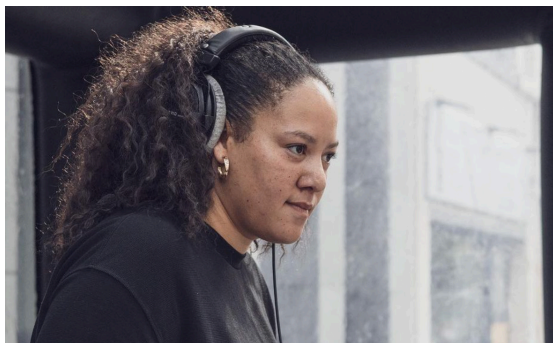
PHIL DOUTRELEPONT

©phildoutrelepont.be

Phil Doutrelepont is beeldend kunstenaar en heeft een studio in Mona. Zijn werken zijn in de gang of in de tuin tentoongesteld.

JOYCIE RUBA

©instagram/joycie.ruba

Joycie Ruba is muzikant, componist en dj. Ze geeft muzieklessen en dj-workshops in samenwerking met Waka-up. Ze heeft ook haar eigen studio in Mona.

CHRISTINE LE MAIRE-GOYENS

©apajette.brussel

Christine doet aan keramiek, ze maakt niet alleen vazen, borden of kommen maar ook kunstwerken in combinatie met metaal en hout.

COLLECTIF F/4.2

©apajette.brussel

Collectief F/4.2 is een collectief van verschillende fotografen die samen tentoonstellingen maken. In Mona hebben ze een studio waar ze ook al eens een tentoonstelling organiseerden.

PEZKHAMINO (YURI ROSALES)

©instagram/pezkhamino

Pezkhamino is een Chileense artiest actief in Brussel. Hij maakt schilderwerken en street-art. Hij heeft zijn studio in Mona waar hij ook in de gangen af en toe werken tentoonstelt. Zo heeft hij ook een tentoonstelling la Totemika waar hij een buurtwandeling organiseert doorheen Jette die ook langs de tuinen van Mona passeert.

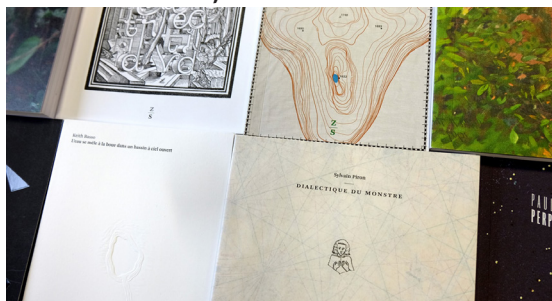
LES MICROSONDES

©instagram/les.microsondes

Les Microsondes is een cultureel radioplatform, opgericht in 2020 en geleid door Ophélie Bouffil et Jeanne Gougéau. In hun podcast raken ze zowel aan artistieke als sociale vraagstukken. Ze duiken bijvoorbeeld in één van hun podcasts achter de schermen van een theatergezelschap en maken een radiofonische reportage om het verhaal van het vormingsproces te verbeelden. Daarnaast verdiepten ze zich ook al eens in de geschiedenis van de Koerdische vrijheidsstrijd als studie van de rol van Belgische overheidsinstanties in de veroordeling van Koerdisch activisme in België. Daarbij organiseren ze ook participatieve workshops en ateliers rond sociale en actuele thema's.

ALEXANDRE, ZONES SENSIBLES

©volumes.lu

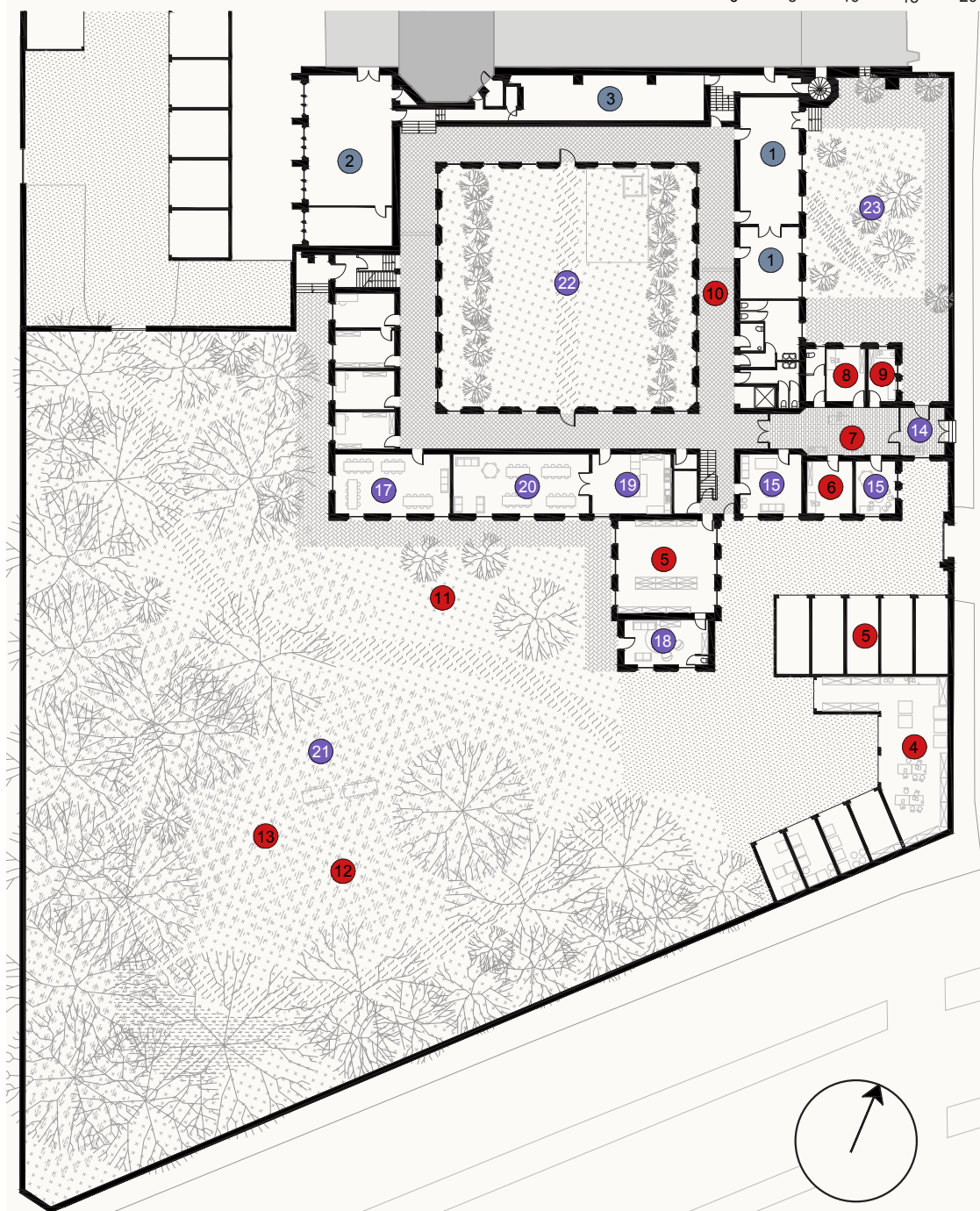
Zones sensibles is een Belgische uitgeverij die zich naar eigen zeggen specialiseert in menswetenschappen. De uitgeverij wil licht schijnen op de anders vermeden of vergeten onderwerpen. Het gaat om de gevoelige zones van de samenleving, de grijze zones, omdat men niet gelooft in het zwart-wit denken. Alexandre, publicist bij deze uitgeverij, huurt één van de kamers in het klooster die hij omvormt tot zijn werkbureau. Hiernaast is hij ook verantwoordelijk voor de inrichting van de bibliotheek in het klooster. Met achtergelaten boeken, tafels en kasten vormde hij een doodlopende gang om naar een gezellige leesruimte.

RAHIMEH SAKHAEI

©Jef Potargent

Rahimeh is een naaister. Ze werkt in een naaisalon aan Simonis, maar daarnaast heeft ze ook haar eigen atelier in een kamertje in Mona. Ze is afkomstig van Iran en volgt Franse lessen. Ze gebruikt Mona als werkruimte maar ook als plaats om nieuwe sociale contacten te leggen.

Kerk

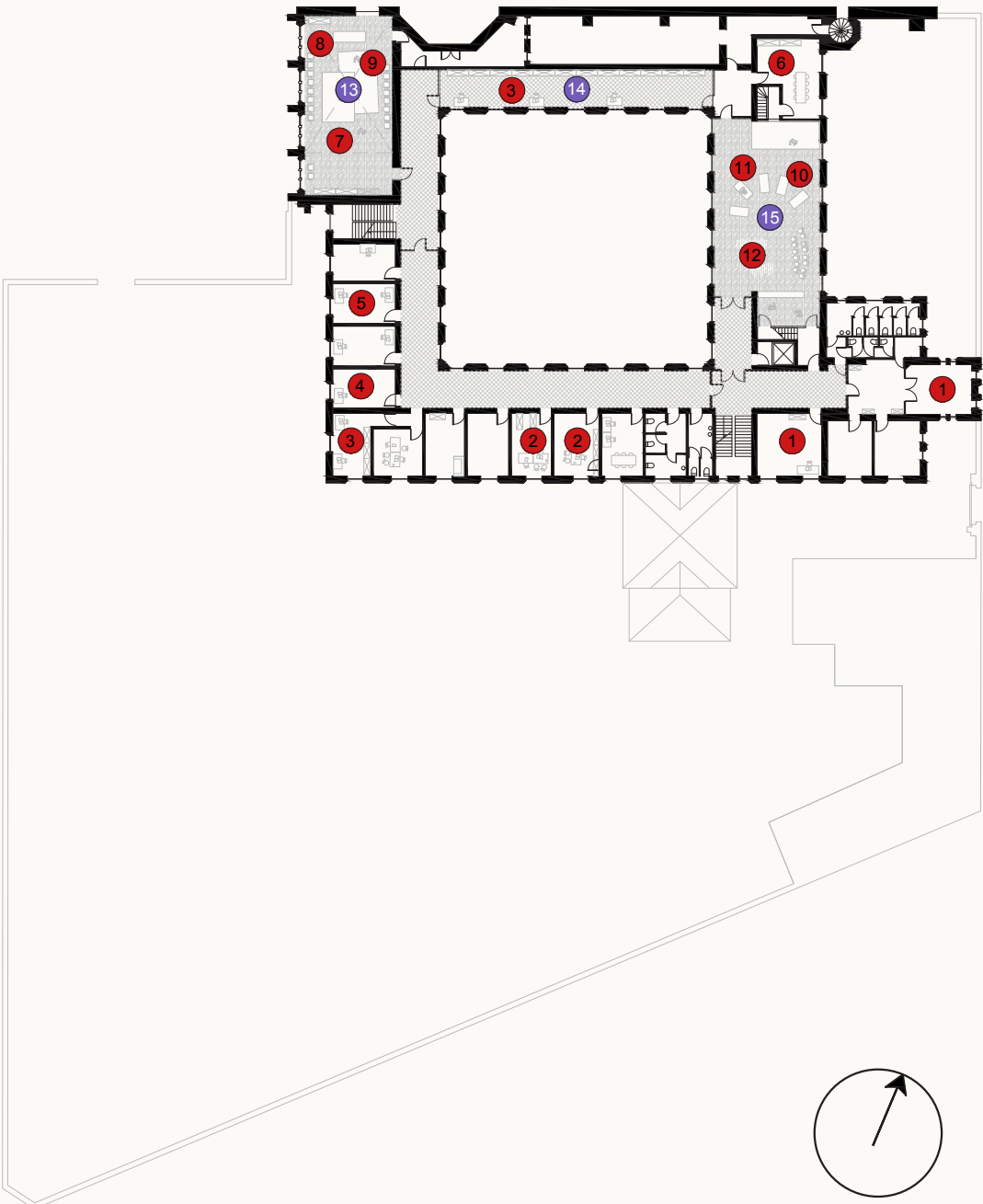
- 1 bureau
- 2 kapel
- 3 sacristie

Partners

- 4 atelier Toestand
- 5 Centre d'Entraide de Jette
- 6 bureau Toestand
- 7 Atelier Combinés
- 8 klein atelier
- 9 aquarium
- 10 Study Space Brik
- 11 Soul Glow
- 12 Collectif Atta
- 13 Tai Chi

Witruimte

- 14 inkom
- 15 speelruimte
- 17 gedeeld lokaal
- 18 open living
- 19 keuken
- 20 refectorium
- 21 grote tuin
- 22 binnentuin
- 23 Oosttuin

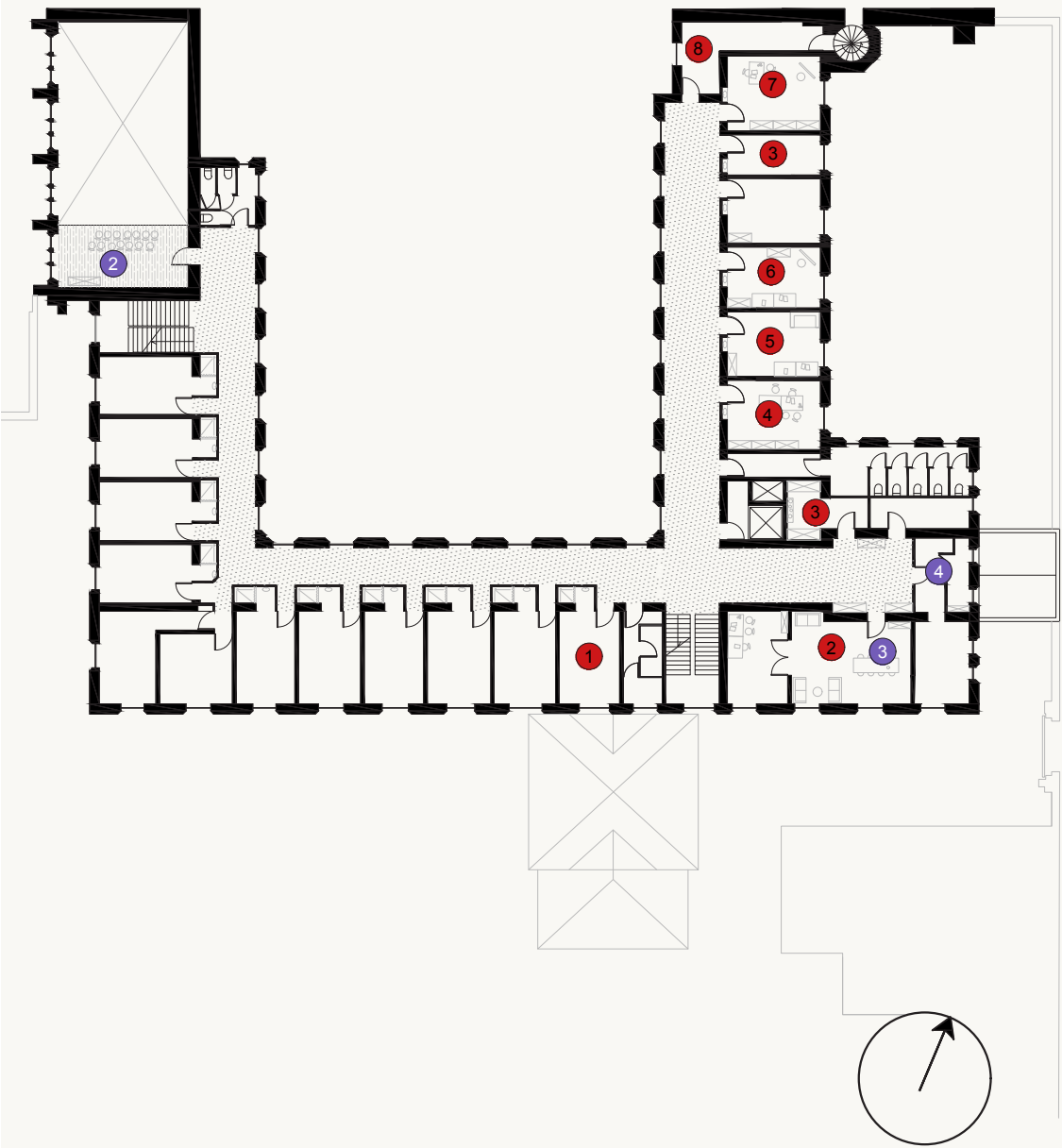

Partners

1 Kantoor Toestand	4 Mindfulness by Céline	7 Afro Fanfare
2 Anagram vzw	5 Joycie Ruba	8 Tai Chi
3 Alexandre	6 Waka-up	9 La Jetée

Witruimte

13 kapel
14 bibliotheek
15 turnzaal

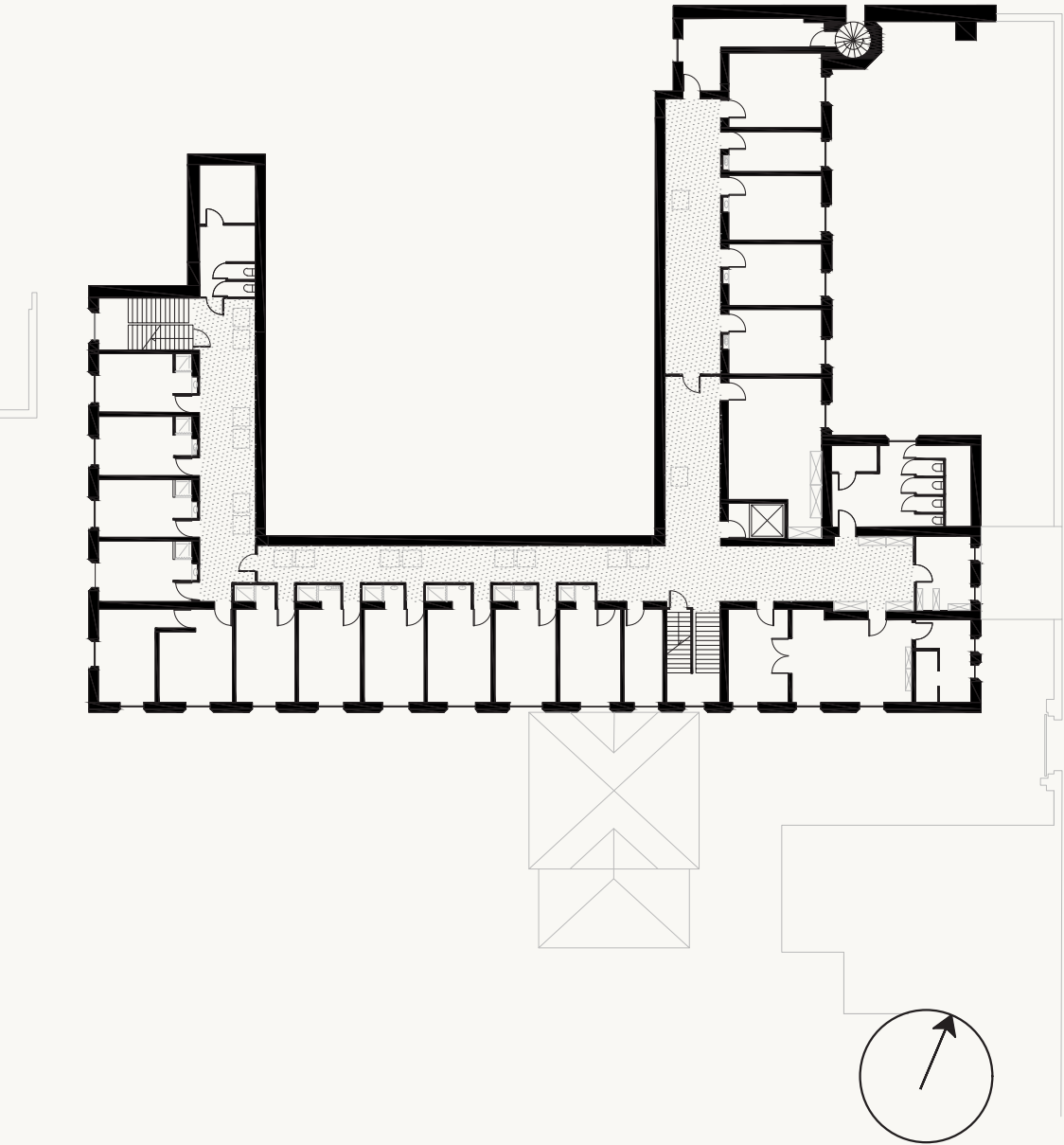

Partners

- 1 Aïcha Ouattara
- 2 La Jetée
- 3 Collectif F/4.2
- 4 Anagram vzw
- 5 Pezkhamino
- 6 Atelier Peinture Collective
- 7 Phil Doutrelepont
- 8 Rahinmeh Sakhae

Witruimte

- 9 kapel
- 10 kunstenaarshal

ACTORENSCHEMA

Toestand vzw ondersteunt organisaties die het klooster een sociale invulling geven, gericht naar de buurt. Toestand ziet er nauw op toe dat die organisaties voldoen aan het juiste profiel. De organisaties die de screening doorlopen hebben, kunnen voor een democratische prijs een ruimte huren in het klooster. Voor het beheer van die ruimtes kunnen ze rekenen op Toestand, ook kunnen ze steeds bij hen aankloppen voor advies en expertise. Toestand vindt het belangrijk geënt te zijn op de buurt. Eén van de voorwaarden waaraan de organisaties moeten voldoen om een plek te krijgen in het klooster is dat ze zich rond het klooster bevinden, en dus weten wat de noden in de buurt zijn.³⁵ Die sociale mix is voor hen cruciaal. Niet alleen de samenwerkingsorganisaties leggen de link met de buurt, Toestand zelf speelt daar ook een actieve rol in. Door rondleidingen te geven en het voordien ontoegankelijke gebouw open te stellen voor bezoekers, gronden ze zich in het lokale sociale netwerk.

Een relatief groot deel van de organisaties zijn artistiek. Momenteel zijn er 35 kunstenaars actief in het klooster. Er zijn zowel individuele als collectieve ateliers maar ook grotere ruimtes die als vergaderruimte of voor toonmomenten van kunsthogescholen, dans- en theatercollectieven dienen. De vraag naar een werkatelier voor beeldende kunstenaars in Brussel is groter dan het aanbod. Onder de noemer Plan Atelier wil de Vlaamse Gemeenschapscommissie³⁶ zich mee inzetten om samen met organisaties en kunstenaars meer en betere ateliers te installeren in Brussel. In dat kader werkt de VGC ook samen met Toestand vzw aan de inrichting van kwalitatieve, tijdelijke werkplekken in het Maria-Magdalenklooster. Concreet investeert de VGC 30.000 euro om de nodige werken te laten uitvoeren. Vzw FIX ontfermt zich over de uitvoering van de ingrepen.³⁷

De overheid is ook in gesprek met de eigenaar van het pand, het aartsbisdom Mechelen - Brussel. Over de toekomst van het pand, wanneer Toestand weg is, liggen er nog geen concrete plannen op tafel. Het ontwerpproces is niet zo transparant. Het aartsbisdom Mechelen - Brussel heeft wel aangegeven dat het toekomstprogramma ook zeker sociaal geworteld zal zijn.³⁸

35. "Toestand zoekt nieuwe invulling voor leegstaand klooster in centrum Jette." Bruzz, 2022. Geraadpleegd op 15 april, 2024. <https://www.bruzz.be/samenleving/toestand-zoekt-nieuwe-invulling-voor-leegstaand-klooster-centrum-jette-2022-11-23>.

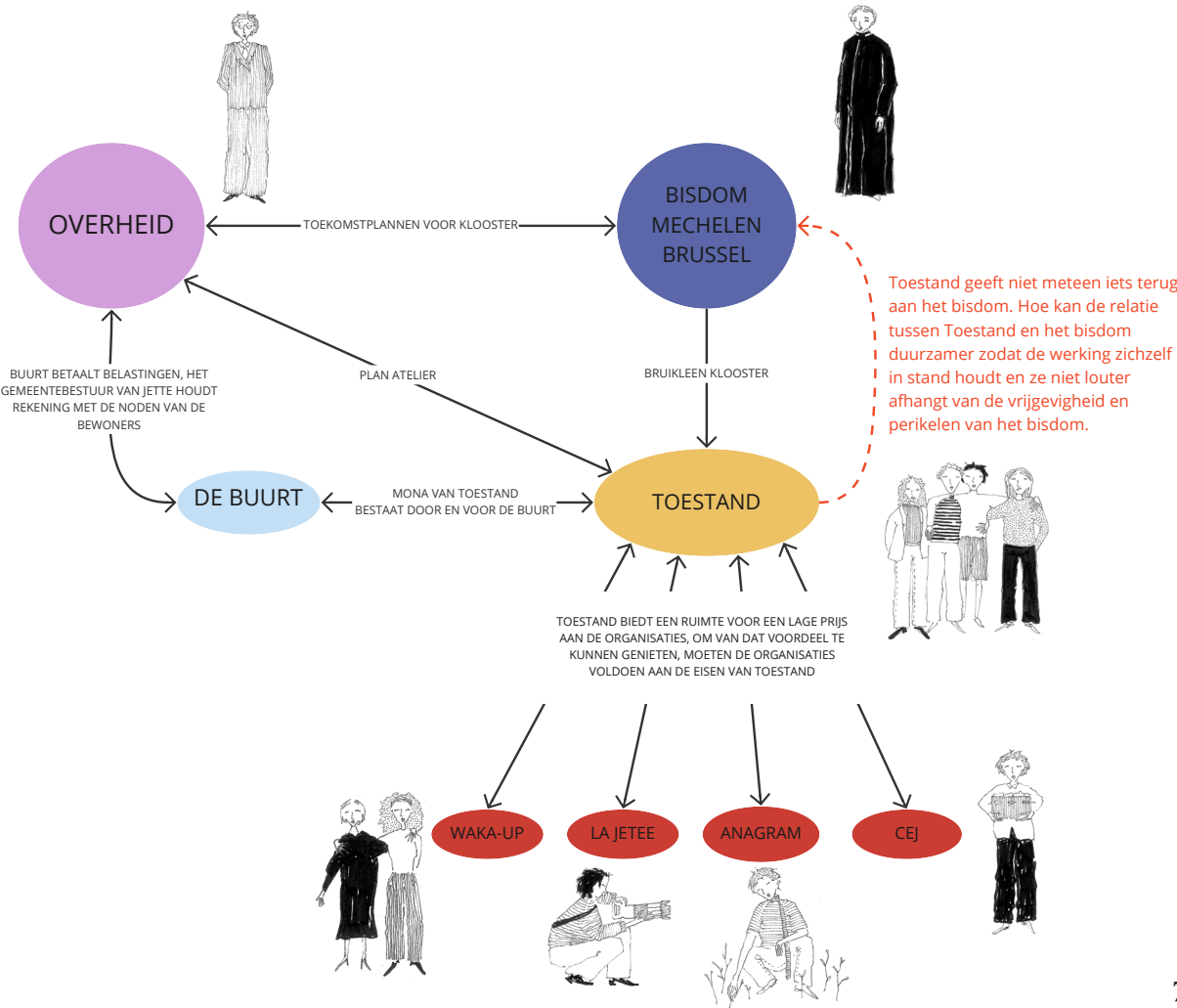
36. De VGC is als overheidsbestuur bevoegd voor stedelijk beleid, cultuur, jeugd, sport, onderwijs, vorming, studentenzaken, welzijn, gezondheid en gezin.

37. "Plan Atelier," VGC, geraadpleegd op 26 april, 2024, <https://www.vgc.be/wat-biedt-n-brussel/cultuur/plan-atelier>.

38. Interview Jurgen Klinckaert

Dat Toestand tijdelijk in het klooster kan zitten, is door beide partijen overeengekomen.

Dat de samenwerking tijdelijk is, is omdat de relatie tussen het bisdom en Toestand vzw niet duurzaam is. Het engagement van Toestand is waardevol gezien de sociale opwaardering van de buurt die daaruit resulteert. Materieel gezien geeft Toestand, buiten de opruim van de kerkstoelen en het beheer van het gebouw, niet meteen iets terug aan het bisdom. Hoe kan de samenwerking zichzelf in stand houden en niet louter afhankelijk zijn van de vrijgevigheid en de wensen van het Bisdom?

WAAROM MONA EEN BROEDPLEK IS

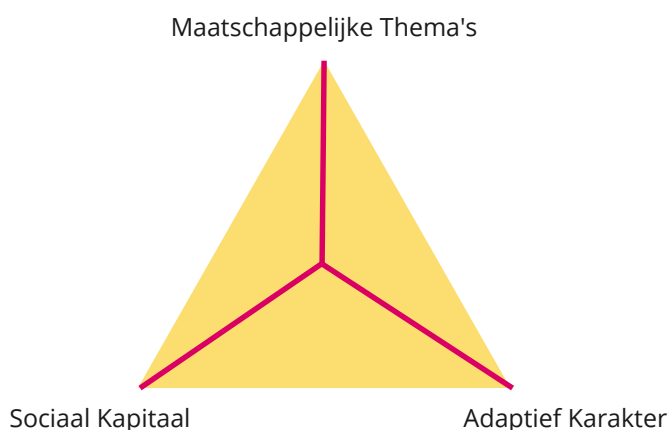
Wat een broedplek is, formuleerden we in het voorafgaande analytische deel van de thesis. Een onderzoek van verschillende cases zorgde voor een beter begrip van de term en stelde ons in staat een definitie op te stellen.

‘Broedplekken zijn stedelijke laboratoria, die zowel sociale als ruimtelijke weefsels verdichten door maatschappelijke uitdagingen te concretiseren op een plek. Ze stellen het ontwikkelen van sociaal kapitaal voorop. Hun adaptief karakter stelt ze in staat constant te evolueren in een veranderende maatschappij.’ ³⁹

Mona is één van de cases die we in de atlas bespraken. In wat volgt vatten we samen welke aspecten van de plek het een broedplek maken.

Maatschappelijke thema's, sociaal kapitaal en adaptief karakter zijn de pijlers uit de definitie waarrond we de motivatie van Mona als broedplek toetsen. Die drie pijlers zijn al samengevat in het doel van Mona: sociaal-activistische buurtontwikkeling creëren met de focus op mensen en tijdelijkheid.

39. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 21.

Uit de fiche van maatschappelijke thema's uit de atlas blijkt dat Mona die thema's uitgebreid combineert. Die mogelijkheid om uiteenlopende kwesties simultaan te behandelen, is te danken aan de verschillende statuten van de ruimtes.⁴⁰ De grote tuin is ideaal voor informele ontmoeting, sociale integratie, jeugd, buurtontwikkeling, kennisuitwisseling en co-creatie. De keuken en het refectorium zijn eveneens een ankerpunt in het gebouw waar maatschappelijke thema's geconcretiseerd worden. Collectief te koken, voedseloverschotten, co-creatie, informele ontmoeting en kennisuitwisseling kwamen op die plek uit de analyse naar boven. In de oostelijke tuin is er een collectieve moestuin, in de ateliers handelt men rond het thema van circulaire economie.

40. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 198-199.

TOESTAND mona

Mona is gevestigd in een groot klooster met vele kamers en verschillende tuinen. Elke ruimte heeft zijn eigen karakter en is geschikt om bepaalde thema's te koppelen. Het fietsatelier bij de ingangspoort concretiseert de thema's co-creatie, kennisuitwisseling, circulaire materialeneconomie en buurtontwikkeling. Het salon bij de grote tuin bemoeit informele ontmoeting. De grote tuin is een anker voor buurtontwikkeling en bundelt een breed gamma aan maatschappelijke thema's. In de keuken kookt men samen, het aangrenzende refectorium is eveneens een veelgebruikte ontmoetingsplek. De oostelijke tuin, die van de straat gescheiden is door de kloostermuur, is recent opgetoverd tot collectieve moestuin. De voedselbedeling werkt met voedseloverschotten, terwijl het buurtontwikkeling, sociale integratie en buurtontwikkeling stimuleert. In het volledige klooster wordt er aandacht besteed aan plek voor jongeren. Eén van de eerste kamers bij de inkom is een speelruimte voor kinderen. In de tuin is er ook een speelgoedkinderkeuken voorzien voor de allerkleinsten. Op de eerste verdieping zijn de kapel en zogenoemde turnzaal polyvalente ruimtes waar verschillende activiteiten georganiseerd worden waar mensen samenkomen, elkaar leren kennen, van elkaar leren en samen dingen maken.

198

maatschappelijke thema's

CO-CREATIE
KENNISUITWISSELING

JEUGD
INFORMELE ONTMOETING
KENNISUITWISSELING

SOCIALE INTEGRATIE
SPORT
INFORMELE ONTMOETING

199

©Atlas Broedplekken

73

De andere twee pijlers uit de definitie zijn sociaal kapitaal en adaptief karakter. Een onderdeel van dat sociaal kapitaal is de toegankelijkheid van de plek. Het essay 'drempel of opstapje, over elementen die de toegankelijkheid beïnvloeden' wijst erop dat de symboliek van de naburige kerk een stevige drempel is en de toegankelijkheid van de plek niet ten goede komt.⁴¹ Mona laat met opschriften boven de ingang en kleurrijk vormgegeven activiteitenkalenders duidelijk zien dat het monumentale klooster een nieuwe bestemming heeft gekregen. De broedplek richt zich vooral naar de buurt, dit strookt met de analyse van maatschappelijke thema's die stelt dat Mona een plek van buurtontwikkeling is. Niet alleen de iconografie, ook open tuin- en opendeurdagen dragen bij aan het openstellen en creëren van een ontmoetingsruimte waar uitwisselingen kunnen plaatsvinden.⁴²

De tijdlijn geeft zowel aspecten van het adaptief karakter als sociaal kapitaal weer. De positie van de betrokkenen en het stadsbestuur en verschillende vormen van tijdelijkheid zijn uitgezet op deze fiche.⁴³ Toestand ontplooipte haar eerste initiatief aan Allée Du Kaai als een tijdelijke broedplek waar verschillende partners activiteiten organiseerden. In de loop der jaren breidde ze haar activiteiten uit naar tijdelijke bezettingen van andere leegstaande gebouwen in verschillende wijken. Dit geeft Toestand het statuut van rondreizende broedplek. Leden van Toestand stellen dat het kiezen voor tijdelijke locaties hun flexibiliteit en vermogen om zich aan te passen vergroot, zodat ze snel kunnen reageren op de behoeften van de buurt. Deze tijdelijke opzet kan fungeren als een test voor toekomstig gebruik van de ruimte, waarbij Toestand niet alleen de buurtontwikkeling ondersteunt, maar ook helpt bij de herontwikkeling van een site.⁴⁴ Mona is één van de tijdelijke projecten van Toestand en daarvoor ontvangt Toestand vzw uitgebreide subsidies, hoewel het een constante uitdaging is om deze te behouden vanwege hun voortdurende evolutie.

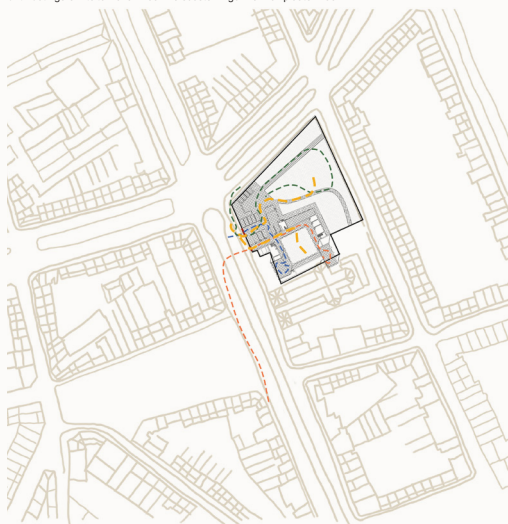
41. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master's thesis, Ghent University, 2024), 56-57.

42. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master's thesis, Ghent University, 2024), 200-201.

43. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 192-193.

44. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 74-75.

Mona toont heel concreet hoe er in een sterke typologie als een klooster een andere invulling plaatsvindt. Vooral de buurt wordt aangesproken door banners en opschriften, die Mona zichtbaar moeten maken. De activiteitenkalender toont een verscheiden aanbod waaraan verschillende organisaties bijdragen. Op die manier komen meer mensen in contact met de plek. Ook open tuin- en deurdagen helpen om van Mona een ontmoetingsruimte te maken waar kruisbestuivingen kunnen plaatsvinden.

- pad door Mona
- deelnemer van workshop komt met de tram
- passant neemt kijkje in de tuin
- burens komen naar het open atelier

200

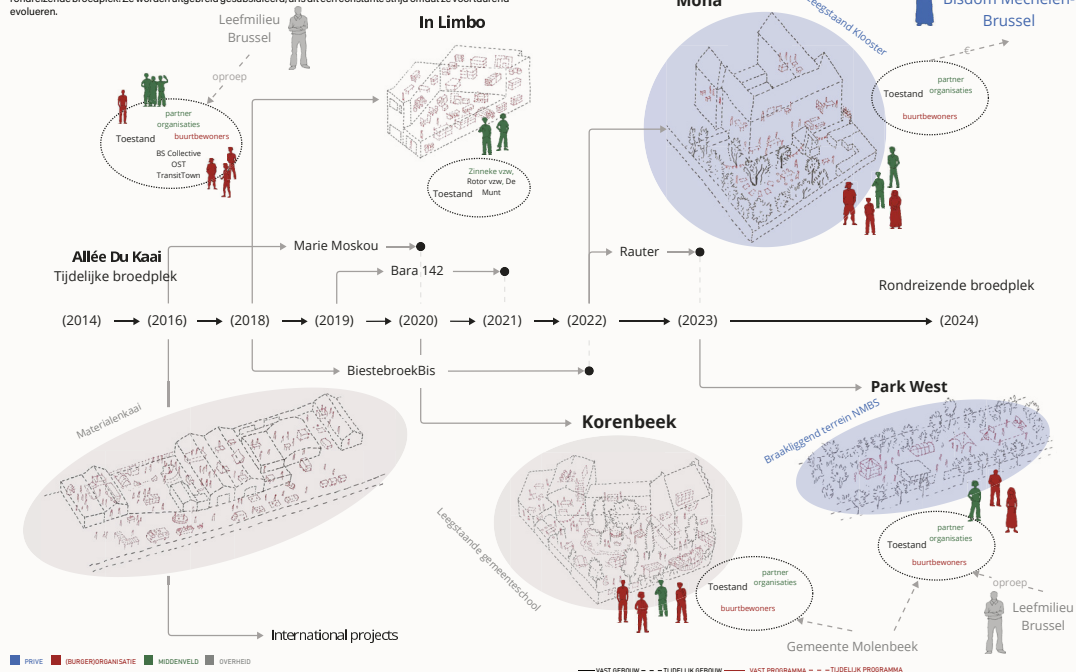
201

©Atlas Broedplekken

TOESTAND mona

actorentijdlijn

Toestand startte hun broedplek aan Allée Du Kaai, toen was het een tijdelijke invulling waar verschillende organisaties een invulling aan konden geven. Doorheen de jaren breidde ze hun organisatie uit naar andere leegstaande gebouwen in andere wijken die ze tijdelijk bezetten. Zo kan het ook beschouwd worden als rondreizende broedplek. Ze worden uitgebreid gesubsidieerd, al is dit een constante strijd omdat ze voortdurend evolveren.

176

177

©Atlas Broedplekken

75

Het adaptief karakter van een broedplek komt fysiek tot uiting wanneer ze een plek innemen. Om de plek geschikt te maken voor de missie van de broedplek voegen ze infrastructuur toe aan het gebouw of modificeren ze het, die aanpassingen zijn maatwerk.⁴⁵ De missie van Mona is een open ontmoetingsruimte te zijn waar kruisbestuivingen kunnen plaatsvinden. Het Maria-Magdalenaklooster is een groot gebouw met diverse kamers. Door de grote keuzemogelijkheid is het voor de organisaties makkelijker om een ruimte te vinden die past bij hun doel. Daardoor zijn het niet zozeer de architecturale ingrepen die de plek beter afstemmen op de missie maar eerder de puzzel van welke partner waar het best thuishoort. Toch geven enkele tactische, tijdelijke ingrepen een bijdrage aan de assimilatie van het gebouw aan het doel van de broedplek. Zoals ook bleek uit de analyse van maatschappelijke thema's, blijkt de tuin voor Mona de spil van kruisbestuiving, ook de keuken en het refectorium zijn ruimtes voor samenkomst. Bij het raam tussen beide ruimtes is een trapje geplaatst om het interieur en de tuin te verbinden. De iconografie bij de ingangspoort, die bij de analyse van toegankelijkheid aan bod kwam, is eveneens een tijdelijke ingreep die de plek zichtbaarder maakt en het karakter van open ontmoetingsplek versterkt.

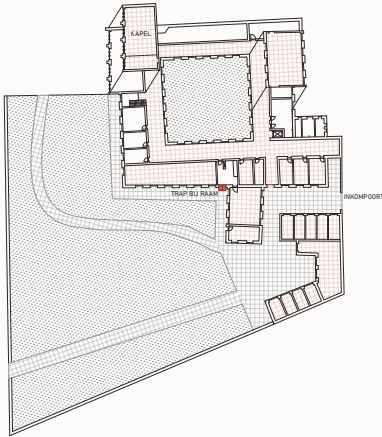
De afstemming van het programma op de plek, is verder besproken in de analyse van multifunctionaliteit.⁴⁶ Hoewel een klooster vaak een strikte indeling kent, past Mona haar programma hier nauwgezet in. Kleinere ruimtes, zoals kloostercellen en garageboxen, dienen als atelierruimtes. Grotere activiteiten zoals die van Waka-up, tai chi, het koor en dj-lessen vinden plaats in de kapel en turnzaal. Deze flexibel inzetbare hallen vereisen minimale infrastructuur. De keuken, als centraal punt, bedient zowel het refectorium als de voedselbedeling. Dit onderstreept de tijdelijke en multifunctionele ruimtelijke benutting van het klooster.

45. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 194-195.

46. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 196-197.

Mona is gevestigd in een oud klooster. De broedplek wil een open ontmoetingsruimte zijn waar kruisbestuivingen kunnen plaatsvinden. Het gebouw kent een groot arsenaal aan verschillende kamers. Door de grote keuzemogelijkheid is het voor de nevenorganisaties makkelijker om een ruimte te vinden die past bij hun doel.

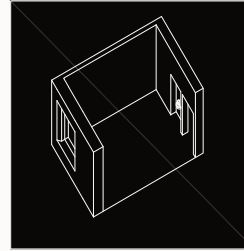
Zo is er onder andere een kapel, een open ruimte die veel activiteiten mogelijk maakt. Daarnaast zijn er enkele kleinere ruimtes, voorzien van sanitair. Deze zijn ideaal voor een persoonlijk atelier. De garageboxen zijn dan weer ideaal als opslagruimtes. Door het ruime aanbod zijn er minder architecturale ingrepen nodig om het gebouw aan te passen aan de missie van de broedplek. Toch geven enkele tactische, tijdelijke ingrepen een bijdrage aan de aanpassing van het gebouw aan de missie. De tuin blijkt voor Mona de spil van kruisbestuiving. Daarnaast zijn ook de keuken en het refectarium ruimtes voor samenkomst. Bij het raam tussen deze twee is een trapje geplaatst om het interieur en de tuin te verbinden. De iconografie bij de ingangspoort is eveneens een tijdelijke ingreep die de plek zichbaarder maakt en het karakter van open ontmoetingsplek versterkt.

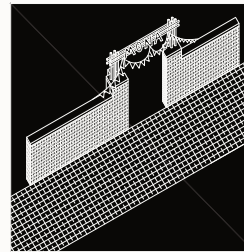
■ TIJDELIJK ■ SEMIPERMANENT ■ PERMANENT

194

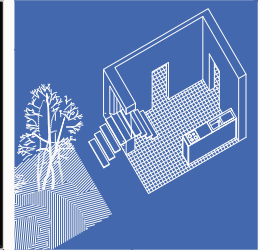
ATELIER

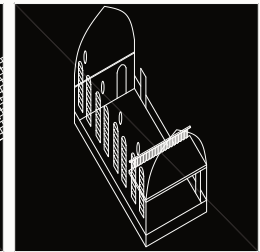
INKOMPOORT

TRAP BIJ RAAM

KAPEL

195

©Atlas Broedplekken

TOESTAND mona

De kloostertypologie kent een redelijk bepaalde indeling. Toch kon Mona zijn eigen programma eenvoudig inpassen in deze typologie. De kleinere ruimtes (kloostercellen en garageboxen) worden gebruikt als atelier ruimtes. Andere activiteiten zoals wake-up, tai chi, het koor, dj lessen, hebben meer plaats nodig en worden georganiseerd in de de kapel of de turnzaal, twee grotere ruimtes. Deze laten wisselend gebruik toe omdat de toegekende activiteiten geen grote infrastructuur vereisen. Stoelen en tafels kunnen eenvoudigweg aan de kant geschoven worden en het weinige materiaal dat nodig is, zoals een turnmat, spreekgestoelte of een mengpaneel, worden uitgehaald en terug opgeborgen. Verder zien we dat de keuken het hart van het klooster wordt, die zowel het refectarium als de voedselbedeling kan bedienen. Zo vinden we alweer een combinatie van tijdelijke en ruimtelijke multifunctionaliteit terug.

■ TIJDELIJK ■ SEMIPERMANENT ■ PERMANENT

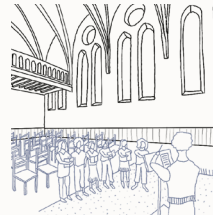
196

multifunctioneel gebruik

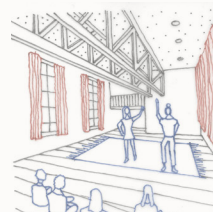
ATELIER

KAPEL

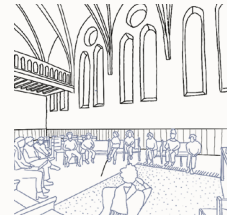
TURNZAAL

TUIN

KAPEL

TURNZAAL

197

©Atlas Broedplekken

77

WAT ALS MONA EEN BROED- PLEK KAN BLIJVEN?

BUURTONTWIKKELING ALS IMPACT

Uit de overeenkomst die het klooster met het Bisdom afsloot, is het duidelijk dat Toestand het Maria-Magdalenaklooster zal verlaten. Op een vraag over de impact van haar broedplek en wat ze achterlaat als ze weg moet gaan, antwoordde Toestand dat ze voornamelijk focust op de sociale impact, de partners en buurtontwikkeling. Toestand hoopt dat ze met hun project Mona de organisaties en mensen kan ondersteunen en dat zij na hun vertrek sterker in hun schoenen staan.^{47 48}

KEERZIJDE VAN DE MEDAILLE

Toch heeft die tijdelijke buurtontwikkeling een paradoxaal aspect. Toestand injecteert een plek met ondersteunende initiatieven. Intensief en relatief kortstondig bouwt de organisatie aan een vruchtbare omgeving waar de partners en de buurt kunnen kiemen. Het doel van Toestand is om de partners tijdelijk te ondersteunen tot ze op hun eigen benen kunnen staan. Omdat het hele project buurtgebonden is, stelt Toestand de betrokkenen op een manier voor een voldongen feit. De partners komen uit de buurt, ze verblijven in het gebouw dat eveneens geënt is op die plek, ze hebben weinig bewegingsmogelijkheden. Het vertrek van Toestand is afhankelijk van de plannen van het Bisdom en houdt geen rekening met de positie van de partners in hun ontwikkelingsfase. Niet alle kiemen zullen voldoende sterk zijn om geplant te worden en op eigen kracht door te groeien, sommige partners zullen bij het vertrek van Toestand nog prematuur zijn. Omdat de partners nog niet voldoende uitgebouwd zijn en weinig bewegingsmogelijkheden hebben, mist Toestand hier haar doel. Gevestigde initiatieven zullen opnieuw op zoek moeten gaan naar een nieuwe plek om hun organisatie op te zetten. Dat valt ook te verwachten, Toestand is naar haar betrokkenen toe zeer transparant over de tijdelijkheid en de afspraken die ze maakt met het Bisdom. De partners weten dat dit een tijdelijke invulling is en daarom verwachten ze ook niet dat Toestand haar vertrek afstemt op hun groei, maar velen hopen dat ze in de toekomst zullen

47. Interview met Tine Declerck

48. Tom Gijssels, Bie Vancraeynest, Tine Declerck, Céline Gaza, Isabelle N'diaye, Andrea Urbina Padin, Gaëlle Tardé, Allée Du Kaai (Leefmilieu Brussel en Toestand vzw, 2023), 180-184.

kunnen blijven.⁴⁹ Het vertrek van Toestand en het afscheid van de partners is op zijn mist een opmerkelijk bijproduct voor een project dat zich stort op sociaal welzijn en buurtontwikkeling. Dat is de paradox van tijdelijke projecten. Het werkt uitstekend zolang het loopt maar het heeft zijn limieten.

49. In bevestigingen met de partners van Mona kwam vaak terug naar boven dat ze hopen langer te kunnen blijven in het klooster.

BUURTONTWIKKELING OF HERONTWIKKELING

De focus van Mona op buurtontwikkeling, overschaduwde de aandacht voor herontwikkeling van het klooster. In het gesprek over de toekomst van het klooster van Mona werd herontwikkeling niet aangehaald. Toestand beschouwt de herontwikkeling van het klooster niet als deel van hun missie. Dat is een persoonlijke keuze van de organisatie die hen niet te verwijten valt. Het is juist doordat ze een duidelijk doel voor ogen heeft, namelijk sociaal-activistische buurtontwikkeling en zich daarvoor volledig inzet dat ze kunnen focussen op de mensen en dat het doel steeds dichterbij realisatie leunt.

Of Toestand in haar actieterrein kan inzetten op herontwikkeling, hangt niet alleen van haar ambities af. Haar positie als organisatie ligt vaak tussen de private eigenaars van een gebouw en de buurt, een balans vinden tussen beide belangen is niet vanzelfsprekend. Toestand komt vaak op als bemiddelaar of tussenpersoon. Dankzij engagement van de private eigenaars kan ze iets betekenen voor de buurt. Voor het toekomstperspectief van de organisatie is het belangrijk de afspraken te respecteren en credibiliteit te behouden. Het is geen slimme zet om er tegen de wil van de eigenaar toch voor te kiezen een traject op te bouwen voor herontwikkeling van de site. Zo maken ze zichzelf immers niet populair bij andere eigenaars voor potentiële tijdelijke invullingen in de toekomst.

De tijdelijke invulling van Toestand in het klooster start vanuit een nood aan beheer van het gebouw, om verloederen van het leegstaande klooster te voorkomen. Het Bisdom verwacht niet dat Toestand in de tijdelijke bezettingsperiode van het klooster een herontwikkelingsproject op poten stelt. Met die herontwikkeling zijn ze zelf bezig, hoewel er momenteel geen concrete plannen op tafel liggen.⁵⁰

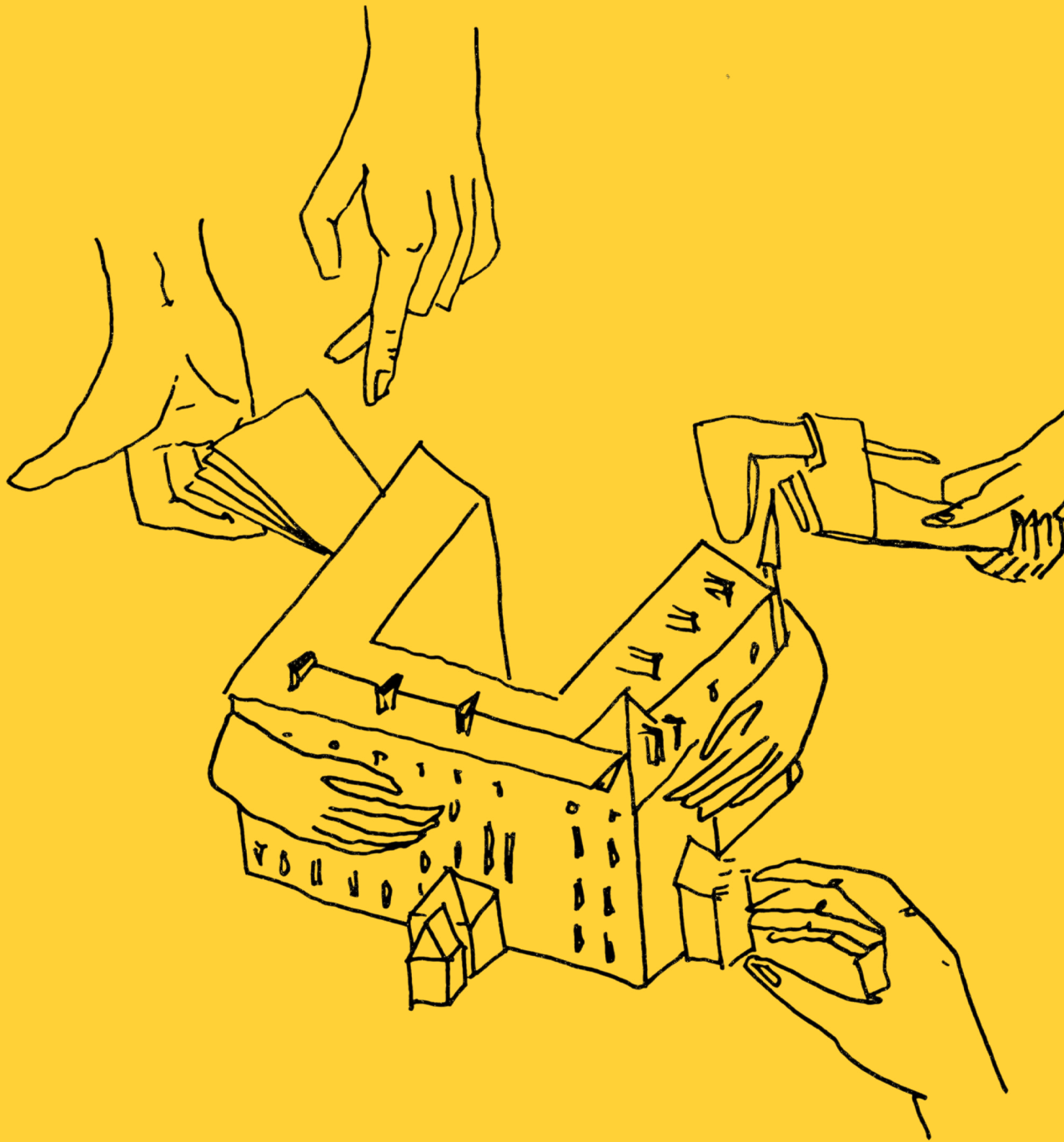
Hoewel toestand zich enkel wilt focussen op buurtontwikkeling is de lijn tussen buurtontwikkeling in een leegstaand gebouw en de herontwikkeling ervan soms moeilijk te bepalen.

50. In een telefonisch gesprek met het Bisdom antwoorden ze eerder ontwijkend. Of er al echte plannen voor de toekomst van het klooster zijn, is momenteel dus giswerk.

De kleine architecturale aanpassingen zoals de iconografie en het trapje bij het raam, alsook de andere programmatie van het klooster zijn kinderstapjes van herontwikkeling. Hun tijdelijke invulling krijgt veel aandacht van de buurt en daarmee geven ze het gebouw als vanzelf tijdelijk een nieuw leven. Toestand bewijst met andere projecten dat het zich niet altijd weerhoudt van herontwikkeling. Bij andere projecten zoals bij Park Ouest, wordt wel uitdrukkelijk gefocust op de herontwikkeling van de site door middel van tijdelijk gebruik.⁵¹ Ook in het klooster zou de tijdelijke invulling als test kunnen dienen voor het toekomstig ruimtegebruik van het klooster.

Wij onderzoeken hoe een verdergedreven herontwikkeling van het klooster, gestoeld op de tijdelijke invulling van Mona, gevormd kan worden. De thesis denkt na over het toekomst van het klooster. Over hoe de kiemen van Mona verder kunnen uitkiemen of geplant kunnen worden. Over een toekomstscenario dat bemiddelt tussen de belangen van de private eigenaar en die van de buurt. De focus van Toestand op het sociale aspect is een enorme investering. Hoe meer er aan buurtontwikkeling gedaan wordt, hoe meer de plek geactiveerd wordt en hoe duidelijker het wordt dat het klooster een bijzondere plek is in de stad. Dat het een plek is die aan iedereen toebehoort en open en toegankelijk moet zijn voor iedereen. Het wordt duidelijker dat het klooster een broedplek moet blijven.

51. "Westparc," Gardens.brussels, geraadpleegd op 3 april, 2024, <https://gardens.brussels/nl/groene-ruimten/westparc>.

DEEL 2

ONTWERPEND
ONDERZOEK

DE ONTWERPSTRATEGIE

Dit werk verbeeldt een toekomst voor het Maria-Magdale-naklooster. De toekomstvoorstellingen zelf zijn uitgewerkt in de vorm van drie verschillende scenario's met elk een ontwerp-dossier, gericht naar de potentiële actoren. We willen bruggenbouwers spelen, met de hoofdvraag: 'Hoe kunnen we de juiste actoren rond dezelfde tafel samenbrengen?' Het programma, de architecturale ingrepen en de actoren zijn de ingrediënten, gekruid met een portie verbeelding.

De ontwerpstrategie vertrekt vanuit de huidige werking van Toestand in Mona. Daar trekken we lessen uit die we kunnen meenemen in de toekomstontwerpen.

1. Focus op toegankelijkheid en inclusie: Toestand biedt veel aandacht aan toegankelijkheid. Met permanenties, open-deurdagen en rondleidingen probeert ze zoveel mogelijk verschillende mensen uit de buurt aan te trekken. Ze maakt er een punt van dat het klooster open staat voor iedereen. Dit doet ze ook aan de hand van iconografie en zichtbaarheid: met een gedeelde agenda op de voorgevel en een opvallende toegangspoort. In de toekomst kan deze strategie voortgezet worden.

2. Kleine ingrepen met een groot resultaat: Om het klooster functionerend te houden doet Toestand de nodige reparaties en opruimwerk. Kleine aanpassingen zoals het trapje naar de keuken toont de efficiëntie van deze aanpak. Met een reparatieatelier in de garageboxen en participatieve bouw-dagen kan ze snel reageren op deze noodzakelijke aanpassingen.

3. Autonomie geven aan de huidige actoren: Haar beleid in samenwerkingen met partners is zeer flexibel en haar organisatie werkt horizontaal. Ze maakt duidelijk dat in het klooster alles mogelijk is; een tentoonstelling, dansvoorstelling, concert, workshop, sport, kinderopvang, alles is toegestaan. Het schept een vriendschappelijke en solidaire sfeer tussen de partners en leidt tot prikkelende kruisbestuiving en buurtontwikkeling.

4. Focus op de buurt en lokale partners: Toestand zorgt er niet alleen voor dat het klooster vóór iedereen van de buurt open staat maar ook dat het gevormd wordt dóór iedereen van de buurt. In haar selectie van partners en bewoners probeert ze voorrang te geven aan lokale initiatieven. Het maakt dat het klooster verankerd is in zijn directe omgeving en een antwoord kan bieden op lokale noden.

5. Werken met wat er is: Toestand vertrekt vanuit het klooster en haar architectuur zelf. Het aanbod aan ruimte dicteert wat soort activiteiten er plaats kunnen vinden. Toestand probeert het klooster niet om te vormen met een voorafgaande notie van wat het zou moeten zijn in gedachten. Deze aanpak leidt tot een vrije en flexibel werkende broedplek.

Naast lessen uit het huidige gebruik baseren we ons ook op lessen uit de Atlas om de ontwerpstrategie vorm te geven.

1. Multifunctionaliteit in ruimte en tijd: Om efficiënt om te gaan met de beschikbare ruimte is het cruciaal om in te zetten op gedeeld ruimtegebruik. Het zorgt niet alleen voor een vlotte werking maar stimuleert ook kruisbestuivingen tussen de gebruikers.⁵²

2. Tijdelijkheid met stabiliteit combineren: Broedplekken zoals Broei, Globe Aroma en De Koer, zijn organisaties die met zowel vaste als tijdelijke partners werken. Het diversificeert hun organisatie, wat stabiliteit brengt op zowel organisatorisch als financieel vlak. In het huidige organisatiemodel we is er nood aan een meer duurzame relatie tussen de invulling en het bisdom. Het is een strategie die we in de toekomstscenarió's verder zullen verkennen.⁵³

De ontwerpstrategie is gebaseerd op twee aanames: dat het bisdom het klooster niet zal verkopen, en dat Toestand het klooster zal moeten verlaten. Zoals het bisdom aangaf is hun ambitie om het klooster te behouden, en zelf te herbestemmen. We kiezen er dus voor om een reeks programma's te testen als nieuwe invulling in het klooster. Zij huren de ruimtes van het klooster, wat als inkomen kan dienen voor het bisdom, en de broedplek kan steunen. Toestand gaf aan dat ze kiest voor tijdelijke invullingen. We gaan ervan uit dat ze in de toekomst het klooster zal moeten verlaten. Daarom gaan we in de toekomstscenarió's op zoek naar nieuwe organisatiemodellen die de werking van de broedplek kunnen vormgeven.

52. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 208.

53. De Koer, Jaarverslag 2021 (Vzw De Vergunning, 2021), 29, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2022/09/DEKOER-JAARVERSLAG-2021-DIGITAAL.pdf>.

DRIE PIJLERS

Vervolgens gaan we dieper in op de belangrijke themas waar rond het klooster als broedplek kan inspelen. We gebruiken de drie pijlers uit de definitie van een broedplek als ruggengraat voor de potentiële toekomstige ontwerpen.

1. MAATSCHAPPELIJKE THEMA'S

De maatschappelijke uitdagingen die momenteel de agenda van Mona bepalen zijn

erfgoed,

leegstand en betaalbaarheid,

toegankelijkheid en publieke ruimte.

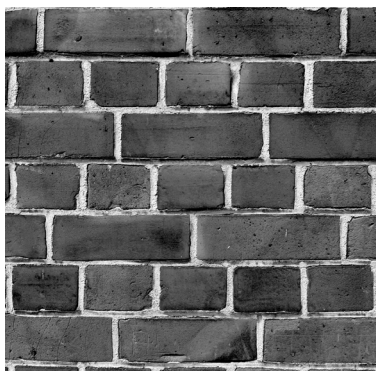

ERFGOED

De Maria-Magdalenakerk, het Maria-Magdalenaklooster en hun tuin zijn sinds 15 juni 2000 ingeschreven op de inventaris van het Bouwkundig Erfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.⁵⁴ De Maria-Magdalenakerk, de gevels, het dak en bepaalde delen van het interieur van het klooster behoren ook tot de lijst van beschermde monumenten.⁵⁵ De entiteit van kerk en klooster is een waardevol voorbeeld van de neo-gotische stijl en is zowel architecturaal als stedenbouwkundig opmerkelijk in Jette. Dat het complex tot de twee inventarissen behoort, getuigt ervan dat de samenleving het gebouw als een waardevolle erfenis van de vorige generatie ziet en het wil bewaren voor de volgende generaties. In de site als geheel zien we schoonheid, op architecturaal vlak willen we daar geen afbreuk aan doen, daarom gaan we in de toekomstscenario's eerder behoudsgezind om met wat er reeds is. De ingrepen zijn minimaal en tactisch. Het erfgoedverhaal bevestigt deze aanpak, maar die is voornamelijk het product van de ontwerpfilosofie om wat er reeds is, als voornaamste leidraad in het ontwerp te gebruiken. Bij de nieuwe programmering van het klooster en de gepaste inschakeling in het gebouw is de huidige kloostertypologie sturend. Het programma van de toekomstscenario's sluiten aan bij dat van kerken en kloosters in een tijd waar ze belangrijke schakels waren in de samenleving. Op die manier is de culturele erfenis van het klooster ook opgenomen in de toekomst. Kerken en kloosters waren ooit gemeenschapsruimtes waar de mensen uit de buurt samenkwamen en sociale linkjes legden. Het waren plekken van samenkomst en solidariteit. We denken na over hoe dat ze in de toekomst opnieuw deze waarden kunnen weerspiegelen.

54. "Inventaris van Bouwkundig Erfgoed," Monument.heritage.brussels, geraadpleegd op 27 april, 2024, <https://monument.heritage.brussels/nl/buildings/24782>.

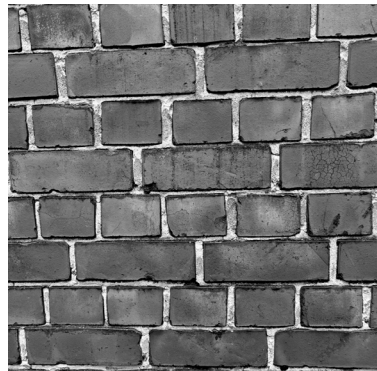
55. "Lijst van beschermd onroerend erfgoed in Jette," Wikipedia, geraadpleegd op 27 april, 2024, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst-van-beschermd-onroerend-erfgoed-in-Jette>.

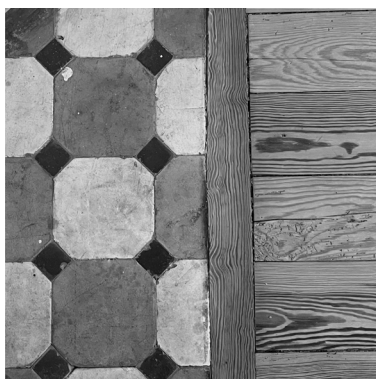
Kloostermuur Lakenselaan

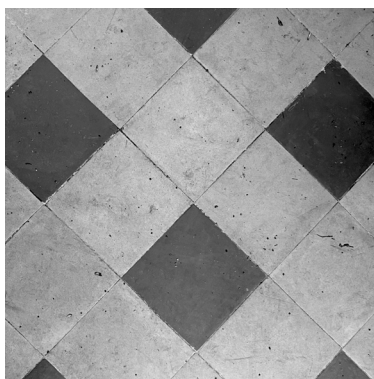
Binnenkant kloostermuur

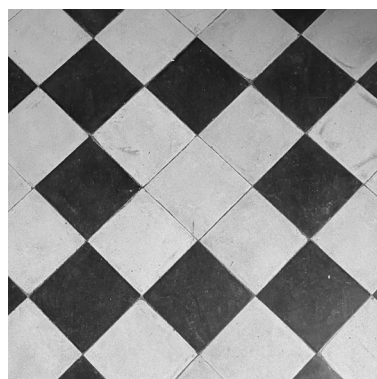
Gevel Oostzijde

Verdiep +1

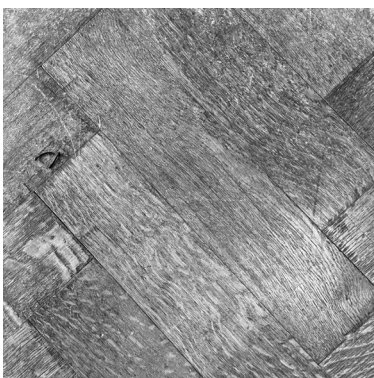
Open living aan de tuin

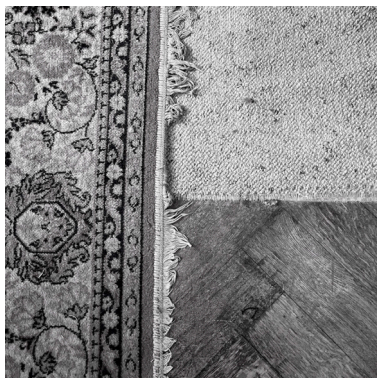
Kloostergang gelijkvloers

Tegels Inkom

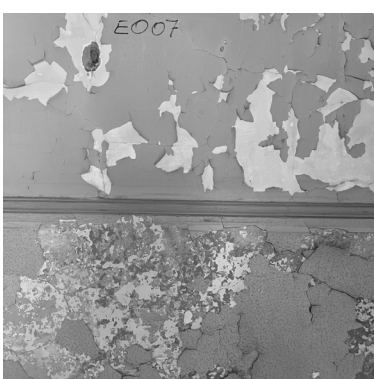
Kapel

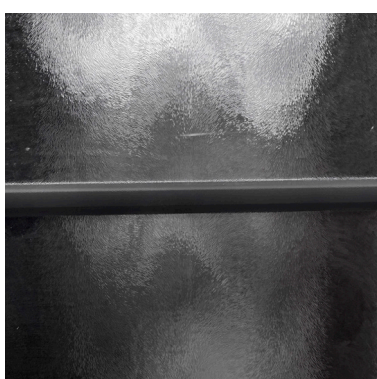
Kapel tapijten

Turnzaal

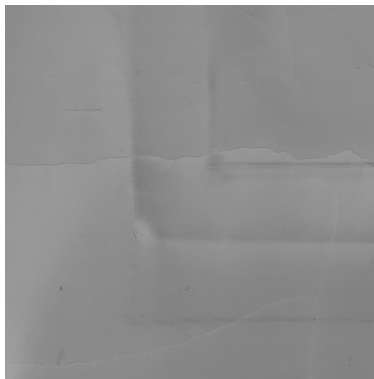
Gang +1

Trappenhall Westkant

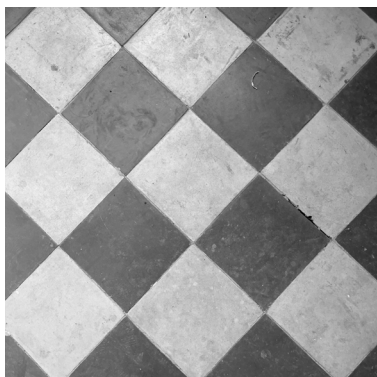
Gevel Westzijde

Gang 2e verdiep

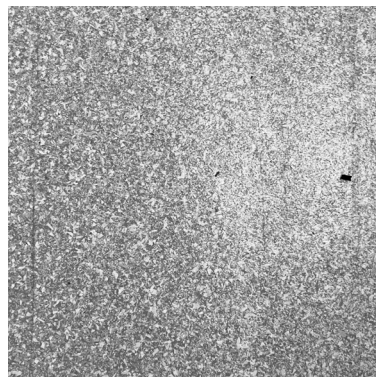
Trappenhal aan de Westkant

Sanitair +1

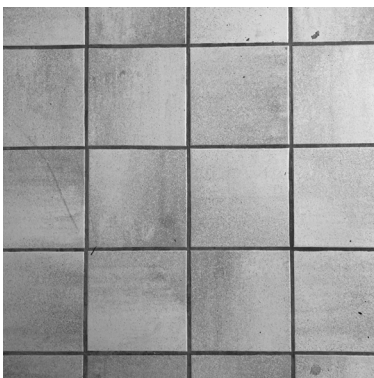
Trappenhal Zuidkant

Kloostergang +2

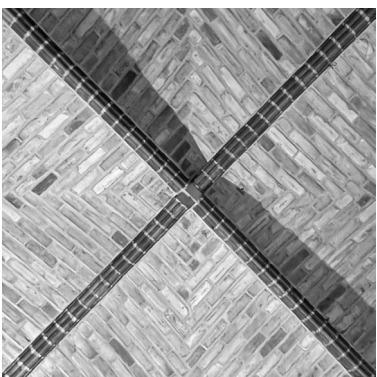
Kapel lambrisering

Tegels refectarium

Vals plafond +2

Gewelf gelijkvloers

Gemeenschappelijk lokaal

Kasseien koer
©Jef Potargent

LEEGSTAND EN BETAALBAARHEID

Er is in de stad een tekort aan ruimte en sociale woningen, ook de dakloosheidscrisis zit op een breekpunt. De stad lijkt overbevolkt. De wachtlijsten voor woningen met een huurprijs aangepast aan het inkomen van de huurder zijn elleng. Hoge woningprijzen verdringen inwoners naar de betaalbare rand. De woningcrisis komt het hardst aan bij de meest kwetsbaren met weinig financiële middelen, in sommige gevallen drijft het hen tot dakloosheid.^{56 57} Ook wordt het moeilijker voor kleinere initiatieven om betaalbare plekken te vinden in de stad.⁵⁸

Terwijl het knokken is voor een plekje staan er veel gebouwen leeg. Er is een leegstandscrisis in Brussel. Zo is er St-Vide-Leegbeek, een initiatief die leegstaande gebouwen in “kaart brengt”.⁵⁹ Ze schat dat er zo een 6,5 miljoen vierkante meter leeg staat in Brussel. Dat is ongeveer de grootte van een gemeente. Het initiatief alludeert daarop en heeft het over een 20e fictieve gemeente, de zogenaamde St-Vide-Leegbeek. Die schatting is echter zeer ruw en maakt een ruimtelijke concretisering van leegstand via een kaart niet makkelijk. Ook een studie van de VUB poogde leegstand in Brussel te begroten en schat het aantal leegstaande woningen op 720 à 9.000 woningen.⁶⁰ Die schatting is gebaseerd op een statistisch model waar gekeken werd naar domiciliëring en waterverbruik. De spreiding van de schatting toont nogmaals aan dat er nog veel onduidelijkheid is. Als we een gemiddelde oppervlakte van 120 m2 nemen komen we op een schatting van 86.000 - 1.080.000 leegstaande vierkante meter, geen 6,5 miljoen dus.

Hoeveel het exacte aantal leegstaande vierkante meter ook is, leegstand van gebouwen is verloren ruimte. Leegstaande gebouwen worden niet meer onderhouden en verloederen bijgevolg. Het gebruik van leegstaande panden kan een schakel in de oplossing spelen voor betaalbaar wonen.

De huurprijzen in Brussel stegen dit jaar met een recordstijging van 8,6 procent volgens het CIB (Confederatie van Immobiliënberoepen).⁶¹ Ook in Jette is dat voelbaar, tegenover 2018 zijn de huurprijzen voor appartementen gestegen met 23,5 procent. Desalniettemin is Jette nog steeds één van de goedkoopste gemeenten op vlak van huurprijzen. Geeft dit Jette de vrijheid om zich geen zorgen te maken, of echter de verantwoordelijkheid om hun goedkoop woonaanbod te behouden en huurders van lagere inkomensklasse een blijvende kans te geven?

56. “De belangrijkste eisen van de Brusselse daklozensector in de aanloop van de verkiezingen 2024,” Samusocial, 11 maart, 2024, <https://samusocial.be/de-belangrijkste-eisen-van-de-brusselse-daklozensector-in-de-aanloop-naar-de-verkiezingen-van-2024/>.

57. “SOS : Social Sector Out Of Service, Dakloosheidscrisis in Brussel : noodkreet van een uitgeputte sector of uitgeputte sector roept om hulp,” Samusocial, 13 maart, 2024, <https://samusocial.be/sos-social-sector-out-of-service-dakloosheidscrisis-in-brussel-noodkreet-van-een-uitgeputte-sector-of-uitgeputte-sector-roept-om-hulp/>.

58. “Huurprijzen in Brussel stegen nooit zo snel,” Bruzz, 7 februari, 2024, <https://www.bruzz.be/actua/economie/huurprijzen-brussel-stegen-nooit-zo-snel-2024-02-07>.

59. “6 500 000 m2 LEEGSTAND : de 20ste gemeente van Brussel,” Leegbeek.brussels, geraadpleegd op 2 april, 2024, <https://nl.leegbeek.brussels/>.

60. Rembert De Blander, Anneloes Vandenbroucke, Pierre Marissal, and Benjamin Wayens, Analyse van de haalbaarheid en de operationaliteit van een inventarisatie van de leegstaande woningen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Synthese (Brussels: BSI.brussels, 2024).

61. Confederatie van Immobiliën-Beroepen, “Huurbarometer Brussel: Brusselse huurprijzen stegen in 2023 stuk feller dan in Vlaanderen en Wallonië,” 7 februari, 2024, <https://www.cib.be/actua/df02c9ed-932c-4f59-8bd4-fd042f481025/huurbarometer-brussel-brusselse-huurprijzen-stegen-in-2023-stuk-feller-dan-in-vlaanderen-en-wallonie>.

©Astrid Berlengé

Zijn leegstand en betaalbaarheid twee problemen die potentieel elkaar zouden kunnen opheffen, kan leegstand een opportuniteit zijn om betaalbaarheid aan te pakken?

Wij geloven van wel. Deze aanpak zien we al in organisaties zoals Toestand. Zij zetten in op tijdelijk gebruik. Met tijdelijke invullingen kan een gebouw in gebruik blijven en daarmee ook onderhouden blijven. Het geeft tijdelijk een nieuw leven aan het gebouw. Maar kan het ook een stap zijn naar de permanente herbestemming van een gebouw? Dat is de vraag die ook hier bij Mona naar voren treedt.⁶²

62. Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Zoom op de gemeenten: Jette, (Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vivalis Brussel, 2024).

TOEGANKELIJKHEID EN PUBLIEKE RUIMTE

De toegankelijkheid en het publiek karakter van het klooster zijn maatschappelijke kwesties. Publieke ruimte wordt steeds meer gecommercialiseerd. Als er op een plek geen winst kan gemaakt worden, wordt ze makkelijk afgeschilderd als een slechte investering. Voor kleine initiatieven waarbij het hoofddoel niet winst maken is, is het moeilijker een vaste plek te vinden. Steeds meer gemeenschapsplekken worden omgevormd tot hippe consumptiegerichte plekken.⁶³

63. In dit opiniestuk schrijft Gideon Boie over hoe dat publieke ruimte steeds meer opgeëist wordt door commerciële ketens.

Gideon Boie, "De hoofdstad is geen shoppingmall," De Standaard, 17 augustus, 2023, <https://www.standaard.be>.

Het Spiegelplein recht tegenover de Maria-Magdalenerkerk is een publieke plek. Iedereen is er in principe welkom, toch vreten de terrasjes aan de openbare ruimte. Die terrasjes blazen het plein leven in, maar er is enkel plaats voor consumptie. In het weekend, op zondag, bloeit het plein helemaal open. De grote markt die dan plaatsvindt trekt mensen vanuit randgemeenten en verder aan. Het Spiegelplein is voor de buurt een invloedrijke publieke ruimte.^{64 65}

Naast de commercialisering van de publieke ruimte, is verharding in Brussel een tweede tendens waarop het Maria-Magdalenerklooster inspeelt. Brussel is een weinig groene stad, het is een zeer verharde en drukke stad met weinig groene rustplekken. Er is ook een groot tekort aan water, met de overkapping van de Zenne. De stad kampt met het hitte-eiland effect, te veel verharding leidt tot oververhitte zones, de stad snakt naar schaduw, water en groen wat voor verkoeling zorgt. Ontharden is de oplossing, zo kan water infiltreren in de bodem, en kunnen nieuwe planten en bomen groeien die voor schaduw kunnen zorgen. De tuin aan het Maria-Magdalenerklooster is daarom een unieke plek in het stedelijk weefsel van Jette. Het biedt de nodige verkoeling in de drukke stad.

Ook biedt Mona een interessante aanvulling op de nabije publieke ruimte zoals het Spiegelplein en het Elisabethpark. In een maatschappij waar anders geld primeert worden de organisaties waar Toestand voorrang aan geeft, buitengesloten. Dat onrecht proberen zij recht te zetten. De ommuurde tuin van Mona biedt een veilige plek voor mensen uit de buurt. Het is geen commerciële plek maar een plek voor rust, om te zijn, om een babbeltje te slaan, een sociale plek. Niet alleen de tuin wordt publiek opengesteld, ook de gedeelde ruimtes op het gelijkvloers zijn publiek toegankelijk. Dit soort publieke ruimtes zijn waardevol voor de buurt omdat men er niet moet consumeren om er te mogen zijn.

Het klooster is pas sinds dat Toestand introk voor het eerst open gesteld voor publiek en de buurt. Het staat nog in zijn kinderschoenen qua toegankelijkheid. In de toekomstscenario's denken we verder over de plek die het klooster inneemt in de publieke ruimte. Voor elk scenario bepalen we duidelijk de doelgroep voor wie we het klooster toegankelijk willen maken, de scenario's hanteren verschillende middelen om tot die toegankelijkheid te bekomen.

64. Kubra Mayda, Kristof Vadino, "Van wie is het stadscentrum? 'We zijn vergeten wat inwoners zelf belangrijk vinden,'" De Standaard, 12 augustus, 2023, <https://www.standaard.be/cnt/dmf20230811-95794196>.

65. Maarten Goethal, "Wanneer het terras aan het plein vreet: 'Zitten? Dat is dan vijf euro,'" Bruzz, 7 juni, 2023, <https://www.bruzz.be/economie/wanneer-het-terras-aan-het-plein-vreet-zitten-dat-dan-vijf-euro-2023-06-07>

2. SOCIAAL KAPITAAL

Om de transitie te maken van een tijdelijke naar een duurzame, permanente broedplek herformuleren we de samenwerking van de partners, potentiële ruimtegebruikers en investeerders. Hierbij streven we naar een synergetische relatie waarbinnen de betrokken partijen profiteren van elkaars expertise, middelen en netwerken.⁶⁶

Broedplekken werken bottom-up, ze beginnen van onderuit bij de burgers zelf. Dit stimuleert openbare discussies en overleg wat Tocqueville beschouwde als bevorderlijk voor gelijkheid onder burgers.⁶⁷

Toestand focust op buurtontwikkeling en heeft het afgelopen jaar sterk geïnvesteerd in het sociaal kapitaal. Die inzet vormt de basis van de verdere werking van het klooster. Dat uit zich in de incorporatie van de huidige partners in de toekomstscenario's. Die partners zijn nauw gelinkt aan de buurt en bepalen het bottom-up karakter van de broedplek. Per scenario lichten we bepaalde partners uit, die vormen de inspiratie voor de aanvullende programmatie. De verschillende programma-onderdelen ondersteunen elkaar.

De partners zijn te categoriseren volgens hun aanwezigheid in het klooster.

Zo zijn er de investeerders, zij hebben veel aandeel in het financiële plaatje van het project maar zijn niet vaak actief in het klooster zelf. Het bisdom, de eigenaar van het klooster, is daar een voorbeeld van. In de toekomstscenario's betrekken we ook de overheid. Uit de analysefase van deze thesis, de atlas, begrepen we dat samenwerking met de overheid kan resulteren in het verkrijgen van meer middelen waardoor broedplekken efficiënter kunnen opereren en een grotere impact kunnen hebben binnen de gemeenschap. De overheid kan dus ook een investeerder zijn.

De andere categorie zijn de bewoners van het klooster, zij vertoeven vaak in en rond de site. Die bewoners vallen op hun beurt nog eens onder te verdelen in de partners die dagelijks of wekelijks activiteiten organiseren en zij die de ruimte voor langere duur innemen. De partners die in het huidige klooster verblijven, vallen onder de noemer 'dagelijkse bewoners'. Vele organisaties, zoals WAKA-up, organiseren dagelijks of wekelijks een activiteit. Sommige partners, de artiesten bijvoorbeeld, huren voor relatief korte tijd een ruimte, de bewo-

66. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 41.

67. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 42.

ners van het klooster veranderen frequent, daaraan dankt het klooster haar dynamiek. De bewoners van langere duur zijn bijvoorbeeld het sociaal restaurant, het opvangcentrum, de sociale huisvesting. Als laatste categorie zijn er de passanten of bezoekers. Alle partners samen zorgen voor een gesmede werking van het toekomstige klooster als broedplek. Om een vlotte samenwerking tussen al deze actoren te faciliteren is een duidelijk organisatiemodel belangrijk. Daarom zoeken we in elk toekomstscenario naar een actorenschema dat de organisatie van de verschillende partners en hun relatie onderling kan verduidelijken. Het is gebaseerd op de huidige werking van Toestand in het klooster, aangevuld met ook voorbeelden van andere gelijkaardige projecten.

3. ADAPTIEF KARAKTER

Naast het klooster in Jette vestigde Toestand zich eerder al met Allée du Kaai in de Havenlaan in Brussel, onder andere ook de kelders van de Academie van Anderlecht werden tijdelijk het speelveld van de organisatie, vandaag neemt ze ook een oude gemeenteschool in Hoog Molenbeek in. Broedplekken in het algemeen, alsook Toestand specifiek, hebben geen eigen gebouwtypologie, maar doen eerder beroep op de bestaande inventaris van de stad. Vaak zijn gebouwen daardoor niet volledig op maat van de noden van een broedplek. Hierdoor wordt flexibiliteit een centraal thema. We lezen flexibiliteit niet alleen in z'n ruimtelijk vorm, maar ook als een organisatievorm in tijd.

In het Maria-Magdalenaklooster is er een ruim aanbod aan ruimtes. Grote ruimtes waar organisaties vrij spel hebben, geen vaste meubels of andere drempels hypothekeren het gebruik van de ruimte. Naar die ruimtes refereren we met de term wtruimtes. De kapel en de turnzaal op de eerste verdieping zijn hiervoor exemplarisch. Kleinere, intiemere ruimtes zoals de units op de bovenste verdiepingen zijn er ook. De verschillende tuinen geven ook een gevarieerd aanbod aan buitenruimte. Hierdoor is het voor de gebruikers van het gebouw makkelijker om een geschikte ruimte te vinden. Dat inzicht verwierven we reeds in de analytische fase, de atlas van broedplekken, waar we concludeerden dat diverse functies nood hebben aan diverse ruimtes.⁶⁸

68. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 208.

Een andere conclusie omtrent adaptiviteit en multifunctionaliteit is dat witruimte werkt door zijn dienende ruimtes. Die dienende ruimtes zijn best aan de witruimte geschakeld, het gaat over een keuken, sanitair maar evengoed berging. Deze moeten zorgen voor de basisinfrastructuur en het praktisch mogelijk maken van het delen van de witruimte.⁶⁹ Daar houden we in het ontwerp van de toekomstscenario's rekening mee.

Multifunctionaliteit bestaat niet alleen in ruimte maar ook in tijd. Dat leerden we voornamelijk uit de werking van Cultuureghem en Buurtkeukens.⁷⁰ In de toekomstscenario's van de hybride broedplek denken we na over hoe gedeeld ruimtegebruik het adaptief karakter van de hybride broedplek kan voeden. We organiseren de activiteiten van de verschillende scenario's in tijd. Een efficiënt programmarooster zorgt ervoor dat de ruimtes zo goed mogelijk benut worden, het stuurt eveneens ontmoetingen. De bewoners van korte duur, die van langere duur en de passanten wisselen elkaar af in dat schema of kruisen elkaar net, afhankelijk van wat voor de activiteiten en gebruikers gewenst is.

69. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 208.

70. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 208.

LEIDENDE PRINCIPES

Met de lessen uit de analyse in gedachten en de criteria van de definitie in het achterhoofd kunnen we leidende principes vormen die de basis van de ontwerpstrategie vormt. Samen vormen ze de leidraad van het ontwerp.

1. Behoud van de huidige architectuur:

We werken met wat er nú is, de architectuur van het klooster is een waarde die we moeten beschermen.

2. Minimale tactische ingrepen:

Met kleine strategische ingrepen kunnen pijnpunten in de werking van het klooster opgelost worden en kunnen we de waardevolle ruimtes accentueren en versterken.

3. Efficiëntie van ruimtegebruik:

Een leegstaand klooster is voor niemand interessant, door elke ruimte optimaal te benutten komt het klooster terug tot leven.

4. Inzetten op flexibel en gedeeld ruimtegebruik:

De gedeelde ruimtes moeten zo ingericht zijn dat ze kruisbestuiving tussen de gebruikers mogelijk maakt. Het zijn plaatsen voor ontmoeting, co-creatie en sociale cohesie.

5. Een open klooster voor iedereen:

Het klooster moet een open en inclusieve plek zijn in de buurt waar iedereen zich thuis voelt.

6. Een goedkoop aanbod aan ruimte:

We koppelen financiële met culturele en sociale partners, om het klooster betaalbaar en economisch stabiel te houden.

7. Versterken van huidig sociaal kapitaal:

We geven de huidige partners een eigen plek in het klooster, we zoeken naar een doorstroom van lokale organisaties en partners die het programma kunnen versterken.

EEN VERKENNENDE AANPAK

In de toekomstscenario's verkennen we een breed scala aan nieuwe programmaonderdelen, van sociale woningen tot opvangcentra, kinderopvang, bibliotheek en basisscholen. Deze nieuwe programma's kozen we op basis van verschillende criteria: economische stabiliteit, architecturale inpasbaarheid, maatschappelijke relevantie en link met huidige partners. Om ervoor te zorgen dat het klooster in de toekomst financieel stabiel kan staan, verkennen we ook meer economisch gerichte programma's zoals bijvoorbeeld een sociaal restaurant of een hostel. Ook lieten we ons door de huidige architectuur inspireren, sommige ruimtes zijn suggestiever dan andere wat tot bepaalde programmakeuzes kan leiden, zoals later duidelijker zal worden. Een broedplek speelt in op huidige maatschappelijke noden, daarom probeerden we ook programmaonderdelen te kiezen die elk maatschappelijk relevant zijn. Tot slot is het belangrijk dat nieuwe programmaonderdelen aanleunen bij de huidige partners. De nieuwe invullingen mogen de oude niet overschaduwen of overnemen. In de toekomst moet er ook plaats zijn voor de mensen uit de huidige werking van Mona. Deze verkenning van programma's werd gebundeld in drie uitgewerkte, thematische scenario's.

Het productief klooster

Het zorgzaam klooster

Het educatief klooster

DRIE THEMATISCHE SCENARIO'S

We kozen voor deze drie thema's op basis van de huidige werking van Mona en de geschiedenis van het klooster. Ook lieten we ons inspireren door broedplekken uit de Atlas.

Het productief klooster

We zien dat Toestand actief bezig is met het maken van kleine meubels, repareren van lokalen, of het ontwerpen van een toegangspoort. Het atelier in de garageboxen dient daarvoor als perfecte uitvalbasis. Ook heel wat partners zijn bezig rond 'het maken'; zo is er het naaiatelier van Rahimeh Sakhae en de keramiekstudio van Christine Le Maire-Goyens. Daarnaast dragen ook de ateliers van La Jetée, Anagram, Waka-up en Atelier Combinés bij tot het productief karakter van deze plek, met hun interactieve workshops. In de toekomst kan het thema productie dus centraal komen te staan.

Het zorgzaam klooster

Vele partners die het klooster momenteel bezetten zijn gericht op zorg: de voedselbedeling van de Centre d'Entraide van Jette, de activiteiten van SoulGlow voor alleenstaande ouders en hun kinderen, Labolobo die zich richt op ouderenzorg, de kinderopvang van Atelier Combinés, maar ook mentale zorg met Club Norwest en de meditatie training van Mindfulness by Céline. Het thema 'zorg' zit verweven in de huidige werking van Mona. In het toekomstscenario kunnen we verder op dit thema inspelen om zo tot een nieuw visie van een zorgzaam klooster te komen.

Het educatief klooster

Vele initiatieven in de huidige werking van Mona draaien rond kennisuitwisseling: de taallessen en huiswerkhulp van de CEJ, verschillende workshops van Waka-up, alsook die van Anagram. Maar ook het overbrengen van een gevechtskunst zoals Kalaripayat of het aanleren van de bewegingen van Tai Chi kunnen gezien worden als educatie. Ook de kinderopvang van Atelier Combinés en Soul Glow passen binnen dit plaatje, net zoals de studiewerking van Study Space Brik. Het thema educatie kunnen we uitvergroten in de toekomst om zo een nieuwe wending aan deze broedplek te geven.

EEN GRONDSLAG

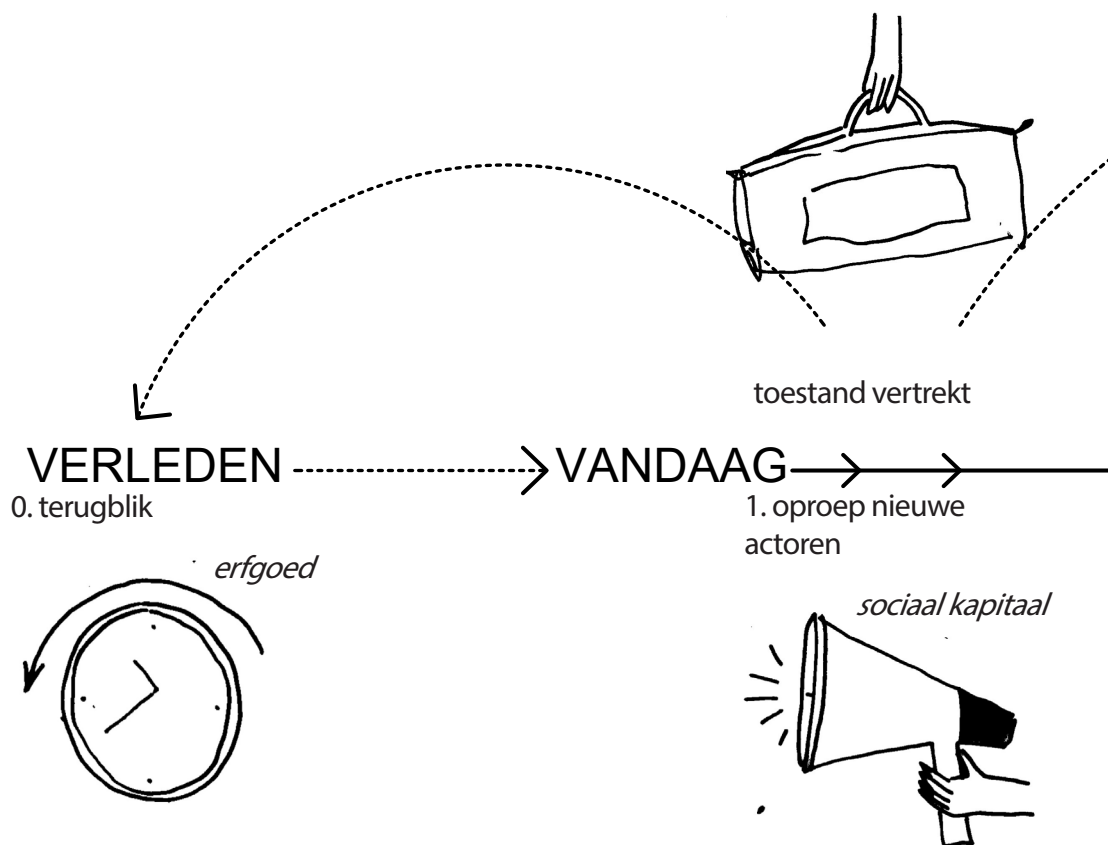
Uit de atlas leren we dat vele broedplekken vaak één centraal thema hebben. Voor Buurtkeukens en Cultureghem is dat voedsel en voor Broei is dat jeugd. Andere broedplekken werken rond meerdere thema's: De Koer draait rond muziek, film, kunst, en cultuur; Globe Aroma rond kansarmoede, kunst en cultuur. Uit de werking van de Koer leren we hoe dat deze verschillende thema's samengebracht kunnen worden: er wordt een grondslag gevormd.⁷¹

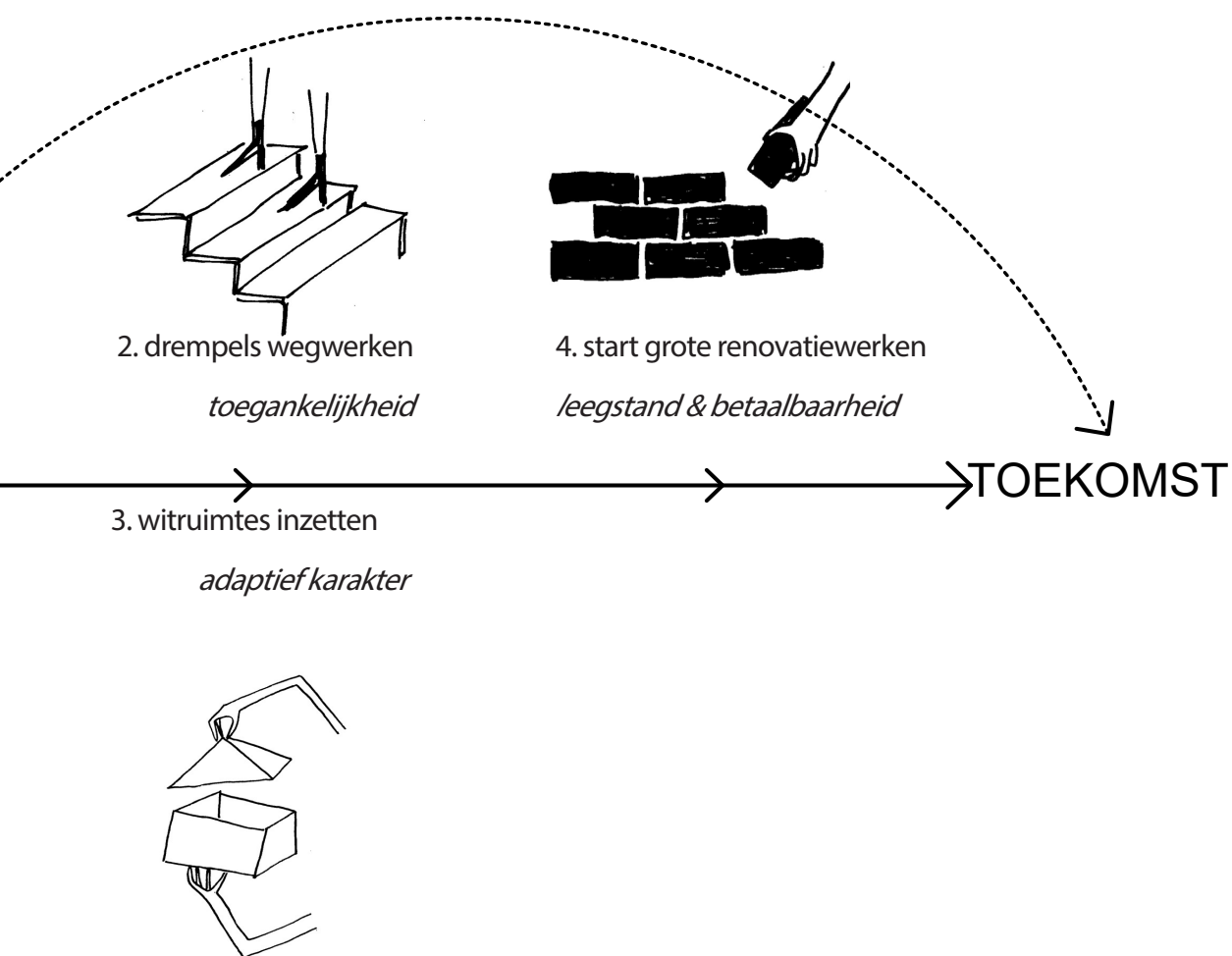
Een grondslag zijn de basiswaarden van de specifieke broedplek die hun ambitie als organisatie weergeeft. Het dient om een gemeenschappelijke noemer te vormen tussen de verschillende actoren en kan werken als verbindend element om een nieuwe toekomstvisie vorm te geven. Voor elk toekomstscenario van het Maria-Magdalentaklooster wordt dus ook een grondslag gemaakt gekoppeld aan het thema.

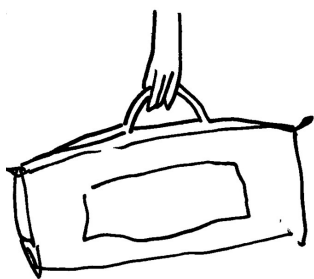
71. De Koer, Jaarverslag 2019 (Vzw De Vergunning, 2019), 8, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2020/12/de-Koer-jaarverslag-2019.pdf>.

TIJDLIJN

Tot slot maken we een tijdlijn. We willen met de toekomstscenario's aantonen dat een transformatie van het klooster geen onbegonnen werk is. Toestand heeft al stevige fundamenten gelegd, de toekomstscenario's bouwen daarop voort, de huidige invulling van het klooster is een troef die we versterken. Met behapbare stappen en duidelijke ambities kunnen we van het klooster een betere versie maken van wat het nu reeds is. Dat benadrukken we door voor elk scenario een stappenplan op te stellen. Alle drie scenario's gebruiken de structuur van het stappenplan in de vorm van een tijdlijn als kapstok waaraan de specifieke ingrepen opgehangen worden.

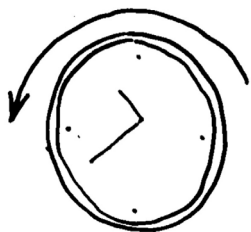

Toestand vertrekt

Het vertrek van Toestand uit het klooster is het begin van het verhaal. Van daaruit blikken we terug op wat Toestand in het klooster gedaan heeft, wat er nu is en wat we in de toekomst willen voortzetten.

Terugblik

We draaien de klok terug en duiken in de geschiedenis van het klooster. Dit koppelt terug aan het maatschappelijk thema van erfgoed. Welke dingen uit het verleden bepalen de toekomstige werking van het klooster? Welke waarden nemen we mee in de toekomst?

Oproep nieuwe actoren

We denken na over het sociaal kapitaal dat noodzakelijk is om de broedplek in stand te houden. Als eerste vertrekken we vanuit de huidige partners. Aangezien die organisaties geënt zijn op de buurt, gaan we ervan uit dat de meeste willen blijven. Van daaruit nemen we de rol van Toestand over en denken we na over een matchmaking met bijkomende programma's. Die nieuwe organisaties ondersteunen en versterken degene die er reeds zijn. Het kunnen bewoners van korte termijn zijn, zoals de huidige partners in het klooster, maar ook van lange termijn. Dit omdat we uiteindelijk streven naar een vaste broedplek die tijdelijkheid met stabiliteit combineert. De programmering van het klooster vormt zich zo van onderuit, vanuit de buurtorganisaties. Gelijktijdig met de aandikking van dat sociaal draagvlak, gaan we op zoek naar trekkersrollen.

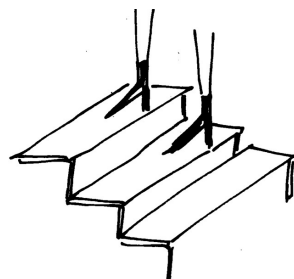
Door het vertrek van Toestand, verliezen de organisaties een sociale trekker en beheerder. Welke partner wil de rol van Toestand als sociale trekker op zich nemen? De sociale trekker zet de taak van matchmaker verder en bepaalt welke organisaties een plek krijgen in het klooster. De keuze van de sociale trekker moet in lijn zijn met de visie en het karakter van de buurtorganisaties. Naast de taak van verbinder, houdt de sociale trekker zich ook bezig met de praktische en administratieve zaken. Die sociale trekker kan een externe organisatie zijn, zoals dat in Mona het geval was met Toestand of evengoed is

de sociale trekker een dagelijkse bewoner of één van de huidige partners. Om het toekomstscenario te verzekeren moet er ook een financiële trekker zijn.

Eens duidelijk is wie het klooster zal bewonen en het kapitaal gegarandeerd is, kunnen de nodige renovatiewerken aan het klooster van start gaan.

Drempels wegwerken

Uit de werking van Toestand nu zien we dat het gebouw nog enkele aanpassingen kan gebruiken voor een ideale werking. De kleinste, meest urgente aanpassingen gebeuren eerst. Elke scenario heeft zijn eigen agendapunten.

Witruimtes

Grote open ruimte met weinig uitgesproken karakteristieken biedt de organisatie een wit canvas om functies in onder te brengen. Grote, open ruimte maakt multifunctionaliteit mogelijk. Witruimtes zijn belangrijk voor de werking van een broedplek, ze stimuleren het adaptieve karakter en verzekeren het tijdelijke aspect van het klooster. Die witruimtes zijn reeds aanwezig in het klooster maar kunnen architecturaal nog beter uitgewerkt worden. De grootte van de ingrepen verschillen.

Start grote renovatiewerken

Het programma van de organisaties die ruimtes voor langere duur gebruiken vragen om ingrijpendere architecturale veranderingen, grote renovatiewerken. Het zijn vooral de bovenste verdiepingen die onder handen genomen worden. Door hun typologie zijn de meer permanente programmaonderdelen hier gevestigd. De renovatie is de laatste stap van de transformatie van het klooster naar een tegelijk tijdelijke en permanente broedplek.

De partners en programma's die we in de toekomstscenario's naar voor schuiven dienen als inspiratie, als voorbeeld van hoe en door wie de matchmaking kan gebeuren en hoe het klooster daar ruimtelijk aan aangepast kan worden.

HET PRODU

KL

OOOS TER

PRODUCTIEF

GRONDSLAG

Het productief klooster is een broedplek waar samenwerking centraal staat, het is een plek waar men al doende leert, waar men de lokale maakindustrie ondersteunt, waar nieuwe linken kunnen gelegd worden tussen creatievelingen, activisten en werkzoekenden. Waar men instaat voor het onderhoud van elkaar en van de plek. Een bruisend vat waar men nieuwe ideeën verkent, waar men elkaar kan ondersteunen. Het is een broedplek die creativiteit en experiment stimuleert. Het wordt een plek waar denkers en makers samenkomen.

PROGRAMMA

Het productief klooster zet productie, experiment, hergebruik en kruisbestuiving centraal. In het klooster zijn de verschillende programmaonderdelen een schakel in de productieketen.

Eén van de hoofdzaken van de toekomstscenario's is het vertrek vanuit het reeds aanwezige in het klooster. Alle partners die vandaag een plek hebben in het klooster kunnen als ze dat willen hun plek behouden na het vertrek van Toestand. De huidige partners van Toestand nu organiseren dagelijks of wekelijks activiteiten. Het productief klooster voorziet ruimte voor extra partners die een dagelijks aanbod bieden. Daarnaast bevat het toekomstscenario van het productief klooster ook een voorstel van vastere programma's die de reeds aanwezige programma's ondersteunen.

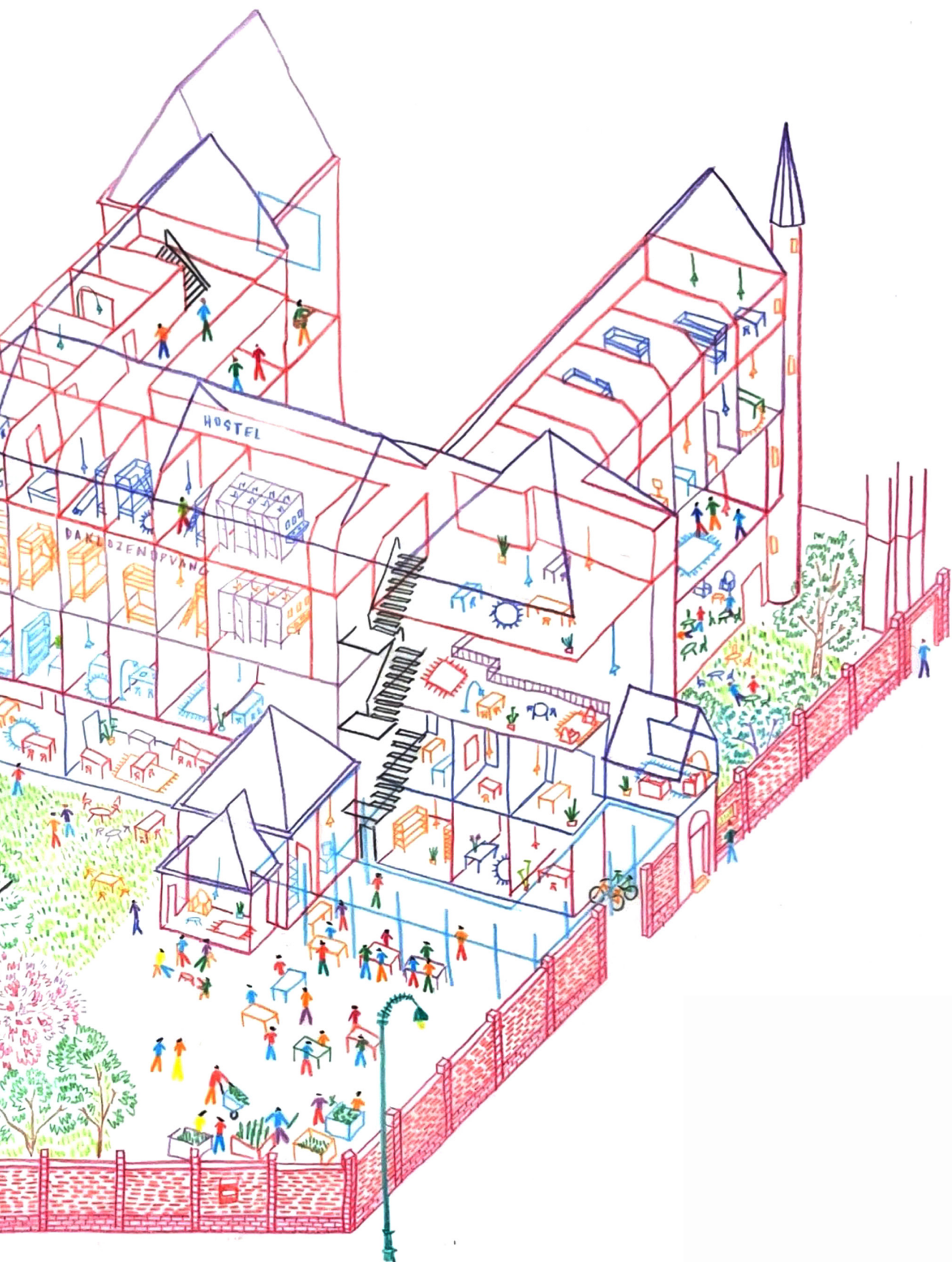
CEJ, Anagram, la Jetée, de 35 kunstenaars, Rahimeh - de Iraanse naaister en Christine - de keramist zijn de partners die als inspiratie dienen voor het programma van het productief klooster. Het toekomstscenario van het productief klooster voorziet een ruim aanbod aan atelierruimtes waaronder een hout- en fietsatelier, witruimtes en een expositieruimte.

Het sociaal restaurant schotelt eten voor aan het doelpubliek van de CEJ en eender wie het nodig heeft. Het sociaal restaurant is voor iedereen toegankelijk, ook voor mensen die niet per se een aangepast tarief nodig hebben. Het werkt met een vrije bijdrage, de consument betaalt wat die kan en wil betalen. De artists-in-residence voorzien een slaapplek voor de kunstenaars. De daklozenopvang vangt in eerste instantie daklozen op, maar biedt ook sociale tewerkstelling aan. Die sociale tewerkstelling gebeurt in samenwerking met het sociaal restaurant, de groentewinkel en de ateliers. De bewoners van het opvangcentrum kunnen vanaf de tweede verblijfsdag aan de slag in de ateliers en het sociaal restaurant. Die ateliers en het restaurant zijn publieke programma's, alle bewoners van het klooster en ook passanten zijn welkom. Dit bemoedigt een intensifiëring van de onderlinge linkjes tussen de programma's. In het fietsatelier bijvoorbeeld kunnen reizigers uit het hostel of passanten een fiets huren of laten herstellen.

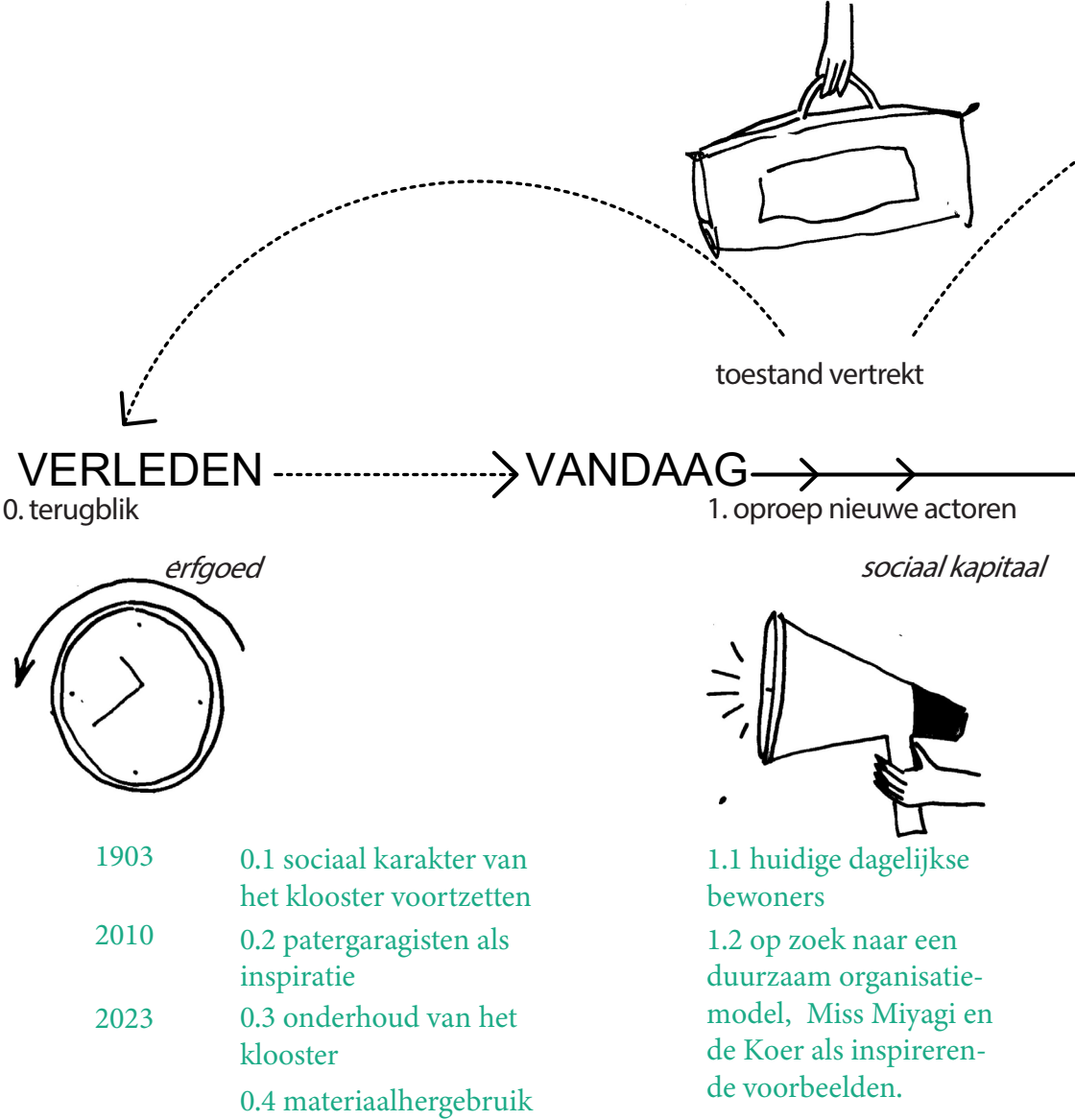
De daklozenopvang en het hostel zijn nabij gelegen, ze hebben beide een korte verblijfsfunctie. Het hostel, de werkplekken en ateliers staan in nauw contact met de daklozenopvang, het sociaal verkeer dat daardoor blootgelegd is, helpt bij sociale reïntegratie in de samenleving.

De doorstroom van bezoekers: daklozen, reizigers, restaurantgangers, kunstenaars, passanten... werkt destigmatiserend.

TIJDLIJN

2.1 inclusief beleid

2.2 fietsatelier

2.3 luifel

2.4 opening in de tuin-
muur

2.5 iconografie en
openbare agenda

2.6 rondgang

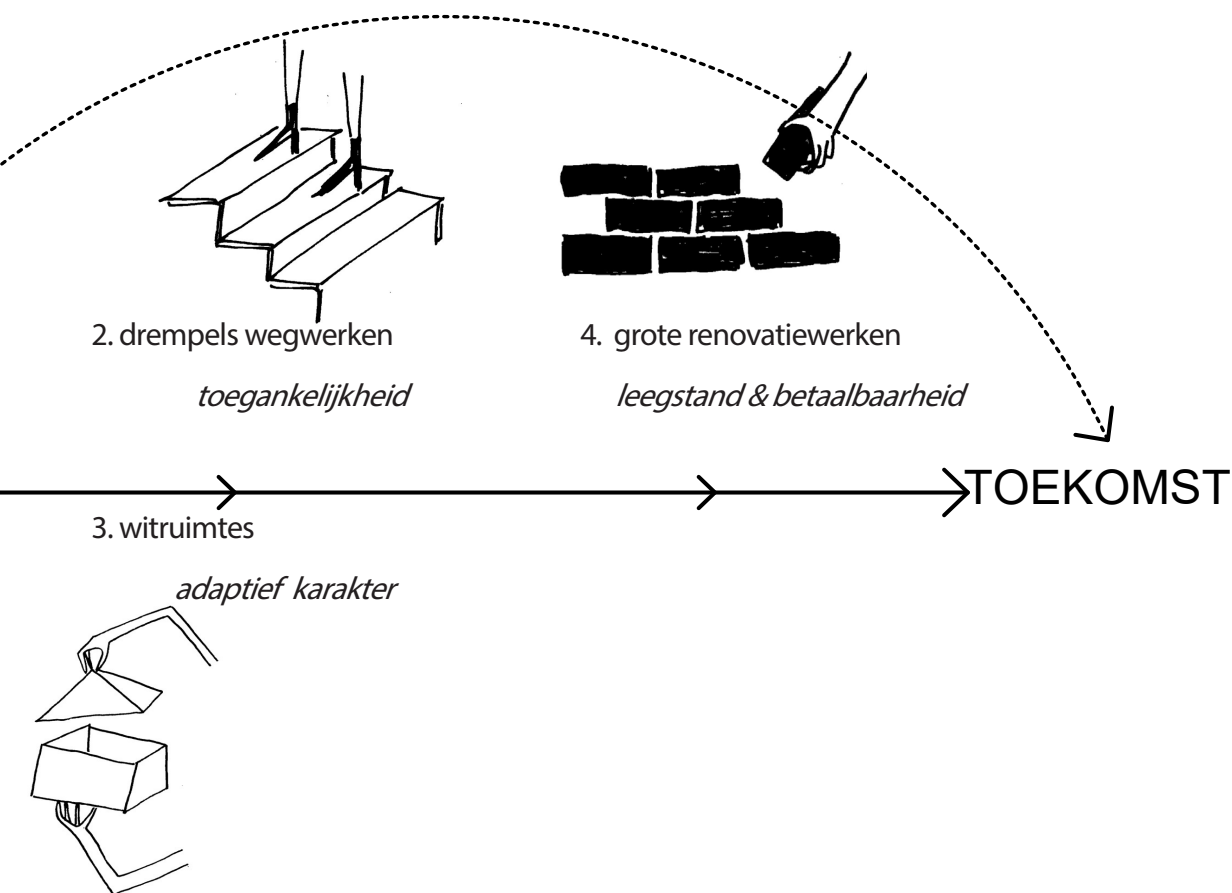
4.1 renovatie slaapunits

4.2 nieuwe gedeelde
badkamers

4.3 renovatie
artist-in-residence
units

4.4 opvangcentrum

4.5 vide

TOESTAND VERTREKT

0. TERUGBLIK NAAR HET VERLEDEN - ERFGOED

0.1 SOCIAAL KARAKTER VAN HET KLOOSTER VOORTZETTEN

Bij de nieuwe programmering van het klooster en de gepaste inschakeling in het gebouw is de huidige kloostertypologie sturend. Het programma van het productief klooster sluit aan bij dat van kerken en kloosters in een tijd waar ze belangrijke schakels waren in de samenleving. Op die manier is de culturele erfenis van het klooster ook opgenomen in de toekomst. Kerken en kloosters waren ooit gemeenschapsruimtes waar mensen uit de buurt samenkwamen en sociale linkjes legden. Het waren plekken van samenkomst en solidariteit.

0.2 PATERGARAGISTEN ALS INSPIRATIE

De keuze voor een fietsherstelplek als programma vindt zijn oorsprong in het verhaal over de paters die vroeger de garages zouden gebruiken om auto's op te knappen. In de toekomst kan deze atelierwerking van de garageboxen blijven, ditmaal eerder voor fietsen dan voor auto's.

0.3 ONDERHOUD VAN HET KLOOSTER

Een andere immateriële erfenis uit het verleden is de zorg waarmee het gebouw onderhouden wordt. Zowel de paters als Toestand onderhielden het klooster in goede staat. De paters renoveerden onder andere het dak, de kamers op de derde verdieping en de turnzaal doorheen de jaren en ook Toestand deed al enkele reparaties.^{72 73} Zo zorgde Toestand ervoor dat basisinfrastructuur zoals water en elektriciteit beschikbaar bleef. In het productief klooster kunnen de productieve programma's ook instaan voor het onderhoud van het gebouw.

72. "Jetse laan 225 1090 Jette," Openpermits.brussels, geraadpleegd op 3 maart, 2024, <https://openpermits.brussels/nl/-10/PFU/462754>.

73 "Jetse laan 225 1090 Jette," Openpermits.brussels, geraadpleegd op 3 maart, 2024, <https://openpermits.brussels/nl/-10/PFU/593377>.

0.4 MATERIAAL HERGEBRUIK

In het klooster zijn de kelders gevuld met kerkstoelen en houten constructiematerialen. Vandaag maakt Toestand al gebruik van die materialen om hier en daar kleine interventies, vaak in de vorm van meubels te maken. Zo recupereerden ze hout uit de kelder om het trapje bij het raam te maken, ook maakten ze daarmee een speelkeuken voor kinderen. Het idee om de materialen die er reeds zijn te hergebruiken leeft reeds bij de bewoners van het klooster. Het toekomst-scenario van het productief klooster wil dat aanmoedigen, door een goed uitgerust houtbewerkingsatelier te voorzien.

1. OPROEP NIEUWE ACTOREN - SOCIAAL KAPITAAL

1.1 HUIDIGE DAGELIJKSE BEWONERS

Anagram

Het programma van heel wat huidige partners liggen in lijn met het concept van het productief klooster. Anagram vzw, is een goed voorbeeld. Ze experimenteert met plantaardige materialen, maken papier en geven verassend unieke workshops. De organisatie heeft een duidelijke link met de tuin. De tuin is haar ingrediëntenwinkel en speelveld. Anagram is een organisatie die perfect tussen cultuur en praktijk ligt. Het maken, cultiveren en creëren staat centraal en daarmee is het een geschikte organisatie voor een productief klooster.

Kunstenaars

Hiernaast zijn er ook heel wat kunstenaars die zich ontplooiën in het klooster. Hints hiervan kan men al oppikken in de gang op de eerste verdieping. Hier en daar verschijnt een bijzonder schilderij of beeld dat op het eerste zicht niet in een klassiek klooster thuishoort. Eens de trap op, naar de tweede verdieping, komt men ze vanzelf tegen: schilders, fotografen, beeldende kunstenaars, schrijvers, elk hebben ze een kamertje uit het klooster omgetoverd tot een persoonlijk atelier. Hun gang is getransformeerd tot exporuimte waar hun werken te bewonderen zijn. De werken en hun makers zijn uiteenlopend, toch hebben ze iets cruciaals gemeen, het plezier in het maken, in het experiment en de drang om te ontdekken. Het productief klooster wil niet louter produceren maar evengoed exploreren en experimenteren.

Christine, de keramiste

In het huidige klooster is er eveneens een vrouw die aan keramiek doet, Christine. Bakken doet ze momenteel nog in een ander atelier buiten het klooster. Draaien daarentegen gebeurt in haar eigen atelier in het klooster. Daar vervormt ze klei niet enkel tot potten, schalen of borden, maar ook tot unieke kunstwerken.

Rahimeh, de naaister

Wandelend door de expogang is die creativiteit te bewonderen. Met een beetje geluk, staat op het einde van de gang een deur open. Die leidt naar het werkkamertje van een Iraanse naaister, Rahimeh. Ze werkt in een naaisalon aan Simonis. Daarnaast heeft ze ook haar eigen naaiatelier in het klooster. De kasten liggen vol textiel en garen. Ze vertelt mondig over haar werk, haar naaimachine en haar familie. Ze leert Frans en staat daarom altijd open voor een gesprek, ze wilt graag oefenen. Daarnaast vertelt ze ook over de maandelijkse huur. Die ligt zeer laag, het is een betaalbaar aanbod voor een 'kunst-studio'. Om de organisatie van Mona te steunen, kijkt ze elke maand of ze geld over heeft, om als vrije bijdrage aan de andere partners in het klooster te schenken. Dat siert haar. Deze solidariteit getuigt van de kracht van dit soort broedplekken. Het is een plek waar generositeit zegeviert, waar iedereen elkaar kan helpen en dat ook doet, waar nieuwe sociale en zelfs economische steun kan ontstaan.

©Jef Potargent

Het toekomstscenario van het productief klooster waarborgt een permanente plek voor elke partner, waar ze kunnen gedijen en hun kunst, vakmanschap en passie kunnen blijven uitdragen. Zij maken het klooster, zij houden het in leven.

1.2 OP ZOEK NAAR EEN DUURZAAM ORGANISATIEMODEL: MISS MIYAGI EN TRACK ALS INSPIRERENDE VOORBEELDEN

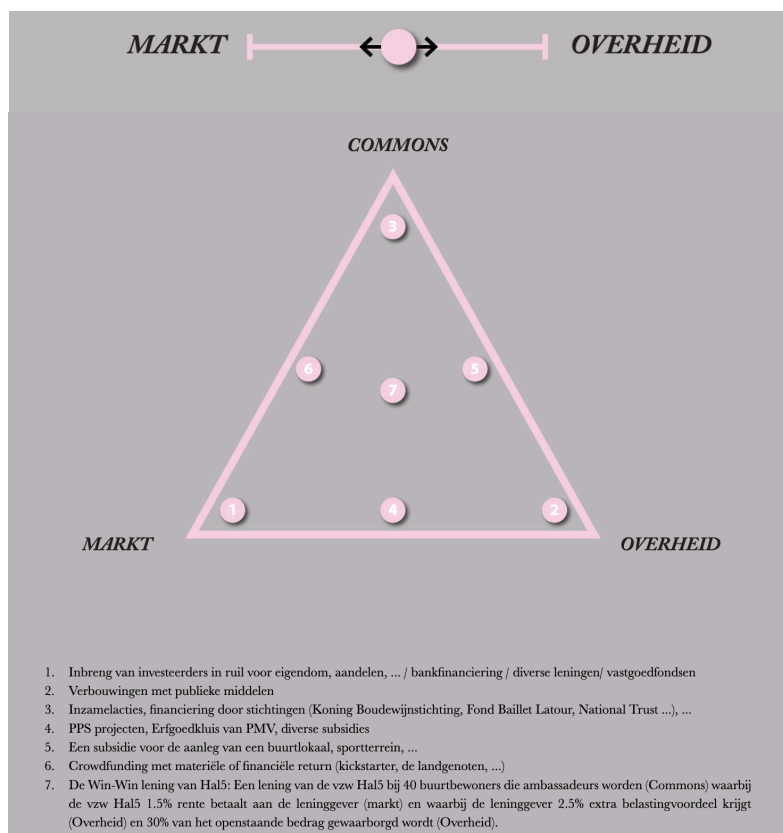
Miss Miyagi

Toestand vzw, de sociale trekker van de huidige broedplek verlaat het klooster. Een alternatieve sociale trekker kan ‘de commons’ zijn, een actor die Miss Miyagi herintroduceert. Miss Miyagi is een alternatieve projectontwikkelaar die de aandacht op wat gebouwd wordt weer naar de maatschappelijke noden wil richten, eerder dan naar winstbejag. Miss Miyagi specialiseert zich uitsluitend in de ontwikkeling van bijzondere vastgoedprojecten met een positieve maatschappelijke impact.⁷⁴

Miss Miyagi heeft het over de markt en de overheid als dominante, schijnbaar tegengestelde organisatiemodellen. Deze tweedeling kwam grotendeels voort uit de klassenstructuur van onze industriële samenleving: aan de ene kant de kapitaalbezitters, en aan de andere diegenen die hun werk moesten verkopen. Miss Miyagi voert commons in als derde speler, los van de markt en de overheid. De markt is georganiseerd op de verkoop van waren of diensten en herinvesteert de winst in het eigen bedrijf of de samenleving. De overheid bestuurt en investeert via belastinginkomsten in een infrastructuur van publieke instellingen die de samenleving ondersteunt. De commons is het gemeengoed van de mensheid of van concrete menselijke gemeenschappen. Geen nieuw concept dus. De introductie van commons in het organisatiemodel is dat wel.

De herleiding van een samenwerkingsmodel tot een model uitsluitend met de markt en de overheid is, volgens Miss Miyagi, beperkend en leidt tot een onnodige ideologische polarisatie. Uit die tweestrijd kwam de welvaartsstaat voort. De verzorgings- of welvaartsstaat gaat om het tweede van die organisatiemodellen, namelijk een bestuurlijk systeem waarin een staat in meerdere of mindere mate verantwoordelijkheid neemt voor het welzijn van zijn burgers, zoals in kwesties van arbeidsomstandigheden, armenzorg, gezondheidszorg, onderwijs, werkgelegenheid en sociale zekerheid. Dat systeem faalt op een aantal punten en staat daarom vandaag onder druk. (door de verdwijning van de sociale basis van de sociale verworvenheden van de welvaartsstaat.)

74. “Wie is Miss Miyagi?” [missmiyagi](http://www.missmiyagi.eu/nl/missie), geraadpleegd op 19 maart, 2024, <http://www.missmiyagi.eu/nl/missie>.

©Miss Miyagi, Draaiboek alternatieve ontwikkelings- en financieringsmodellen voor moeilijk herbestemmen erfgoed (Leuven: stad Leuven, 2019), 20-21, <https://issuu.com/missmiyagi.eu/docs/20230828-alternatieve-ontwikkeling>.

De introductie van de commons brengt daarom belangrijke bronnen van overlevering en welvaart onder de soevereiniteit van een gemeenschap.⁷⁵ In hun studie 'draaiboek alternatieve ontwikkelings- en financieringsmodellen voor moeilijk te herbestemmen erfgoed' denkt Miss Miyagi na over hoe gebouwen een nieuw gebruik kunnen krijgen, met behoud van de erfgoedwaarde, zonder dat de financiering volledig terecht komt op de schouders van de overheid. Erfgoed heeft als cultureel gemeengoed een belangrijke wettelijke en morele plaats in deze derde weg. Miss Miyagi suggereert om te vertrekken vanuit de specificiteit van een gebouw, zijn erfgoedwaarde en context, om van daaruit te onderzoeken welke waarden tellen en voor welke partijen dat effectief waardevol is, want die waarde-creatie verschilt per perspectief. Tegenover de waarde staat ook een tegenwaarde. Voor de markt gaat waarde-creatie over verhuurbare m2, de tegenwaarde is geld. Waarde-creatie voor de overheid gaat over welzijn, politieke stabiliteit, scholing, de tegenhanger hiervan kan geld (in de vorm van subsidies) zijn en ondersteuning van infrastructuur. Voor de commons is de waarde-creatie breder, het omvat onder andere cultureel erfgoed en solidariteit met als tegenwaarde vrijwillige inzet en kennisdeling.⁷⁶

75. Miss Miyagi, Draaiboek alternatieve ontwikkelings- en financieringsmodellen voor moeilijk herbestemmen erfgoed (Leuven: stad Leuven, 2019), 20-21, <https://issuu.com/missmiyagi.eu/docs/20230828-alternatieve-ontwikkeling>

76. Miss Miyagi, Draaiboek alternatieve ontwikkelings- en financieringsmodellen voor moeilijk herbestemmen erfgoed (Leuven: stad Leuven, 2019), 40-41, <https://issuu.com/missmiyagi.eu/docs/20230828-alternatieve-ontwikkeling>

Die waarde en tegenwaarde van de commons lijken sterk aan te leunen bij het profiel van Toestand vzw. Miss Miyagi concludeert dat naast het ontginnen van waarde uit een pand en het besef dat die waarde en tegenwaarde heel divers zijn, een matchmaking van de partijen die bereid zijn een tegenwaarde te leveren cruciaal is. De ambitie om verschillende organisatiemodellen en stakeholders diverse bijdrage te laten leveren in verschillende samenwerkingsvormen, vormt de basis voor het alternatieve ontwikkelingsmodel voor de herbestemming van moeilijk te herbestemmen erfgoed.⁷⁷

77. Miss Miyagi, Draaiboek alternatieve ontwikkelings- en financieringsmodellen voor moeilijk herbestemmen erfgoed (Leuven: stad Leuven, 2019), 44, <https://issuu.com/missmiyagi.eu/docs/20230828-alternatieve-ontwikkeling>

78. Miss Miyagi, Draaiboek alternatieve ontwikkelings- en financieringsmodellen voor moeilijk herbestemmen erfgoed (Leuven: stad Leuven, 2019), 42-43, <https://issuu.com/missmiyagi.eu/docs/20230828-alternatieve-ontwikkeling>.

Een concreet voorbeeld is de werking van Hal 5 in Leuven, een herbestemmingsproject met verschillende stakeholders. Miss Miyagi zorgt voor de matchmaking tussen deze actoren en vormt zo een concrete afspraak tussen de betrokkenen om Hal 5 een stabielere toekomst te verzekeren. Hal 5 vzw ging een lening aan bij 50 buurtbewoners, de commons. Vzw Hal 5 betaalt aan die buurtbewoners, de leninggevers, 1,5% rente. Dit is waar de markt op het toneel komt. De buurtbewoners worden ‘ambassadeur’ van het project en krijgen 2,5% extra belastingvoordeel, betaald door de overheid. Ook waarborgt de overheid 30% van het openstaande bedrag.⁷⁸

Voor Mona kan een gelijksoortige aanpak werken, waar men naar gemeenschappelijke belangen zoekt en kijkt hoe de drie spelers; markt, overheid en commons, kunnen samenwerken.

©www.hal5.be/activiteiten

De Koer

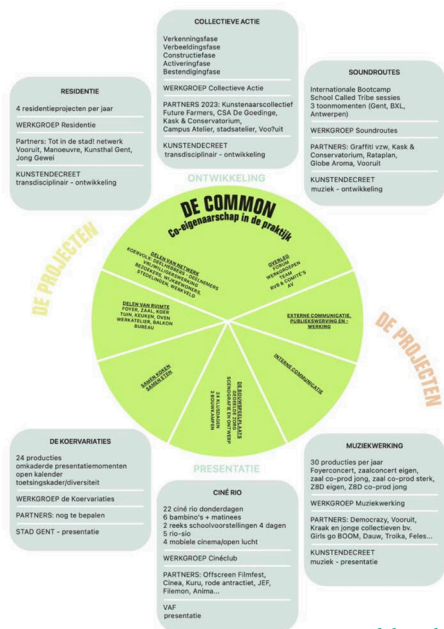
De atlas van broedplekken introduceerde reeds De Koer, een bruisende broedplek in Gent.⁷⁹ Ook zij hanteert een alternatieve organisatiestructuur geïnspireerd op de commons. De verwijzing naar die samenwerkingsstructuur dient als een concreet voorbeeld om te begrijpen hoe een horizontaal gestructureerde organisatie op een dagelijkse basis werkt.⁸⁰ De organisatie bestaat uit verschillende delen, programma's en gemeenschappen. De werking bestaat uit drie delen; de vaste gebruikers, de eenmalige gebruikers en de koerwerking.⁸¹ Deze werking volgt uit de typologie van de site. De site bestaat uit een residentieel huis aan de voorzijde van de straat met daarachter grotere lege ruimtes. Deze voorste delen zijn het terrein van de vaste gebruikers. Onder die noemer vallen de Winkel Akker & Ambacht, appartementen, een kantoorruimte die Labo vzw huurt en enkele ateliers die verhuurd worden aan een sociaal initiatief en een muziekhuis. De vaste gebruikers zorgen voor financiële stabiliteit in de organisatie. De Koer verhuurt ruimtes waardoor ze vaste inkomens hebben die de rest van hun werking kan faciliteren, die verhuur is niet enkel voor vaste gebruikers. De verhuur van de grote zaal, een vergaderzaal of het café, kan bijvoorbeeld dienen voor éénmalige sociale, culturele of artistieke evenementen.⁸² Doordat De Koer open staat voor activiteiten van buitenaf houdt het haar organisatie flexibel en buurtgebonden.

79. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 162.

80. De Koer, Jaarverslag 2021 (Vzw De Vergunning, 2021), 39 & 50, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2022/09/DEKOER-JAARVERSLAG-2021-DI-GITAAL.pdf>.

81. De Koer, Jaarverslag 2022 (Vzw De Vergunning, 2022), 26, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2023/08/DEKOER-JAARVERSLAG-2022-DI-GITAAL-5.pdf>.

82. "Verhuur," Dekoer, geraadpleegd op 2 februari, 2024, <https://dekoer.be/verhuur/>.

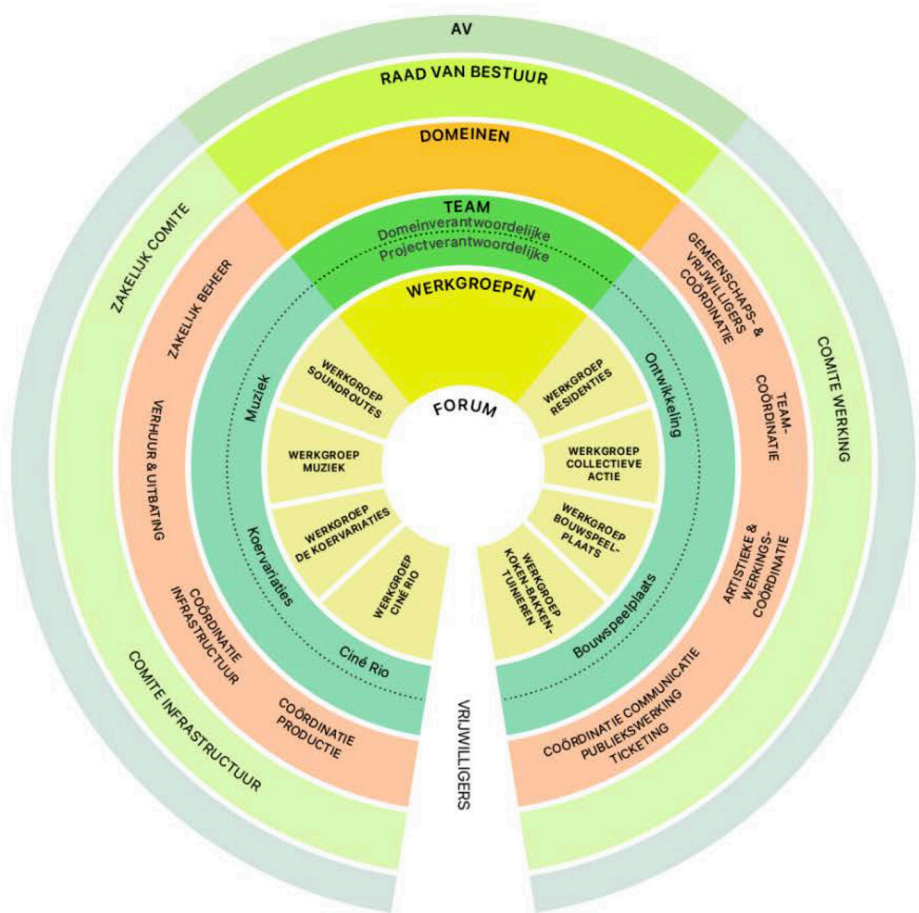
©dekoer.be

©dekoer.be

Het laatste facet van haar organisatie is de koerwerking zelf. Die bestaat uit verschillende teams. Elk team van de organisatie staat op een gelijk niveau. De verschillende teams zijn: de muziekwerking, Ciné Rio, Koken-Bakken-Tuin, de Koervariaties, de Bouwspelplaats en de Ontwikkelingstrajecten. Concreet heeft elk team een verschillend doel, een eigen projectverantwoordelijke of coördinator, alsook een verschillende werkgroep en bijkomende partners. Dit maakt de organisatie zeer divers alsook complex. De teams van de koerwerking delen ruimtes (foyer, koer, tuin, keuken, atelier ...) alsook een netwerk: het Koervolk (vrijwilligers, deelnemers, bezoekers, wijkbewoners ...). Hoe de teams onderling op éénzelfde niveau samenwerken is daarom cruciaal voor een gesmede werking van de broedplek.

Om ervoor te zorgen dat de interne communicatie en de organisatie vlot verloopt, hebben ze een duidelijke agenda en plannen ze geregeld bijeenkomsten en vergaderingen. Twee keer per jaar is er een algemene vergadering. Op deze algemene vergadering komen alle effectieve leden van de vzw samen - een veertigtal mensen – om belangrijke beslissingen te nemen door middel van stemmingen. Men bespreekt de strategische richting van de werking alsook de zakelijke en financiële werking. Deze vergadering gebeurt op een zo transparant mogelijke manier, iedereen is welkom zowel buurtbewoners en leden van het Koervolk als externe partners.⁸³

Daarnaast is er ook de raad van bestuur. De raad van bestuur bestaat uit 8 tot 10 bestuurders die benoemd zijn op de algemene vergadering. De raad van bestuur is opgedeeld in thematische comités: een zakelijk comité, een comité werking en een comité infrastructuur. Zij staan in voor de operationele en financiële doelstellingen en zijn het klankbord voor de teams. Ze zorgen voor toezicht van de teams, toch heeft elk team nog steeds autonomie en draagt ze de verantwoordelijkheid voor haar eigen werking.⁸⁴

Tot slot is er ook het forum, een maandelijks informele bijeenkomst. Niet om grote beslissingen te bespreken maar wel een open moment waar de verschillende gebruikers kunnen samenkomen om elkaar op de hoogte te houden of om rond een bepaald thema of idee te brainstormen. Het is ook een laagdrempelig instapmoment voor nieuwkomers waar men met rondleidingen en gezamenlijke maaltijden elkaar kan leren kennen.⁸⁵

De organisatiestructuur van Mona kan eenzelfde soort aanpak hanteren om ervoor te zorgen dat elke partner en programma op hetzelfde niveau functioneert en de programma's vlot kunnen samenwerken.

83. De Koer, Jaarverslag 2023 (Vzw De Vergunning, 2023), 51, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2024/04/DE-KOER-JAARVERSLAG-2024.pdf>.

84. De Koer, Jaarverslag 2023 (Vzw De Vergunning, 2023), 49, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2024/04/DE-KOER-JAARVERSLAG-2024.pdf>.

85. De Koer, Jaarverslag 2023 (Vzw De Vergunning, 2023), 45, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2024/04/DE-KOER-JAARVERSLAG-2024.pdf>.

Mona, een nieuw organisatie-model

Het organisatiemodel van het productief klooster is gebaseerd op zowel de aanpak van Miss Miyagi als die van de Koer. Ze vertrekt vanuit de drie dominante actoren van Miss Miyagi die ze als evenwaardig beschouwt. Die actoren zijn schematisch weergegeven buiten de cirkel. Samen vormen ze een driehoek waarvan de cirkel het zwaartepunt is: de markt, de overheid en de commons hebben evenveel aandeel in de samenwerkingsstructuur van het klooster. De cirkel stelt

de organisatie van de broedplek 'Mona' in het toekomstscenario voor en representeert de horizontale organisatiestructuur. De relatie die de drie grote spelers hebben ten opzichte van Mona komt overeen met de waarden en tegenwaarden die Miss Miyagi beschreef

Geëngageerde bewoners investeren collectief in een project voor en door de buurt. De overheid verleent subsidies aan de organisatie in het klooster en het Bisdom Mechelen-Brussel verhuurt het pand in ruil voor geld en onderhoud. Concreet kunnen de markt, de overheid en de commons hun krachten bundelen in een overeenkomst waarvoor de 'win-winlening' van Hal 5 als voorbeeld kan dienen.⁸⁶

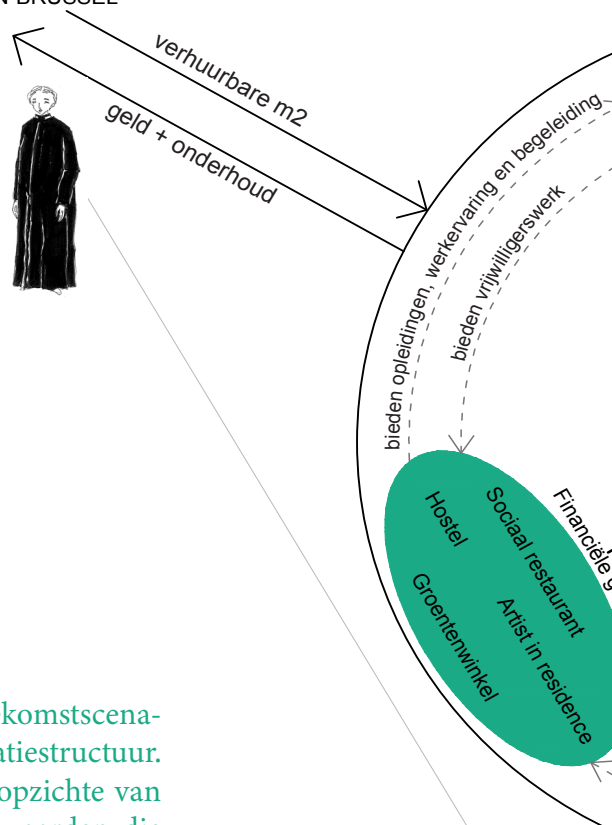
Binnen de hypothetische samenwerkingsstructuur van Mona vzw zijn gespecialiseerde groepen met elk hun coördinator: een financiële, een sociale en één voor de sociale tewerkstelling. Die coördinatoren zijn aanspreekpunten die de horizontale samenwerking vergemakkelijken. Dit onderdeel van het organisatiemodel is geïnspireerd door de raad van bestuur van De Koer.

De verschillende groepen zijn van elkaar afhankelijk. Naar inspiratie van de Koer bestaat het organisatiemodel uit een vermenging van financiële en sociale actoren. De financiële groep biedt financiële stabiliteit aan de sociale groep, die organiseert dan weer sociaal-activistische activiteiten en trekken daarmee

120 publiek of consumenten aan. De sociale tewerkstelling biedt

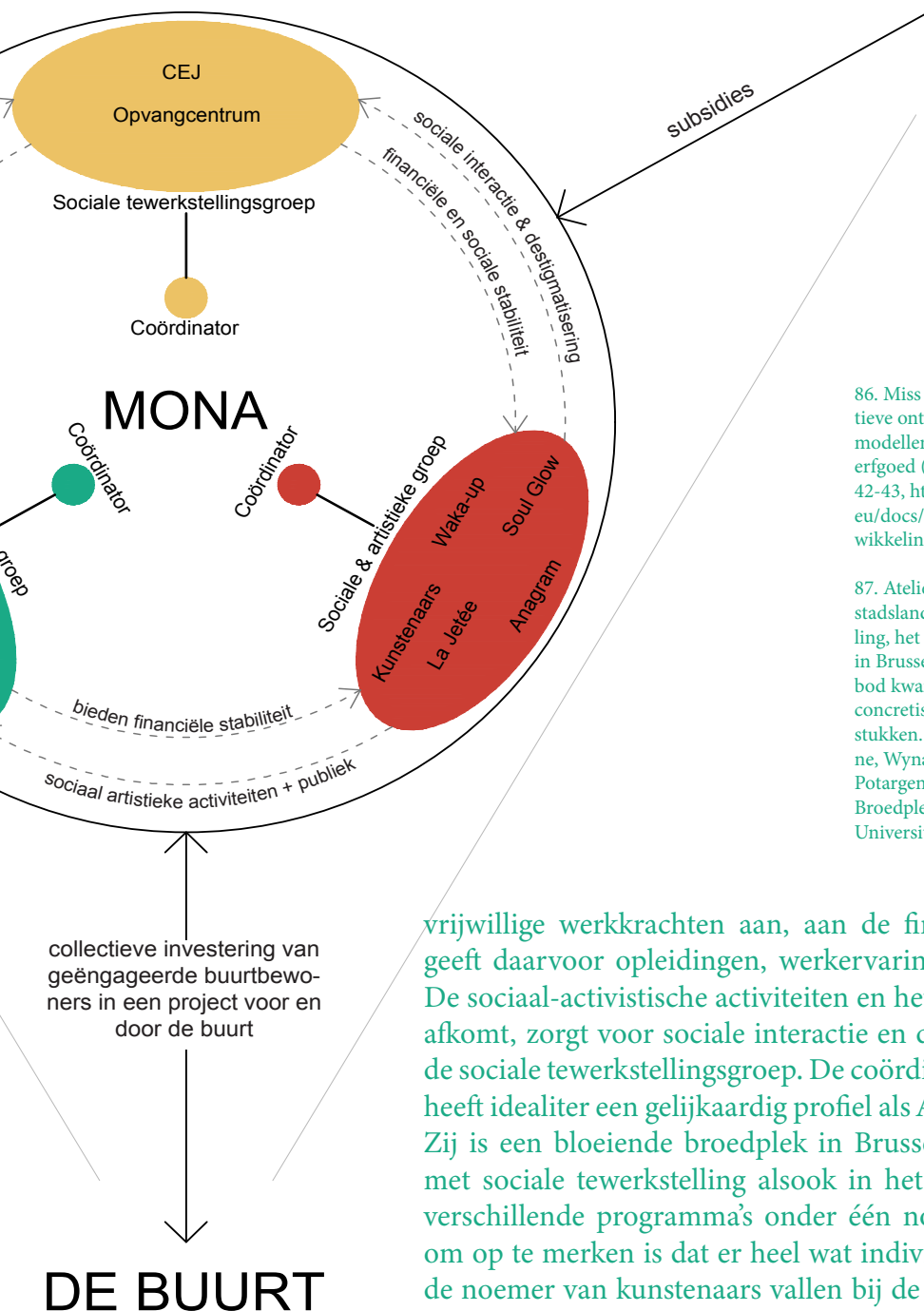
DE MARKT

BISDOM-MECHELEN-BRUSSEL

OVERHEID

86. Miss Miyagi, Draaiboek alternatieve ontwikkelings- en financieringsmodellen voor moeilijk herbestemmen erfgoed (Leuven: stad Leuven, 2019), 42-43, https://issuu.com/missmiyagi.eu/docs/20230828_alternatieve-ontwikkeling

87. Atelier Groot Eiland combineert stadslandbouw met sociale tewerkstelling, het is een uitgebreide organisatie in Brussel, en een broedplek die aan bod kwam in het essay Broedplekken concretiseren maatschappelijke vraagstukken. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master's thesis, Ghent University, 2024), 35.

vrijwillige werkrachten aan, aan de financiële groep. Die geeft daarvoor opleidingen, werkervaring en begeleidingen. De sociaal-activistische activiteiten en het publiek dat daarop afkomt, zorgt voor sociale interactie en destigmatisering van de sociale tewerkstellingsgroep. De coördinator van die laatste heeft idealiter een gelijkaardig profiel als Atelier Groot Eiland. Zij is een bloeiende broedplek in Brussel en heeft ervaring met sociale tewerkstelling alsook in het samenbrengen van verschillende programma's onder één noemer.⁸⁷ Belangrijk om op te merken is dat er heel wat individuele spelers onder de noemer van kunstenaars vallen bij de sociale groep in het klooster. Dit is een waardevol aspect van de huidige werking van Mona dat, volgens ons, in de toekomst van de semi-permanente broedplek doorgedreven kan worden. De sociale groep houdt de broedplek creatief, experimenteel en maatschappelijk toegankelijk. Een wisselwerking van artiesten en lokale makers zijn cruciaal voor het productief klooster omdat ze de broedplek een flexibel en adaptief karakter geven.

2. DREMPELS WEGWERKEN - TOEGANKELIJKHEID

2.1 INCLUSIEF BELEID

De architectuur en de sociale organisatie van een plek kunnen een drempel of opstapje zijn. Het toekomstscenario van het productief klooster moedigt de organisaties aan een actieve rol in te nemen in de toegankelijkheid van het klooster. Hierbij inspireert het huidige beleid van Toestand. Dat beleid bestaat uit een screening van de organisaties die een plek krijgen in het klooster, ook zorgt het voor een garantie dat de organisaties gelinkt zijn aan de buurt, sociaal en activistisch of artistiek zijn. Toestand organiseert in de huidige werking van Mona ook rondleidingen voor de buurt. Het beleid is een opstapje voor de organisaties. Die georganiseerde activiteiten verhogen de toegankelijkheid van het klooster voor buurtbewoners. Samen met de huidige partners organiseert Toestand momenteel een permanentie van het klooster. De partners garanderen op bepaalde dagen hun aanwezigheid in het klooster en openen het klooster voor de buurt. Zo moet niet elke partner steeds aanwezig zijn en is er toch zekerheid dat het klooster geopend is. Deze werking is volgens ons waardevol en een valabel voorbeeld voor de samenwerking van de organisaties in het toekomstscenario van het klooster.

Het beleid van het productief klooster heeft niet dezelfde criteria als dat van Toestand. Wat de criteria zijn waaraan de sociale organisatie van het productief klooster moet voldoen, zijn beschreven in de grondslag. De werking van het klooster mag niet tegenstrijdig zijn met wat de grondslag ambieert. De matchmaker ziet daarop toe en neemt een actieve rol in door mogelijke partners aan te spreken, door programmaroosters ineen te puzzelen die op elkaar afgestemd zijn en rondleidingen voor de buurt te organiseren.

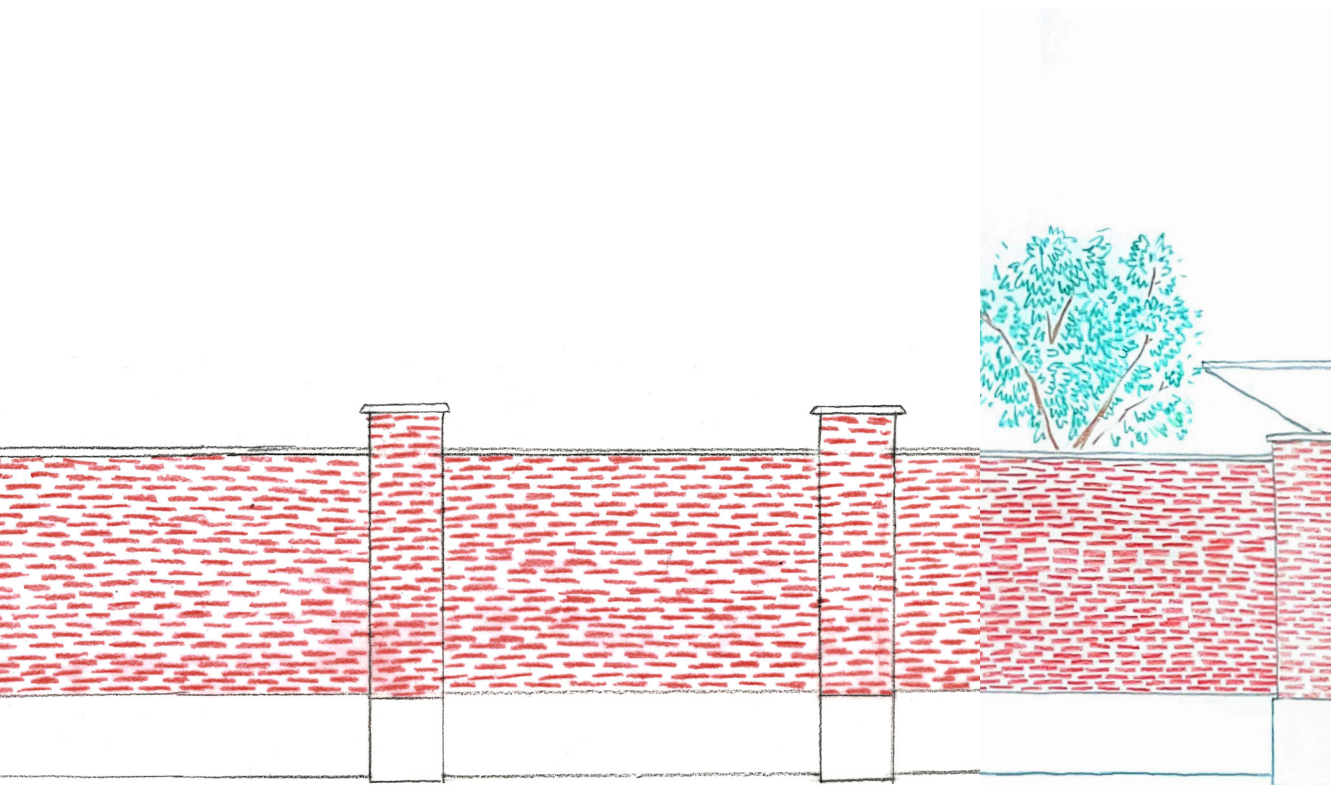
2.2 FIETSATELIER

De Vanderborghstraat is een woonstraat waar er buiten bewoners niet veel passage is, de muur van het klooster anticipeert op dat rustige karakter met zijn verwilderde klimop. De ingangspoort bij de garageboxen is vaker gesloten dan open, ze verschijnt subtiel in de muur. De architectuur van het kloostergebouw maakt duidelijk dat dit een achterdeur is. Achter die deur, grenzende aan de garageboxen, ligt een plein. Veel opberg- en werkruimte dus, met directe toegang tot de straat. Dit wordt het fietsatelier. Het atelier grenst direct aan de rustige straat maar heeft ook een indirecte verbinding, via de steeg, naar de Jetselaan en is daarmee bereikbaar voor fietsers.

2.3 LUIFEL

Aan de straatkant vindt het stedelijke karakter van de Jetselaan resonantie in de tuinmuur. De ingang van Mona via de poort is veel informeler dan die via de houten deur. Bij het productief klooster is de luifel een ingreep die de toegankelijkheid vanaf de straatkant aanpakt. Die overdekt de ingang langs de poort en vergoot daarmee de zichtbaarheid van de toegang. Tegelijkertijd communiceert die met het Spiegelplein. Op zondagen kan de markt van het Spiegelplein een uitloper krijgen in de buitenruimte van het klooster, kraampjes kunnen de ruimte onder de luifel vullen. Op andere dagen dient de luifel als afbakening van het pleintje, als een overgangszone tussen de drukke straat en de rustige tuin. Onder de luifel kan het salon uitbreiden naar buiten. De bouw van de luifel is geen al te grote investering. De garageboxen dienen eerst afgebroken te worden. Die vormen geen blokkade meer op het zicht naar de tuin. Al vanaf de Jetselaan is zo de bloeiende kloostertuin te zien.

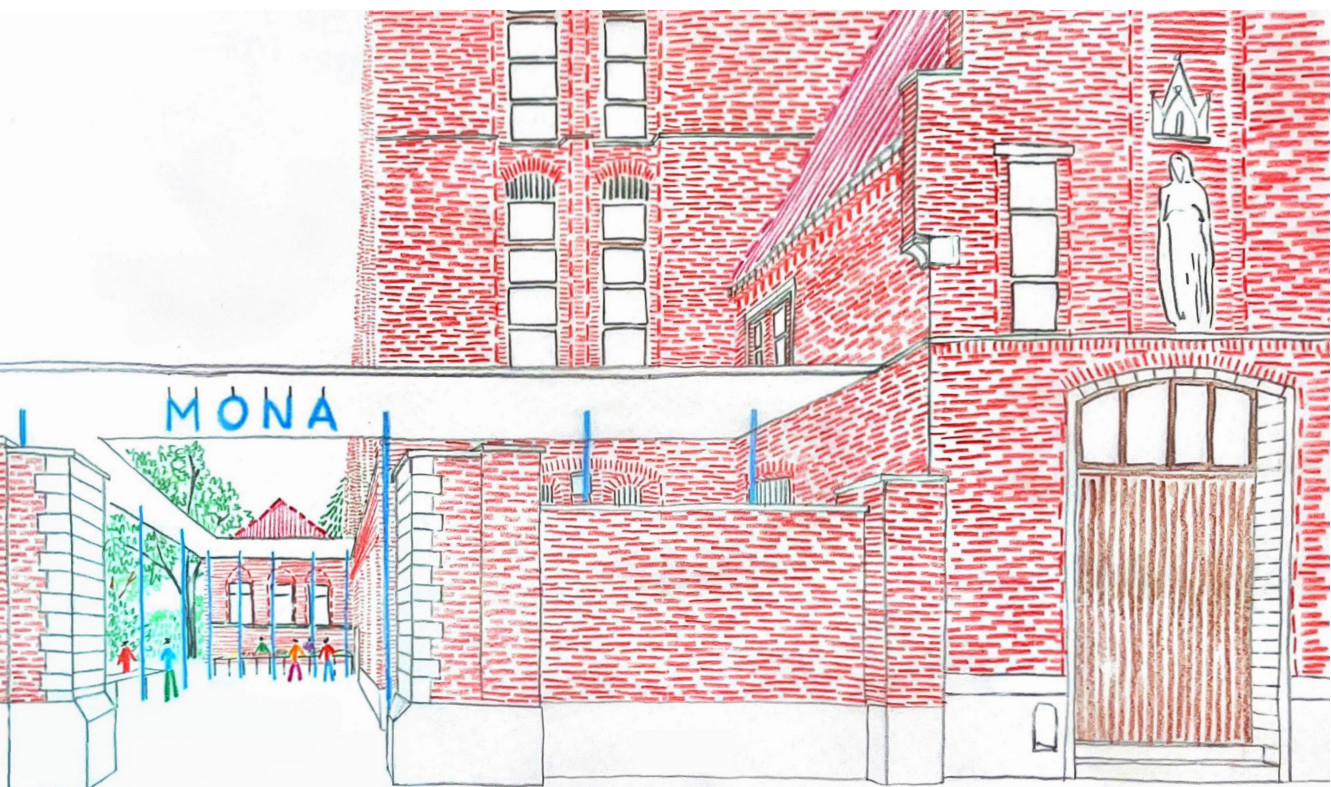

2.4 OPENING IN DE TUINMUUR

De nabijheid van de intimiderende kerkingang weegt zwaar op de toegankelijkheid van het klooster. Met zijn monumentaliteit werpt de ingangspoort van de kerk een schaduw van symboliek op de naastgelegen ingangspoort van het klooster. Voor voorbijgangers lijkt het klooster nog steeds een religieuze plek. Het is niet vanzelfsprekend om het klooster los te koppelen van de kerk, de twee zijn een vormelijk geheel.⁸⁸

In het ontwerp van het productief klooster is het sociaal restaurant en haar ingang strategisch ingepland: de opening als ingang van het restaurant breekt het lint dat de ingang van het klooster en die van de kerk verbindt. Dit is een groot gebaar voor de toegankelijkheid van het klooster. De architecturale entiteit van het klooster en de kerk die van het klooster iets religieus maakte, valt uiteen in twee, meer van elkaar gescheiden delen. Ook dichterbij de houten ingangspoort komt er in het toekomstscenario van het productief klooster een opening in de tuinmuur. Die opening laat passanten binnenkijken in de expositieruimte die het werk van de kunstenaars in het klooster tentoonstelt. Die kleine ingreep linkt de binnenkant van het klooster met de straatkant en komt de toegankelijke uitstraling van het klooster ten goede.

88. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 54-64.

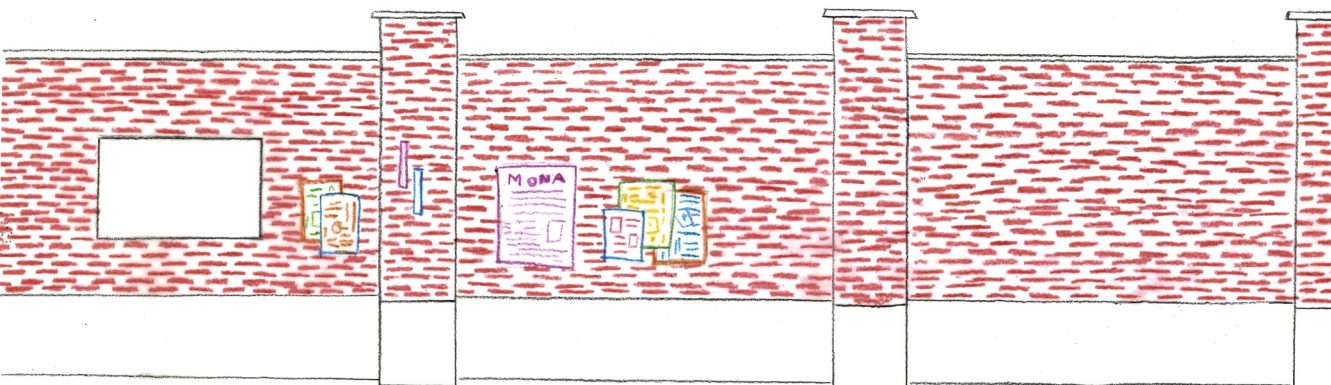

2.5 ICONOGRAFIE EN OPENBARE AGENDA

Een ander aspect dat een opstapje is voor de toegankelijkheid van het productief klooster, is de combinatie van uiteenlopende programma's. Daardoor valt het stigma weg dat sommige programma's over het gebouw werpen. Zo ondervinden bezoekers van voedselbedeling of een sociaal restaurant soms schaamte. Onder andere het hostel met veel doorstroom van reizigers, een groentewinkel en studeerplekken in hetzelfde gebouw verzachten dat gevoel.

De openbare agenda biedt transparantie over wat achter de muren van het klooster gebeurt en articuleert die combinatie van de programma's. Daarnaast dient ook iconografie als middel om symboliek te bestrijden.⁸⁹

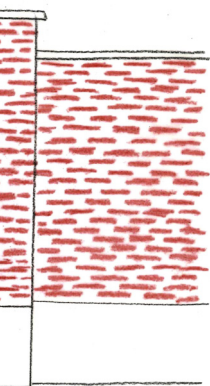
89. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 54-64.

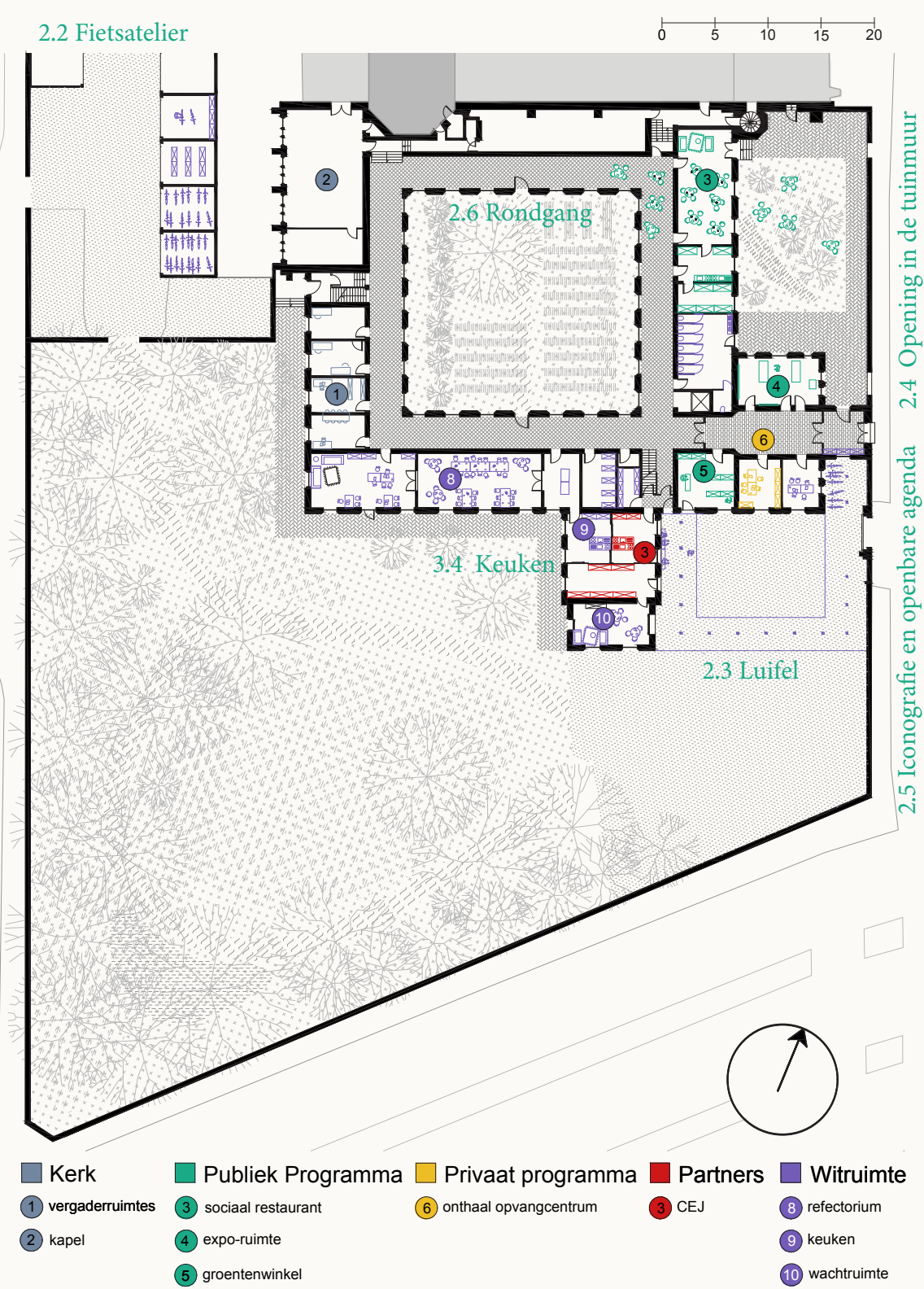

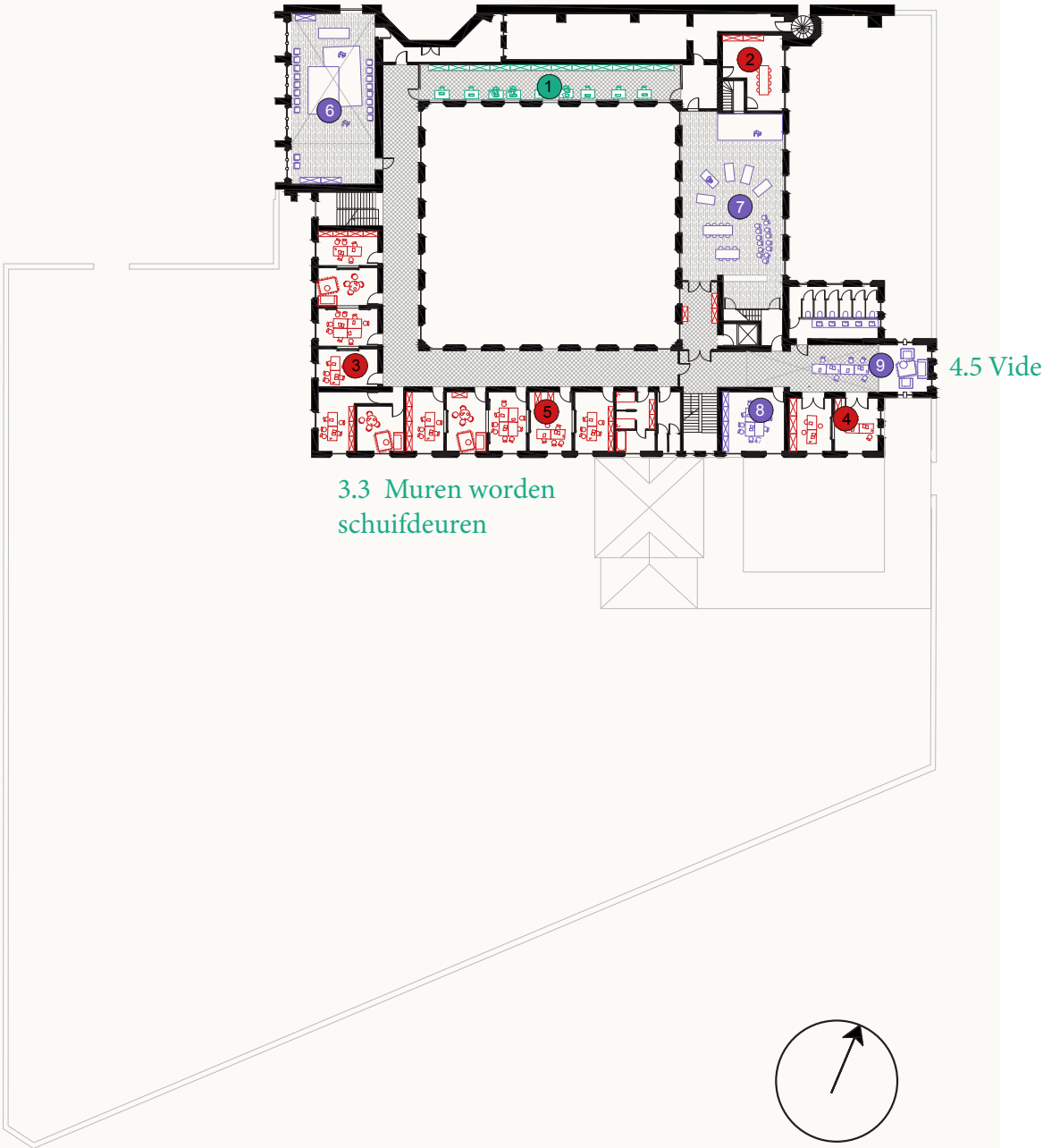
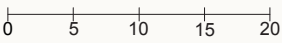

2.6 RONDGANG

Een analyse van de gang doorheen verschillende niveau's van het gebouw toont dat de rondgang enkel volledig is op het gelijkvloers. Daar zijn er geen harde materiële grenzen aan de continuïteit van de gang. De rondgang dient als circulatieruimte en vormt een omheining van de binnentuin. In het gebruik van de gang op het gelijkvloers is er echter wel een breuk die de continuïteit hypothekeert. Het ene deel wordt gebruikt door Toestand, het andere door de Kerk, er is geen gezamenlijk gebruik van de gang door beide partijen. Het is daarom momenteel niet mogelijk om de volledige gang te doorlopen. Het ontwerp van een productief klooster erkent het belang van de rondgang. We geloven dat die fysieke grenzen tussen de Kerk en de andere bewoners van het klooster onnodig zijn, de gang op zich is reeds een soort grens tussen verschillende gebruiken.

3.3 Muren worden
schuifdeuren

4.5 Vide

Publiek Programma

1 studieruimte

Partners

2 waka-up

3 la jetée

4 keramiek

5 anagram

Witruimte

6 kapel

7 turnzaal

8 gedeeld atelier

9 leefruimte

3. WITRUIMTES - ADAPTIEF KARAKTER

Het ontwerp van het productief klooster is een hybride broedplek, getypeerd door haar adaptief karakter. Broedplekken zijn sociale plekken van kruisbestuiving. Om dat te garanderen, ambieert het ontwerp dat de bewoners en bezoekers vlot met elkaar in contact komen, zodat ze elkaar kunnen beïnvloeden en inspireren.

Het productief klooster heeft gedeelde ruimtes waar er geen gebruik gesuggereerd wordt, die ruimtes kunnen de gebruikers van het klooster makkelijker toe-eigenen. De gebruikers kunnen gelijktijdig of afwisselend de ruimtes gebruiken. Dit zijn de witruimtes, die zijn er verspreid over het volledige klooster. De grote tuin, de binnentuin, de turnzaal, de kapel en het refectorium vallen onder de categorie van witruimte. In het voorstel van het productief klooster zijn die huidige witruimtes bewaard gebleven en aangevuld met bijkomende witruimtes op de bovenste verdiepingen.

3.1 EEN EFFICIËNT PROGRAMMAROOSTER

Multifunctioneel ruimtegebruik bestaat in ruimte en in tijd.⁹⁰ Het programmarooster toont de verschillende gebruiken van de gedeelde ruimtes. Dit is gebaseerd op het gebruik van de huidige partners in het klooster, gecombineerd met het gebruik van de nieuwe partners dat het toekomstscenario van het productief klooster voor ogen heeft. Het dagschema geeft een schatting van het gebruik van de verschillende actoren weer voor een weekdag. Goed begrip wie welke ruimte wanneer gebruikt, toont welke ruimtes de plekken van ontmoeting zijn en voor welke ruimtes het nodig is een planning op te maken. Die planning voorkomt onverenigbare activiteiten, door de capaciteit van de ruimte of de inhoud van de activiteit zelf.

In het productief klooster is de daklozenopvang een nieuw programma dat zich uitspreidt over het hele klooster. Het programma focust op sociale re-integratie en werkt samen met het sociaal restaurant, de groentewinkel en de artiesten in de gedeelde atelierruimte. Het sociaal restaurant is toegankelijk voor iedereen. Het opvangcentrum bevindt zich op de tweede verdieping, de bewoners van het centrum delen de verdieping met de kunstenaars. De gedeelde leefruimte op de tweede ver-

90. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 86-91.

AGENDA	MA	DI	WOE	DO	VRIJ	ZA	ZO
KAPEL		●	●	●	● ●	●	●
TURNZAAL	●	●	●	●	●	●	●
REFECTORIUM	● ● ●	● ● ●	● ●	● ●	● ● ●	● ●	● ●
GROTE KEUKEN	● ●	● ● ●	● ●	●	● ●	● ● ●	● ●
KLEINE KEUKEN	● ●	● ● ●	●	● ● ●	●	● ● ●	● ● ●
GROTE TUIN	● ● ● ● ●	● ● ● ● ●	● ● ● ●	● ● ● ●	● ● ● ●	● ● ● ● ●	● ● ● ●
BINNENTUIN	● ●	● ● ●	● ●	● ●	● ●	● ● ●	● ●
OOSTTUIN	● ● ●	● ● ●	● ● ●	● ● ●	● ● ●	● ● ●	● ● ●
SOCIAAL RESTO	● ● ●	● ● ●	● ● ●	● ● ●	● ● ● ●	● ● ●	● ● ●
GROENTENWINKEL	● ● ●	● ●	● ●	● ●	● ●	● ●	● ●
FIETSATELIER	●	●	●	●	●	●	●

● KALARIPAYAT	● TAI CHI	● LA JETEE	● WAKA-UP	● SOUL GLOW	● CEJ	● ANAGRAM
● KUNSTENAARS	● DAKLOZENOPVANG	● HOSTEL	● CONCIERGE	● BEZOEKERS		

dieping staat via de vide in contact met de eerste verdieping waar de meeste atelierruimtes zijn, dat versterkt de mogelijkheid tot ontmoeting. Het fietsatelier is een andere werkplek voor de bewoners van het centrum, daar kunnen ze contacten leggen met bezoekers. Het programma van de daklozenopvang gebruikt ook de kleine keuken, het refectarium en de grote tuin. Die drie ruimtes zijn intensief gedeelde ruimtes, het zijn cruciale plekken van ontmoeting.

Het hostel is een ander, permanent programmaonderdeel van het productief klooster. Het hostel heeft units op de derde verdieping, daar zijn ook de artists-in-residence en de conciërge. Zij delen de gedeelde leefruimte. De bewoners van het hostel kunnen ook gebruik maken van de gedeelde atelierruimte op de eerste en tweede verdieping. Bewoners van het hostel kunnen zowel in de grote als kleine keuken koken en gebruiken het refectarium, de grote tuin en de binnentuin.

Het productief klooster voorziet voldoende ruimte voor kunstenaars. Zij kunnen een atelierruimte gebruiken op de eerste of tweede verdieping, we verwachten dat ze de gedeelde leefruimte op de tweede verdieping zullen gebruiken. Met in het achterhoofd dat sommige kunstenaars artists-in-residence zijn en overnachten in het klooster, is het waarschijnlijk dat ze de kleine keuken, het refectarium en de grote tuin en binnentuin ook zullen gebruiken.

De grote tuin is een belangrijke ontmoetingsplek, dat bewijst de huidige werking van Toestand al. Onder andere de mensen van CEJ gebruiken de grote tuin, om tijdens goed weer hun beurt af te wachten bij de voedselbedeling. De voedselbedeling gebeurt in de ruimte naast het salon, de wachtruimte. We verwachten dat daarom in het productief klooster rond de middag een groot deel van de gebruikers van de wachtruimte, het doelpubliek van de CEJ zal zijn. CEJ organiseert ook dikwijls kookworkshops, waarbij ze de grote keuken gebruikt. De grote keuken kan met schuifdeuren makkelijk onderverdeeld worden in twee keukens. Bij workshops is het niet altijd gewenst om veel spontane ontmoetingen te hebben en is een afgesloten keuken meer aangewezen. De CEJ is met haar voedselbedeling bezig met gezonde betaalbare voeding, een samenwerking met het sociaal restaurant lijkt ons vruchtbaar.

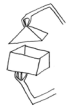

Ook Anagram gebruikt de grote keuken af en toe voor workshops, ze is ook vaak te vinden in de grote tuin. Anagram organiseert activiteiten zoals, plantenontdekkingswandelingen, tentoonstellingen, workshops over de productie van seed-paper en plantaardige experimenten op een participatieve manier. Hiervoor maken ze gebruik van de grote tuin en de binnentuin, maar af en toe ook het refectorium en de grote of kleine keuken. Gezien het artistieke karakter van Anagram, veronderstellen we dat de organisatie ook gebruik zal maken van de gedeelde atelierruimtes.

Waka-up, één van de grotere huidige partners in het klooster, organiseert ook kookworkshops. Dan doen de kleine of grote keuken en het refectorium dienst. Voor haar andere workshops gebruikt ze voornamelijk de grote tuin en de turnzaal. Af en toe gebruikt ze ook de binnentuin. De gedeelde atelierruimtes in het toekomstscenario van het productief klooster zijn ook geschikt voor Waka-up om haar activiteiten te organiseren.

La Jetée organiseert vanuit de passie voor cinema, radio en fotografie workshops, ateliers en screenings. Momenteel organiseert het collectief elke zondag de 'Cinéclub de la Jetée' in de kapel van het klooster.

SoulGlow is een sociale organisatie die gezamenlijke activiteiten en workshops organiseert voor alleenstaande ouders. Daarnaast voorziet ze ook culturele activiteiten rond muziek: Soul en Rumba. Daarvoor zijn de kapel en grote tuin geschikt. Ook biedt SoulGlow workshops rond afrohaar aan. Voor intiemere activiteiten zoals deze, zijn meer afgesloten ruimtes handig, de turnzaal is dan een goede keuze. In Mona organiseert ze daar ook elke week stretchingssessies en Zumbalessen. Bij warm weer is de binnentuin of grote tuin daar ook ideaal voor. De knutselactiviteiten voor kinderen die SoulGlow organiseert, gaan volgens haar huidige werking door in het refectorium. We verwachten dat naast de ruimtes die SoulGlow reeds benut, het salon, maar zeker ook de gedeelde atelierruimtes van het productief klooster geschikte plekken zijn voor haar activiteiten.

In de huidige werking van het klooster organiseert Taichiquan Style Yang elke maandag en vrijdag Taichilessen in de turnzaal of de kapel. Die zalen zijn eveneens geschikt voor gevechtslessen: Indirah Osumba organiseert daarom momenteel in die ruimte lessen Kalaripayat.

Bezoekers van het klooster, mensen die het klooster betreden zonder specifiek doel, zullen naar verwachting het vaakst vertoeven in de grote tuin en het aangrenzende salon. Het salon grenst aan de tuin en de grote keuken, door zijn ligging en inrichting met zetels verwachten we dat bezoekers die gemoedelijke ruimte vaak zullen gebruiken. De binnentuin is waarschijnlijk ook populair bij bezoekers daar er geen specifiek gebruik gesuggereerd is en de ruimte ideaal is om tot rust te komen. De kleine keuken is beschikbaar voor iedereen, bezoekers kunnen er een koffie of thee maken of iets kleins koken. Daarna kunnen ze zich neerzetten in het refectorium. Het sociaal restaurant en haar oosttuin grenst meteen aan de Jetselaan en heeft eerder een publiek karakter en kan daarmee bezoekers aantrekken.

Het schema laat toe om verschillende gedeelde ruimtes met elkaar te vergelijken. Het rooster geeft weer dat de grote tuin, het refectorium, de keuken en de atelierruimtes de meest gedeelde ruimtes van het klooster zijn. Het zijn de ruimtes waar mensen op een informele manier samenkomen. De grote tuin, het refectorium en de keuken bevinden zich alle drie op het gelijkvloers en zijn heel toegankelijk, dat draagt bij aan hun multifunctionele karakter. De kapel en de turnzaal laten minder vaak gelijktijdig gebruik toe. De ruimtes worden gebruikt voor specifieke activiteiten zoals sport- of zanglessen. Die specificiteit bemoeilijkt de verenigbaarheid met een andere activiteit, voor deze ruimtes is het belangrijk een planning op te maken. Slechts een beperkt aantal verschillende soorten bewoners gebruiken de gedeelde leefruimtes. Dat maakt de gedeelde ruimtes intiemmer.

3.2 ATELIERS IN DE GANG

De gang is als gedeelde ruimte door zijn nevenschikte circulatierol niet geschikt voor eender welke toe-eigening. Nu gebruiken artiesten op de tweede verdieping de doodlopende gang als een soort expositieruimte. Het ontwerp voor het productief klooster poogt de gang op de verschillende verdiepingen als gedeelde ruimte te activeren. De ateliers op het einde van de gang op de eerste en tweede verdieping zijn in het ontwerp opengemaakt en zo meer betrokken in de gang.

3.3 MUREN WORDEN SCHUIFDEUREN

Een relatief eenvoudige ingreep die anticipeert op spontane ontmoeting en die sociale cohesie stimuleert, is de enfilade van kamers van de kantoren en ateliers. Ze kunnen aaneengeschakeld of net onderverdeeld worden via schuifdeuren. Het laat de keuze aan de gebruikers om zelf samenwerkingen aan te gaan of niet. Afgesloten kamers worden nu aaneengeschakelde atelierruimtes die activiteiten van verschillende groottes kunnen faciliteren.

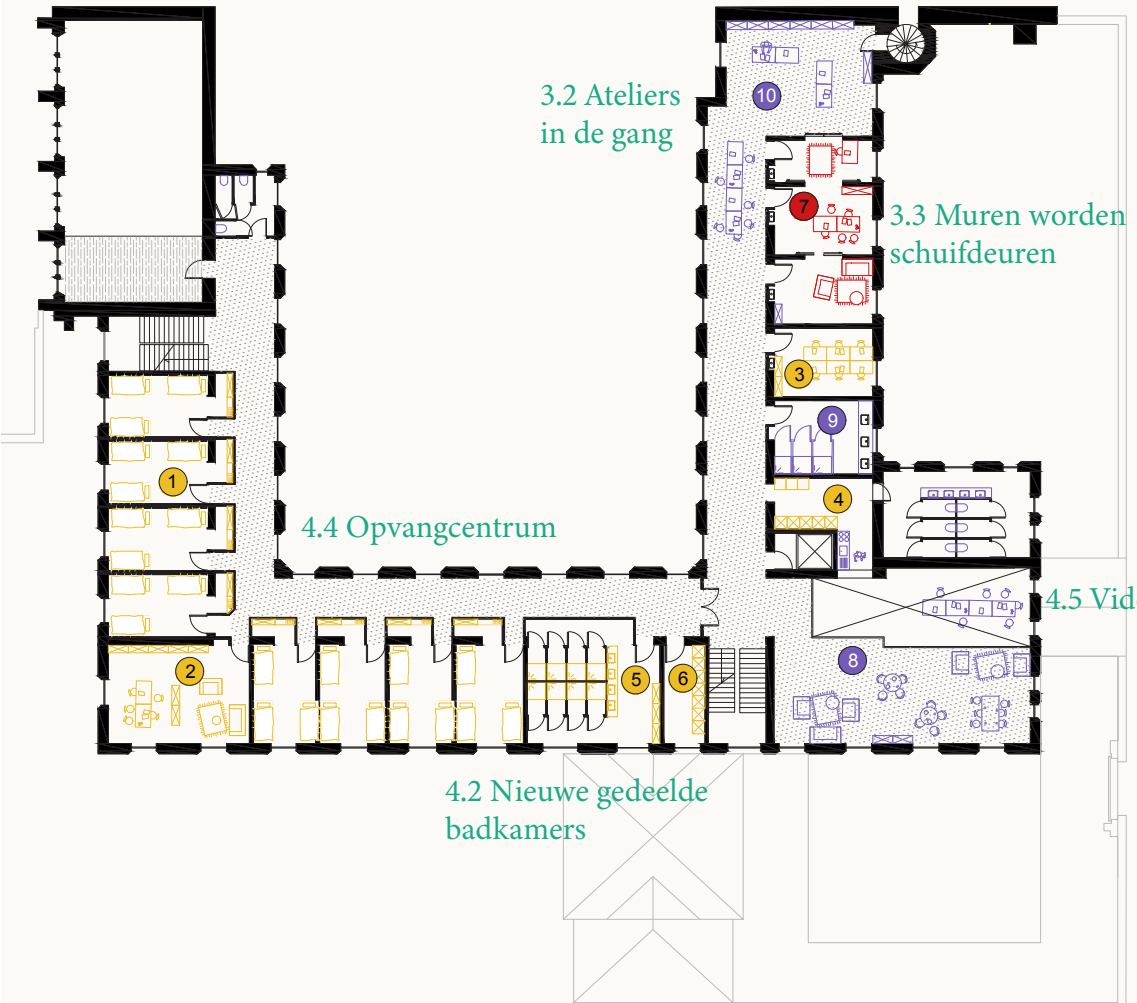

3.4 KEUKEN

Het Maria-Magdalenaklooster heeft al een keuken, in de huidige werking van Mona is die keuken een verbindende plek. Mensen komen er samen voor een koffie, warmen er hun maaltijd op in de microgolf of boksen zelf een maaltijd ineen met het fornuis dat door iedereen vrij te gebruiken is. Het refectorium dat aansluit op de keuken is de eetzaal. Als het weer het toelaat, brengt men via het trapje borden en bestek naar de tuin om tussen het groen en in de schaduw te eten.⁹¹

Het productief klooster behoudt de huidige keuken, haar locatie naast de eetzaal is praktisch. Van het raam en haar trapje maken we een deuropening. Deze keuken is ideaal om snel een kleinigheid klaar te maken. Gezien het bijkomende programma van het sociaal restaurant en het hostel is die keuken alleen ontoereikend. In het lokaal naast de huidige keuken, komt in het toekomstscenario nog een extra keukeneiland. Bewoners van het hostel kunnen de keuken gebruiken. CEJ, Waka-up en Anagram organiseren regelmatig kookworkshops, die kunnen ook doorgaan in de bijgebouwde keuken. Moest er een storende overlapping zijn tussen de activiteiten kunnen de schuifpanelen de keuken opdelen in 2 aparte keukens. Het sociaal restaurant is een bijkomend programma die haar eigen keuken krijgt.

91. Uit veldonderzoek

Opvangcentrum

- 1 gedeelde unit
- 2 living
- 3 computerlokaal
- 4 waslokaal
- 5 douches
- 6 lockers

Partners

- 7 naai-atelier

Witruimte

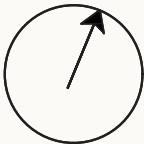
- 8 leefruimte
- 9 douches
- 10 gedeeld atelier

4.3 Renovatie artists-in-residence units

4.1 renovatie slaapunits
4.2 Nieuwe gedeelde badkamers

Hostel	Conciërge	Artists in residence	Witruimte
1 gedeelde unit	3 douches		5 leefruimte
2 waslokaal	4 lockers		6 douches
			7 gedeeld atelier

4. GROTE RENOVATIEWERKEN - LEEGSTAND & BETAALBAAR- HEID

Om voor het klooster een duurzame toekomst te verzekeren, kent het toekomstscenario van het productief klooster, naast de tijdelijke gebruiken die er reeds zijn, ook vastere programma's in. Die programmering houdt rekening met leegstand en betaalbaarheid. Voor het productief klooster zijn dat het hostel, de artists-in-residence en de daklozenopvang. Startende gezinnen, solo-reizigers, rondreizende kunstenaars of asielzoekers kunnen er onderdak vinden. Ook zorgt het voor een vast financieel inkomen dat de rest van de programmering van het klooster kan ondersteunen.

4.1 RENOVATIE SLAAPUNITS

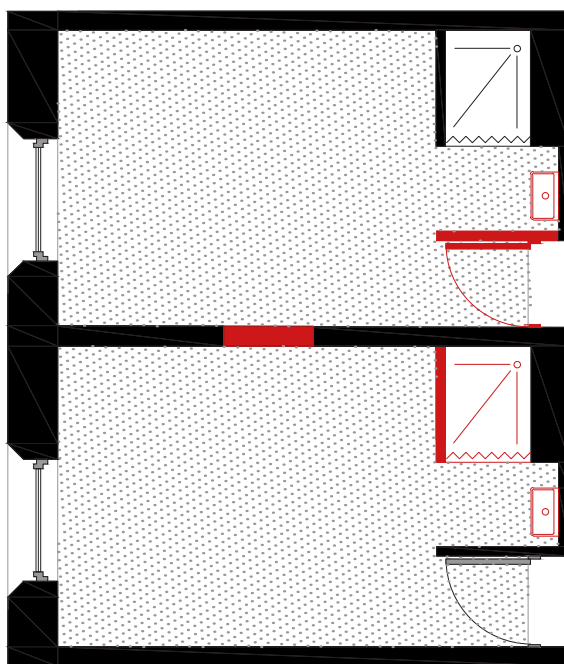
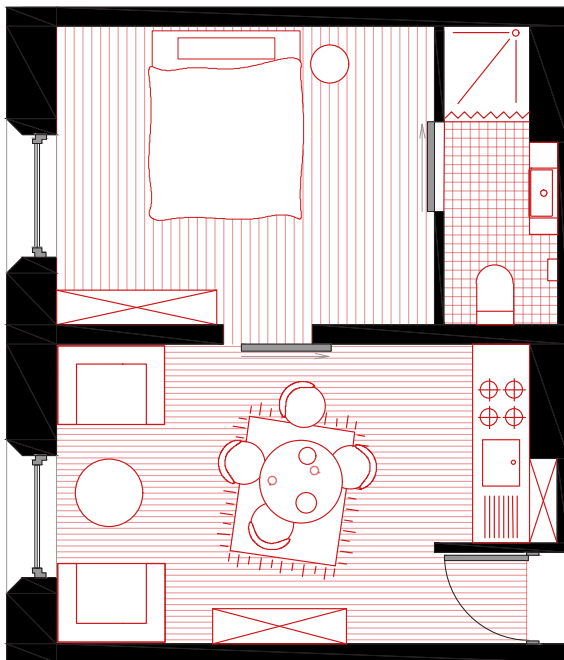
Die vastere programma's behandelen huisvesting van mensen, een zwaarlijvig programma met bepaalde noden en standaarden die vragen om ingrijpende architecturale veranderingen. Het hostel, de artists-in-residence en de daklozenopvang brengen enkele grote ingrepen in het klooster te weeg. Die ingrepen zijn de laatste stap in de verduurzaming van het klooster.

Het hostel op de derde verdieping beantwoordt een maatschappelijke vraag, de behoefte aan betaalbare tijdelijke woningen in de stad. Compacte units op het derde verdieping, verhuurbaar tegen een gunstige prijs, maken het klooster aantrekkelijk voor wie tijdelijk een verblijfplaats nodig heeft. Daarnaast zorgt het voor een doorstroom van mensen die voor een interessante wisselwerking kan zorgen. Het hostel bestaat uit kleine gedeelde kamers. Die brengen geen grote renovatiekosten met zich mee, alleen een make-over van de ruimtes is nodig om ervoor te zorgen dat ze proper en verhuurbaar zijn.

ARTISTS-IN-RESIDENCE UNIT

0 1 2 3 4 5

 Afbraak

4.2 NIEUWE GEDEELDE BADKAMERS

De gedeelde badkamers zijn een grotere kost. Hiervoor nemen we twee units samen en plaatsen hier gedeelde douches. We houden rekening met de bestaande leidingen en sanitaire voorzieningen. De badkamers bevinden zich centraal in het klooster zodat ze voor alle bewoners even bereikbaar zijn.

4.3 RENOVATIE ARTISTS-IN-RESIDENCE UNITS

Naast de kleinere units van het hostel maakt het productief klooster op de derde verdieping ook plaats voor ruimere units, bedoeld voor artiesten die in samenwerking met de culturele organisaties een langere verblijfplaats zoeken. Deze artists-in-residence is voorzien van een kleine aparte keuken, alsook een eigen badkamer.

4.4 OPVANGCENTRUM

Op de tweede verdieping bevindt zich de daklozenopvang. Vandaag is er een ware opvangcrisis in Brussel, meer dan 7000 mensen in Brussel zijn dakloos of slecht gehuisvest en dat aantal stijgt. Daarnaast lopen 415.000 mensen het risico op armoede of sociale uitsluiting, dat is 34% van de Brusselse bevolking.

Op basis van het onderzoek van Bruss'Help16 van 2018 over het aantal daklozen in de openbare ruimte en op basis van de cijfers afkomstig van opvangcentra, transitwoningen, religieuze gemeenschappen, kraakpanden, ziekenhuizen, of in het kader van een onderhandelde bezettingsovereenkomst, telt men een totaal van 4.187 daklozen, thuislozen of personen ondergebracht in een onangepaste woning. Dit is een stijging van 23,6% ten opzichte van 2016 en van 142,2% ten opzichte van 2008.^{92 93}

Deze cijfers zijn alarmerend, hulp- en begeleidingsdiensten zijn oververzadigd en onderbemand, opvangvoorzieningen zijn overvol.

De situatie is kritiek en brengt de meest kwetsbare mensen, zij die niet kunnen worden opgevangen, in gevaar. Er is dus een dringende nood aan meer opvangcentra. Het productief klooster zou daar haar steentje aan kunnen bijdragen. Op de tweede verdieping voorziet ze 48 slaapplekken. Zes mensen delen een unit, die is eenvoudig ingericht en bevat bedden en enkele kasten. De bewoners van het opvangcentrum kunnen ook gebruik maken van de gedeelde badkamers. Voor opvangcentra is de stimulatie van re-integratie van bewoners in de

92. "De belangrijkste eisen van de Brusselse daklozensector in de aanloop van de verkiezingen 2024," Samusocial, 11 maart, 2024, <https://samusocial.be/de-belangrijkste-eisen-van-de-brusselse-daklozensector-in-de-aanloop-naar-de-verkiezingen-van-2024/>.

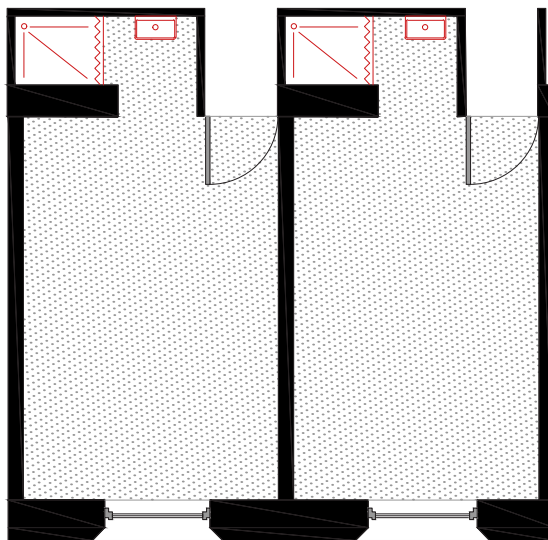
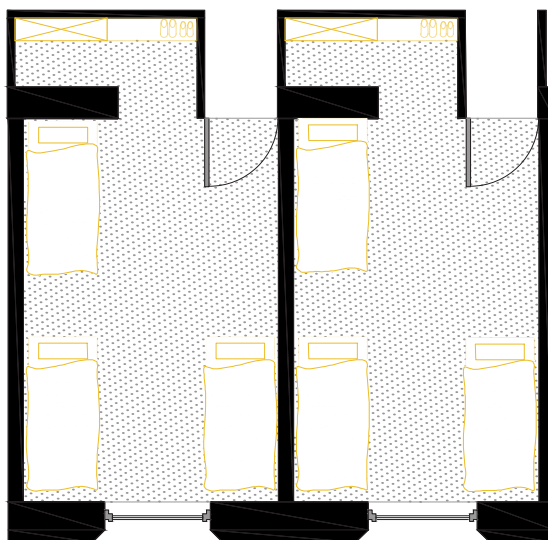
93. "SOS : Social Sector Out Of Service, Dakloosheidscrisis in Brussel : noodkreet van een uitgeputte sector of uitgeputte sector roept om hulp," Samusocial, 13 maart, 2024, <https://samusocial.be/sos-social-sector-out-of-service-dakloosheidscrisis-in-brussel-noodkreet-van-een-uitgeputte-sector-of-uitgeputte-sector-roept-om-hulp/>.

maatschappij belangrijk. Naast slaapplekken en sanitair, is er ook een kamer waar de bewoners met hun vragen terecht kunnen bij een begeleider. Het computerlokaal staat voor de bewoners ter beschikking, zodat ze het nodige opzoekingswerk kunnen doen.⁹⁴ De programmering van het klooster schenkt bijzondere aandacht aan de gedeelde ruimtes, zo zijn er gemeenschappelijke livings, keukens en waslokalen die voor de andere bewoners van het klooster vrij toegankelijk zijn. Het zorgt voor meer interactie en sociale cohesie.

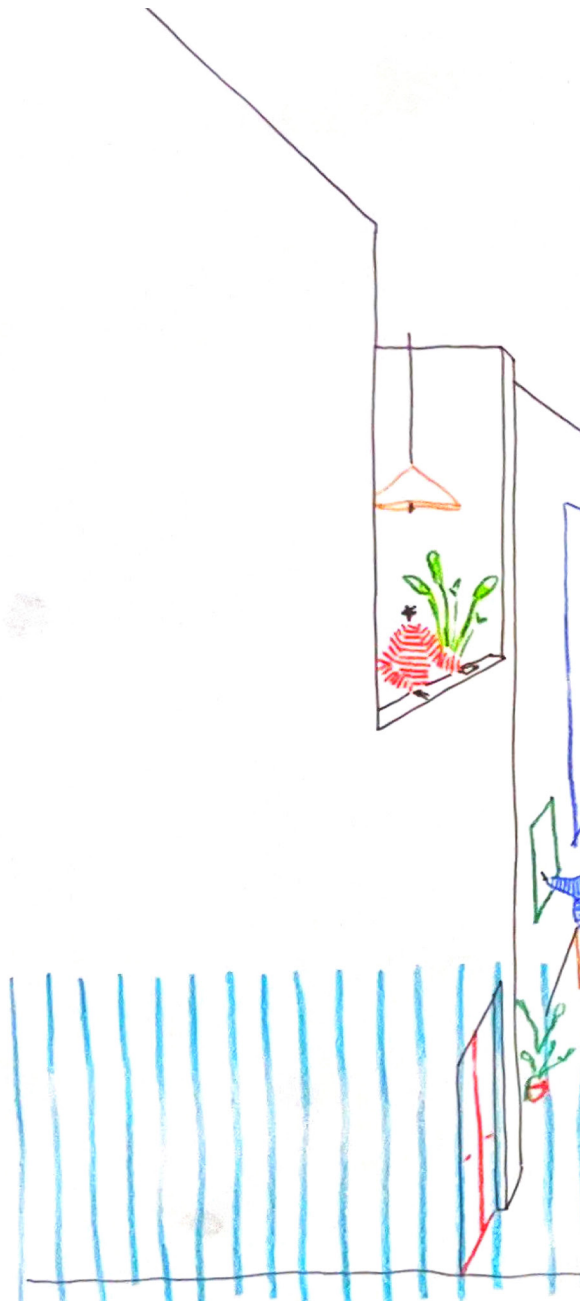
94. Samusocial.brussels, 2023 activiteitenverslag (Brussel: Sébastien Roy, New Samusocial asbl, 2023), p39.

OPVANGCENTRUM & HOSTEL UNIT

0 1 2 3 4 5

 Afbraak

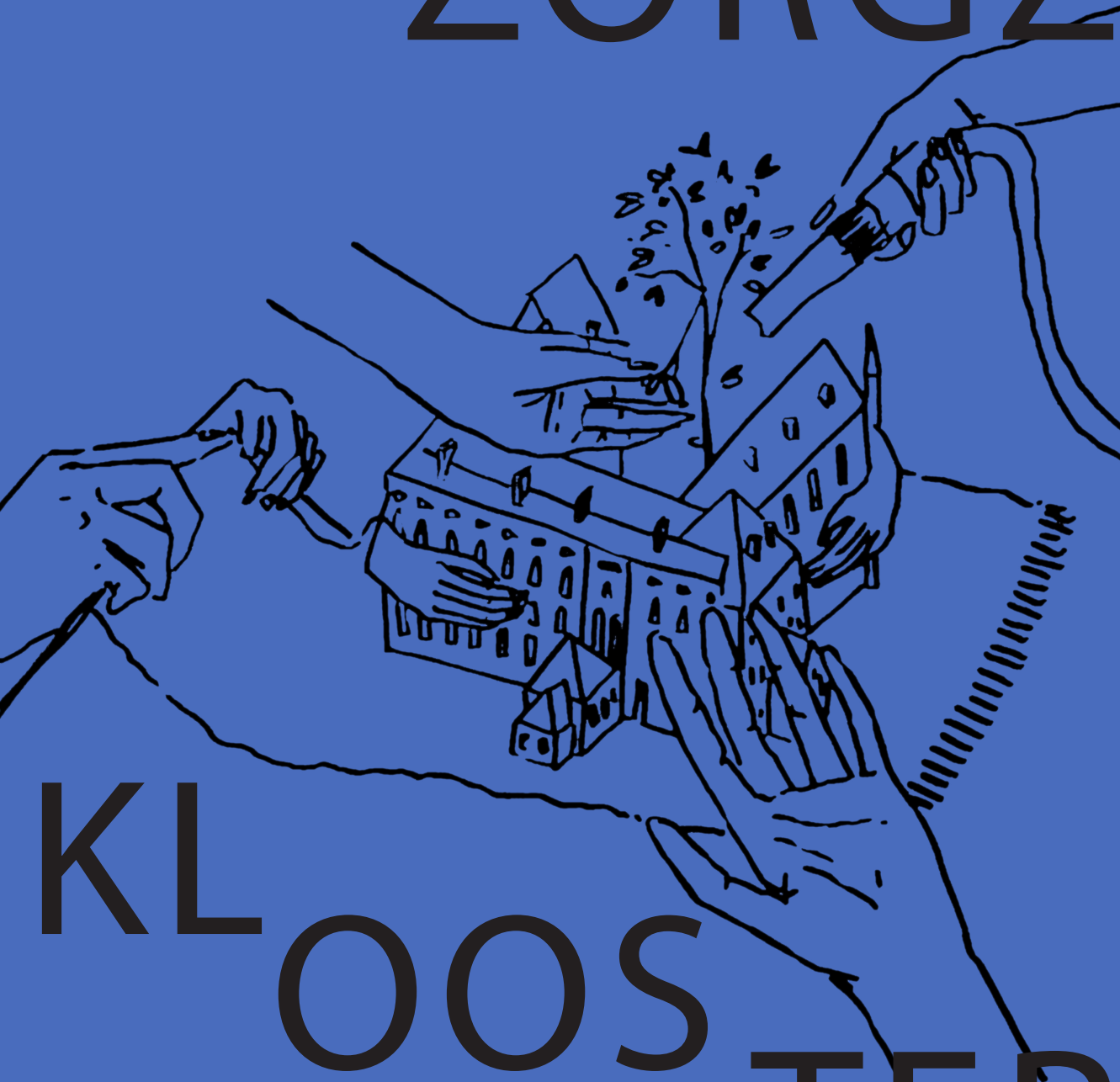

4.5 VIDE

Het ontwerp van het productieflooster breekt de vloer tussen de eerste en tweede verdieping open. Zo ontstaat er een vide. Die verbindt de gedeelde ruimtes op de verdieping waar de artiesten en kleinere organisaties vertoeven, met die daarboven, waar het opvangcentrum is. Er ontstaat meer zichtbaarheid en openheid, ook hoopt het productieflooster hiermee de kans op spontane ontmoeting te versterken. Deze informele ontmoetingen kunnen alleen maar vruchtbaar zijn voor de herintegratie van de bewoners van het opvangcentrum. Het toekomstscenario streeft ernaar verder te gaan dan ontmoetingen en ambieert van het productieflooster een plek te maken van nauwe samenwerking. Daarom zet het in op sociale tewerkstelling. Het fietsatelier, de groentewinkel en het sociaal restaurant zijn plaatsen waar ook de bewoners van het opvangcentrum een job kunnen krijgen. Ze worden begeleid om terug actief in een werkomgeving te ageren. Deze sociale tewerkstelling zorgt voor een sterke onderlinge samenwerking tussen de verschillende programmaonderdelen.

HET
ZORGZ

KL
OOS
TER

AAM

GRONDSLAG

Het zorgzaam klooster is een broedplek waar solidariteit centraal staat. Een plek waar men hulp biedt aan elkaar, waar men extra aandacht heeft voor de meest kwetsbare mensen in de samenleving. Het is een open en inclusieve plek waar mensen van alle leeftijden, talen en gemeenschappen welkom zijn. Het is een broedplek die de diverse gemeenschap van Jette kan weerspiegelen. Het is een ruimte voor rust en bezinning, een ruimte waar men instaat voor het welzijn van elkaar. Waar nieuwe linken kunnen zorgen voor ondersteuning en bijstand, een plek waar men voor elkaar kan zorgen.

PROGRAMMA

Het zorgzaam klooster zet intergenerationele zorg en kruisbestuiving voorop. Net zoals bij de andere scenario's zijn er ruimtes voorzien voor de partners die vandaag reeds een plek hebben in het klooster en dat in de toekomst zo willen houden. Waka-up, Labolobo, Soul Glow, Atelier Combinés, Club Norwest, Mindfulness by Céline en de bibliothecaris Alexandre en de kunstenaars zijn de protagonisten in het verhaal van het zorgzaam klooster. Ze bieden allen verschillende aspecten van zorg aan: zorg voor lichaam, geest en elkaar.

Het toekomstscenario van het zorgzaam klooster voorziet als extra programma ook een kinderopvang, geïnspireerd door de vele partners die in de huidige werking al opvang voor kinderen organiseren.

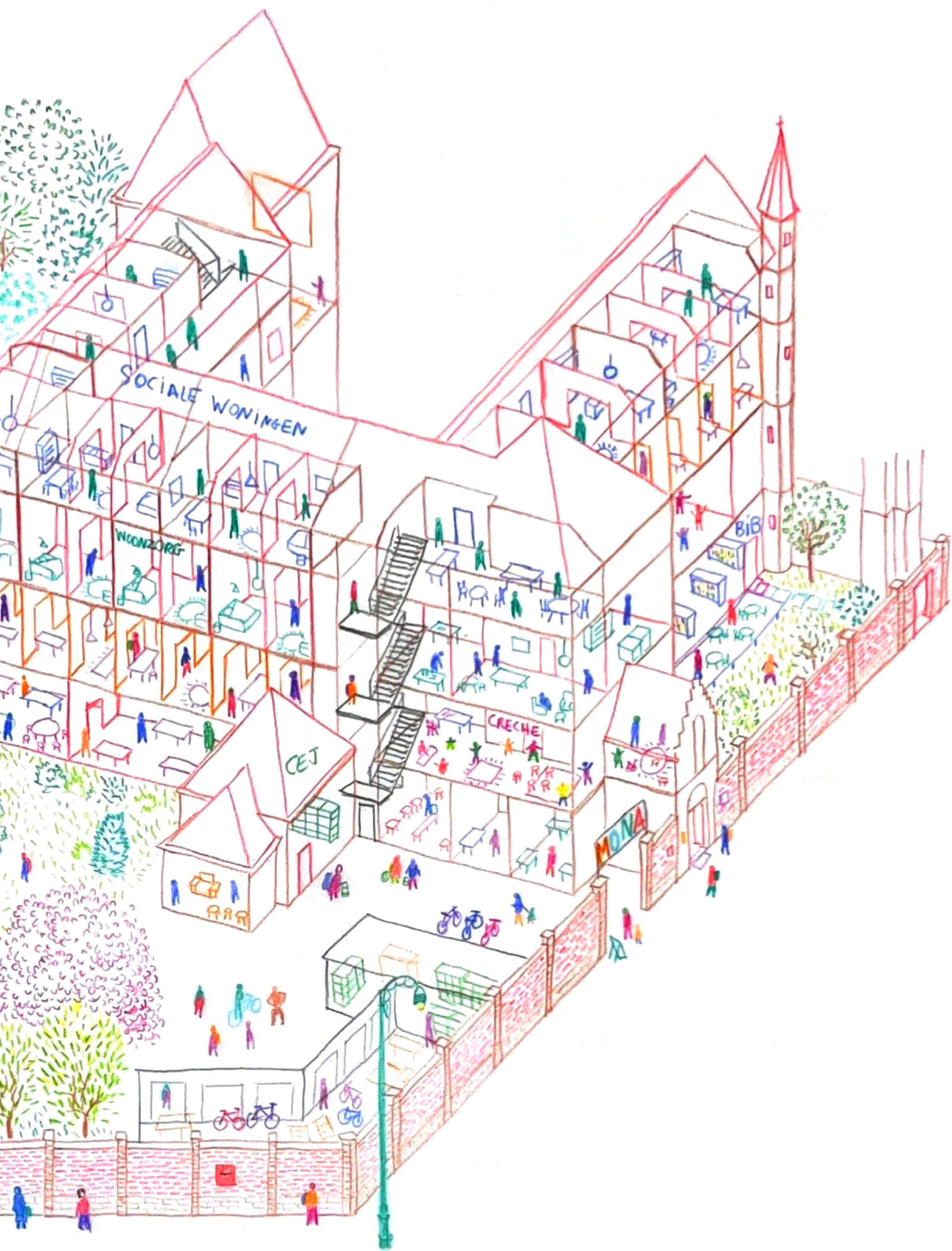
Het doelpubliek van Waka-up is voornamelijk vrouwelijk. Om haar activiteiten voor alle vrouwen toegankelijk te maken, ook voor (alleenstaande) moeders, voorziet ze op sommige van hun locaties kinderopvang. Ook SoulGlow organiseert activiteiten voor moeders en kinderen tegelijk, net als Atelier Combinés. In het klooster zijn al verschillende lokalen specifiek voor kinderen ingericht. Een meer uitgebreide en beter uitgeruste kinderopvang is in dit toekomstscenario welkom in het klooster. Het wordt geplaatst op het 1ste verdiep.

De kinderopvang zou ook de sociale woningen, een ander vast programma in het zorgzaam klooster, kunnen bedienen. Met een gebrek aan sociale woningen in de buurt kan het zorgzaam klooster een deel van de oplossing zijn. Ze zijn georganiseerd in de zolderkamers van het klooster. Om ook in te spelen op intergenerationele zorg, geïnspireerd op de werking van Labolobo vzw, is in het zorgzaam klooster een woonzorgcentrum geprogrammeerd. Het contact tussen oud en jong is voor beide partijen een meerwaarde. Het zorgzaam klooster probeert ook antwoord te bieden op de nood aan betaalbare woonzorgcentra, ze krijgen hun plaats op de 2e verdieping.

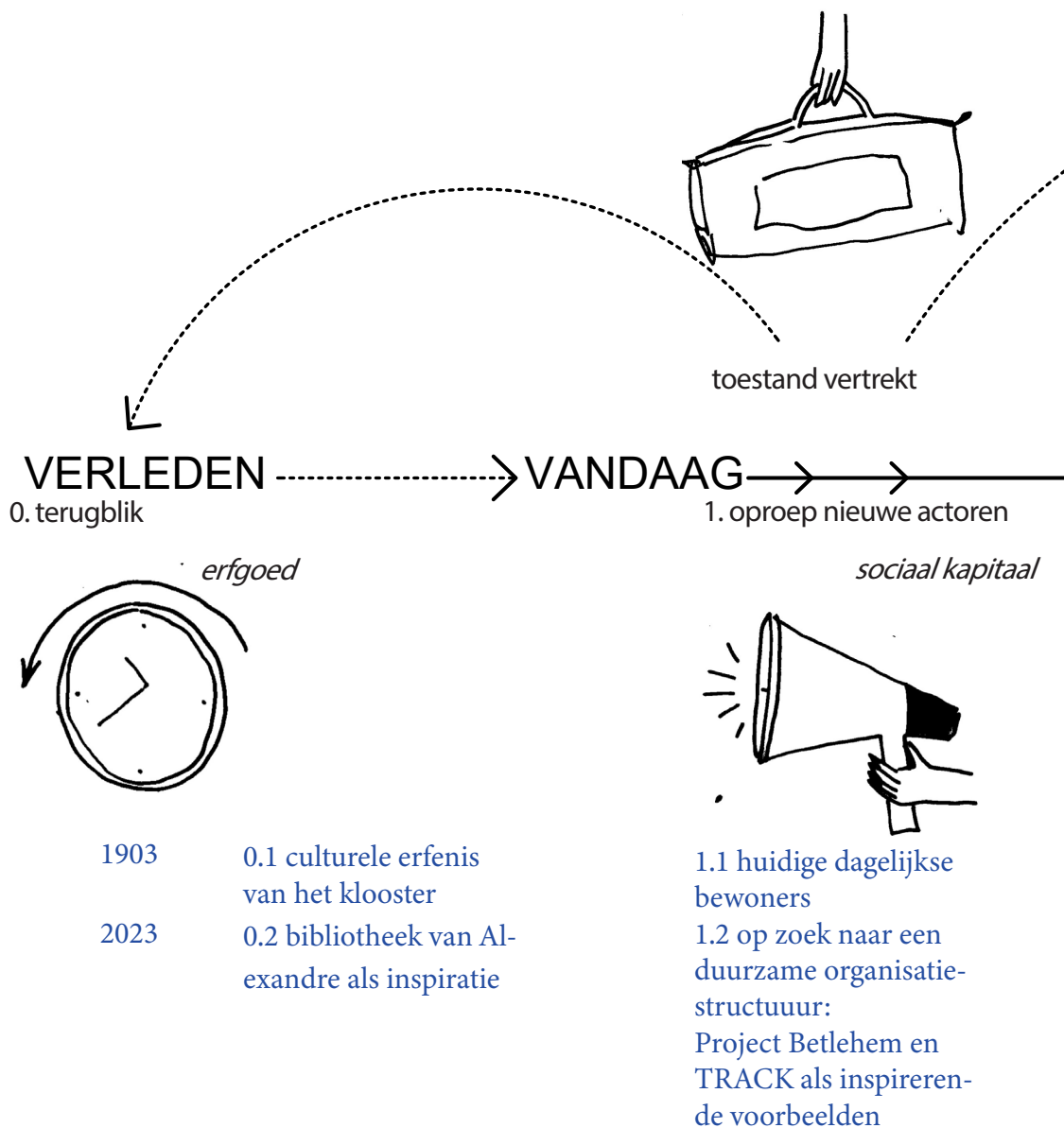
De ateliers die de kunstenaars vandaag gebruiken, zijn behouden en verbonden in het zorgzaam klooster. De ateliers kunnen de ouderen en de kinderen ook gebruiken, onder andere voor creatieve workshops.

De bibliotheek die Alexandre vandaag uitbaat, verhuist naar het gelijkvloers, waar het zorgzaam klooster ook een leestuin voorziet. De bibliotheek is publiek en voor iedereen toegankelijk. In de bibliotheek is er ook een voorleesruimte waar onder meer de kinderopvang gebruik kan van maken.

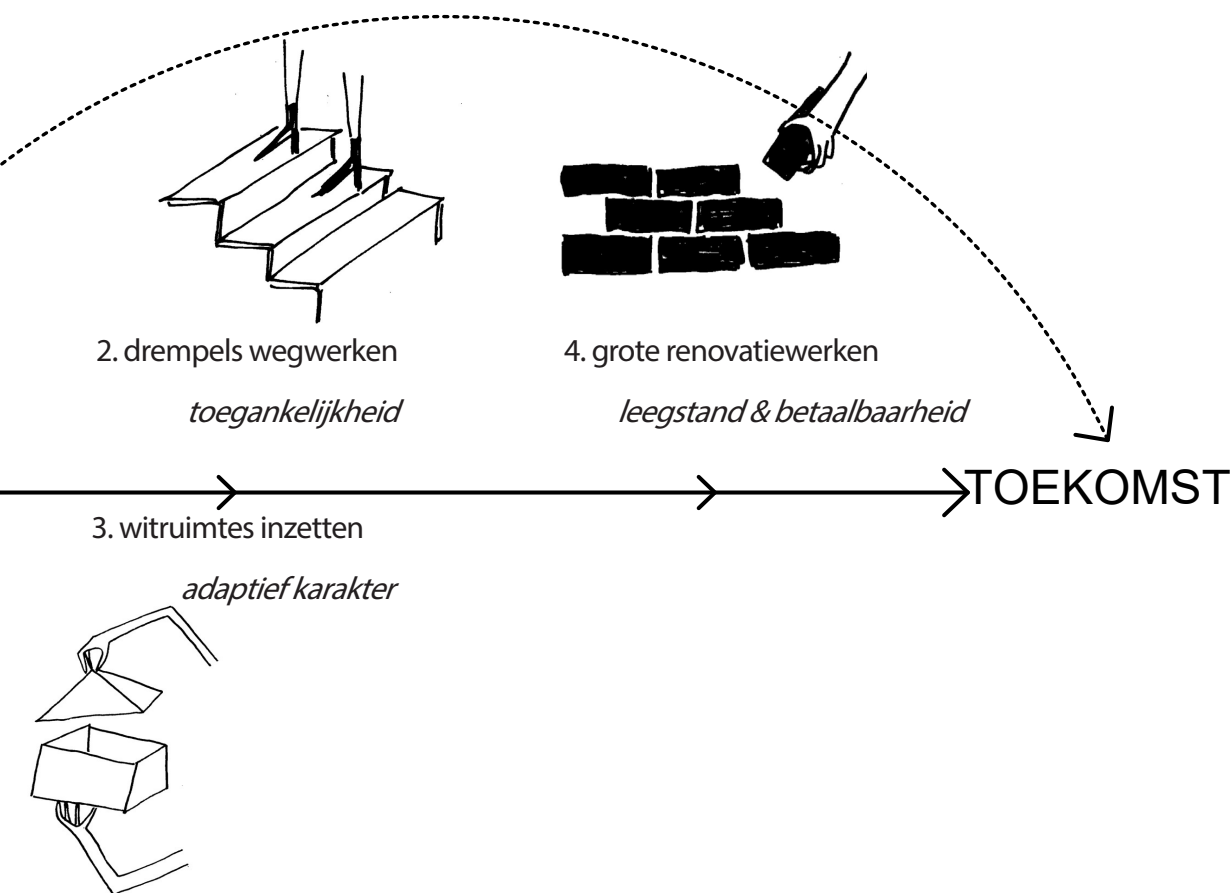

TIJDLIJN

- 2.1 inclusief beleid
- 2.2 inkijk in de tuin
- 2.3 opening in de
tuinmuur
- 2.4 bloementuin
- 2.5 trapje

- 4.1 renovatie woonzorg-
units
- 4.2 renovatie sociale
woningen

- 3.1 een efficiënt pro-
grammarooster
- 3.2 turnzaal
- 3.3 keuken installeren
- 3.4 muren worden
schuifdeuren

0.TERUGBLIK - ERFGOED

0.1 CULTURELE ERFENIS VAN HET KLOOSTER

Het klooster heeft een rijke geschiedenis. Gebouwd in 1903 toen de geest van de kerkelijke gemeenschap nog sterk was. Het klooster was de toenmalige thuis van de Redemptoristen.⁹⁵ Het was een plaats voor religieuze congregaties, eucharistievieringen en catechesevormingen. Er werden af en toe sociale en culturele activiteiten georganiseerd. Kortom, het was een plek voor rust en bezinning in de Jetse gemeenschap. Door de vergrijzing van het personeelsbestand en de algemene ontkerkelijkering van de maatschappij verloor de kerkgemeenschap zijn belangrijke positie in de buurt.⁹⁶ In 2010 vertrokken de Redemptoristen en trokken de paters van Sint-Jan in. Tot 2022 leefden zij teruggetrokken in het klooster.⁹⁷ Voor vele Jettenaren was het klooster een mysterieus gebouw verstopt achter een hoge muur. Het zorgzaam klooster wil deze plek opnieuw inzetten als rustige en open plek voor de buurt. Met nieuwe programma's zoals sociale woningen, woonzorg en een kinderopvang kan het klooster een plek worden voor solidariteit en zorg.

95. Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Besluit van de Brusselse regering tot inschrijving op de bewaarlijst van de sintmagdalena-kerk en het redemptoristenklooster. (Brussel: 2000), <https://doc.patrimoine.brussels/REGISTRE/AG/026-023.pdf>.

96. 100 jaar redemptoristen te Jette

97. "Broeders van Sint Jan verlaten priorij van Jette," Kerknet, 5 januari, 2022, <https://www.kerknet.be/aarts-bisdom-mechelen-brussel/artikel/broeders-van-sint-jan-verlaten-priorij-van-jette>.

0.2 BIBLIOTHEEK VAN ALEXANDRE ALS INSPIRATIE

In het klooster zijn er een reeks beelden en boeken van de Kerk te vinden. Vooral het verhaal van Alexandre heeft ons geïnspireerd om die erfenis mee te nemen in het toekomstscenario. Tijdens één van onze eerste verkenningen in het klooster klopten we per toeval aan op de deur van Alexandre. Tegen onze verwachtingen in, werd het geklop beantwoord. Alexandre liet ons trots de bibliotheek zien die hij beheert. Het bevat vooral achtergelaten kerkboeken en een selectie van zijn persoonlijke uitgaves. Hoewel een bibliotheek een typische openbare functie heeft, lijkt deze - buiten Alexandre gerekend - niet veel bezoekers te hebben. De bibliotheek zit eerder verstopt. Op de tweede verdieping verschuilen de boeken zich, achter een gordijn, in een doodlopende gang. Het verhaal van Alexandre hoort thuis in dit toekomstscenario omdat het volgens ons getuigt van de ambitie om zorgzaam en altruïstisch met het klooster om te gaan. Het maakt wat het klooster te bieden heeft publiek voor de buurt. Daarom voorziet het zorgzaam klooster op het gelijkvloers een bibliotheek.

1. OPROEP NIEUWE ACTOREN - SOCIAAL KAPITAAL

1.1 HUIDIGE DAGELIJKSE BEWONERS

Waka-up

Zorgzaamheid zit al in het bloed van het klooster.

Waka-up is een organisatie die daarin het voortouw neemt. De turnzaal op de eerste verdieping is hun vaste stek, daar kleuren gebreide vierkante lappen het interieur. Die werkjes zijn deel van een veel groter geheel, die de visie van Waka-up als organisatie illustreert. De breisels behoren tot een kunstzinnig sensibiliseringsproject. Vrijwilligers zullen alle gepersonaliseerd lappen van 50x50cm aan elkaar reigen tot een deken van 1x1m. Op 21 september 2024 zullen alle lappendekens samen het Bouckèreplein in Brussel bedekken. Het is een symbool voor bescherming en steun van slachtoffers van geweld. Tijdens de expositie worden zelfgemaakte kussenslopen en dekens verkocht. De opbrengst gaat naar concrete projecten ter ondersteuning voor slachtoffers van fysiek, verbaal, seksueel, economisch, huishoudelijk, psychisch- geweld. Hiermee wil Waka-up de aandacht vestigen op de problematiek en de bevrijding van onderdrukking vieren door het heft in eigen handen nemen.⁹⁸ Het project gebeurt in samenwerking met Team Vivi, een Italiaanse organisatie wiens visie gelijkaardig is aan die van WAKA-up.⁹⁹

WAKA-up organiseert uiteenlopende activiteiten maar hebben als gemeenschappelijk doel de ondersteuning van vrouwen via het smeden van sociale banden tijdens de activiteiten. Isolement en vereenzaming is een probleem waar haar doelgroep mee kampt, dat wil ze met haar activiteiten bestrijden. Onder andere vrouwen die slachtoffer zijn geweest van geweld, dakloze vrouwen, migrantenvrouwen en alleenstaande moeders kunnen terecht bij WAKA-up. Het is een organisatie die focust op zorg voor vrouwen en verdient daarom om in dit toekomstscenario versterkt te worden.¹⁰⁰

98. Tijdens een opendeurdag konden we een tentoonstelling van hun werk bezichtigen.

99. "Viva Vittoria Bruxelles," Facebook, 28 september, 2023, <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=274300362170901&id=100087728170489&set=a.274300565504214&locale=nl-NL>.

100. "What do we do?" Waka-up, geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.waka-up.be/services-4>.

Centre d'Entraide de Jette

Ook CEJ, het Centre d'Entraide de Jette is een solidaire organisatie die het toekomstscenario van het zorgzaam klooster ondersteunt. Het project van CEJ wil zoveel mogelijk kansarmen ondersteunen met als hoger doel armoedebestrijding. Iedereen die er nood aan heeft kan een voedselpakket krijgen, zonder grote formaliteiten of controle van identiteitsdocumenten. De CEJ is buiten de voedselbedeling in Mona ook actief op andere vlakken. Ze bieden ook huiswerkondersteuning, taalcursussen en administratieve hulp.¹⁰¹

Labolobo

Een andere solidaire organisatie is Labolobo vzw. Ze organiseert intergenerationele activiteiten en heeft een lokaal netwerk met verschillende scholen en rusthuizen.¹⁰² Het woonzorgcentrum in het toekomstscenario van het zorgzaam klooster kan nieuwe samenwerkingen bevorderen.

SoulGlow

SoulGlow is een sociale organisatie waarvan een onderdeel, Pouce Pousse, zich voornamelijk richt op alleenstaande ouders en diens kinderen.¹⁰³ Met de uitbreiding van de kinderopvang kan dit voor een interessante cross-over zorgen, ouders uit de kinderopvang kunnen in contact komen met de workshops en activiteiten van SoulGlow, alsook die van Waka-up, Labolobo of Atelier Combinés.

Een broedplek waar zorg centraal staat, moet extra aandacht besteden aan de meer kwetsbare groepen in de samenleving. Organisaties zoals WAKA-up, CEJ, Labolobo en SoulGlow bieden in het klooster voor velen al een helpende hand.

101. "Centre d'Entraide de Jette," ce-jette, geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.cejette.be/>.

102. "Labolobo, solidarity between generations," Labolobo, geraadpleegd op 15 mei, 2024, <https://labolobo.eu/nl/>.

103. "Pouce Pousse," Facebook, geraadpleegd op 12, maart, 2024, <https://www.facebook.com/soulglow.be/>.

1.2 OP ZOEK NAAR EEN DUURZAME ORGANISATIESTRUCTUUR: PROJECT BETLEHEM EN TRACK ALS INSPIRERENDE VOORBEELDEN

Project Betlehem

Daar het klooster eigendom is van het bisdom en het toekomstscenario van het zorgzaam klooster ruimtes wil verhuren voor een betaalbare prijs, is Project Betlehem een relevant voorbeeld voor het nieuwe organisatiemodel van het klooster. Project Betlehem heeft het bisdom en het Sociaal Verhuurkantoor als protagonisten in de organisatiestructuur.¹⁰⁴

Project Betlehem is gericht op de herbestemming van onbewoonde of weinig bewoonde – voornamelijk kerkelijke – goederen tot sociale huisvesting. Ze werken als een brug die een eigenaar verbindt met een sociaal verhuurkantoor (SVK).

Met de SVK als partner, wil Project Betlehem een gedeelte van de privéhuurmarkt toegankelijk maken voor mensen met een laag of modaal inkomen. Huurders betalen een huurprijs aangepast aan hun inkomen. De huurprijzen die SVK hanteert liggen gemiddeld 15% lager dan de marktprijs. Voor de verhuurder is het financieel voordeliger om hun pand op de private huurmarkt te verhuren. Het voordeel dat de eigenaar van het pand haalt uit de samenwerking met SVK uit zich niet in financiële winstmaximalisatie maar wel in de garantie dat de huur altijd betaald wordt en dat het pand na de huur zonder schade teruggegeven wordt.¹⁰⁵ Naast die garanties zijn er ook renovatie- en energiepremies.¹⁰⁶

Concreet adviseren SVK en het team van Betlehem de eigenaar over onder andere de raming van de renovatiekosten, de inrichting van de ruimte en de bepaling van de huurprijs. Eens er een overeenkomst is tussen SVK, het team van Betlehem en de eigenaar, onderneemt SVK de nodige stappen. Ze stelt een architect en aannemer aan, stelt het lastenboek op, zamelt de prijsopgaven in en vraagt de stedenbouwkundige vergunning en renovatiepremies aan bij het Gewest.

Om een gebouw bij een SVK in beheer te geven, moet het voldoen aan de huurnormen die van kracht zijn in het Gewest. Dat heeft dikwijls grote renovatiewerken met een prijskaartje tot gevolg, die kosten vallen ten laste van de eigenaar. In sommige gevallen biedt het aartsbisdom financiële steun. Om daarvoor in aanmerking te komen dient de eigenaar diocesaan te zijn en te behoren tot de Verenigingen van Parochi-

104. Aartsbisdom Mechelen-Brussel, Project Betlehem Activiteitenverslag 2021 – 2022 (Brussel: Patrick du Bois, 2022), http://www.bethleem.be/1_project_bethlehem.html.

105. “Projet Bethlehem - 10ANS -”, Youtube, 26 november, 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=BfTYIyL-CRCc>.

106. Verhuurgerust, Sociaal Verhuren doe je met een gerust hart, Informatiebrochure (Provincie Oost Vlaanderen, 2022), 11-12, <https://verhuurgerust.be/wp-content/uploads/2022/09/Informatiebrochure-kandidaat-verhuurders>.

107. Betlehem Sociale Huisvesting, Presentatiemap (Brussel: Katholieke Coördinatie voor Sociale Huisvesting, 2017), <http://www.bethleem.be/documents/tijdeloze-presentatiemap-b-2017.pdf>.

108. Aartsbisdom Mechelen-Brussel, Project Betlehem Activiteitenverslag 2021 – 2022 (Brussel: Patrick du Bois, 2022), 13, <http://www.bethleem.be/1-project-bethlehem.html>

109. “Betlehem voor sociale huisvesting (Fonds),” Kbs-frb, geraadpleegd op 22 maart, 2024, <https://kbs-frb.be/nl/bethlehem-voor-sociale-huisvesting-fonds>

110. Verhuurgerust, Sociaal Verhuren doe je met een gerust hart, Informatiebrochure (Provincie Oost Vlaanderen, 2022), 12, <https://verhuurgerust.be/wp-content/uploads/2022/09/Informatiebrochure-kandidaat-verhuurders.pdf>.

111. Betlehem Sociale Huisvesting, Presentatiemap (Brussel: Katholieke Coördinatie voor Sociale Huisvesting, 2017), 5, <http://www.bethleem.be/documents/tijdeloze-presentatiemap-b-2017.pdf>.

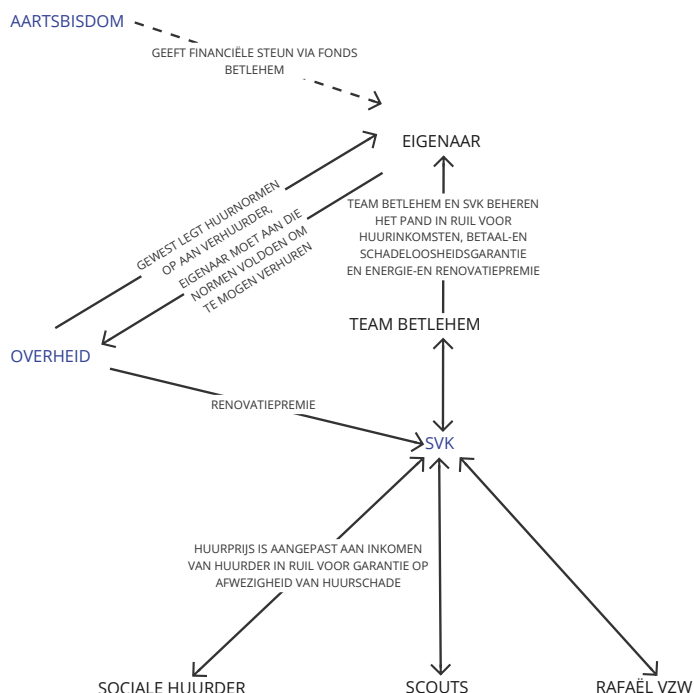
112. “Projet Bethlehem - 10ANS -”, Youtube, 26 november, 2016,

ale Werken en religieuze gemeenschappen. Het pand moet op het grondgebied van het aartsbisdom gelegen zijn, dat is Brussel, Vlaams-Brabant of Waals-Brabant.¹⁰⁷ Voor Mona is dit dus het geval.

De financiële steun neemt verschillende vormen aan. Ofwel via het Betlehem Fonds, opgericht in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting en gefinancierd via particuliere giften.¹⁰⁸ Via dat fonds kan de eigenaar subsidies verwerven voor de renovatiekosten.¹⁰⁹ De andere vorm van financiële steun zijn de renteloze leningen die het aartsbisdom aanbiedt.¹¹⁰ Op die manier moedigt de Kerk de start van sommige financieel zware dossiers, aan. De panden die momenteel gerenoveerd en verhuurd worden, zijn voornamelijk eigendommen van de Verenigingen van Parochiale Werken of kerkfabrieken.¹¹¹

Ook al is het Project Betlehem door de Kerk in Brussel opgestart, reikt het verder dan de kerkelijke structuren. De panden kunnen ook privégebouwen, vroegere eigendommen van congregaties of legaten aan het aartsbisdom zijn.

Om leegstand te vermijden werkt team Betlehem samen met een hele reeks partners zoals de Scouts en Rafaël vzw. Rafaël vzw werkt samen met de overheid om bijkomende capaciteiten in daklozenopvang te voorzien. Via het SVK verhuren ze ruimtes.¹¹²

TRACK

Een ander inspirerend voorbeeld voor de organisatiestructuur van Mona in het zorgzaam klooster is de werking van TRACK in de Brusselse Noordwijk.

©track.brussels

‘TRACK is een experimenteel kruispunt voor maken, leren en tonen in het Brussels Noordstation. Een stadslabo voor onderzoek naar gedeeld en gemengd ruimtegebruik, nieuwe samenwerkingsvormen en een creatieve economie die sociaal, circulair en financieel duurzaam is.’¹¹³ Haar ambitie ligt in dezelfde lijn als die van Toestand vzw. TRACK (toen nog Maison Nord) werd geselecteerd als hoofdbewoner van het vroegere treinmuseum in het kader van het programma ‘Leven in het Station’ van de NMBS. Daarmee wil NMBS treinstations inbedden in hun omgeving om ervoor te zorgen dat ze zowel voor de pendelaars als voor de wijk open zijn. In samenwerking met de gemeenten stelt de NMBS ruimtes in de stations ter beschikking.¹¹⁴

51N4E (een architectuurbureau) en Up4North zijn de initiele aanjagers van het project, hun initiatief en ideologische en financiële ondersteuning zijn cruciaal voor het bestaan van TRACK. Als vaste partner binnen het project wil 51N4E TRACK naar eigen zeggen vooral inzetten als proeftuin.¹¹⁵

Ook Up4North vzw speelde bij de start van Track een sturende rol. De vzw bestaat uit acht vastgoedpartners AG Real Estate, Allianz, AXA, Banimmo, Befimmo, Belfius Insurance,

113. “About,” Track.brussels, geraadpleegd op 6 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/about>.

114. “Nieuwe diensten in de stations,” Belgiantrain, geraadpleegd op 20 april, 2024, <https://www.belgiantrain.be/nl/about-sncb/en-route-vers-mieux/services-gares>.

115. “Inwoner N°1 51N4E,” Trackbrussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/51n4e>

116. "Up4North," Servicevolontaire, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.servicevolontaire.org/mission-volontariat/fr/up4north/>.

117. "Gemeenschapsinfrastructuur als broedplek in Brussel," Vlaanderen, geraadpleegd op 2 maart, 2024, <https://www.vlaanderen.be/brussel/subsidies/gemeenschapsinfrastructuur-als-broedplek-in-brussel>.

118. "Residents," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents>.

119. "Inwoner N°2 Lab North," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/lab-north>.

120. "Inwoner N°3 Urban Foxes," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/urbanfoxes>.

121. "Inwoner N°4 Sint Lukas Academie," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/sint-lukas>.

122. "Inwoner N°6 Sew For Life," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/sewforlife>.

123. "Inwoner N°9 Rebelle," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/rebelle>.

124. "Inwoner N°5 Ten Noey," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/tennoey>.

125. "Inwoner N°7 #BXNord," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/bxnord>.

126. "Inwoner N°8 La Fournà," Track.brussels, geraadpleegd op 16 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/residents/lafournà>.

Immobilien und Triuva. Up4North wil een gemengde omgeving creëren door grote bedrijven en starters, de culturele en vrijwilligerssector, bewoners en bezoekers, evenals lokale, nationale en internationale spelers samen te brengen.¹¹⁶

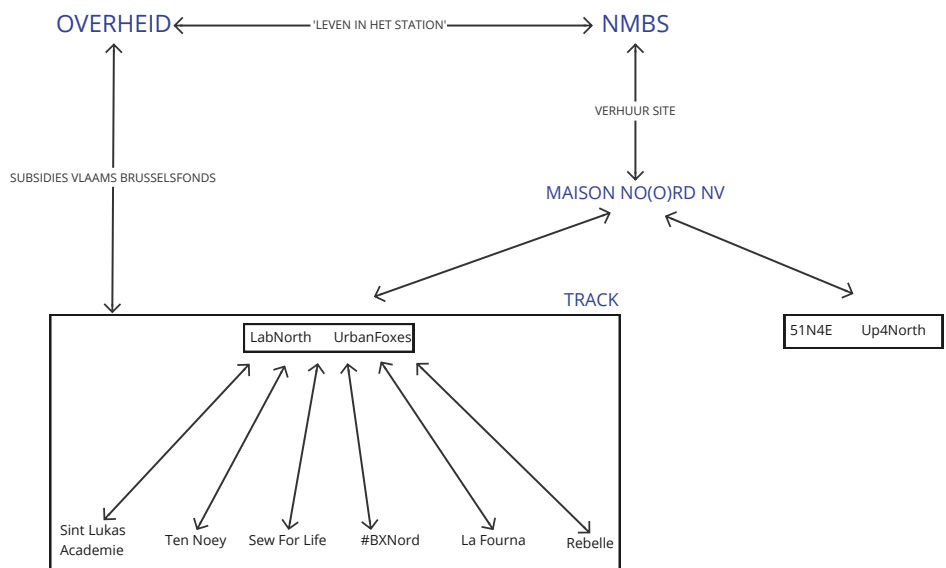
De overheid speelde eveneens een onmiskenbare financiële rol. Het Vlaams Brusselsfonds reikte met 'gemeenschapsinfrastructuur als broedplek in Brussel' subsidies aan aan 12 broedplekken om het Nederlandstalige gemeenschapsnetwerk in Brussel te stimuleren en versterken.¹¹⁷

TRACK vzw is een samenwerking tussen LabNorth, UrbanFoxes, Academie Sint Lukas Schaarbeek, Sew4Life, Rebelle, GC Ten Noey, #BXNord en La Fournà.¹¹⁸

LabNorth en UrbanFoxes nemen een trekkersrol op, ze brachten Academie Sint Lukas Schaarbeek, Sew4Life, Rebelle, GC Ten Noey, #BXNord en La Fournà samen om de programma's van de broedplek op te starten.

LabNorth is een netwerk van spelers die samenwerken aan de verschillende projecten van Up4North vzw. LabNorth initieert in TRACK samenwerkingen met organisaties met een maatschappelijk doel en biedt hen ruimte aan.¹¹⁹

UrbanFoxes is eveneens een vzw, ze streeft naar gezondere, inclusieve steden en geeft daarbij bijzondere aandacht aan vaak vergeten stakeholders.¹²⁰ Academie Sint Lukas Schaarbeek, Sew4Life, Rebelle, gemeenschapscentrum Ten Noey, #BXNord en La Fournà zijn kleinere organisaties die nu en dan permanent een ruimte in het Noordstation van Brussel benutten.^{121 122 123 124 125 126}

Uit deze organisatiestructuur blijkt dat een combinatie van verschillende soorten partners voor stabiliteit en interessante kruisbestuiving kan zorgen. 51N4E en Up4North zijn de financiële stabielere partners van de organisatie. LabNorth en UrbanFoxes, samen met de andere kleinere initiatieven, zijn de sociale trekkers van de organisatie. Deze vermenging van partners maakt een diverse organisatie waarbij de betrokkenen elkaar ondersteunen. De financiële trekkers kunnen voor een groot startkapitaal zorgen om de nodige investeringen in de infrastructuur van de ruimte te voorzien. De sociale trekkers geven op hun beurt een mix van activiteiten die de organisatie flexibel en sociaal-maatschappelijk relevant houdt.

Dit samenwerkingsmodel is van een andere schaal dan dat van Mona. In dit netwerk van partners zou de rol van Toestand vzw het nauwst aansluiten bij die van LabNorth en UrbanFoxes. Om de overschakeling te maken van de huidige samenwerking naar een samenwerking analoog aan die van TRACK, zou er bij het toekomstige organisatiemodel van Mona een externe organisatie moeten zijn die een financiële ruggengraad aan het project biedt.

Mona: een nieuw organisatiemodel

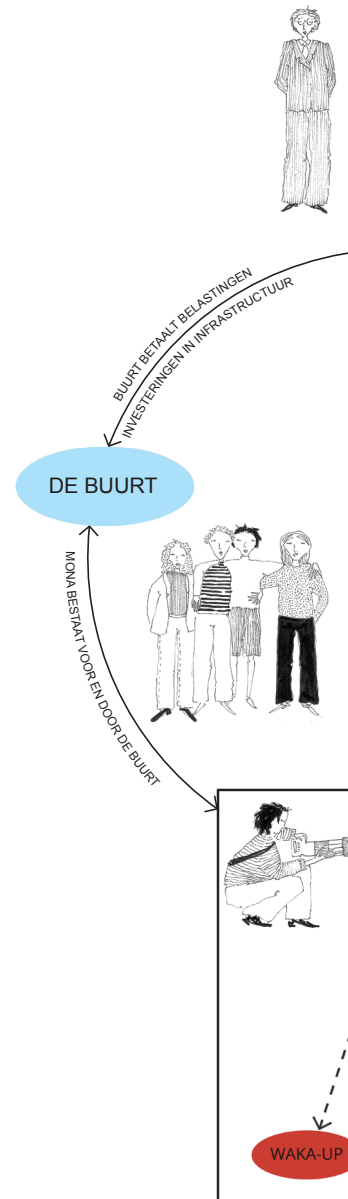
Een soortgelijke organisatiestructuur als Project Betlehem met een SVK als partner kan een handige aanpak zijn voor de herontwikkeling van Mona in de toekomst.

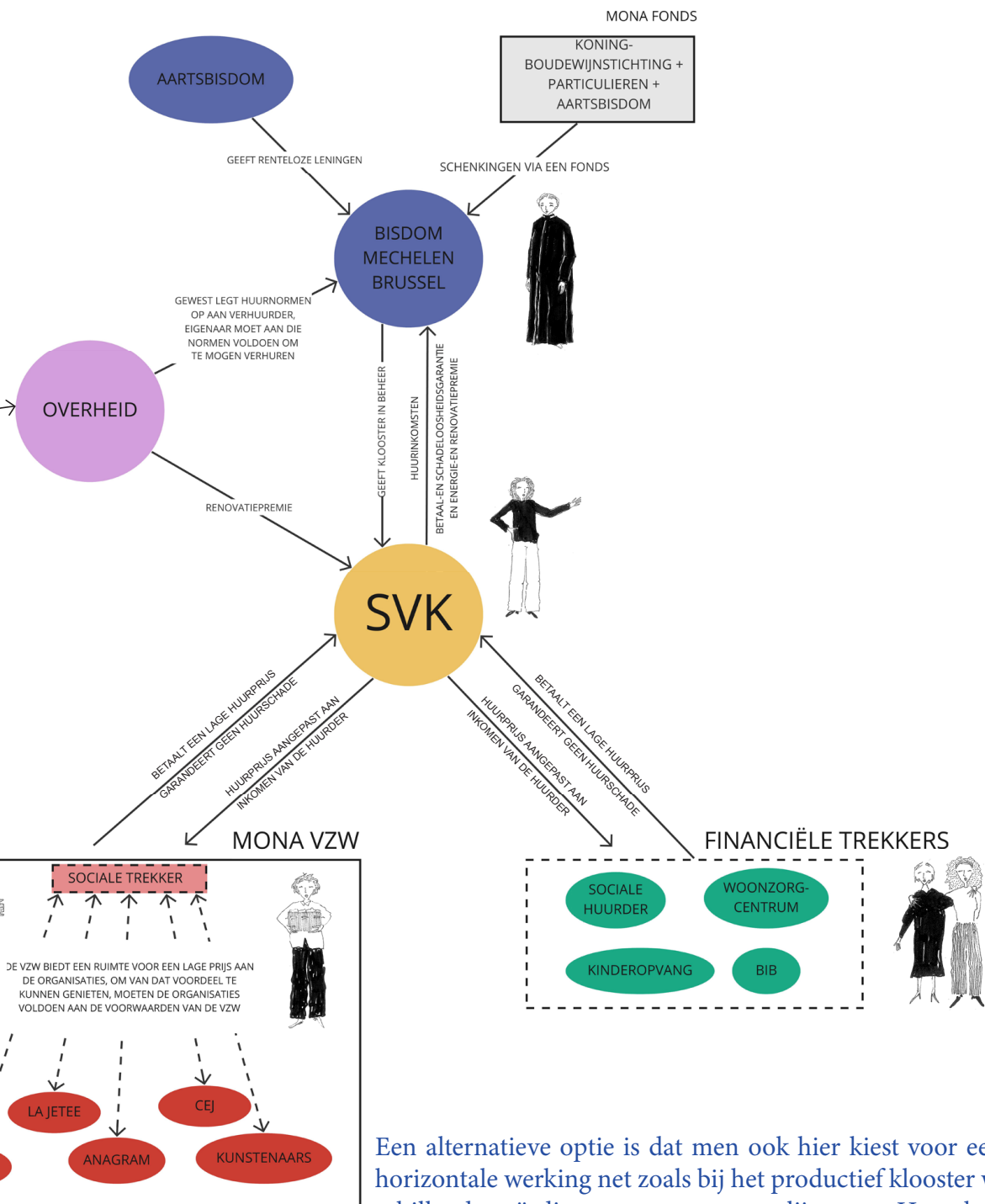
Het bisdom Mechelen-Brussel geeft het klooster in het beheer van het SVK, in ruil krijgt het bisdom huurinkomsten, een betaal en schadeloosheidsgarantie en energie- en renovatiepremies. Samenwerking met het SVK behoudt de sociale functie van het klooster en zet private ontwikkelaars buiten spel.

Het Maria-Magdalenaklooster komt in aanmerking voor financiële steun van het aartsbisdom, in de vorm van renteloze leningen en schenkingen. Naar voorbeeld van het Betlehemfonds, kan een Monafonds opgericht worden, ter ondersteuning van de toekomstige broedplek. De Koning Boudewijnstichting, het aartsbisdom en particulieren zouden schenkingen kunnen doen aan het Monafonds.

Het SVK verhuurt aan de sociale organisaties die zich verenigen in een vzw en de financiële trekkers die het zorgzaam klooster bewonen. Het onderscheid tussen financiële en sociale trekkers komt voort uit de organisatiestructuur van TRACK. De combinatie van die twee biedt stabiliteit in de organisatie waarbij alle partijen voordelen ondervinden van de samenwerking. Het voorbeeld van De Koer zet dat principe kracht bij: een mix van financiële stabiele gebruikers en sociale- artistieke partners kan leiden tot een stabielere organisatievorm.

In dit schema hebben de sociale organisaties een sociale trekker die de rest van de partners coördineert. Het is de rol die Toestand in de huidige werking van Mona voornamelijk op zich nam. In de toekomst kan die sociale trekker eender wie zijn; één van de huidige partners die naar voren treedt bijvoorbeeld, een geëngageerde buurtbewoner, het SVK, een soortgelijke organisatie zoals Toestand. Belangrijk is dat ze de belangen en principes van alle andere partners in rekening houdt.

Een alternatieve optie is dat men ook hier kiest voor een eerder horizontale werking net zoals bij het productief klooster waar verschillende coördinatoren samen op een lijn staan. Het schema visualiseert dat met de stippellijn. Hetzelfde gebeurt bij de financiële trekkers. Ze staan op eenzelfde lijn in het organisatiemodel. De sociale organisaties zijn de huidige partners in het klooster zoals Waka-up, la Jetée, Anagram, CEJ en de kunstenaars. De financiële organisaties zijn de sociale huurder, de kinderopvang, het woonzorgcentrum en de bibliotheek.

2. DREMPELS WEGWERKEN - TOEGANKELIJKHEID

2.1 INCLUSIEF BELEID

Evenals bij het productief klooster wil het zorgzaam klooster inzetten op een inclusief beleid. Toestand organiseert permanenties als strategie om hun werking open, inclusief en gericht naar de buurt te houden. Hoe kan in de toekomst het beleid van het zorgzaam klooster open en inclusief blijven? De organisaties, Waka-up, CEJ, SoulGlow, Labolobo en het sociaal verhuurkantoor focussen zich op kwetsbare groepen. Tegelijk, door meer publieke programma's te organiseren in het klooster zoals de bibliotheek, de kinderopvang en studieruimtes, trekt het klooster ook nieuwsgierige passanten aan. Zo is het zorgzaam klooster open en inclusief.

2.2 INKIJK IN DE TUIN

Langs de straatkant weerspiegelt de tuinmuur het urbane karakter van de Jetselaan. De grote tuin zichtbaar maken in het straatbeeld, draagt bij aan de leefbaarheid van de straat, maar ook aan de zichtbaarheid van de ingang van het klooster. De glimp van de tuin wekt de aandacht en nieuwsgierigheid van de passant. Daarom stelt het ontwerp voor de eerste rij garages af te breken bij de ingangspoort bij de Jetselaan, zo heeft men vanaf de straatkant een betere inblik in de tuin.

2.3 OPENING IN DE TUINMUUR

Waar in het productief klooster het sociaal restaurant de fysieke verbinding tussen het klooster en de kerk doorbreekt, doet de bibliotheek dat bij het zorgzaam klooster. De opening van de bibliotheek doorbreekt de architecturale entiteit van het klooster en de kerk. Bij de bibliotheek hoort een terras en kan de tuin dienen als leestuin. De nieuwe ingang in de muur naar de bibliotheek maakt de oostelijke tuin relatief publiek. Het tuintje sluit nu rechtstreeks aan op de drukke Jetselaan. Het trekt nieuw publiek aan dat deze anders afgesloten tuin heractiveert.

De binnentuin is de minst toegankelijke van de drie tuinen. Het is makkelijk om een overzicht te bewaren van wat er zich afspeelt in de binnentuin. Dat is voor programma's als de kinderopvang en het woonzorgcentrum een gemak. Kinderen of ouderen van het woonzorgcentrum die constant toezicht no-

dig hebben kunnen van de natuur in de binnentuin genieten zonder dat de begeleiders zich zorgen hoeven te maken. De turnzaal op de eerste verdieping waar Waka-up haar activiteiten vaak organiseert heeft nagenoeg als enige ruimte in het klooster die geen gang is, rechtstreeks zicht op de binnentuin. Dat maakt dat moeders terwijl ze een activiteit van Waka-up bijwonen, ook hun kind kunnen zien spelen in de tuin.

2.4 BLOEMENTUIN

De tuinen vervullen in het zorgzaam klooster een belangrijke rol, vooral door hun rustgevend karakter. De drie tuinen: de grote tuin, de oostelijke tuin en de binnentuin kennen een verschillende graad van toegankelijkheid.

In dit toekomstscenario is de grote tuin uitgebreid door de ontharding van het pleintje en de garageboxen aan de kant van de Vanderborghstraat. Asfalt maakt plaats voor bloemen. Dat op zich is een zorgzame daad. Mensen uit het woonzorgcentrum, kinderen, bezoekers en buurtbewoners kunnen in de bloementuin tot rust komen en die onderhouden. De huidige muur tussen de grote tuin en de verharding wordt gesloopt. De bloementuin wordt een extensie van de grote tuin. De tuinmuur van het klooster weerspiegelt langs de straatkant het kalme karakter van de Vanderborghstraat door zijn overwoekerde klimop. De bloementuin die aansluit op de straat werkt het rustige karakter in de hand. Via de Vanderborghstraat, door de bloementuin kan men het klooster bereiken, zonder al te veel in contact te hoeven komen met de drukte van de stad. De tuin kan, vergeleken met het verharde Spiegelplein, een alternatieve publieke ruimte vormen in de stad.

De twee kleine ingrepen: de afbraak van de muur bij de bloementuin en de afbraak van de garageboxen maken de grote tuin iets meer toegankelijk zonder afbreuk te doen aan zijn verborgen karakter. Die verborgenheid bewaart de tuinmuur nog steeds.

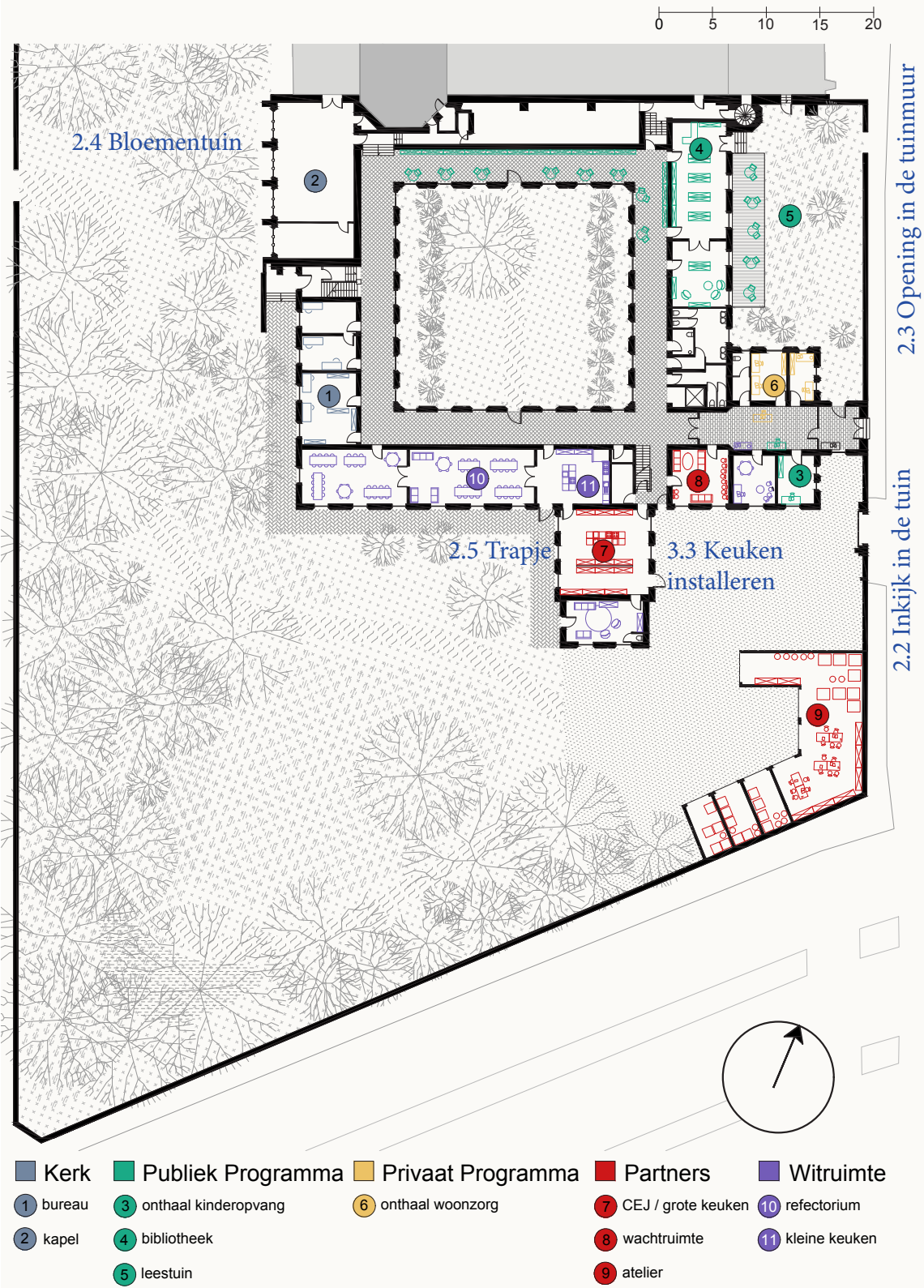

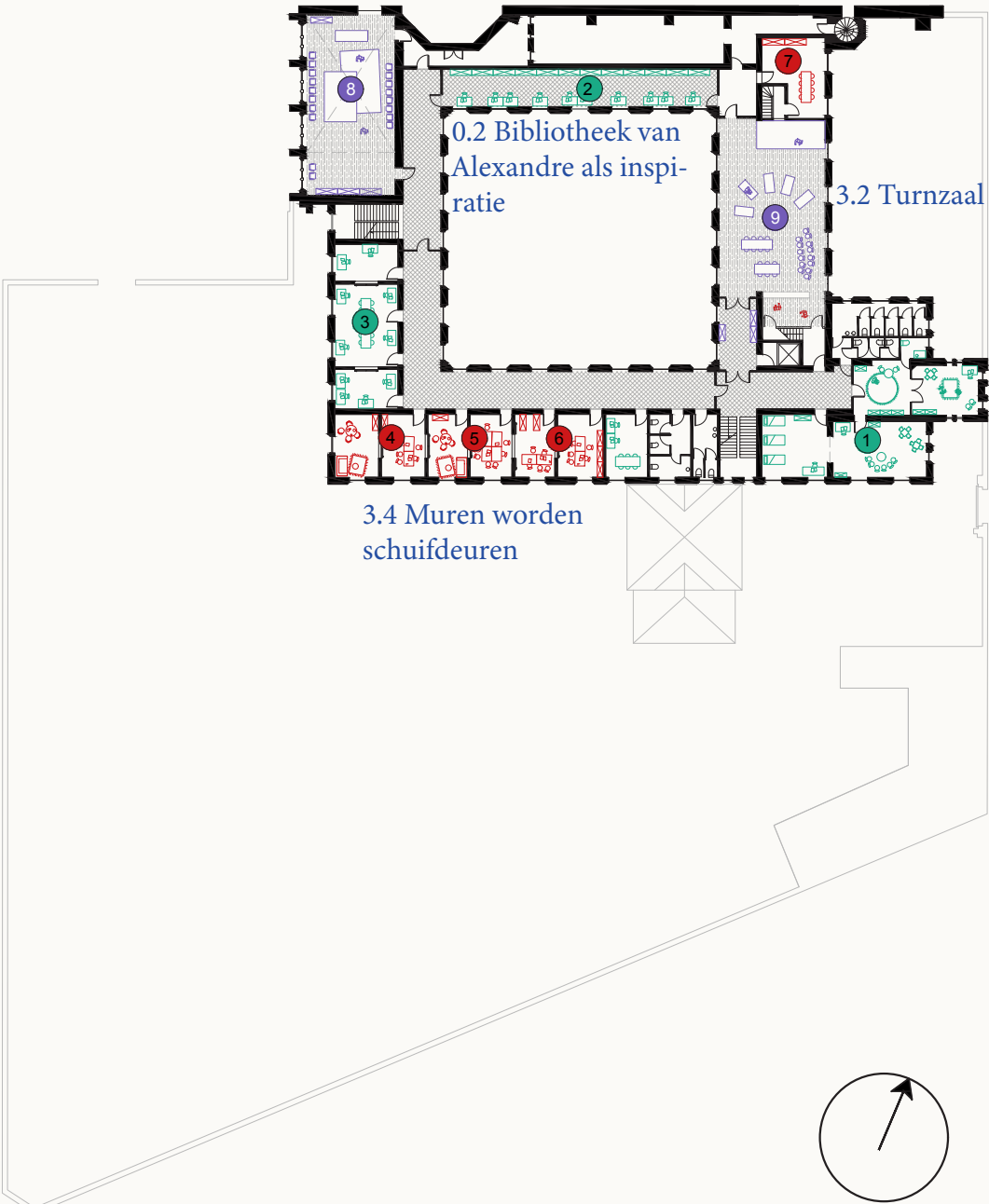
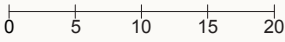

2.5 TRAPJE

Enkele interventies van het zorgzaam klooster maken de grote tuin al iets toegankelijker. Toch is de connectie tussen de binnenruimtes van het klooster en de tuin schaars. Dat is in het huidige klooster ook een drempel. De circulatie zoals de architectuur het de gebruikers oplegt, komt niet overeen met de circulatie die de gebruikers de architectuur opleggen. De houten ingangspoort en de rondgang zijn volgens de architectuur bedoeld om de hoofdcirculatie te zijn. De effectieve hoofdcirculatie van het klooster vandaag, ent zich vooral op het gebouw waar de voedselbedeling momenteel zit, de tuin en de garageboxen. De gebruikers van het gebouw leggen de architectuur die circulatie op door een kleine interventie, ze maken van een raamopening in de ruimte tussen de keuken en eetruimte, een deuropening door er een simpel bijzettrapje te plaatsen. De grote tuin is zo van binnenuit makkelijker betreedbaar. Ook breekt het trapje de harde scheiding tussen de binnentuin en de grote tuin. Deze ingreep toont de nood aan de verbinding tussen binnen- en buitenruimte, zeker in de nabijheid van de keuken en eetzaal. Net zoals bij het productief klooster wordt het raam een deur.

Publiek Programma

- 1 kinderopvang
- 2 studieruimte
- 3 avondschoon

Partners

- 4 Soul Glow
- 5 La Jetée
- 6 Anagram
- 7 Waka-up

Witruimte

- 8 kapel
- 9 turnzaal

3. WITRUIMTES

- ADAPTIEF KARAKTER

3.1 EEN EFFICIËNT PROGRAMMAROOSTER

Het programmarooster toont de verschillende gebruiken van de gedeelde ruimtes en houdt rekening met het gebruik van de huidige partners in het klooster en dat van de nieuwe partners in het toekomstscenario.

Net zoals bij het productief klooster, gaat de voedselbedeling door in de ruimte naast het salon. We verwachten dat, in het toekomstscenario van het zorgzaam klooster, mensen die hun beurt afwachten bij de voedselbedeling van CEJ, in de grote tuin zullen vertoeven en dat tijdens de voedselbedeling een groot deel van de gebruikers van de wachtruimte, het doelpubliek van de CEJ zal zijn. CEJ organiseert ook dikwijls kookworkshops, waarbij ze de grote keuken gebruikt.

Waka-up, één van de huidige partners in het klooster, gebruikt voor haar workshops voornamelijk de grote tuin en de turnzaal. Af en toe gebruikt ze ook de binnentuin. Bij kookworkshops doen de kleine of grote keuken en het refectarium dienst.

La Jetée organiseert elke zondag de 'Cinéclub de la Jetée' in de kapel van het klooster.

SoulGlow is een sociale organisatie die vooral in de kapel, turnzaal en grote tuin activiteiten organiseert. De knutselactiviteiten voor kinderen die SoulGlow organiseert, gaan volgens haar huidige werking door in het refectarium. We verwachten dat het salon daarvoor ook een geschikte plek is.

Anagram richt zich op kennisuitwisseling over ecologie en sociale problematieken door middel van artistieke en culturele activiteiten, die gaan vooral door in de drie tuinen, maar af en toe ook het refectarium en de keuken.

Elke maandag en vrijdag organiseert Taichiquan Style Yang Taichilessen in de turnzaal. In die organiseert ook Indirah Osumba lessen Kalaripayat.

171

Kunstenaars kunnen een atelierruimte op de eerste of tweede verdieping en de gedeelde leefruimte op de tweede verdieping gebruiken. Met in het achterhoofd dat sommige kunstenaars ook overnachten in de artists-in-residence, is het waarschijnlijk dat ze de kleine keuken, het refectarium en de grote tuin en binnentuin ook zullen gebruiken.

De kinderopvang is een nieuw programma in het zorgzaam klooster. De tuin is een meerwaarde voor de kinderen, de binnentuin is ideaal om een groep kinderen in het oog te kunnen houden. De keuze voor een kinderopvang is ook geleid door de actualiteit. De voorrangsregel die sinds 1 april 2024 van kracht is maakt dat het voor kinderen in kwetsbare gezinnen nog moeilijker zal zijn om een plek in de kinderopvang te vinden. Voordien waren gesubsidieerde crèches verplicht om 20 procent van hun plaatsen te reserveren voor gezinnen uit kansengroepen. Het tekort aan opvangplaatsen dreef de Vlaamse regering tot een beleidswijziging waarbij gezinnen waarvan de ouders minstens vier vijfde werken voorrang krijgen bij de inschrijving. Crèches mogen nog slechts maximaal 10 procent van hun plaatsen voorbehouden voor gezinnen die niet aan deze eis voldoen.^{127 128}

127. Stavros Kelepouris, "19 organisaties vechten voorrangsregels kinderopvang aan bij Grondwettelijk Hof," DeMorgen, 20 maart, 2024, <https://www.demorgen.be/nieuws/19-organisaties-vechten-voorrangsregels-kinderopvang-aan-bij-grondwettelijk-hof-bca18a12/?referrer=https://www.google.com/>.

128. Jorn Lelong, "Zo ontnem je hen alle ontwikkelingskansen': nieuwe regels voor werkende ouders veroorzaken chaos in crèches," DeMorgen, 3 april, 2024, <https://www.demorgen.be/nieuws/zo-ontneem-je-hen-al-le-ontwikkelingskansen-nieuwe-regels-voor-werkende-ouders-veroorzaken-chaos-in-creeches-b24cd81c/?referrer=https://www.google.com/>.

Het woonzorgcentrum heeft haar eigen units op de tweede verdieping in het klooster. De bewoners van het woonzorgcentrum zullen de gedeelde leefruimte op de tweede verdieping gebruiken. Daar kunnen ze in contact komen met de kunstenaars, eveneens gebruikers van die leefruimte. Ook het refectarium en de tuinen zijn voor de bewoners van het woonzorgcentrum geschikte plekken om tot rust te komen.

De sociale woningen hebben units op de derde verdieping, de gedeelde leefruimte die daarop aansluit kunnen die bewoners van het klooster gebruiken. De sociale woningen zijn voor alleenstaanden of voor gezinnen ontworpen. De schoolgaande kinderen zullen naar verwachting gebruik maken van de studieruimte en de bibliotheek. De tuinen, het refectarium en het salon zijn gedeelde ruimtes waar zij tot rust kunnen komen en andere bewoners van het klooster kunnen ontmoeten.

De bibliotheek grenst aan de oosttuin die zijn eigen ingang heeft, we verwachten dat de bibliotheek nieuwsgierige bezoekers aantrekt. Die bezoekers kunnen dan ook plek nemen in de studieruimte op de eerste verdieping, die via de trappen naast de bibliotheek bereikbaar is. De kleine keuken is beschikbaar voor iedereen, bezoekers kunnen er een koffie of thee maken of iets kleins koken. Daarna kunnen ze zich neerzetten in het refectorium. Het salon grenst aan de tuin en de grote keuken, door zijn toegankelijkheid kan de ruimte makkelijk bezoekers aantrekken.

Het schema laat toe om verschillende gedeelde ruimtes met elkaar te vergelijken. Het rooster van het zorgzaam klooster laat een gelijkaardige conclusie als dat van het productief klooster toe. De grote tuin, het refectorium en de keuken zijn de meest gedeelde ruimtes van het klooster. De kapel en de turnzaal zijn witruimtes die minder vaak gelijktijdig gebruik toelaten wegens de specificiteit van de activiteiten die er doorgaan. Voor deze ruimtes is het belangrijk een planning op te maken. De gedeelde leefruimtes op de tweede en derde verdieping worden door een beperkt aantal verschillende soorten bewoners gebruikt. Dat maakt de gedeelde ruimtes intiemer. De gedeelde ruimte op de derde verdieping bijvoorbeeld zal ervoor zorgen dat de sociale huurders onderling een hechter band met elkaar kunnen smeden.

129. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 208.

3.2 TURNZAAL

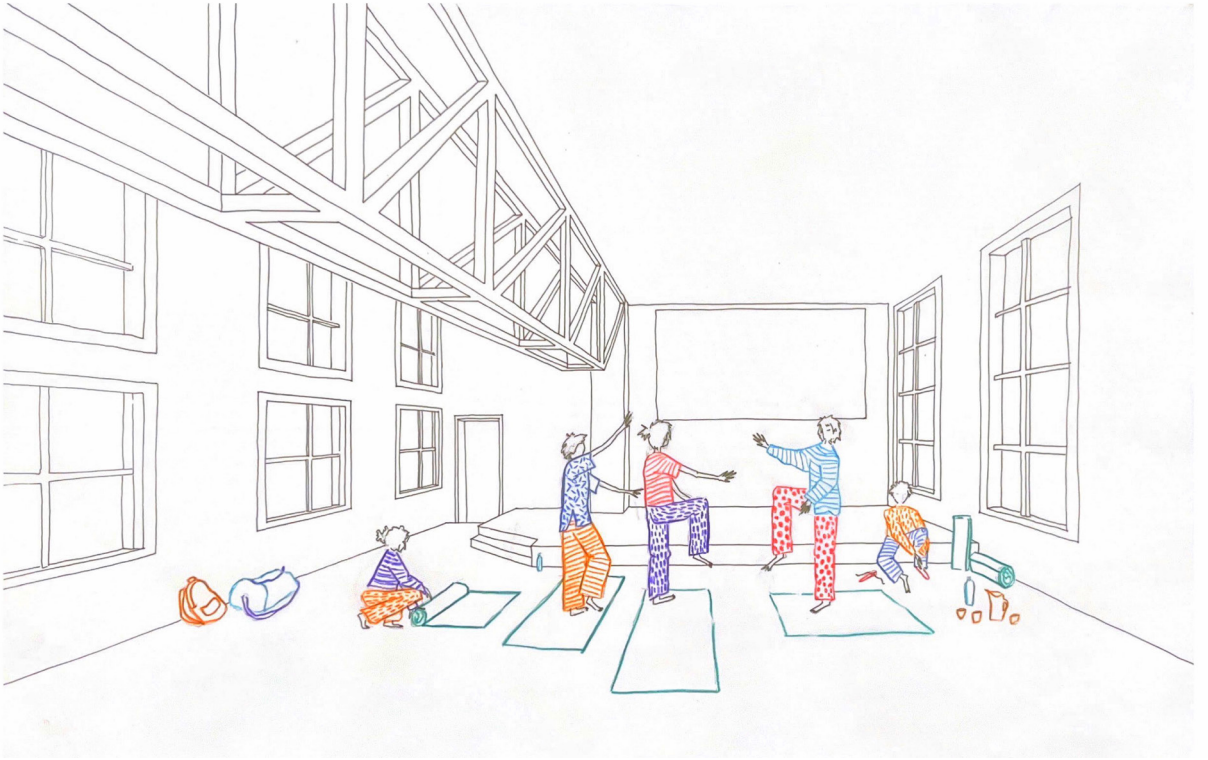
In het huidige klooster is de turnzaal een veelgebruikte polyvalente zaal. Een les uit de analyse in de atlas van broedplekken is dat het doen slagen van verschillende functies in een open, neutrale ruimte maar kan door er de nodige diende ruimte rond te schakelen. Dit gaat over een keuken en sanitair maar evengoed berging en een inkomruimte.¹²⁹ De turnzaal laat multifunctioneel gebruik toe omdat ze beschikt over een opbergruimte, de tussenruimte tussen de gang en de turnzaal is eveneens handig om de turnzaal te vrijwaren en volledig ter beschikking te stellen voor de gewenste activiteiten. De turnzaal is recent gerenoveerd en is in goede staat.

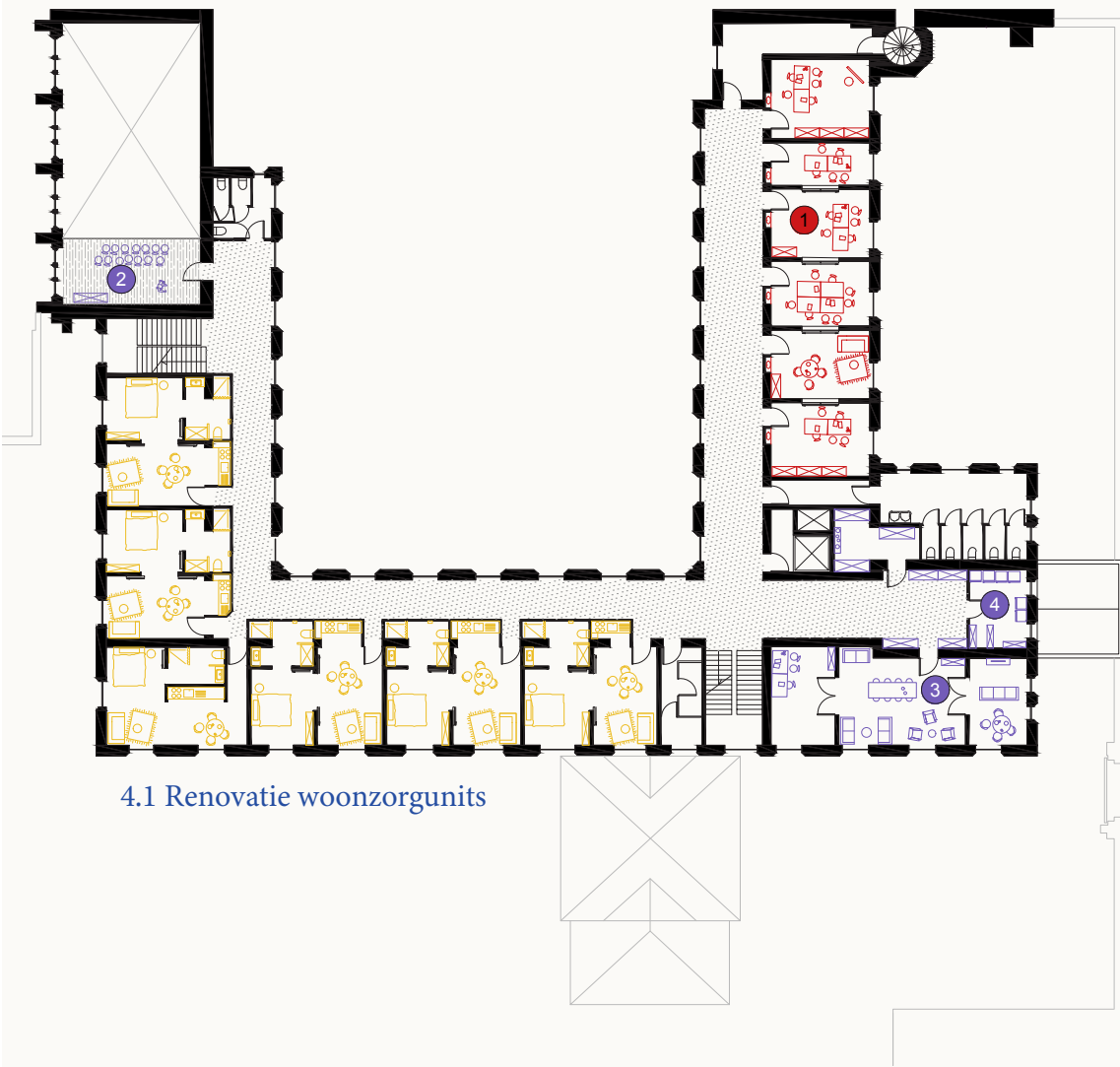
3.3 KEUKEN INSTALLEREN

Het ontwerp van het zorgzaam klooster behoudt de huidige keuken van het klooster. Daarbovenop komt er in de grote ruimte die door de voedselbedeling gebruikt wordt een nieuwe grote keuken.

3.4 MUREN WORDEN SCHUIFDEUREN

Net zoals bij het productief klooster zet het zorgzaam klooster in op potentieel gedeeld ruimtegebruik met behulp van de schuifdeuren tussen de verschillende ateliers. Die stimuleren de samenwerking tussen de partners. Ze moeten zo ontworpen worden dat als ze gesloten zijn, ze ook voldoende afscherming en privacy bieden.

4.1 Renovatie woonzorgunits

- Woonzorgcentrum
- Partners
- Witruimte
- 1 Labolobo
- 2 kapel
- 3 leefruimte
- 4 waslokaal

4.2 Renovatie sociale woningen

- Sociale woningen
- Conciërge
- leefruimte
- waslokaal

4. GROTE RENOVATIEWERKEN - LEEGSTAND & BETAALBAAR- HEID

Om voor het klooster een duurzame toekomst te verzekeren, kent het toekomstscenario, naast de tijdelijke gebruiken die er reeds zijn, ook vastere programma's. Die programmatie houdt rekening met leegstand en betaalbaarheid en financieren het klooster. Voor het zorgzaam klooster zijn dat sociale woningen, het woonzorgcentrum, de bibliotheek, de artists-in-residence en de kinderopvang.

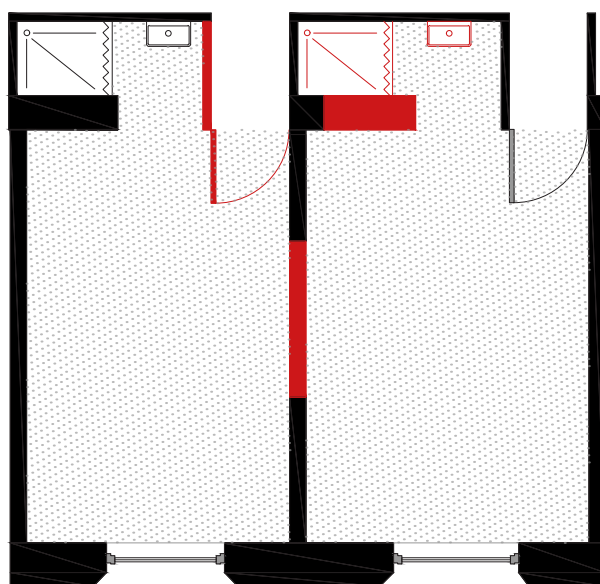
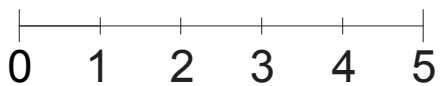
4.1 RENOVATIE WOONZORGUNITS

Het permanente programma gaat ook in het zorgzaam klooster over huisvesting van mensen. Het woonzorgcentrum, de artists-in-residence en de sociale woningen vragen om enkele grote ingrepen in het klooster. Die ingrepen zijn omwille van hun omvang de laatste stap in de transitie naar een semi-permanente broedplek. Het woonzorgcentrum biedt een antwoord op de stijgende prijzen van de woonzorgcentra in de vergrijsde samenleving. Sinds september 2023 zijn de prijzen in woonzorgcentra 4 procent gestegen. Nu ligt de gemiddelde maandprijs op 2.182 euro. Dat wil zeggen dat de gemiddelde bewoner elke maand 542 euro bovenop zijn pensioen moet leggen. Er is een stijgende nood aan betaalbare woonzorgcentra waar het zorgzaam klooster om inspeelt.^{130 131}

Van de units die er reeds zijn in het klooster nemen we er twee samen. De badkamer past binnen de voormalige indeling van de units. Wel moet en nog een toilet geïnstalleerd worden in de woningen. Af en toe moet de huidige badkamer plaats maken voor een keuken. In de tussenmuren voorzien we een opening voor schuifdeuren.

130. "Prijzen woonzorgcentra gestegen met 4 procent: "Gemiddelde bewoner moet elke maand 542 euro bovenop pensioen leggen", VRTnws, 29 april, 2024, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/04/29/woonzorgcentra-barometer/#:~:text=De%20gemiddelde%20prijs%20voor%20een,is%20dan%20ook%20groter%20geworden>.

131. Michaël Torfs, Sandra Cardoen, "Prijzen rusthuizen blijven maar stijgen: worden onze woonzorgcentra onbetaalbaar?" VRTnws, 2 oktober, 2023, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/09/30/rusthuizen-duurder/>.

■ Afbraak

4.2 RENOVATIE SOCIALE WONINGEN

Op de bovenste verdieping zijn er in het zorgzaam klooster sociale woningen ingepland. De vraag naar sociale huurwoningen in Brussel is urgent. Het percentage huurders in dit gewest varieert tussen 61% en 64,5%. Dit percentage ligt aanzienlijk hoger dan in de twee andere gewesten van het land. Wat het gehele Brusselse woningbestand betreft, bestaat 88,5% uit privéwoningen, terwijl 11,5% sociale woningen of woningen van sociaal karakter zijn. In Jette ligt dat laatste percentage nog lager, ongeveer 6,3% van de woningen is bedoeld voor sociale huur. Wetende dat ongeveer 50% van de huishoudens in Brussel voldoen aan de inkomenscriteria voor sociale woningbouw, is het aanbod van sociale woningen ontoereikend. Het aantal sociale woningen moet opgekrikt worden maar ook over het type woningen. De sociaal-economische kenmerken van Brusselse huishoudens onderstrepen de noodzaak van sociale woningen voor gezinnen. Er is behoefte aan sociale woningen met meerdere slaapkamers.^{132 133 134}

Het zorgzaam klooster biedt twee soorten sociale woningen aan. Enerzijds zijn er sociale woningen voor een gezin van twee personen of alleenstaanden. Anderzijds zijn er sociale woningen voor gezinnen.

132. "Vastgoedprijzen," statbel.fgov, geraadpleegd 2 mei, 2024, <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/vastgoedprijzen#panel-15>.

133. Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Zoom op de gemeenten: Jette, (Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vivalis Brussel, 2024).

134. "Ruimtelijke Ordening en Vastgoed," bisa.brussels, geraadpleegd op 2 mei, 2024, <https://bisa.brussels/themas/ruimtelijke-ordening-en-vastgoed/sociale-woningen>.

Elke Brusselse nieuwbouwwoning moet verplicht een balkon of terras hebben.¹³⁵ Dat staat in de nieuwe stedenbouwkundige regels, die de Brusselse regering deze legislatuur definitief wil goedkeuren. Daar houdt het ontwerp rekening mee. Dit tilt de renovatiewerken echter tot een geavanceerder niveau. Om het geheel zo laagdrempelig mogelijk maar toch kwalitatief te houden maken, opteren we voor inpandige terrassen.

Voor de kleine sociale woningen nemen we drie units samen. Die hanteren hetzelfde principe als de woonzorgunits: de badkamer en keuken passen in de functionele strook waar voordien het sanitair van de individuele kamers was op aangesloten. Twee badkamers worden gesloopt, waarvan één omgevormd wordt tot keuken, de andere blijft behouden met toevoeging van een toilet.

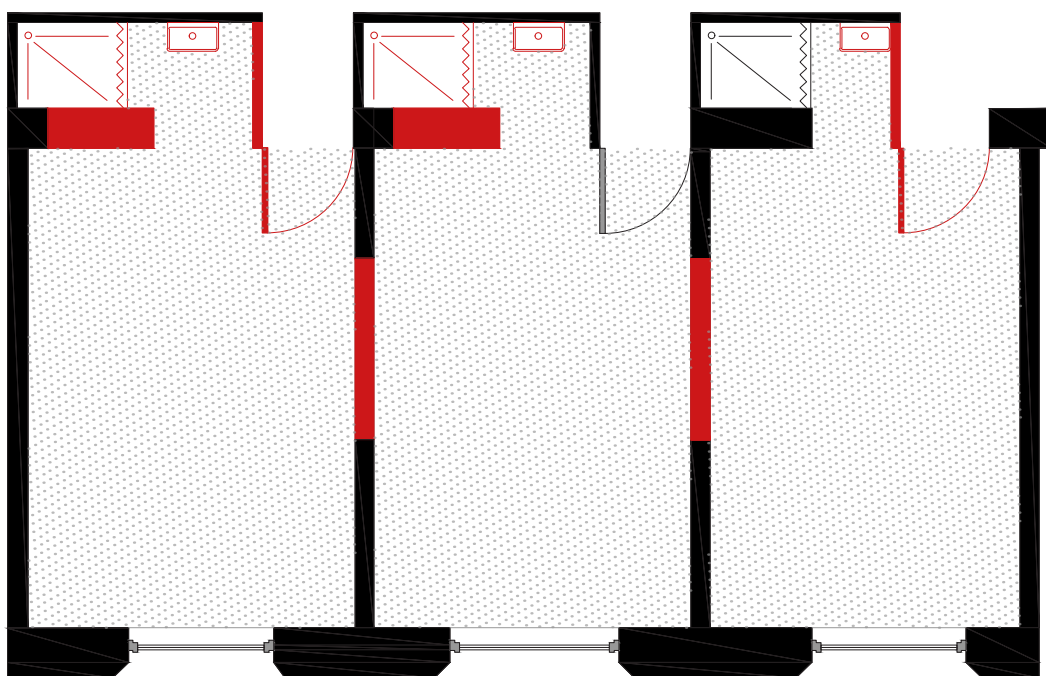
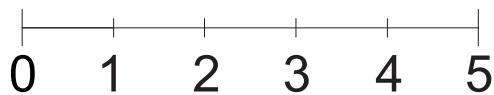
135. Stéphanie Romans, "Brusselse nieuwbouwwoning moet balkon of terras hebben," DeTijd, 20 december 2024, <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/brussel/brusselse-nieuwbouwwoning-moet-balkon-of-terras-hebben/10514343.html#:~:text=Een%20nieuwbouwproject%20langs%20het%20kanaal%20in%20Anderlecht.&text=Elke%20Brusselse%20nieuwbouwwoning%20moet%20verplicht,deze%20legislatuur%20definitief%20wil%20goedkeuren>.

De kamers staan met elkaar in verbinding via schuifdeuren. Het inpandig terras geeft uit op de slaapkamer en grenst aan de leefruimte.

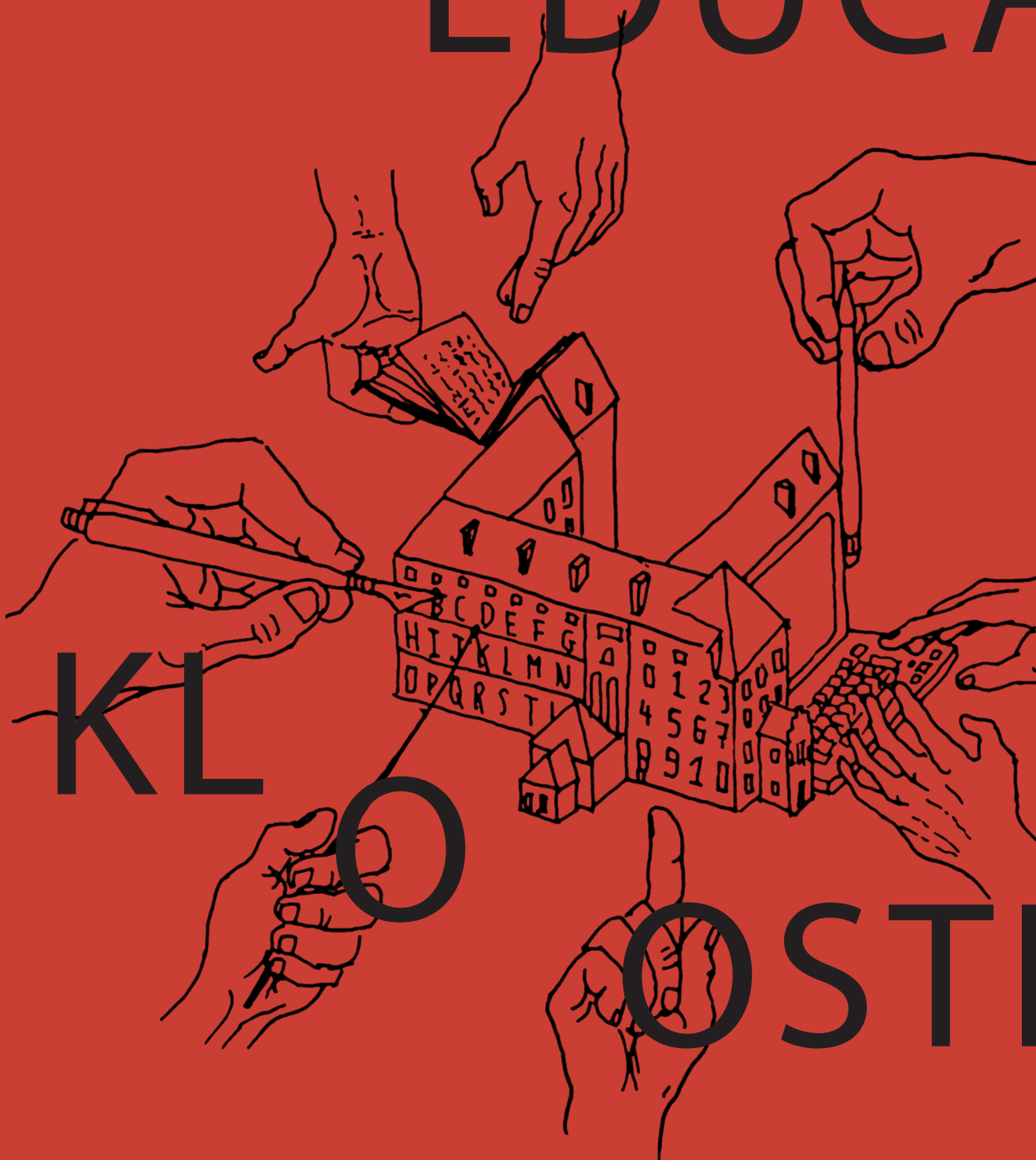
Voor de gezinswoningen combineren we vier units. Opnieuw bewaren we hier één badkamer, één badkamer wordt een keuken, de andere twee maken plaats voor bergruimte. De schuifdeuren schakelen de serie ruimtes aaneen. Het terras biedt een buitenruimte met zicht op de grote tuin.

SOCIALE WONING UNIT

HET EDUCA

ATIEF

ER

GRONDSLAG

Het educatief klooster is een broedplek gekenmerkt door kennisuitwisseling. Het is een plek voor dialoog en debat, een plek waar onderwijs maar ook het leren in al zijn facetten, aangemoedigd wordt. Het is ook een plek waar kansarme groepen kansen krijgen en hulp kunnen vinden. Het is een broedplek die mensen in contact brengt met elkaar, een plek van gemeenschap en welzijn, waar men leert van elkaar en met elkaar. Dat leren gebeurt niet alleen achter schoolbanken maar ook in een atelier, workshop, een gesprek of activiteit.

PROGRAMMA

Opnieuw voorziet dit toekomstscenario voor alle huidige partners die in het klooster wensen te blijven, een ruimte. Bij het educatief klooster zijn SoulGlow, CEJ, Waka-up, de artiesten en Alexandre, de fundamenteën van het programma. Het vast programma dat aansluit bij de werking van de bestaande organisaties is een basisschool.

Bij de basisschool horen leslokalen, na de schooluren kan CEJ die gebruiken aangezien zij naast voedselbedeling ook taalondersteuning en huiswerkbegeleiding organiseert. Ook de muziekschool kan een deel van deze lokalen gebruiken na de schooluren.

SoulGlow organiseert toegankelijke activiteiten voor alleenstaande ouders en hun kinderen zoals knutselnamiddagen. Hiervoor kan ze de ateliers van de artiesten gebruiken. Op woensdagnamiddag, of in het weekend, kunnen de schoolkinderen, de activiteiten van SoulGlow, samen met andere kinderen uit de buurt bijwonen. Een samenwerking tussen de school en SoulGlow maakt activiteiten tijdens de schooluren ook mogelijk.

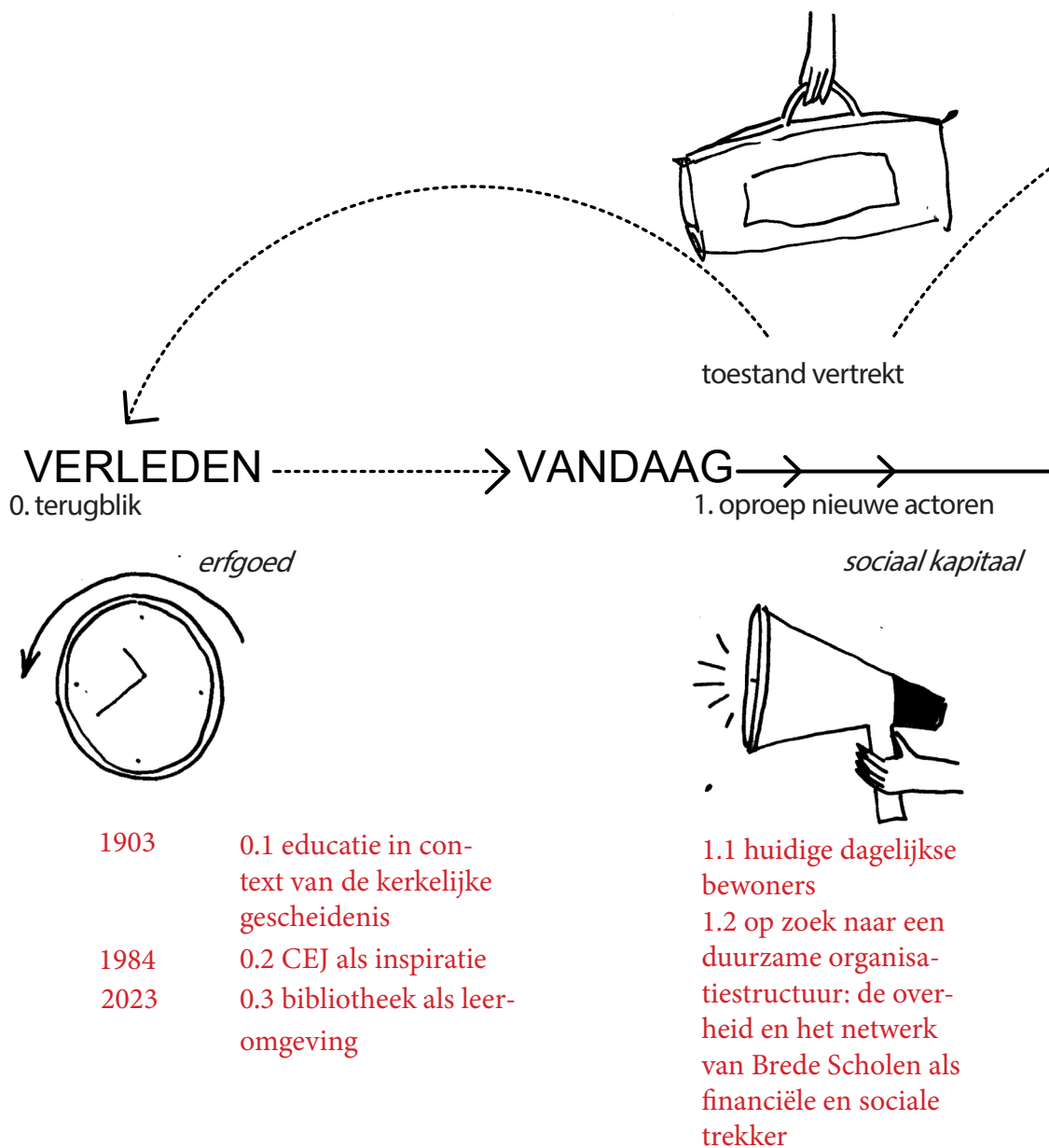
Naast klassieke leslokalen gebruikt de school ook een vrij ingedeelde speelruimte. Die is strategisch ingepland naast de turnzaal op de eerste verdieping. Waka-up, die haar activiteiten voornamelijk daar organiseert, kan haar kinderopvang laten doorgaan in de naburige speelruimte, als die niet door de school of andere organisaties gebruikt wordt. Omgekeerd kan de school, de turnzaal gebruiken als ze beschikbaar is. Zoals bij het zorgzaam klooster is de bibliotheek van Alexandre verhuisd naar het gelijkvloers. Bij die bib horen een leestuin en studieruimtes, die kunnen zowel de bibliotheekbezoekers als de leerlingen gebruiken.

Het vaste programma die tijdelijkheid aan stabiliteit koppelt is de artists-in-residence.

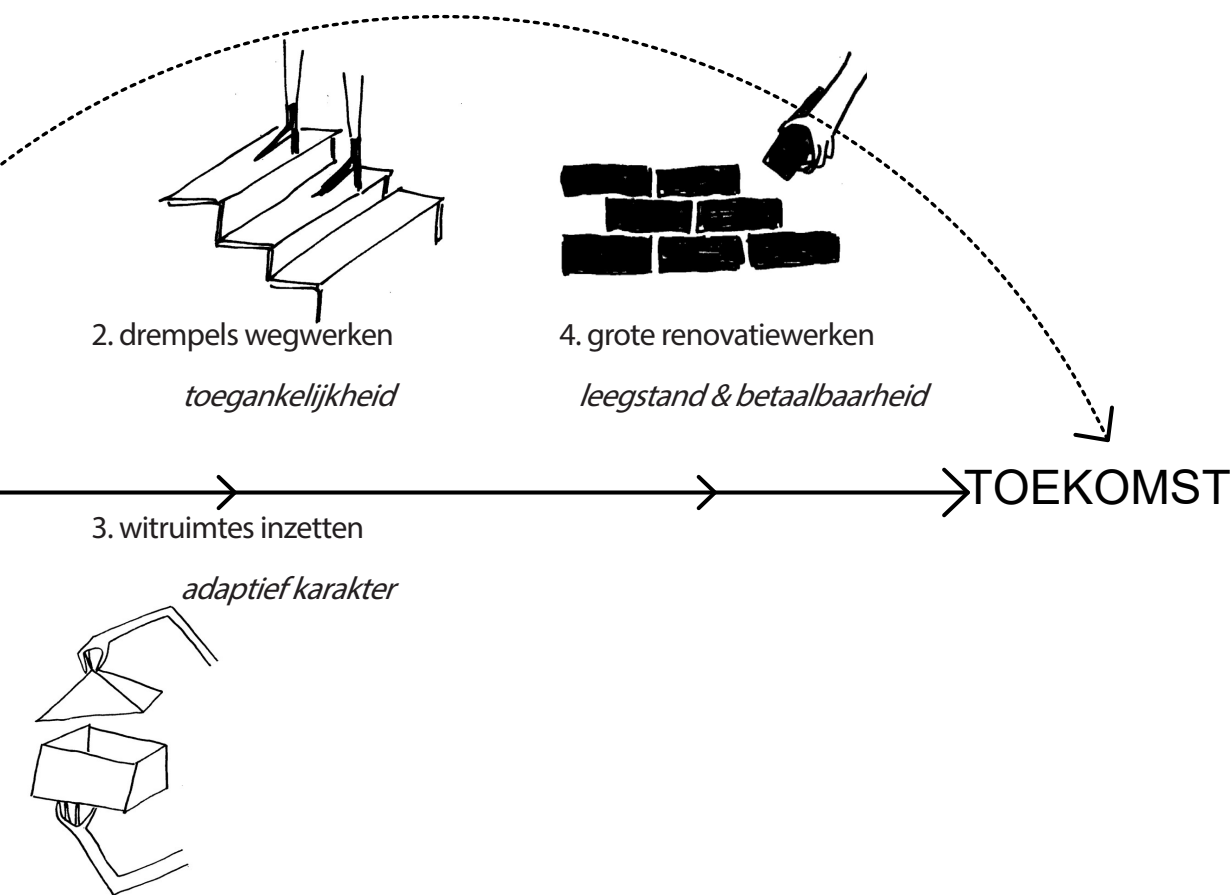

TIJDLIJN

- 2.1 omgaan met typologie: schoolgebouw of broedplek
- 2.2 een jeugdig klooster
- 2.3 nieuwe ingangen in de tuinmuur
- 2.4 heractivering van de achteringang
- 2.5 speelplaats

- 4.1 polyvalente ruimte
- 4.2 buitentrap
- 4.3 renovatie artists-in-residence units

- 3.1 een efficiënt programmarooster
- 3.2 gedeeld ruimtegebruik: kapel en turnzaal
- 3.3 een uitgebreide keuken en refter
- 3.4 leestuin
- 3.5 klaslokalen

0. TERUGBLIK - ERFGOED

0.1 EDUCATIE IN CONTEXT VAN DE KERKELIJKE GESCHIEDENIS

Het klooster heeft een rijke culturele geschiedenis. De kerk en zijn gemeenschap heeft altijd al een educatief karakter gehad, vroeger veel meer dan nu. Toen uitte zich dat voornamelijk in het overbrengen van waarden en normen van de kerk, via catechese voor jongeren en volwassenen. Ooit had het klooster verbindingen met ook buitenlandse gemeenschappen, zo deed de gemeenschap volksmissies naar Oekraïne waar ze initiatieven op poten zette zoals de heropbouw van verwoeste infrastructuur, de bouw van kloosters, kerken en een kinderspitaal. Die buitenlandse gemeenschappen kregen niet alleen vorm op verplaatsing, de linken met Oekraïne uitten zich ook in het klooster, in Jette. Zo organiseerde men taalcursussen Oekraïens.¹³⁶ Door de secularisatie van de maatschappij, verloor ook dit klooster haar maatschappelijke relevantie en tevens haar educatieve functie. Het educatief klooster wilt dit karakter terug naar boven brengen.

0.2 CEJ ALS INSPIRATIE

Ook de Centre D'entraide de Jette heeft een lange geschiedenis gelinkt aan educatie. In 1984 begon men al met het oprichten van een huiswerkschool, die na de schooluren kinderen kon opvangen en ondersteunen in het onderwijs. Deze dienstverlening loopt tot op heden door. Naast louter huiswerkhulp organiseert ze ook andere socio-culturele activiteiten zoals: knutselworkshops, natuurexcursies en computerworkshops. Hiernaast organiseert ze vandaag ook taalcursussen voor volwassenen.¹³⁷ Die geschiedenis kan een inspiratie zijn voor het educatief klooster.

0.3 BIBLIOTHEEK ALS LEEROMGEVING

De huidige bibliotheekgang van Alexandre met de achtergelaten boeken van de kerk inspireren ons opnieuw. De relatie tussen een bibliotheek en educatie is niet ver te zoeken: de bibliotheek dient als leeromgeving. Ook op architecturaal vlak kunnen we leren van de bibliotheek in zijn huidige vorm. Op het eerste zicht lijkt de doodlopende gang waar de bibliotheek momenteel gevestigd is niet veel te bieden te hebben, maar Alexandre bewijst het tegendeel en toont de potentie van de ruimte. Het is een smalle donkere doodlopende gang. Toch

136. 100 jaar Redemptoristen te Jette

137. Op een opendeurdag in Mona legde het CEJ hun geschiedenis uit aan de hand van een tentoonstelling. Meer te vinden op <https://www.cejette.be/>

heeft het zijn charmes. Hier en daar staan oude meubelen en kloosterrelikwieën. Foto's van het klooster uit 1903 en oude schilderwerken sieren de muur. Alexandre heeft de bibliotheek zo ingericht met hier en daar stoel of geïmproviseerde zetel. Hij transformeert deze donkere gang tot een gemoedelijke ruimte waar je in alle rust een boek kan lezen met zicht op de tuin. We houden rekening met het geborgen en groene statuut van de ruimte in het ontwerp van het educatief klooster. De voormalige bibliotheekgang transformeert in het toekomstscenario naar een polyvalente kinderopvang. De bibliotheek verhuist naar het gelijkvloers waar ze een toegankelijker is, een meer publiek karakter heeft en grenst aan de oostelijke tuin die een leestuin wordt.

1. OPROEP NIEUWE ACTOREN - SOCIALE KAPITAAL

1.1 HUIDIGE BEWONERS

Centre d'Entraide de Jette

Er zijn heel wat organisaties waar Toestand momenteel mee werkt die een educatief karakter hebben.

Zoals eerder gezegd, is CEJ een organisatie die op veel manieren rond educatie werkt, ze organiseert onder andere huiswerkondersteuning, taalcursussen en socio-culturele activiteiten. Met nieuwe infrastructuur zoals een vernieuwde keuken en wachtruimte, maar ook toegevoegde programma's versterkt het educatief klooster de organisatie van CEJ.¹³⁸

Waka-up

Waka-up is een intersectorale organisatie die met haar uitgebreid en participatief aanbod aan activiteiten, alternatieve vormen van educatie aanbiedt. Leren kan aan de hand van workshops of door samen te maken of te doen: via sport, breien, muziek, zanglessen en schilderen bijvoorbeeld.¹³⁹

Anagram

Hetzelfde geldt voor Anagram, zij organiseert allerhande workshops die vooral focussen op ecologie en plantenkunde en jong en oud aantrekt. Het spreekt een ander doelpubliek aan dan dat van CEJ en Waka-up. Door hen samen te brengen onder één dak, moedigt het educatief klooster kruisbestuiving aan.¹⁴⁰

SoulGlow

SoulGlow richt zich ook op een specifiek doelpubliek die een aanvulling is op die van de andere partners. Een tak van hun organisatie, Souki, werkt rond afrohaar. Ze organiseert informatiesessies en conferenties rond de culturele betekenis en verzorging van haar, voornamelijk vanuit Afrikaanse tradities. Een andere tak, Pouce Pousse, richt zich voornamelijk op alleenstaande ouders.¹⁴¹ Ze organiseert activiteiten en ondersteuning voor hen, wat voor unieke opportuniteiten kan zorgen in relatie met de school. De programmering van die partners onderstreept de ambitie om van het educatief klooster niet enkel een leeromgeving te maken voor kinderen maar ook voor volwassenen.¹⁴²

138. "Centre d'Entraide de Jette," ce-jette, geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.cejette.be/>.

139. "Women's Activities Kids Around-Uniting People," waka-up, geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.waka-up.be/>.

140. "Anagram aslb, à propos," anagramproject, geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.anagramproject.org/>.

141. "Pouce Pousse," Facebook, geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.facebook.com/soulglow.be/>.

142. "Soul Glow, Notre but," soulglow, geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://soulglow.be/>.

Joycie Ruba en Afro fanfare

Er zijn heel wat huidige partners die rond muziek werken, die kunnen hun krachten bundelen in een alternatieve muziekschool. In de toekomst van het educatief klooster kunnen deze organisaties een eerste opstap zijn om de muziekschool te organiseren. Het programma van de muziekschool hoeft dus niet naar het standaardmodel gevormd te worden maar kan ook bestaan uit meerdere kleinere muzikale organisaties die linken leggen om een uitgebreid muzikaal leeraanbod te creëren. Vertrekkend vanuit de huidige partners ontstaat al een eerste cluster; de zanglessen van Joycie Ruba, de muziekworkshops van SoulGlow en de Afro Fanfare van Daniel Dzidzonu. Afro Fanfare is een kleine organisatie die muzieklessen organiseert voor kinderen. Onder leiding van Daniel Dzidzonu richt ze zich voornamelijk naar Afrikaanse muziek.¹⁴³ Daarnaast zijn er ook zanglessen van Joycie Ruba. De zangeres vond zelf al haar weg naar Waka-up en organiseerde een samenwerking met meerdere workshops rond muziek.

Labolobo

Een andere organisatie die een grotere rol kan spelen in het educatief klooster is Labolobo vzw. Het is een sociaal-activistische organisatie die intergenerationele activiteiten organiseert, voornamelijk creatieve workshops. Gaande van illustratie, naar koorzang, dans, yoga, schrijven tot stop-motion animatie en film. Het is een lokale organisatie die al sterke banden heeft met andere buurtinstellingen zoals rusthuizen en andere scholen. Deze actor kan belangrijk zijn omdat ze ook het aanbod aan naschoolse activiteiten kan uitbreiden. Dat maakt van het klooster niet enkel een samenkomstplek tijdens de schooluren maar ook daarna. Het educatief klooster wordt zo een multifunctionele broedplek in tijd.¹⁴⁴

143. "About Dzidzonu," DanielDzidzonu, 29 maart, 2018, <https://danieldzidzonu.com/2018/03/29/about-us/>.

144. "Labolobo, solidarity between generations," Labolobo, geraadpleegd op 15 mei, 2024, <https://labolobo.eu/nl/>.

1.2 OP ZOEK NAAR EEN DUURZAME ORGANISATIESTRUCTUUR: DE OVERHEID EN HET NETWERK VAN BREDE SCHOLEN ALS FINANCIËLE EN SOCIALE TREKKER

Om ervoor te zorgen dat het educatief klooster een werkend en stabiel geheel vormt, is zowel een financiële als sociale trekker nodig. Onderwijs is een categorie waar een groot deel van de uitgaven van Belgische overheden naartoe stromen.¹⁴⁵ Doorgaans verleent de overheid subsidies aan scholen. We stellen in het toekomstscenario van het educatief klooster de overheid en de basisschool voor als vaste partners.

Brede Scholen

Als sociale trekker inspireert het Brede Scholeninitiatief. Een Brede School is een samenwerkingsverband tussen minstens één school en verschillende sectoren. De betrokkenen werken aan een brede (buiten-)schoolse leer- en leefomgeving om maximale ontwikkelingskansen te bieden voor alle kinderen en jongeren. De Brede Scholenwerking zet in op diversiteit, verbindingen en participatie en houdt daarbij rekening met de lokale context. Een Brede School richt zich tot de jeugd, in het bijzonder tot kansarme kinderen en jongeren.¹⁴⁶ In een samenleving waar sociale ongelijkheid speelt, kunnen Brede Scholen een belangrijke hefboom vormen in het realiseren van gelijke ontwikkelingskansen.

Onderwijsproblematieken

Een groot aantal schoolverlaters komt uit minderheidsgroepen. Dit heeft te maken met sociale ongelijkheid, integratieproblemen en werkloosheid. Volgens een wetenschappelijke studie van het Brussels Studies Institute¹⁴⁷ heeft de oorzaak van schoolverlating zijn wortels in de basisschool. Door sociale uitsluiting lopen sommige kinderen uit minderheidsgroepen hier reeds een schoolachterstand op. 50% van de Brusselse leerlingen heeft in het eerste jaar van het secundair onderwijs onvoldoende kennis opgebouwd uit het basisonderwijs, hierdoor hebben ze moeilijkheden op school. Onaangepaste steun in het klassieke schoolsysteem verhoogt de kans dat die leerlingen uiteindelijk de schoolbanken vroegtijdig verlaten. Toegankelijk onderwijs kan die uitsluiting tegenwerken en de evolutie naar een homogener samenleving sturen.

145. Olaf Verhaege, Dieter Dujardin, Thomas Roelens, Raphael Cockx, "Waar vloeit uw belastinggeld naartoe?" *Multimedia.tijd*, 12 februari, 2024, <https://multimedia.tijd.be/begroting/>.

146. Steunpunt Diversiteit & Leren, *Wat is een Brede School? Een referentiekader* (Gent, Steunpunt Diversiteit & Leren, 2010), 5, http://www.bredeschool.org/sites/default/files/2010_Wat%20is%20een%20Brede%20School_deel%201.pdf.

147. Muriel Sacco, Wendy Smits, Dimo Kavadias, Bram Spruyt, Caroline d'Andrimont, "De Brusselse jeugd: tussen diversiteit en kwetsbaarheid," *Brussels Studies* (april, 2016): 3, <https://journals.openedition.org/brussels/1344>.

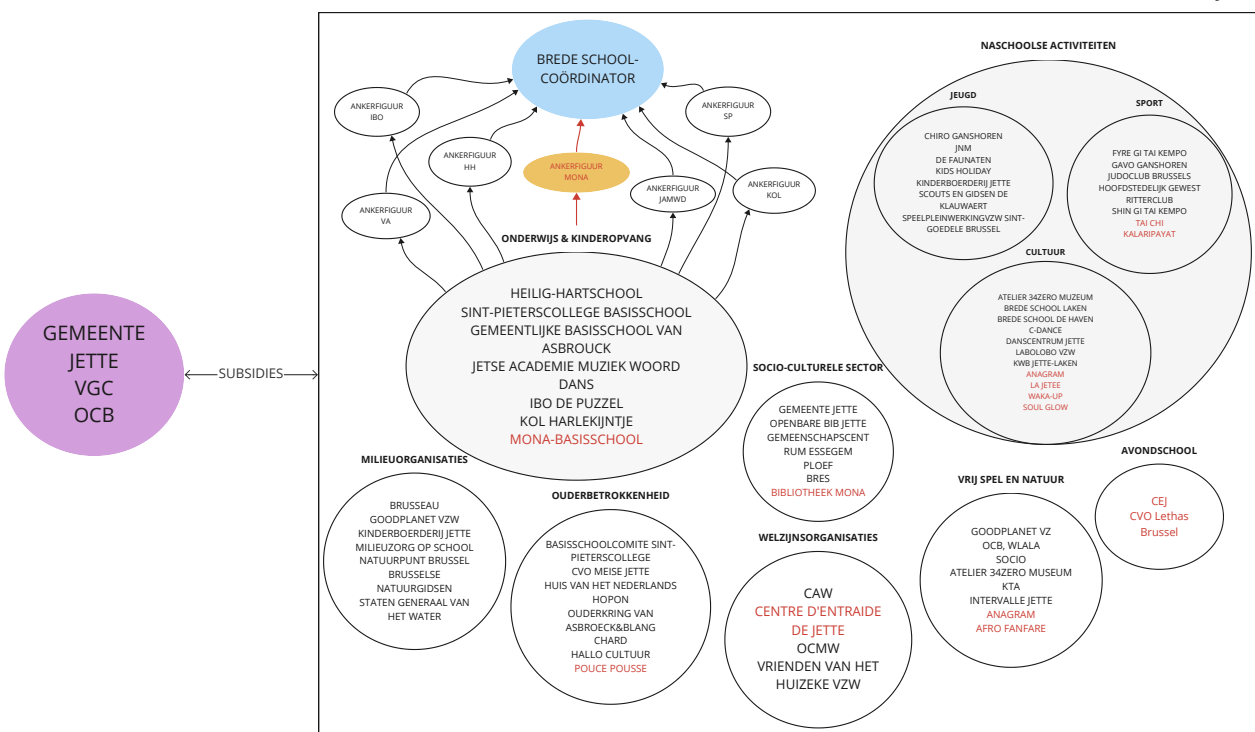
Diezelfde studie beargumenteert dat sociale ongelijkheden geinstitutionaliseerd zijn in de schoolstructuren.¹⁴⁸ Men moet proactief jongeren integreren in de samenleving. Een breder netwerk van hulp en dienstverlening is nodig voor zowel de kinderen als de ouders. Er zijn hoge opleidingseisen op de Brusselse arbeidsmarkt. Een diploma secundair onderwijs is vaak onvoldoende om een job te vinden in Brussel. Dat beïnvloedt de werkloosheid van alle leeftijdscategorieën van kwetsbare groepen. Het stijgend werkloosheidscijfer beïnvloedt het hele huishouden en maakt dat kinderen van werklozen minder kansen krijgen. De thuissituatie van vele jongeren is een doorslaggevende factor voor schoolprestaties en latere jobmogelijkheden. Volgens Actiris is 28% van de Brusselse jongeren werkloos.¹⁴⁹

Ook het stijgend leerkrachtentekort komt het onderwijs niet ten goede. Het verhoogt de druk op het personeelbestand van de Brusselse scholen. Door in te stappen in een Brede Scholennetwerk kan de druk op dit personeel getemd worden. Een breder netwerk biedt meer houvast voor zowel de leerlingen als de leerkrachten.

148. Muriel Sacco, Wendy Smits, Dimo Kavadias, Bram Spruyt, Caroline d'Andrimont, "De Brusselse jeugd: tussen diversiteit en kwetsbaarheid," Brussels Studies (april, 2016): 5, <https://journals.openedition.org/brussels/1344>.

149. "LOCKING-OUT-effect. Uitsluiting van kwetsbare Brusselse jongeren op de arbeidsmarkt," Febiovw, 11 december 2023, <https://febiovzw.org/2023/12/11/locking-out-effect-uitsluiting-van-kwetsbare-brusselse-jongeren-op-de-arbeidsmarkt/>.

BREDE SCHOOL DE VERREKIJKER

Brede School: De Verrekijker

In Jette bevindt zich al een Brede School, genaamd De Verrekijker. Het is een uitgebreid netwerk van scholen en organisaties: de Heilig-Hartschool, het Sint-Pieterscollege, de Gemeentelijke basisschool Van Asbroeck, de Jetse Academie Muziek Woord Dans, IBO De Puzzel, KOL Harlekijntje, de Openbare Bibliotheek van Jette, het Gemeenschapscentrum Essegem, Ploef, en de Brede School Essegem (BRES) werken samen.¹⁵⁰

Hiernaast zijn er nog vele kleine organisaties die deel zijn van het netwerk zoals Chiro Ganshoren, de Kinderboerderij Jette, Scouts en Gidsen De Klauwaert, Judoclub Brussel, Gavo Ganshoren, Atelier 34zero Muzeum, Labolobo vzw,... Om nog maar de voornaamste te noemen.¹⁵¹ De Verrekijker pakt de maatschappelijke problematiek van kansarmoede aan door zich aan te sluiten bij het Platform Kansarmoede Sint-Goedele Brussel.¹⁵² De vzw Sint-Goedele Brussel overkoepelt 14 kinderdagverblijven, 18 basisscholen, 5 secundaire scholen, 1 centrum voor volwassenenonderwijs en 2 initiatieven voor buitenschoolse opvang. Daarnaast organiseert de organisatie zelf ook voor- en naschoolse opvang in de meeste van de betrokken scholen. In de paasvakantie en in de grote vakantie zet de vzw een speelpleinwerking op touw op verschillende locaties in Brussel.¹⁵³

Actorenschema

Het kan een enorme opportuniteit zijn om met het educatief klooster in dit netwerk te stappen. Het motto van de brede scholen luidt: 'Een actief netwerk als hefboom tot emancipatie',¹⁵⁴ wat in lijn ligt met het concept van het educatief klooster. De Brede Scholen organiseren de coördinatie van de samenwerking tussen verschillende partners en organisaties via een Brede Schoolcoördinator.¹⁵⁵ Die stuurt het netwerk aan; motiveert elke betrokkene en zorgt voor een gemeenschappelijk draagvlak. De coördinator neemt ook praktische organisatorische taken op zich: organiseert algemene vergaderingen, beheert de middelen en is het aanspreekpunt voor de Brede Schoolwerking. De BS-coördinator staat ook in voor bewaring van het overzicht en de inhoudelijke opvolging.¹⁵⁶ Bij elke organisatie wordt dan een ankerfiguur aangewezen die als permanente vertegenwoordiger van het brede scholen-beleid aanwezig kan zijn. Als het educatief klooster als broedplek wil blijven werken, zal zo een ankerfiguur nodig zijn. De Mona-coördinator naar inspiratie van de taken van de BS-co-

150. Brede School de Verrekijker, presentatie-werking-de-verrekijker (2019), 3, <https://ondersteuningstool-bredeschool.be/content/4-praktijkvoorbeelden/6-jaar-brede-school-de-verrekijker/presentatie-werking-de-verrekijker.pdf>.

151. Ondersteuningstool Brede School, Brede School de Verrekijker Januari 2014 - 19 maart 2019 (2019), 6,

152. Ondersteuningstool Brede School, Maatschappelijke participatie en talentontwikkeling (2019), 13, <https://ondersteuningstool-bredeschool.be/content/4-praktijkvoorbeelden/6-jaar-brede-school-de-verrekijker/presentatie-verrekijker-talentontwikkeling-naar-maatschappelijke-participatie-1-1.pdf>.

153. "Goed onderwijs Goede kinderopvang," Sint-Goedele.brussels, geraadpleegd 13 mei, 2024, <https://sint-goedele.brussels/>.

154. Ondersteuningstool Brede School, Maatschappelijke participatie en talentontwikkeling (2019), 17, <https://ondersteuningstool-bredeschool.be/content/4-praktijkvoorbeelden/6-jaar-brede-school-de-verrekijker/presentatie-verrekijker-talentontwikkeling-naar-maatschappelijke-participatie-1-1.pdf>.

155. Coördinatie en Samenwerking," Bredeschool, geraadpleegd op 1 juni, 2024, <http://www.bredeschool.org/themas/organisatie-van-een-brede-school/co%C3%B6rdinatie-en-samenwerking>.

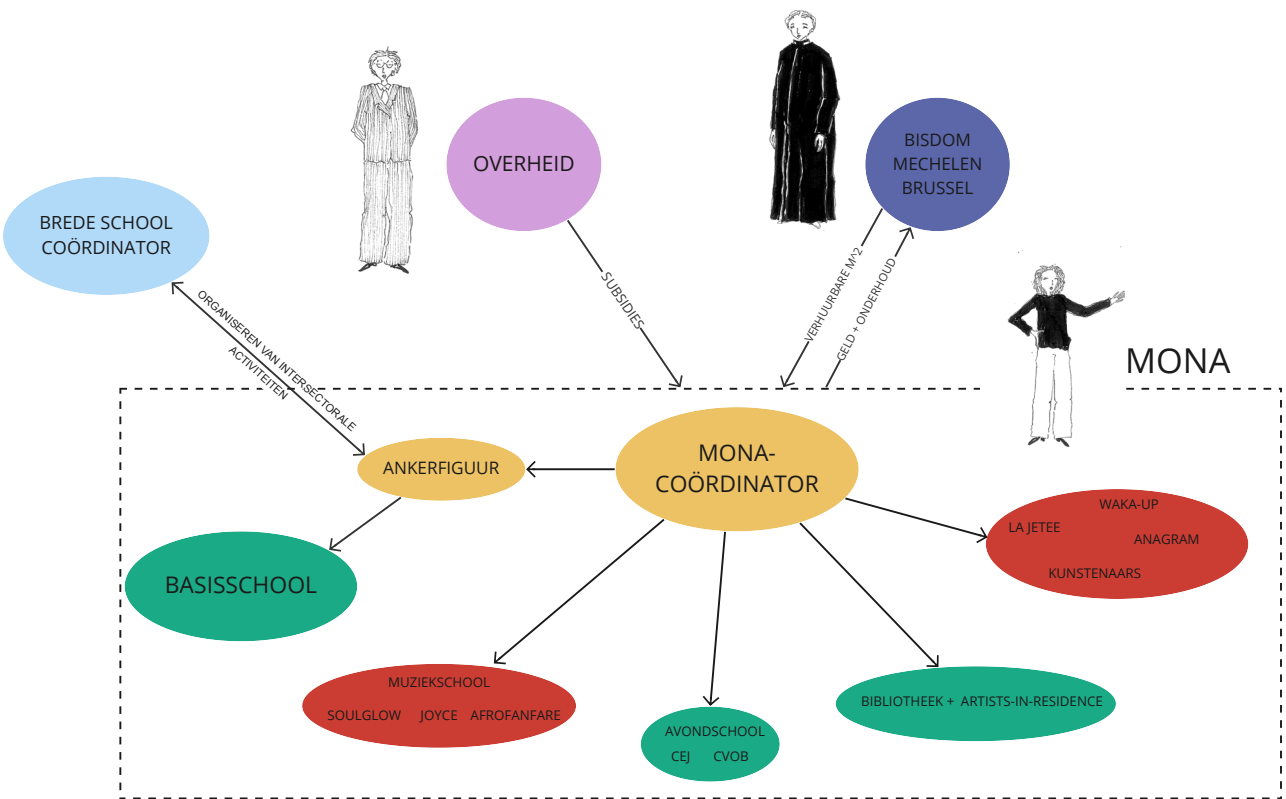
156. Brede School de Verrekijker, presentatie-werking-de-verrekijker (2019), 12-13, <https://ondersteuningstoolbredeschool.be/content/4-praktijkvoorbeelden/6-jaar-brede-school-de-verrekijker/presentatie-werking-de-verrekijker.pdf>.

ordinator zorgt voor een vlotte werking van de verschillende programma's. Om een broedplek te blijven is het aangewezen dat het schoolprogramma niet de overhand neemt, dat de andere programma's van het educatieve klooster op hetzelfde niveau ligt als de school. Daaraan draagt het netwerk van een Brede School bij.

Een concreet voorbeeld van hoe dit bredere netwerk nieuwe kansen kan brengen, is Vrienden van het Huizeke vzw. Zij is een sociale organisatie die focust op armoedebestrijding via allerlei vormen van hulpverlening, gelinkt aan een buurt-huis. Specifiek doet ze schoolpoortwerkingen, waar ze aan de schoolpoort ouders aanspreekt om te bekijken of ze hulp kunnen verlenen.¹⁵⁷ Het is een proactief beleid dat een voorbeeld kan zijn voor de werking van het educatief klooster.

157. "Onze Werking," vriendevan-hethuizeke, geraadpleegd op 4 mei, 2024, <https://www.vriendenvanhethuizeke.be/nl/over-ons/onze-werking>.

2. DREMPELS WEGWERKEN - TOEGANKELIJKHEID

2.1 OMGAAN MET TYPOLOGIE: SCHOOLGEBOUW OF BROEDPLEK

Een educatief klooster, hoe kan dat eruit zien? De kerkelijke symboliek die het klooster met zich meedraagt, kwam reeds aan bod bij het analytische deel van de atlas van broedplekken. De zichtbaarheid van de broedplek naar zijn omgeving toe verdient bijzondere aandacht, de inkom en iconografie zijn daarvoor aangewezen instrumenten. Wat als die broedplek een school bevat? Een school is zowel een plaats voor jeugd, ontwikkeling en groei, als discipline, structuur en autoriteit. Een school moet deels vrije en open plaatsen voorzien voor zelfexpressie, spel en sport, maar het moet tegelijk een veilig, gesloten en beschermde omgeving zijn. Een school is vanwege zijn specifieke eisen rond toegankelijkheid een redelijk invasief programma. We willen van het klooster een hybride broedplek maken, verschillende programmaonderdelen zijn met elkaar gecombineerd en werken op dezelfde hoogte samen. Die onderdelen hebben een verschillend doelpubliek, een verschillende manier waarop ze in het straatbeeld willen verschijnen en een verschillende eis voor de toegankelijkheid. In de omgang met de verschillende programmaonderdelen moet extra aandacht besteed worden aan die toegankelijkheid en zichtbaarheid van het klooster. Waar de scheiding tussen het programma van de school en dat van de partners ligt en waar welke programma's samenkomen moet met precisie bedacht worden, zowel ruimtelijk als tijdelijk.

2.2. EEN JEUGDIG KLOOSTER

Het educatieve klooster trekt een specifieke doelgroep aan, de jeugd. Het educatief klooster probeert een plaats te zijn waar die jeugdigheid thuishoort, waar vooroordelen vervallen en men de dingen bekijkt door de lens van het kinderlijke enthousiasme. Het kan een plaats worden waar kinderen zich ontwikkelen en ontplooien, waar spel en amusement centraal staat. De jeugdige sfeer blaast nieuw leven in het oude klooster. Het schoolprogramma bereikt naast de kinderen ook hun ouders.

2.3 NIEUWE INGANGEN IN DE TUINMUUR

Het programma van de school zorgt voor een grotere druk op de ingangen en de omgeving eromd. Tussen 8 en 9 uur en tussen 15 en 16 uur zal de stroom van ouders en kinderen een piek kennen. Het klooster is goed bereikbaar met het openbaar vervoer. De tramlijnen 9 en 19 stoppen er dichtbij alsook de buslijn 53. De huidige ingangspoort aan de Jetselaan wordt op donderdagen uitvoerig gebruikt door de voedselbedeling die CEJ organiseert. Daarom maken we een nieuwe schoolpoort naast de bushalte. Het is een directe verbinding met de Lakselaan, de grote kloostertuin toont zich via de nieuwe ingang naar de buitenwereld. Deze nieuwe schoolpoort kan de druk op de huidige poort afnemen. Ook voor de ingang van de bibliotheek maken we een nieuwe opening in de muur. Het activeert de oostelijke tuin die opnieuw ingericht wordt als een leestuin en maakt een connectie met een andere openbare ruimte, het Spiegelplein. De twee nieuwe poorten maken het klooster meer publiek.

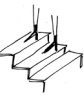
2.4 HERACTIVERING VAN DE ACHTERINGANG

Het ontwerp van het educatief klooster voegt niet alleen ingangen toe, maar heractiveert de bestaande ook. De ingang bij de Vanderborghtstraat is in de huidige werking van het klooster ondergebruikt. In het educatief klooster wordt het plein met de huidige garageboxen een sportveldje. De garages breken we af. De verharding behouden we. Het sportveld is afgesloten van de grote tuin met een muur en poort. Als de poort bij de Vanderborghtstraat geopend is, kan het veldje functioneren, los van wat er in het klooster gebeurt. Het is infrastructuur die zich openstelt voor de buurt. Bewoners van het klooster kunnen zonder moeite het veldje gebruiken, vooral tijdens de schooluren kunnen leerlingen van de school er sporten. De poort bij het veld wordt dan een schoolpoort.

2.5 SPEELPLAATS

De grote tuin blijft nog steeds bereikbaar voor iedereen, makkelijker dan voordien zelfs door de toevoeging van de nieuwe ingang bij de Lakenselaan. Tijdens de schooluren wordt de grote tuin het terrein van de leerlingen. De grote tuin is hun speelplaats. Naast die groene ruimte loopt de speelplaats richting de Jetselaan over naar een verhard deel waar momenteel garageboxen staan. We breken de garageboxen grotendeels af maar laten er enkele staan die dienen als opslagruimte voor speelgoed of sportgerief. Aan die bergruimte schakelen we toiletten.

EDUCATIEF KLOOSTER PLAN: 0

2.4 Heractivering van de achteringang

2.5 Speelplaats

0.3 Bibliotheek als leeromgeving

4.2 Buitentrap

3.4 Leestuin

2.3 Nieuwe ingangen in de tuinmuur

3.3 Een uitgebreide keuken en refter

2.3 Nieuwe ingangen in de tuinmuur

- Kerk

1

vergaderruimtes

2

kapel
- Publiek Programma

3

onthaal school

4

bibliotheek

5

wintertuin

6

grote speelplaats

7

kleine speelplaats

8

leestuin
- Partners

9

CEJ / grote keuken

10

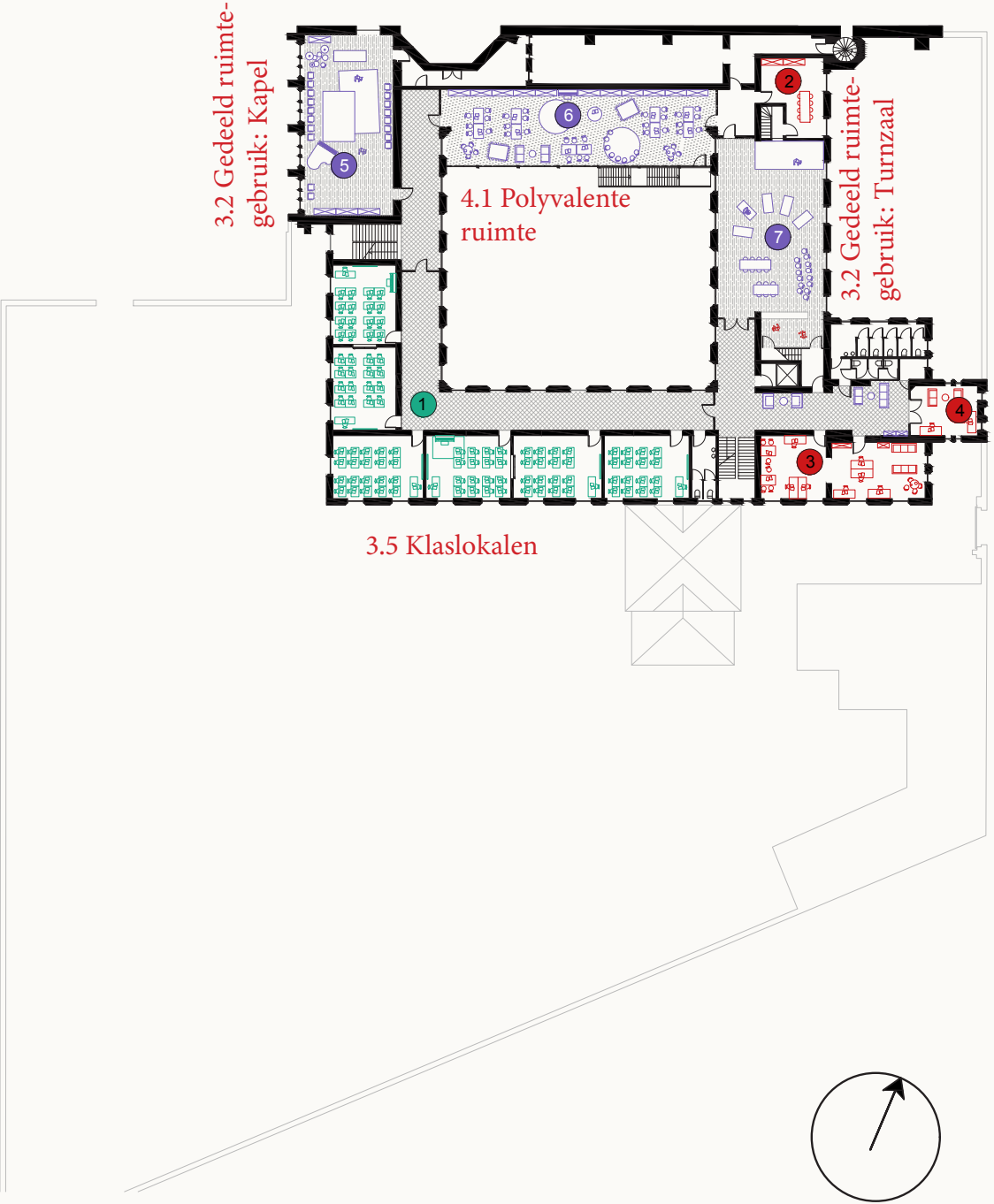
wachtruimte
- Witruimte

11

refectorium

12

kleine keuken

Publiek Programma

1 schoollokalen / muzieklokalen

Partners

2 waka-up

3 la jetée

4 afro fanfare

Witruimte

5 kapel

6 polyvalente zaal

7 turnzaal

3. WITRUIMTES

- ADAPTIEF KARAKTER

3.1 EEN EFFICIËNT PROGRAMMAROOSTER

Het programmarooster geeft de verschillende gebruiken van de gedeelde ruimtes weer, uitgaande van het huidige gebruik van de huidige partners in het klooster en het waarschijnlijkste gebruik van de toekomstige partners. Het dagschema geeft een schatting van het gebruik van de verschillende actoren weer voor een weekdag.

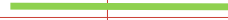
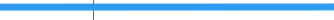
Het educatief klooster telt een groot aantal gebruikers. De school heeft een vast programma van 8 tot 16 uur. Het maakt dat dit programma gedurende die tijd heel wat ruimtes intensief zal gebruiken. Gedeeld ruimtegebruik in tijd met het schoolprogramma is niet altijd wenselijk. Dat omdat het schoolprogramma specifieke eisen heeft omtrent veiligheid van de leerlingen, het een programma is met veel gebruikers en omdat het programma een eigen logica en een regelmatig en vast uurrooster heeft. Na de schooluren tijdens weekdagen, maar ook in de weekends en tijdens de zomermaanden zijn de ruimtes die de school gebruikt beschikbaar voor andere programma's. Om adaptief en flexibel te blijven, zetten we in op gedeeld ruimtegebruik. Dit kan op verschillende manieren: er is multifunctionaliteit in ruimte en in tijd. In het educatief klooster wordt multifunctionaliteit in tijd belangrijk. Het programma in het klooster verandert naar verloop van de dag: buiten de schooluren transformeert het, maar educatie blijft centraal staan. Het klooster zet in op alternatieve vormen van educatie. Buiten de schooluren kunnen de muziekschool, de avondschool, artiesten en andere partners de klaslokalen gebruiken. Hierdoor verloopt het ruimtegebruik efficiënter.

Het programmarooster toont hoe rond de middag de kleine keuken en het refectorium het terrein van de school wordt. Nadat de leerlingen gegeten hebben, kunnen andere partners de keuken en het refectorium opnieuw gebruiken en is het weer een plek van ontmoeting en kruisbestuiving. Waka-up organiseert haar kookworkshops in de kleine of grote keuken en het refectorium. Anagram organiseert in het refectorium af en toe ook een participatieve natuurworkshop, vooral omdat de binnenruimte goed aansluit op de grote tuin.

AGENDA	MA	DI	WOE	DO	VRIJ	ZA	ZO
KAPEL	 	 	 	 	 	 	
TURNZAAL		 	 		 		
REFECTORIUM	 	 	 	 	 	 	
GROTE KEUKEN		 				 	
KLEINE KEUKEN	 	 		 		 	
GROTE TUIN	 	 	 	 	 	 	
BINNENTUIN		 					
OOSTTUIN	 	 	 	 	 	 	
BIBLIOTHEEK	 	 	 	 	 	 	
POLYVALENTE RUIMTE	 	 	 	 	 	 	
GROTE SPEELPLAATS							
KLEINE SPEELPLAATS	 	 	 	 	 		

 KALARIPAYAT	 TAI CHI	 LA JETEE	 WAKA-UP	 SOUL GLOW	 CEJ	 ANAGRAM
 KUNSTENAARS	 SCHOOL	 MUZIEKSCHOOL	 AVONDSCHOOL	 CONCIERGE	 BEZOEKERS	

WEEKDAG	OCHTEND	MIDDAG	AVOND
GROTE TUIN	 		
KAPEL		 	
TURNZAAL			
OOSTTUIN			
BINNENTUIN			
POLYVALENTE RUIMTE	 		
REFECTORIUM		 	
WACHTRUIMTE	 		
GEDEELDE RUIMTE VERDIEPING 2			
GEDEELDE RUIMTE VERDIEPING 3			
BIBLIOTHEEK	 		
KLEINE KEUKEN		 	
GROTE KEUKEN	 		
GEDEELDE ATELIERRUIMTE	 		
KLASLOKALEN +1			
KLASLOKALEN +2			
ARTISTS-IN-RESIDENCE			
CONCIERGE			

 KALARIPAYAT
 TAI CHI
 LA JETEE
 WAKA-UP
 SOUL GLOW
 CEJ
 ANAGRAM
 KUNSTENAARS
 SCHOOL
 MUZIEKSCHOOL
 AVONDSCHOOL
 CONCIERGE
 BEZOEKERS

De kunstenaars zijn ook te vinden in de keuken en het refectoirium om samen te lunchen. De klaslokalen zijn van 8u tot 16u voorbehouden voor het schoolprogramma. Na de schooluren zijn die klaslokalen beschikbaar voor de muziek- en avondschool. De school gebruikt de polyvalente ruimte op de eerste verdieping, na de schooluren kunnen er muzieklessen doorgaan. Nadat de school sportlessen heeft gegeven in de turnzaal, kan Waka-up die ruimte gebruiken voor haar workshops.

Elke maandag en vrijdag kan Taichiquan Style Yang na de schooluren Taichilessen in de turnzaal organiseren. Soms gaan die lessen momenteel ook door in de kapel, eveneens een ruime ruimte zonder veel hindernissen en met een opbergruimte op de mezzanine. De muziekschool kan in die kapel, na de schooluren muzieklessen laten doorgaan. SoulGlow organiseert gezamenlijke activiteiten en sociale workshops maar ook culturele activiteiten rond muziek. Zoals eerder aangegeven moedigt het educatief klooster een nauwe samenwerking tussen partners zoals SoulGlow en de muziekschool aan. Beide partners kunnen op hetzelfde ogenblik de kapel gebruiken. Elke zondag organiseert La Jetée de 'Cinéclub de la Jetée' in de kapel van het klooster.

Tijdens de schooluren kunnen er nog steeds spontane ontmoetingen zijn tussen de leerlingen en andere partners, in de grote tuin bijvoorbeeld. De grote tuin is in dit toekomstscenario, net zoals in de andere scenario's, de meest prominente ontmoetingsplek. Tijdens de speeltijden maken de leerlingen er gebruik van. Rond de middag kunnen ook mensen die hun buurt afwachten bij de voedselbedeling van CEJ, in de grote tuin vertoeven. Waka-up organiseert er regelmatig workshops. Ook Anagram gebruikt de grote tuin voor haar plantaardige experimenten en workshops. De bibliotheek en haar leestuin zijn eveneens ruimtes waar leerlingen andere bewoners van het klooster kunnen ontmoeten. De binnentuin is ook een geschikte plek voor de school, aangezien dat een makkelijk controleerbare buitenruimte is. Daar organiseert Anagram ook workshops of andere activiteiten, een spontane ontmoeting tussen beide programma's is mogelijk. De klaslokalen op de eerste en tweede verdieping sluiten aan op de gedeelde witruimte. De artiesten hebben op hetzelfde niveau hun atelierruimtes, die eveneens aansluiten op de gedeelde ruimte. Daar kunnen leerlingen en artiesten elkaar kruisen.

Net zoals bij het productief en zorgzaam klooster zal het doel-publiek van de CEJ de wachtruimte, de grote tuin en de grote keuken kunnen gebruiken.

De atelierruimtes en witruiimte op de derde verdieping zullen, naar verwachting, vooral de artiesten en de artistieke partners zoals La Jetée en Waka-up, delen.

Bezoekers van het klooster, mensen die het klooster betreden zonder specifiek doel, zullen naar verwachting het vaakst vertoeven in de grote tuin en de Oosttuin omdat dat de ruimtes zijn die direct aansluiten op de ingangen. De binnentuin is waarschijnlijk ook populair bij bezoekers daar er geen specifiek gebruik gesuggereerd is en de ruimte ideaal is om tot rust te komen. De bibliotheek grenst aan de Oosttuin die zijn eigen ingang langs de Jetselaan heeft en zo nieuwsgierige bezoekers aantrekt. De kleine keuken is, nadat de leerlingen die gebruikt hebben, beschikbaar voor iedereen. Het salon grenst aan de tuin en de grote keuken, door zijn ligging en inrichting met zetels verwachten we dat bezoekers die gemoedelijke ruimte vaak zullen gebruiken.

Het schema laat toe om verschillende gedeelde ruimtes met elkaar te vergelijken. In vergelijking met de andere toekomstscenari's valt in het gedeeld ruimtegebruik van het educatief klooster de scheiding van schoolse en naschoolse activiteiten op. Dit vormt een aandachtspunt in het toekomstscenario van het klooster, gedeeld ruimtegebruik in tijd is in het educatief klooster prominenter aanwezig dan bij de andere. Opnieuw zijn in het educatief klooster de grote tuin, het refectorium en de keuken de meest gedeelde ruimtes van het klooster. De kapel, de turnzaal en de leslokalen laten minder vaak gelijktijdig gebruik toe.

3.2 GEDEELD RUIMTEGEBRUIK: KAPEL EN TURNZAAL

De turnzaal en kapel zijn twee grote witruimtes van het klooster. Ook voor de school kunnen dit belangrijke witruimtes blijven, elk met hun eigen karakter. De turnzaal spreekt voor zich, voor turnlessen kan die een paar uur per week dienen. Daarnaast blijft het een gedeelde ruimte voor de rest van de partners, om workshops, danslessen, of yoga in te organiseren. De kapel kan dan weer ingezet worden voor de muziekschool, voor concerten, toneeltjes en theater van de leerlingen. Beide ruimtes laten een breed scala aan invullingen toe en hebben het potentieel om ruimtes te worden voor kruisbestuiving tussen de gebruikers.

3.3 EEN UITGEBREIDE KEUKEN EN REFTER

Twee ruimtes die nog intensiever gebruikt zullen worden dan dat nu al het geval is, zijn de keuken en het refectorium. De analyse van de cases in de atlas stipt het belang van de keuken en eetzaal voor de werking van een broedplek aan, ze stimuleren informele samenkomst. Iedereen eet, ongeacht afkomst, nationaliteit of religie. Voeding kan daardoor het middel zijn om mensen met diverse achtergronden te verbinden. De sociale component van voedsel is waardevol in een stedelijke context.¹⁵⁸ De atlas van broedplekken toont hoe broedplekken voedsel combineren met educatie, met Cultureghem en Buurtkeukens als voorbeelden.^{159 160}

Tijdens de middag kunnen leerlingen in de keuken en het refectorium terecht voor hun lunch. Dit maakt het moeilijker bruikbaar voor andere gebruikers. Het ontwerp van het educatief klooster voorziet een extra keuken in het lokaal voor de voedselbedeling van CEJ. De andere partners kunnen die gedeelde keuken gebruiken. Ook is bij de wintertuin in het toekomstscenario van het educatief klooster een deel van de gang ingericht met tafels en stoelen zodat die ook als eetruimte dient.

158. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 33.

159. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent 2024), 148.

160. Astrid Berlengé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent 2024), 134.

3.4 LEESTUIN

Opnieuw richten we de oostelijke tuin in tot leestuin. We bouwen een houten platform dat als terras kan dienen voor de bibliotheek. De rest van de tuin laten we over aan de natuur, we ontharden een deel van het oude pad en planten een paar bomen die voor schaduw en verkoeling zorgen.

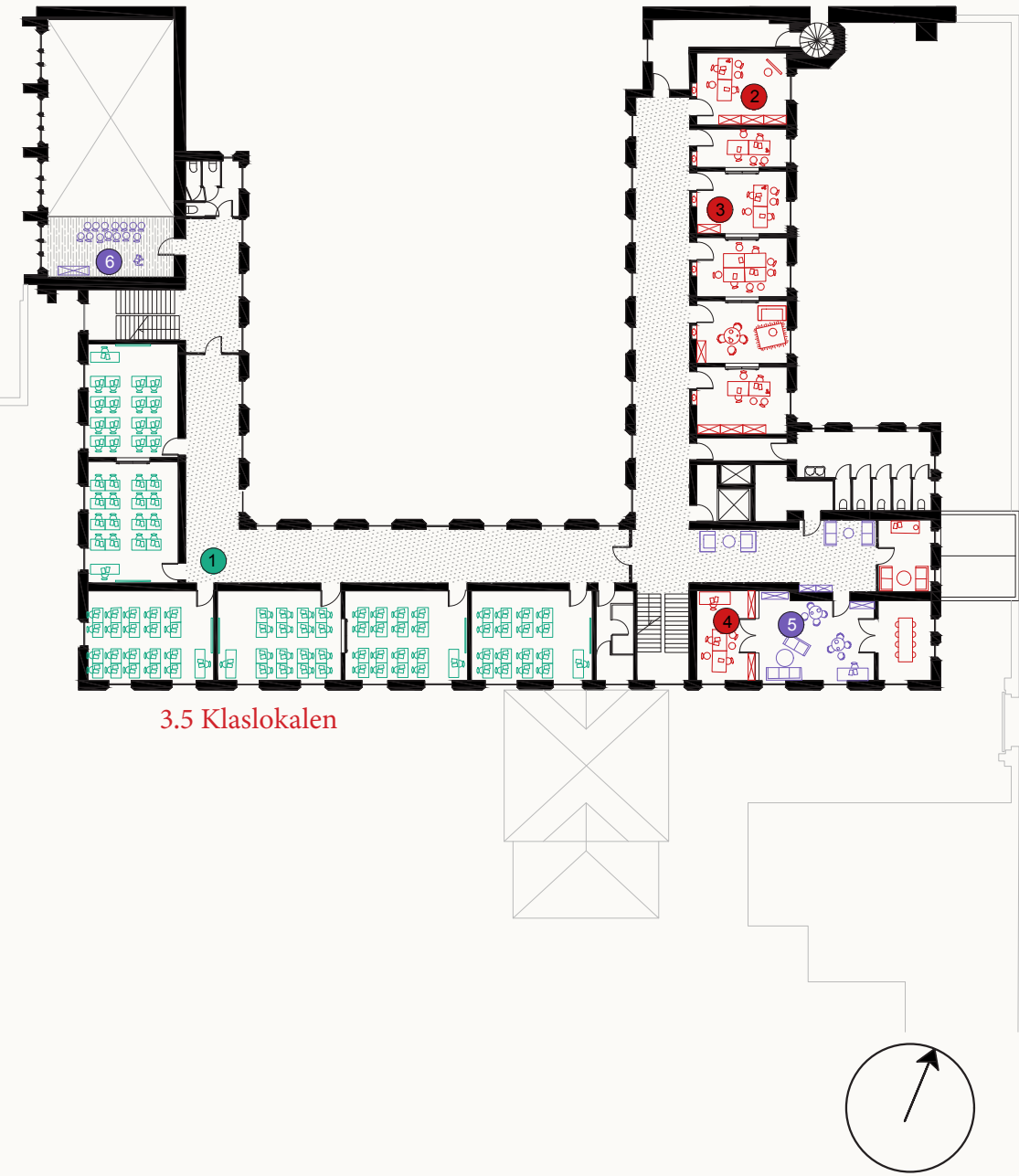

3.5 KLASLOKALEN

De klaslokalen op de eerste en tweede verdieping bedienen niet alleen de school, maar ook andere organisaties zoals de muziekschool en de avondschool. Om deze lokalen een meer polyvalent karakter te geven maken we schuifdeuren zodat twee klaslokalen aaneen geschakeld kunnen worden. Deze ruimtes kunnen verschillende groottes van groepen gebruiken, voor verschillende activiteiten: om creatieve workshops te geven, vergaderingen, notenleer of bandrepetities.

3.5 Klaslokalen

Publiek Programma

schoollokalen / avondschool

Partners

soul glow

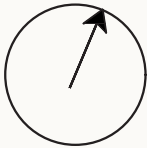
anagram

labolobo

Witruimte

gedeelde living

kapel

■ Conciërge

■ Partners

■ Witruimte

① ateliers

③ gedeelde leefruimte

② artists in residence

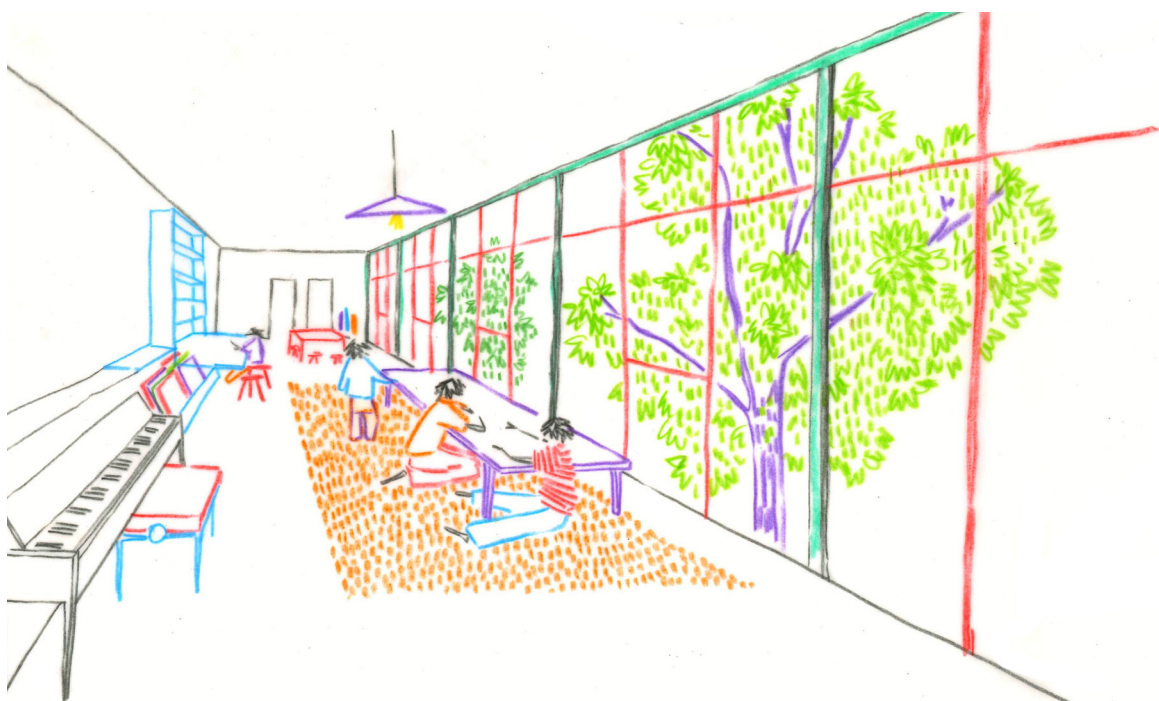

4. GROTE RENOVATIEWERKEN - LEEGSTAND & BETAALBAAR- HEID

4.1 POLYVALENTE RUIMTE

De grootste ingreep in het educatief klooster is de extensie van de oude bibliotheekgang. Een lichte doorlaatbare structuur kan de ruimte dubbel zo breed maken waardoor die geen gang meer is maar een volwaardige kamer. Op de gelijkvloerse verdieping maakt de extensie een extra overdekte ruimte voor de kloostergang. Het is een open structuur die in relatie staat tot de tuin en op verschillende manieren ingevuld kan worden: als zit- of eetruimte, als serre of wintertuin, of als stille leesruimte bij de bib. Op het eerste niveau kan de extensie werken als een extra witruimte voor de vele gebruikers van het klooster.

Deze ingreep is geïnspireerd door het ABC-huis. Het ABC-huis is naar eigen zeggen een open en dynamisch onderzoekscentrum rond kunst, cultuur en educatie, toegankelijk voor mensen van alle leeftijden. Het huis is opgevat als een interactief en artistiek labo voor spel, werk, onderzoek, ontdekking en expressie. Het gebouw bevat diverse ateliers: een textiel-, een hout-, een papier- & boekatelier.

Ook een cinema-auditorium, een crèche-café, een architectuur-studio, een keuken op kindermaat, buitenspeelruimtes, een moestuin en een stilteruimte voor meditatie en lichaamsbewustzijn vinden een plek in het ABC huis. ¹⁶¹ Wat het ABC huis zo waardevol maakt is dat het educatie allesomvattend bekijkt en lostrekt van zijn grenzen. Daar neemt het educatief klooster een voorbeeld aan.

Tijdens de schooluren kan de extensie op de eerste verdieping een studieplek zijn, maar ook een plaats waar de leerlingen in contact komen met de andere partners. Het kan een plaats worden voor allerlei workshops, een repetitieruimte voor de muziekschool, een vergaderruimte of rustplek om even op adem te komen. Die nieuwe polyvalente ruimte is strategisch ingepland naast de witruijnte op de eerste verdieping. Waka-up, die haar activiteiten voornamelijk organiseert in die witruijnte, kan de kinderopvang laten doorgaan in die naburige speelruimte. Omgekeerd kan de school de witruijnte gebruiken als turnzaal.

161. "Infrastructuur," Abc-web, geraadpleegd op 6 juni, 2024, <https://www.abc-web.be/abc-huis-brussel/infrastructuur/>.

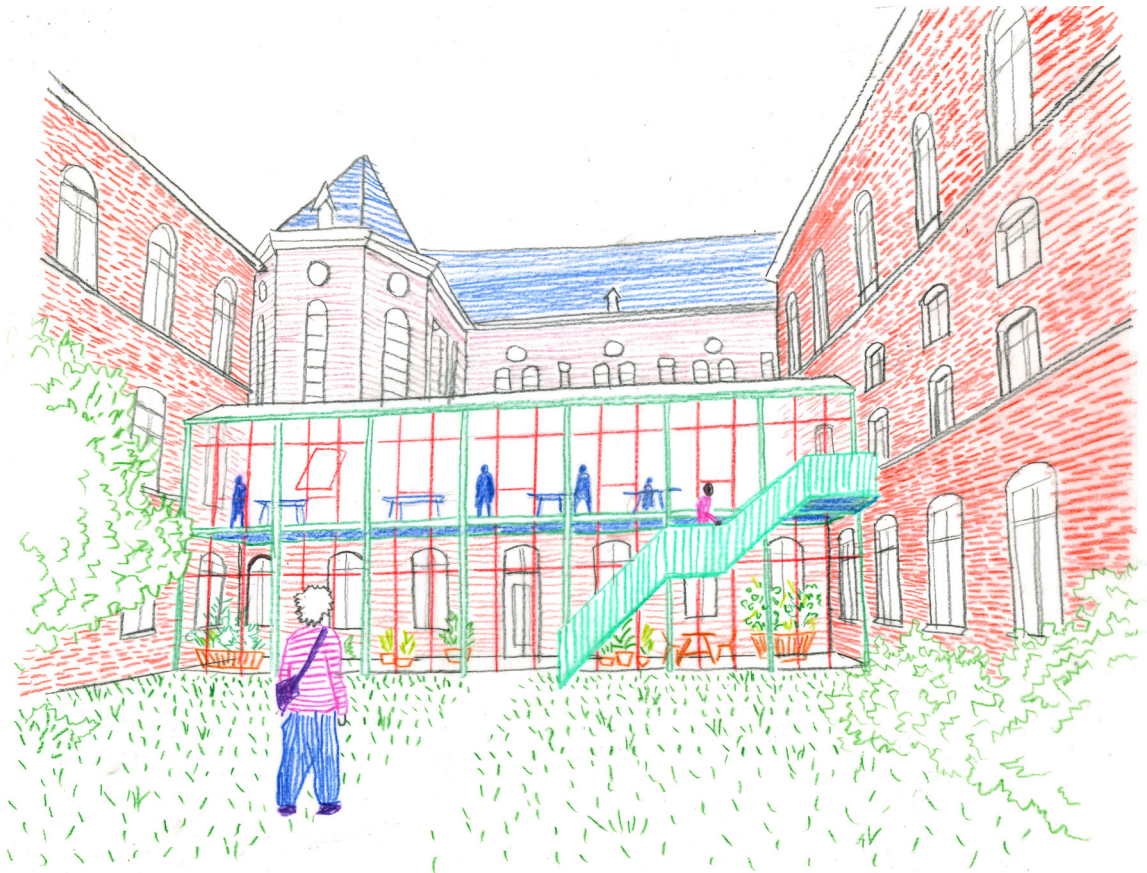

We leerden al van de werking van de huidige bibliotheekgang dat het zicht op de tuin een troef is voor de ruimte. Die les nemen we mee in het ontwerp. Met de uitbreiding worden de plafonds verhoogd en kan de ruimte vrij worden ingericht, daarbij is het één van de enige ruimtes, naast de turnzaal, die rechtstreeks zicht heeft op de binnentuin.

4.2 BUITENTRAP

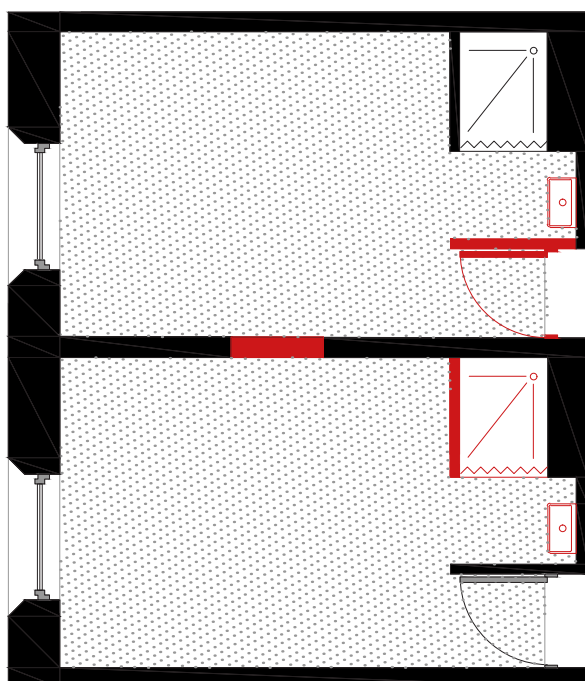
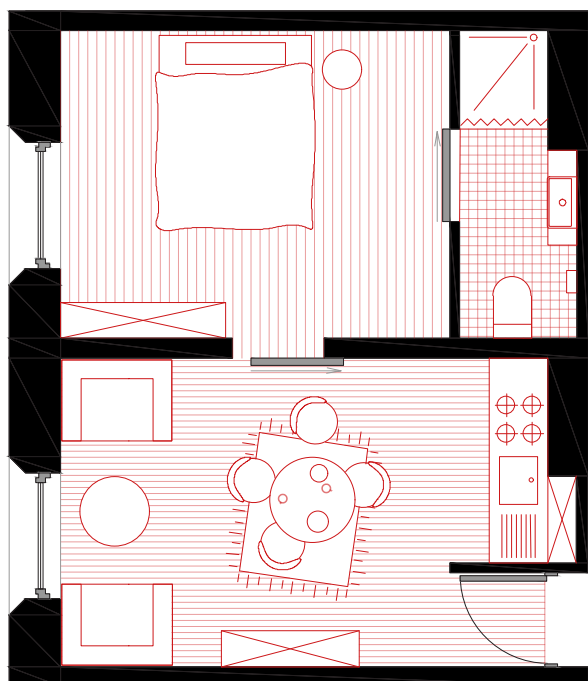
Toegankelijkheid is het haar schoolprogramma voor het educatief klooster erg belangrijk. Dit geldt zowel voor binnen- als voor buitenruimtes. Bij de nieuwe polyvalente ruimte hoort een buitentrap. De binnentuin is een gesloten buitenruimte waarover makkelijk een overzicht bewaard kan worden, de visuele en fysieke connectie met de polyvalente ruimte versterkt dat geborgen karakter. Met het programma van de school en kinderopvang in het achterhoofd is dat een meerwaarde. De buitentrap neemt daarnaast ook druk af van de rest van de circulatiezones en kan als short-cut dienen in het klooster.

4.3 RENOVATIE VAN DE ARTIST-IN-RESIDENCE UNITS

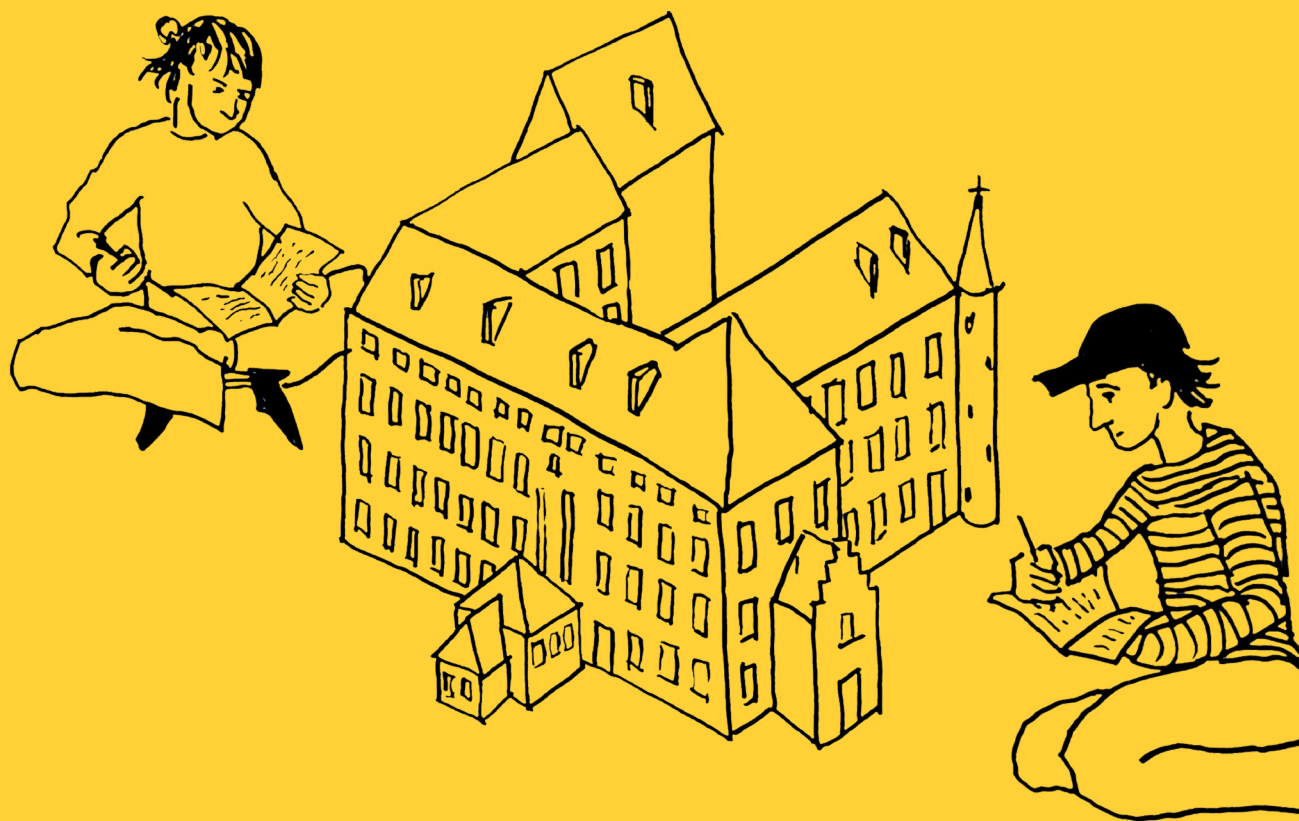
Ook bij het educatief klooster hoort een vaster programma, de artists-in-residence. Opnieuw voorziet het toekomstscenario tijdelijke verblijfplaatsen voor kunstenaars of mensen gelinkt aan de sociale partners van het klooster. Beiden bevinden ze zich op het derde niveau, ze hebben gemeenschappelijke leefruimtes. Ze kunnen een deel zijn van het financieel inkomen voor het klooster en zorgen voor stabiliteit in het geheel van de programma's.

0 1 2 3 4 5

 Afbraak

NAZICHT

CONCLUSIE

NAZICHT

Na als observators het huidige gebruik te hebben geanalyseerd om nadien als ontwerpers en alternatieve projectontwikkelaars dat gebruik om te zetten in duurzame ontwerpvoorstellen, nemen we de tijd om ons werk te evalueren.

Vanuit het ontwerpend onderzoek buigen we ons over de vraag: ‘wat als het klooster een broedplek blijft?’.

Het ontwerpend onderzoek schuift toekomstvoorstellen naar voor. We hebben de toekomstscenario's zo gecoördineerd dat het volledige klooster binnen een bepaald thema past. Zo kunnen we met een concreet en illustratief voorstel inspiratie bieden voor de toekomst. In realiteit zullen de combinaties van programma's en actoren niet overeenkomen met degene die wij voorstellen. De voorstellen zijn suggesties en geen rigide plannen.

Onzekerheid is daaraan intrinsiek. Wat de bestemming van het klooster uiteindelijk wordt, hangt van externe factoren af waar we op voorhand geen rekening mee kunnen houden. Als we ervan uitgaan dat onze voorstellen gehoor krijgen en het klooster een broedplek blijft, dan zullen de partners, de programma's en de indeling van de ruimtes voortvloeien uit een reeks keuzes die we op voorhand niet kunnen en willen sturen. De toekomst zal er niet uitzien als één van de scenario's die we op papier ontwikkelen. Die scenario's leren ons echter veel over hoe het klooster een broedplek kan blijven. Met de nabeschouwing van de toekomstvoorstellen leggen we de mogelijkheden en valkuilen van elk scenario bloot.

HET PRODUCTIEF KLOOSTER

Het productief klooster kent een goede matchmaking van de programma's. De programma's vormen een gesmede machine, ze ondersteunen elkaar. Elk programma is een schakel, maar het klooster blijft nog steeds functioneel als één van de schakels wegvalt. In dit toekomstscenario worden verschillende permanente programma's getest, de daklozenopvang, het hostel, sociaal restaurant. Het hostel is misschien het enige programma dat buiten de boot dreigt te vallen. Het is het meest commerciële van de programma's en daarmee ook het minst thuis in een broedplek, tegelijkertijd biedt het daarmee ook financiële stabiliteit voor de broedplek. Belangrijk is dat het hostel niet de overhand neemt in de werking van de broedplek. Een klein hostel van enkele kamers zodat het nu geprogrammeerd is, lijkt voldoende om de andere werking van het klooster niet te overschaduwen. Bedenkingen kunnen gemaakt worden over de financiële stabiliteit van deze programma's. Zullen ze voor een voldoende startbudget kunnen zorgen dat de grote renovatiewerken van het klooster dekt? Een opvangcentrum en een sociaal restaurant zijn zelf afhankelijk van subsidies van de overheid. Veel zal afhangen van met welke specifieke partners de samenwerking wordt aangegaan. In dat opzicht is een hostel een dankbare toevoeging.

Wat maakt het een broedplek?

Broedplekken concretiseren grote maatschappelijke thema's op een plek

De buurtorganisaties huizen nog steeds in het klooster in dit toekomstscenario, zij behandelen maatschappelijke thema's. Anagram, bijvoorbeeld, initieert samenwerkingsverbanden rond ecologische, duurzame en sociale kwesties, met haar activiteiten sensibiliseert de organisatie bezoekers en de buurt. Ook de vaste, bijgevoegde programma's van artists-in-residence, het sociaal restaurant, het opvangcentrum en de ateliers zijn maatschappelijk relevant. Ze bespelen het vraagstuk van betaalbaarheid. Werkplekken voor kunstenaars zijn schaars en duur, de persoonlijke en gedeelde ateliers en de artists-in-residence breiden het marktaanbod uit. Het sociaal restaurant biedt gezond, lokaal en goedkoop eten aan en maakt daarbij geen onderscheid tussen de bezoekers, het maatschappelijk thema van recht op gezonde voeding is het werkveld van CEJ waarop in het 'productief klooster' het meest wordt ingezet. Het opvangcentrum biedt een oplossing voor de woningnood van mensen onder de armoedegrens in Brussel. De maat-

schappelijke thema's die het 'productief klooster' behandelen zijn uiteenlopend, qua inhoud en schaal. Deze nieuwe programma's brengen echter soms ook nieuwe uitdagingen met zich mee op vlak van toegankelijkheid. Voor het hostel, en het opvangcentrum moet men de nodige afweging maken tussen openheid en afscheiding. Zodat men tegelijkertijd de nodige privacy heeft als verbondenheid met de rest van de programma's.

Broedplekken stellen sociaal kapitaal voorop

In het productief klooster is er bijzondere aandacht besteed aan het sociaal verkeer, sociale tewerkstelling en inclusie van kwetsbare groepen in een geheel van diverse mensen: reizigers, kunstenaars, passanten. Het productief klooster is een klooster dat actieve samenwerkingen faciliteert en de mensen uit de buurt voorop zet. Winst is geen prioriteit, het is het sociaal welzijn dat voorrang krijgt in dit scenario. Met een actorenschema gebaseerd op horizontale samenwerkingsverbanden probeert dit klooster iedereen op een inclusieve manier te betrekken. Om ervoor te zorgen dat dit in de praktijk ook inclusief zo zal gebeuren, is er meer nodig dan alleen een actorenschema. Sommige programma's zoals de daklozenopvang en het sociaal restaurant zullen continue aandacht vragen op vlak van samenwerking en inclusief beleid. Een goede verstandhouding tussen de verschillende actoren en de coördinatoren onderling is hierbij cruciaal.

Broedplekken zijn flexibel en adaptief

Sommige buurt-organisaties spelen kort op de bal omtrent de noden van de buurt. Ze weten wat leeft in de buurt en anticiperen daarop.

De organisatiestructuur is flexibel: vanaf dat de investeerders in de boot stappen, zijn ze gebonden aan het project, maar de buurtorganisaties en programma's kunnen veranderen doorheen de tijd, met als voorwaarde dat het geheel van bewoners goed op elkaar afgestemd blijft.

Het gebouw zelf is ook relatief adaptief met ingrepen zoals de toevoeging van de schuifdeuren. Het productief klooster is qua gebruikers zeer flexibel in vergelijking met de andere twee scenario's. Elk scenario bevat een permanent programma, bij het zorgzaam klooster is dat het woonzorgcentrum en de sociale woningen, bij het educatief klooster is dat de school en artists-in-residence. Het permanente programma van het productief klooster is de daklozenopvang, het hostel en de artists-in-residence, die programma's bieden onderdak aan tij-

delijke gebruikers. Daarin onderscheidt het zich van het meer langdurige gebruik van sociale woningen en het woonzorgcentrum. Het productief klooster ligt daarmee ook in lijn met de dagelijkse wisselstroom van gebruikers die ook het educatief klooster kent vanwege de combinatie met het schoolprogramma. De gedeelde ruimtes zijn daarvoor zeer belangrijk. Het zorgt ervoor dat de wisselstroom van mensen elkaar kunnen ontmoeten. De witruides en gedeelde leefruimtes zijn daarom zeer belangrijk. Het geeft hun de kans om nieuwe samenwerkingen te realiseren.

HET ZORGZAAM KLOOSTER

In het zorgzaam klooster krijgt het programma wonen meer aandacht. Zowel met de sociale woningen als het woonzorgcentrum. Het brengt een aantal vaste gebruikers met zich mee wat ook een grote ingreep voor het klooster betekent. De architectuur van het klooster is echter al ontworpen voor dit soort programma, de kamers op de tweede en derde verdieping waren elk voorzien met de nodige sanitair. De uitbreiding en renovatie van deze units ligt dus in lijn met de oude werking en is daarom een logische keuze. Hoewel dat voor de broedplek op het eerste zicht niet lijkt te zijn. Twee verdiepen van het klooster reserveren voor een vast woonprogramma lijkt een bedreiging voor het broedkarakter van het klooster. Maar zolang er ook voldoende plaats is voor de sociale en artistieke organisaties kunnen de verschillende programma's elkaar ook evengoed beschermen en zelfs versterken, ze bieden stabiliteit in een kwetsbare werking van een broedplek. En dat is geen onbekende strategie, bij zowel de Koer als Globe Aroma, twee cases uit de Atlas,¹⁶² zagen we dat een deel van hun infrastructuur werd verhuurd voor woonunits. Het geeft de broedplekken de nodige financiële ondersteuning. Partners zoals een sociaal verhuurkantoor biedt daar bovenop ook hulp om de renovatie van het klooster te financieren. Bovendien kiezen we ook voor een woonprogramma dat maatschappelijk relevant is. Hiermee kunnen de sociale woningen en het woonzorgcentrum belangrijke spelers zijn in een diverse broedplek. Belangrijk is de goede verhouding tussen deze programma's zodat niet één programma de overhand in het klooster neemt.

162. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 162 & 176.

Wat maakt het een broedplek?

Broedplekken concretiseren grote maatschappelijke thema's op een plek

Het zorgzaam klooster biedt antwoord op verschillende maatschappelijke noden: betaalbaar wonen, betaalbare en kwalitatieve zorg en toegankelijke kinderopvang. Het wordt een plaats voor rust en zorg in een dure en over-gecommercialiseerde stad. De programmatiekeuze alsook organisaties als Labolobo vzw zorgen er voor dat het klooster een plaats wordt van intergenerationale zorg. Het vergt een intersectorale aanpak waar vandaag de dag nood aan is.

Broedplekken stellen sociaal kapitaal voorop

Het zorgzaam klooster is niet uit op winst, dit blijkt uit de programmacombinaties. Zorgorganisaties zoals CEJ, het woonzorgcentrum, Waka-up, Soul Glow en Labolobo maken het klooster sociaal gericht. Ze bieden hulp aan de meest kwetsbare mensen in de samenleving. Het klooster biedt ruimte aan verschillende soorten gebruikers; culturele, artistieke of sociale organisaties. Het geeft plaats aan de kleine initiatieven die anders geen plek vinden. De gebruikers, de mensen staan voorop. Meer nog, de programmatie van het zorgzaam klooster zorgt ervoor dat mensen van alle leeftijden er hun plek in kunnen vinden. Voor zowel kinderen, jongvolwassenen als ouderen. Deze mix van leeftijden op éénzelfde plek is iets uniek en positief. Het zorgt voor een meer egalitaire plek die iedereen uit de buurt aantrekt.

Broedplekken zijn flexibel en adaptief

Het zorgzaam klooster telt een groot scala aan gedeelde ruimtes, zowel grote witruimtes als kleine informele gedeelde plekken. De keuken en refectorium fungeren als ruimtes waar verschillende mensen samenkomen en informele ontmoetingen ontstaan. Het klooster heeft deels een vast programma; de sociale woningen en het woonzorgcentrum en de kinderopvang, ze bieden stabiliteit aan het klooster. Door ook ruimte te houden voor de huidige partners en kleinere wisselende initiatieven wordt er een breed scala aan activiteiten voorzien waar ook de vastere gebruikers van kunnen meegenieten. Het zijn die activiteiten voor verschillende gebruikers en vooral de wisselwerking tussen die verschillende gebruikers die het klooster flexibel en adaptief kunnen houden. Hiervoor moeten de nodige ruimtes voorzien worden. Door ruimtes zonder programma te voorzien, schuifdeuren te maken zodat loka-

len verbonden kunnen worden, en ruimtes te maken voor ontmoeting, kunnen we potentiële samenwerkingen ondersteunen. Een flexibel gebouw dat de verschillende noden van verschillende gebruikers kan faciliteren. Het zorgt voor een mentaliteit waar alles mogelijk is. Het houdt het klooster flexibel en adaptief.

HET EDUCATIEF KLOOSTER

Het educatief klooster is met haar grotere architecturale aanpassingen en een vaste programmatie misschien wel het meest ingrijpende scenario van de drie.

Het flexibele en adaptieve broed-karakter lijkt daardoor op het eerste zicht in gevaar te komen. Tegelijkertijd is de vaste programmatie één van de grootste voordelen van het scenario. Dit zien we in het programmarooster. Door een efficiënt ruimtegebruik is het klooster op elk moment van de dag in gebruik, met weinig ondergebruikte ruimtes. Activiteiten gekaderd in een stabiel pedagogisch systeem, geeft voordelen voor het verkrijgen van subsidies of andere vormen van financiering en steun. Het kan een hulp zijn voor de betaalbaarheid van deze initiatieven maar ook voor administratie. Kleine initiatieven hebben vaak niet de expertise om ingewikkelde subsidieaanvragen in te dienen, of komen minder snel in aanmerking voor subsidies. In het groter Brede Scholennetwerk waar het educatief klooster zich op aansluit, kan die hulp makkelijker gevonden worden.

De school is het meest invasieve programma in het educatief klooster. Ze eist veel plek op voor een relatief lange duur. Hoewel de school de grootste partner is in het gebruik van het klooster, mag het niet te veel plek opeisen en de rest van de partners beletten om ruimte te gebruiken. We moeten bewaken dat de school niet de overhand neemt in de werking van het klooster. Het kan het verschil maken of we nog van een broedplek spreken of niet. Daarbovenop sluit de symboliek van de architectuur makkelijk aan op de typologie van een school. Het gevaar bestaat erin dat het klooster “de Basis-school Mona” wordt en niet “een educatieve broedplek, open voor iedereen”. Het is belangrijk om de rest van de partners even grote zeggenschap te laten hebben in de werking van het klooster. Zodat iedereen er evenveel profijt uit haalt. De taak van de Mona-coördinator, naar analogie van de Brede Scholencoördinator, is daarom van uitermate belang. Het educatief

klooster verschilt van de andere twee scenario's doordat het geen vast woonprogramma heeft zoals de sociale woningen, woonzorg, daklozenopvang of hostel. Het grote en innemende karakter van de school bemoeilijkt een combinatie met een vast woonprogramma. Het educatief klooster heeft daar bovendien niet echt nood aan. We verkozen om op de derde verdieping meer in te zetten op ruimte voor al dan niet nieuwe sociale initiatieven en culturele organisaties die het klooster flexibel houdt en het broedkarakter van het klooster garandeert.

Wat maakt het een broedplek?

Broedplekken concretiseren maatschappelijke thema's op een plek

Het educatief klooster focust op een paar belangrijke thema's; zoals onderwijs, welzijn en jeugd. Ook meer specifiek probeert het een antwoord te bieden op problematieken zoals kansarmoede bij kinderen en gezinnen en sociale uitsluiting. Door in samenwerking te gaan met het netwerk "Brede Scholen de Verrekijker" steunt het klooster op een breder vangnet. Door meer buitenschoolse activiteiten te organiseren zoals Labolobo doet, door hulpverlening te bieden aan alleenstaande ouders via Pouce Pousse, huiswerkondersteuning van de CEJ of door de schoolpoortwerking van Vrienden Van Het Huizeke vzw, kan het klooster nieuwe kansen bieden aan de meest kwetsbare gezinnen. Het educatief klooster gaat verder dan ondersteuning via deze sociale welzijnsorganisaties. Door educatie ook in de bredere zin te bekijken, zorgen we voor een plek waar verschillende groepen in contact komen met elkaar. Niet alleen kinderen maar ook ouderen kunnen er leren, die laatsten kunnen rekenen op administratieve hulp of taalcurricula van het volwassenonderwijs. Het educatief klooster wordt een plek waar leren niet enkel achter de schoolbanken gebeurt maar ook in de ateliers. Leren gebeurt niet enkel ex cathedra maar ook interactief via workshops en gesprekken. Het educatief klooster focust op de verbinding van mensen. Het klooster wordt een knooppunt in de buurt, tussen verschillende gemeenschappen en organisaties.

Broedplekken stellen sociaal kapitaal voorop

Ook dit toekomstscenario heeft een duidelijk doel dat niet uitgaat van winstmaximalisatie maar focust op welzijn en onderwijs. De mensen, de kinderen en hun ouders, zijn prioriteit. De verschillende sociale organisaties zoals Waka-up, CEJ,

Soul Glow, Labolobo en tal van andere organisaties krijgen een plaats in het klooster. In combinatie met de school en het Brede Scholennetwerk wordt dit klooster getransformeerd naar een emanciperende en inclusieve broedplek.

Broedplekken zijn flexibel en adaptief

Het educatief klooster zoals de andere toekomstscenario's zet in op gedeeld ruimtegebruik om flexibel te blijven. Het programmerooster verschilt van de andere twee scenario's op vlak van ruimtegebruik. Hier wordt gedeeld ruimtegebruik in tijd belangrijker in vergelijking met de andere scenario's. De vastere agenda van de school zorgt voor intensief gebruik van bepaalde ruimtes op bepaalde tijdstippen, alsook een sterke afname van gebruik na de schooluren. Daarom is het belangrijk om in te zetten op een gedeeld gebruik van deze ruimtes na de schooluren. Het vaste register van het schoolprogrammarooster dreigt ervoor te zorgen dat een groot deel van de spontane ontmoetingen minder snel gebeurt, vasthoudend aan de uren van de schooldag loopt men minder snel vanzelf een atelier binnen. Wat niet wil zeggen dat kruisbestuiving niet mogelijk is, want tegelijkertijd zorgt het grote publiek van de school en het uitgebreide netwerk van de Brede Scholen ervoor dat er meer kansen zijn voor samenwerkingen en cross-overs. Het maakt wel dat bepaalde tijdstippen belangrijk zijn voor de spontane en informele ontmoetingen, met name tijdens de pauzes en rond 16 uur aan de schoolpoorten. Dit zijn de tijdstippen waar men in contact kan komen met de rest van de gebruikers. Naar voorbeeld van Vrienden van het Huizeke vzw denken we na over schoolpoortwerkingen. Vrienden van het Huizeke gebruikt dat tijdstip om een praatje te slaan met de ouders om te polsen wie hulp of ondersteuning nodig heeft.¹⁶³ Dit gebeurt op een informele en laagdrempelige manier waardoor ze meer kansarme en kwetsbare gezinnen kunnen bereiken.

163. "Onze Werking," vriendevan-hethuizeke, geraadpleegd op 4 mei, 2024, <https://www.vriendenvanhethuizeke.be/nl/over-ons/onze-werking>.

CONCLUSIE: CRITERIA VOOR EEN DUURZAME BROEDPLEK IN HET MARIA-MAGDALENA- KLOOSTER

Vanuit de reflectie op de ontwerpen destilleren we de essentie: de minimale vereisten voor het klooster als broedplek, de aspecten die het klooster nodig heeft om een broedplek te kunnen blijven.

Het ontwerpend onderzoek steunt op leidende principes. Ze komen voort uit de criteria van de definitie en vormen samen de leidraad van het ontwerp van de toekomstscenario's. Die leidende principes beschrijven de globale ambitie van de ontwerpsenario's. Met de inzichten die we uit de ontwerpen verworven hebben, kunnen we die leidende principes scherper stellen en herschrijven in een set van eisen waaraan het klooster moet voldoen om zich een duurzame broedplek te kunnen noemen. De eisen of criteria zijn zo specifiek mogelijk, om dubbelzinnigheden te vermijden en duidelijk de vinger te kunnen leggen op wat een broedplek in het klooster is en wat het levende houdt.

MAATSCHAPPELIJKE THEMA'S: ESSENTIËLE PROGRAMMA'S

Programma's moeten maatschappelijk relevant zijn

Het zijn vaak kapitaalkrachtige commerciële ketens of vastgoedontwikkelaars aan wie een gebouw uitgeleverd wordt. Ze hebben grotere financiële macht en kunnen daardoor de beste prijs bieden waardoor ze steeds meer plaats in de stad innemen. Ze tasten daarmee ook de publieke ruimte aan, deze open ruimte transformeert dan naar een plaats van consumptie. Het Maria-Magdalenklooster mag niet in diezelfde valkuil stappen. Het gebouw en zijn aangrenzende tuin zijn belangrijke plekken die rust brengen in een landschap van ge-commercialiseerde plekken. Om van het klooster een duurzame broedplek te maken combineren we in de toekomstscenario's tijdelijke programma's met permanente programma's die stabiliteit bieden. Bij de zoektocht naar nieuwe programma-onderdelen die financieel stabiel zijn, moet men ook kiezen voor maatschappelijk relevante programma's die in lijn liggen met de waarde en het verleden van het klooster. Hierbij kan de grondslag een hulpmiddel zijn bij de keuze van programma-onderdelen.

Tijdelijkheid met stabiliteit koppelen

We ambiëren van het klooster een duurzame broedplek te maken. De combinatie van tijdelijkheid en stabiliteit is daarvoor cruciaal. We pleiten voor inwisselbaarheid van programma's. Die inwisselbaarheid kent zijn grenzen, de spelregel is dat die inwisselbaarheid alleen telt per categorie. Uit het streefdoel om de huidige broedplek in het klooster te verduurzamen, volgen de categorieën tijdelijke programma's en permanente programma's.

De opdeling van de programma's in categorieën ziet er als volgt uit:

tijdelijk	permanent	
	Privaat-permanent	Publiek-permanent
Markt	Hostel	Avondschool
Voedselbedeling	Conciërge	Sociaal resto
Huiswerkbegeleiding	Artists-in-residence	Bib
Programma van WAKA-up	Daklozenopvang	Muziekschool
Programma van CEJ	Sociale woningen	Fietsatelier
Programma van SoulGlow	woonzorg	Groentewinkel
Kunst		Basisschool

Tijdelijke programma's zijn onderling inwisselbaar, hetzelfde geldt voor de permanente programma's. Bij de permanente programma's maken we een onderscheid tussen private en publieke programma's. Opdat het klooster een broedplek blijft, moet het tijdelijke en publiek-permanente programma's bevatten.

Het tijdelijke programma garandeert de pijlers van de broedplek: de verbinding van maatschappelijke thema's, sociaal kapitaal en adaptief karakter. Een klooster dat enkel programma's uit de tijdelijke categorie bevat, is gelijkaardig aan wat het klooster nu voorstelt en is in se een broedplek. Mona van Toestand biedt enkel tijdelijke programma's een plek aan in het klooster.

Die broedplek is echter nog niet stabiel, daar streven we met oog op de toekomst van het klooster wel naar. Daarom moet volgens ons het klooster tijdelijke programma's combineren met permanente programma's.

Een andere eis die we aan het toekomstige klooster stellen, is dat het toegankelijk is voor iedere buurtbewoner. We pogen dat het Maria-Magdalenaklooster een broedplek wordt voor de volledige buurt. Naast een combinatie van tijdelijke programma's, is een selectie van publiek-permanente programma's cruciaal voor de toekomst van het klooster.

De privaat-permanente programma's zijn aanvullend. Ze zijn niet noodzakelijk om van het klooster een broedplek te maken die tijdelijkheid met stabiliteit combineert en die de volledige buurt betreft. Dat zien we in het educatief klooster, waar we enkel tijdelijke programma's combineren met publiek-permanente. De privaat-permanente programma's zijn niet noodzakelijk maar wel passend. In zowel het productief klooster als in het zorgzaam klooster plannen we privaat-permanente programma's in. Dit is vooral te wijten aan de typologie van het klooster en onze ontwerpideologie om verder te denken met wat er al is. De bovenste verdiepingen bevatten individuele cellen die een privaat programma omarmen. Ook bieden de privaat-permanente programma's een antwoord op zwaarlijvige maatschappelijke vraagstukken die veel overtuigingskracht vergen om aan te pakken.

Het klooster moeten open en inclusief zijn

We streven naar een duurzame broedplek voor iedereen. We doen daarom ook een uitspraak over hoe we de toegankelijkheid van het klooster in de toekomst zien.

In de atlas beschrijft het essay over toegankelijkheid verschillende exemplarische broedplekken: afhankelijk van het doelpubliek wil de ene broedplek een zeer publieke uitstraling terwijl de andere net een intiemer voorkomen wil naar de straat toe.¹⁶⁴ Het productief klooster en het zorgzaam klooster lijken die verschillende noden in toegankelijkheid begrepen te hebben. De verscheidenheid aan programma's komt de verschillende toegankelijkheid van de programma's ten goede.

De gebouwtypologie inspireert ons om het vaste programma in de individuele cellen, op de bovenste verdiepingen in te plannen. Hoe hoger, hoe verder weg van de begane grond met het meeste publieke karakter, hoe privater de sfeer wordt. Voor de openbare programma's zorgt die verscheidenheid voor extra publiek. Bovendien werkt voor sommige private programma's de hoeveelheid van activiteiten die samenkomen in het klooster destigmatiserend. Het klooster is niet alleen een sociale woning, opvangcentrum, voedselbedeling of sociaal restaurant, gebouwen waar vaak een stigma rond hangt. Het klooster is ook een school, sportplaats, atelier, bibliotheek of kinderopvang. Hierdoor vervaagt het stigma rond deze plek en voelt iedereen hier zich even welkom. De bewoners van een sociale woning, een programma dat geen hoge toegankelijkheid vraagt, genieten van de grote aantrekkingskracht van de programma's met een hoge toegankelijkheid zoals het sociaal restaurant. Het zijn ook net de bewoners die gebruik kunnen maken van het sociaal restaurant en het daardoor in stand houden.

Wat we uit de scenario's kunnen leren is dat aandacht voor de gewenste toegankelijkheid van elk programma belangrijk is. Daarbij komend is een cruciaal inzicht dat een combinatie van programma's met verschillende toegankelijkheden elkaar kunnen versterken.

164. "Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, Atlas Broedplekken (Master thesis, Universiteit Gent 2024), 64.

SOCIAAL KAPITAAL: ESSENTIËLE ACTOREN

Instrumentaliseer de actoren niet

De atlas beschrijft hoe de sociale opwaardering van een plek door de tijdelijke invulling van sociale, activistische en artistieke organisaties, tot een economische waardeestijging van de plek leidt. De eigenaar van het pand bevindt zich ten opzichte van de tijdelijke gebruikers in een machtspositie. Het is geen uitzondering dat vanaf de herontwikkeling of renovatie begint, de eigenaars van het pand deze tijdelijke gebruikers aan de deur zet. De tijdelijk gebruikers zijn zo, soms onbewust, de speelbal van vastgoedontwikkeling, ze worden geïnstrumentaliseerd. Ook bij stadsvernieuwingsprojecten gelanceerd door de overheid, kan dit het geval zijn.¹⁶⁵ De herontwikkeling van het klooster moet dus gebeuren op voorwaarde dat de bestaande actoren er in de toekomst ook hun plaats krijgen en zeggenschap in wat ze doen behouden. Om te verzekeren dat het klooster een broedplek blijft die voortbouwt op de erfenis van Toestand, geënt is op de buurt en vanuit een bottom-up werking groeit, is het noodzakelijk om als eerste na te gaan welke bestaande partners mee aan boord willen in de toekomstige broedplek. Vertrekkend vanuit die bestaande actoren kan men een uitgebreider netwerk ontwikkelen.

Grondslag

Om te voorkomen dat een partner in het klooster, de overhand neemt en al dan niet onbewust andere partners instrumentaliseert, dienen de partners een grondslag overeen te komen. Die grondslag beschrijft het gemeenschappelijke doel van de plek. Alle partners uit het klooster: de tijdelijke en permanente, maar ook de bezoekers en de buurt moeten kunnen profiteren van de samenwerkingen in het klooster. Het is een verhaal van geven en nemen. Een gemeenschappelijk doel stimuleert nieuwe samenwerkingen die elkaar ondersteunen en inspireren. Dat geldt zowel voor de actoren als voor de programma's. De partners, (buurt)bewoners en passanten delen ideeën, goederen en materialen. De afstemming van de programma's op elkaar en de samenwerking onderling is een voorwaarde voor het klooster om een broedplek te kunnen blijven. De drie toekomstscenario's die we voorstellen, hebben programma's die sterk op elkaar inspelen, wat de gemene noemer van die programma's is, vertelt de grondslag van ieder scenario. Wat die grondslag precies is, bepalen de bewoners van het klooster in samenspraak.

166. Astrid Berlangé, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle, *Atlas Broedplekken* (Master thesis, Universiteit Gent, 2024), 73-74.

Ze maken een soort overeenkomst die hun ambitie vastlegt. De thematiek die we aan de toekomstscenario's koppelen, is een uitvergroting van het idee dat we nastreven om de programma's goed op elkaar te laten afstemmen. We benadrukken graag dat die programma's ook onderling inwisselbaar zijn: in plaats van een woonzorgcentrum, kan het zorgzaam klooster ook een daklozenopvang onderbrengen, in het productief klooster zou ook een bibliotheek kunnen passen, zolang ze zich onder eenzelfde grondslag kunnen vinden. Wat we uit de scenario's leren is vooral de samenwerking tussen de programma's onderling.

Matchmaker moet onpartijdig zijn

De matchmaker garandeert die gemene noemer. De matchmaker of de Mona-coördinator is onmisbaar. Dat blijkt ook uit de vergelijking van de verschillende actorenschema's, waar er telkens een verbindende figuur is, die een cruciale schakel is in het samenwerkingsmodel. Die matchmaker heeft een actieve en controlerende rol: koppelt partners en programma's, coördineert de verschillende perspectieven op het klooster en implementeert alle belangen en meningen in de toekomstige werking van het broedklooster. De matchmaker handelt naar het algemeen belang van het klooster, en ziet erop toe dat handelingen nooit in tegenspraak zijn met wat overeengekomen is in de grondslag. In de eerste fase van de transitie van het klooster naar een permanente broedplek, bij de oproep naar actoren, neemt de matchmaker initiatief.

Het is belangrijk elke stem gehoor te geven en een dialoog tussen de partners te faciliteren. Dat is een deel van de rol die Toestand momenteel op zich neemt. Ze kan ervoor kiezen om deze rol in de toekomst op te nemen. De rol kan eveneens ingevuld worden door een geëngageerde buurtbewoner of één van de leden van de huidige partners. Ook het bisdom kan die rol invullen. Belangrijk is dat die matchmaker neutraal kan optreden en voldoende aandacht kan geven aan alle belangen van alle betrokken actoren.

Het scenario van het productief klooster toont hoe in de toekomst de werking tussen de actoren kan gebeuren op een horizontale manier. Met inspiratie uit de Koer leren we dat goede communicatie en gedeelde verantwoordelijkheid de belangrijke aspecten zijn om zo een alternatieve organisatievorm mogelijk te maken. In de toekomst hoeft er dus geen één centrale speler te zijn die de werking tussen alle partners coördineert.

ADAPTIEF KARAKTER: ESSENTIËLE RUIMTES

Verscheidenheid in ruimtes bewaren

De drie scenario's tonen aan dat het klooster een geschikte plek is voor een broedplek door haar arsenaal aan ruimtes. Die verscheidenheid is een troef en zorgt dat het klooster organisaties van verschillende groottes en met verschillende programma's aantrekt. De organisaties hoeven zich niet te enten op een bepaalde ruimte maar gebruiken meerdere ruimtes. Het scala aan ruimtes maakt dat de gebruikers van het klooster divers kunnen zijn. De veelheid aan kamers met verschillende eigenschappen garanderen het sociaal-adaptieve karakter van het klooster en moeten bewaard blijven als het klooster een broedplek wil blijven.

Witruimtes moeten wit blijven

De witruimtes geven vrijspel aan de gebruikers van het klooster en houden het klooster adaptief. Ze bieden een lege plek aan die verschillende invullingen mogelijk maakt. Het is een cruciaal element om de kruisbestuiving tussen gebruikers te faciliteren. Naar voorbeeld van eerder bestudeerde broedplekken en de toekomstscenario's, zijn de witruimtes in nabijheid van dienende ruimtes. Die dienende ruimtes zijn de voorwaarde voor een geslaagde witruimte.

Uitbreiden van de keuken

De atlas van broedplekken wijst op de centrale, verbindende rol van de keuken in broedplekken. Elk toekomstscenario bevat een gedeelde keuken, ingepland op het gelijkvloers. Uit de programmaroosters van de drie scenario's blijkt dat die ruimte het kloppend hart van het klooster is. De huidige keukeninfrastructuur is ontoereikend, verdere investeringen erin zijn noodzakelijk voor het klooster om in de toekomst een broedplek te kunnen zijn.

Tuinen moeten groen blijven

De tuinen zijn uniek in het stedelijke weefsel waarin het Maria-Magdalenaklooster zich bevindt. Ze zijn een troef in elk toekomstscenario. Elk van de drie tuinen heeft een eigen statuut. De toekomstscenario's tonen hoe de tuinen zich zonder moeite inpassen in het programma: nu eens als een leestuin, dan als terras van het sociaal restaurant, dan weer een moestuin of bloementuin om tot rust te komen of net een speeltuin voor kinderen. De tuinen biologeren het klooster.

WAAROM HET KLOOSTER EEN WAARDEVOLLE PLEK IN DE OMGEVING KAN ZIJN

Het is duidelijk dat een toekomstige, permanente broedplek in het klooster in verschillende vormen en kleuren kan bestaan en verschillende partners een plek kan bieden. We lichten uit waarom alle betrokken van een permanente broedplek in het klooster kan genieten.

VOOR HET BISDOM

De eigenaar, het aartsbisdom, heeft er baat bij dat het klooster een permanente broedplek wordt. Dat Toestand momenteel tijdelijk het klooster bezet, is door beide partijen overeengekomen. Dat de samenwerking tijdelijk is, is een keuze maar is ook deels te wijten aan dat de relatie tussen het Bisdom en Toestand vzw niet duurzaam is. Het engagement van Toestand is waardevol gezien de sociale opwaardering van de buurt die daaruit resulteert. Materieel gezien geeft Toestand echter, buiten de opruim van de kerkstoelen en het beheer van het gebouw, niet meteen iets terug aan het bisdom. Het bisdom liet al weten dat ze het klooster niet zou verkopen op de private markt en dat ze voorkeur geeft aan een sociaal programma. Verdere concrete plannen zijn er niet, ze zijn althans niet transparant gecommuniceerd.¹⁶⁶ Het ontwerpend onderzoek en de nabeschuiving ervan reikt mogelijkheden aan om van de samenwerking tussen meerdere partners en het Bisdom een duurzame samenwerking te maken. Een samenwerking die zichzelf in stand houdt en niet louter afhankelijk is van de vrijgevigheid en de wensen van het Bisdom. De combinatie van tijdelijkheid met stabiliteit garandeert een financieel inkomen voor het Bisdom. De semi-permanente broedplek in het klooster komt tegemoet aan de wensen van het Bisdom: om geen leegstaand klooster te hebben, het solidair karakter van de plek te bewaren, het pand niet te verkopen op de private markt en een duurzame samenwerking te hebben met degenen die het pand bezetten. We hopen dat het Bisdom net als ons deze tijdelijke invulling als een kans ziet om in de toekomst van het klooster een semi-permanente broedplek te maken.

¹⁶⁶ Interview met Jurgen Klinckaert, Vicariaat voor het beheer van het Tijdelijke van het Aartsbisdom Mechelen.

VOOR DE GEMEENTE

Ook de gemeente Jette heeft er baat bij dat het klooster een semi-permanente broedplek wordt.

Het klooster bevindt zich in een dense woonbuurt in Jette. De stedelijke residentiële buurt heeft nood aan kwaliteitsvolle maatschappelijke infrastructuur, aan plekken die instaan voor het welzijn van de burgers, aan gemeenschapsplaatsen zonder consumptiegerichte commerciële activiteiten. Tussen de winkels, supermarkten, fast-foodketens, toeterende auto's en dravende trammen rijst een klooster verborgen achter een bakstenen muur, waar mensen verademing en belangrijker nog, elkaar vinden. De tijdelijke invulling van Toestand gedurende het afgelopen jaar maakt duidelijk dat het klooster een belangrijke plek is voor de buurt. Het is een plek die ook hen aangaat, waar zij een claim op kunnen leggen.

Het is een plek waar veel mensen uit de buurt ruimte vinden, voor spel, sport, rust, ontmoeting, creativiteit, muziek, film, kunst, dans, cultuur, educatie, zorg, hulp en samenwerking. De plek maakt van Jette een aangenamere buurt. Niet alleen de gemeente maar ook Stad Brussel, de VGC of andere overheidsinstanties, kunnen ervoor kiezen om in de toekomst van het klooster te investeren. We hopen dan ook dat de overheid het potentieel van deze plek inziet, en hun taak als overheidsinstantie opneemt door deze werking in de toekomst te ondersteunen.

VOOR DE BUURTBEWONERS

De directe omgeving profiteert van een semi-permanente broedplek in het klooster. Het toekomstige klooster stelt zich open naar de omgeving. Na meer dan honderd jaar slechts een beperkte gemeenschap te dienen, is het naar initiatief van Toestand publiek toegankelijk. Eén van de criteria voor een duurzame broedplek in het klooster stelt dat het klooster in de toekomst open en inclusief moet zijn. We hopen dat ook de buurtbewoners van deze wijk deze plek opeisen en toe-eigenen.

VOOR KLEINE INITIATIEVEN

Kleine sociale initiatieven en individuele artiesten uit de buurt hebben nood aan een semi-permanente broedplek. Voor heel wat huidige partners van Toestand die het klooster momenteel bewonen, betekent het vertrek van Toestand uit het klooster ook het verlies van hun atelier, werk- of workshopruimte. Door bij de transformatie van het klooster naar een semi-permanente broedplek te vertrekken vanuit de partners die er momenteel zijn, vermijden we dat de partners aan hun lot overgelaten worden en de speelbal worden van vastgoedontwikkeling. De duurzame broedplek in het klooster geeft voorrang aan nieuwe partners die weet hebben van het reilen en zeilen in de buurt. Ze hebben vaak weinig middelen om een studioruimte te huren. In combinatie met economisch stabielere programma's en eventuele overheidssubsidies kan de broedplek in het klooster deze kleinere organisaties ondersteunen. We hopen dat deze mensen in de toekomst een plek kunnen vinden in het klooster.

Al de betrokkenen hebben voordeel bij een semi-permanente broedplek in het Maria-Magdalenaklooster. We hopen dat we met dit onderzoek kunnen bewijzen dat iedereen kan genieten van een gereactiveerd, sociaal en maatschappelijk relevant klooster. Een levend klooster, een klooster met een kloppend hart, een klooster waar mensen elkaar ontmoeten, waar men nieuwe linken legt, waar men broedt op ideeën, een broedklooster.

VOOR ERFGOED

Dit onderzoek geeft ons inzicht in het potentieel van dit klooster maar het geeft ook inzicht voorbijgaand aan het klooster. Heel wat erfgoed in de stad staat leeg maar deze gebouwen bezitten vaak nog steeds een ontegensprekelijke kwaliteit die zeldzaam is in de huidige stedelijke omgeving. De tijdelijke invulling van Mona is een uitstekend voorbeeld dat ons herinnert aan de kwaliteiten en het potentieel van zo een plek. Niet alleen de architecturale kwaliteiten maar ook de sociale en culturele kwaliteiten die dit soort plaatsen te bieden heeft. Laat dit onderzoek dan ook een oproep zijn om leegstaand erfgoed op een waardevolle manier te herbestemmen.

VOOR TIJDELIJKE INVULLINGEN

Het project Mona bewijst ook de kracht die tijdelijke invullingen hebben om om te gaan met leegstaande gebouwen. Een tijdelijke invulling kan leegstaande gebouwen terug tot leven brengen op een snelle en flexibele manier. Het kan antwoord bieden op de nood aan betaalbare ruimte voor zowel artistieke als sociale initiatieven. Ze kunnen ook als test dienen om het potentieel ruimtegebruik van een leegstaand gebouw te onderzoeken, op voorwaarde dat de tijdelijke gebruikers niet geïnstrumentaliseerd worden. In deze thesis proberen we de toekomst vorm te geven vertrekkend vanuit de huidige gebruikers om ervoor te zorgen dat ook zij een plek krijgen in de toekomst van het klooster. Laat dit onderzoek dan ook een oproep zijn om het potentieel en kwaliteit van tijdelijke invullingen te erkennen.

VOOR BROEDPLEKKEN

Tot slot bewijst dit onderzoek voor ons de relevantie van broedplekken in de huidige maatschappij. Men heeft nood aan dit soort plaatsen in de stedelijke omgeving. Broedplekken zijn tegelijkertijd een antwoord op als een reflectie van maatschappelijke noden. Het zijn plaatsen van rust, spel, experiment, kennisuitwisseling, solidariteit, ontmoeting en gemeenschappelijkheid. Ze maken bruggen tussen mensen daar waar er anders muren staan en bieden agency aan zij die iets te zeggen hebben. Laat dit een oproep zijn om te investeren in broedplekken.

PLEIDOOI VOOR BROEDRUIMTE

programma's moeten maatschappelijk relevant zijn

Laat dit een pleidooi zijn voor het Maria-Magdalenaklooster, een prachtig cultureel erfgoed, waar een enorm potentieel in zit om verder op te bouwen, om er in de toekomst een sociale en maatschappelijk relevante plek van te maken.

tijdelijkheid met stabiliteit koppelen

Laat dit een pleidooi zijn voor een semi-permanent broedklooster, die stabiliteit aan tijdelijkheid koppelt. Een duurzame oplossing rekt op stabiliteit. Het tijdelijke programma garandeert de pijlers van de broedplek: de verbinding van maatschappelijke thema's, sociaal kapitaal en adaptief karakter. Om de broedplek te verduurzamen moet volgens ons het klooster tijdelijke programma's combineren met permanente programma's.

het klooster moeten open en inclusief zijn

Laat dit een pleidooi zijn voor een duurzame broedplek die zich inclusief openstelt, en toegankelijk is voor iedereen. Een klooster waar iedereen ongeacht zijn achtergrond, huidskleur, gender, of religie welkom is. Een klooster waar de mensen die het meest ruimte nodig hebben er ook ruimte vinden.

instrumentaliseer de actoren niet

Laat dit een pleidooi zijn voor de partners die mee de erfenis van Toestand bepalen, een pleidooi voor een broedplek die voortbouwt op de fundamenteën van Toestand, geënt is op de buurt en vanuit een bottom-up werking groeit. De transitie naar een permanente broedplek faciliteert perspectief voor de bestaande partners die anders samen met Toestand het klooster zouden uitzwaaien.

zoek naar gemene noemer: grondslag

Laat dit een pleidooi zijn voor een samenwerkingsmodel waarbij elke partner ongeacht zijn grootte of kapitaal, zeggenschap heeft en iedereen handelt volgens dezelfde overeengekomen grondslag. Een gemeenschappelijk doel stimuleert nieuwe samenwerkingen die elkaar ondersteunen en inspireren.

matchmaker moet onpartijdig zijn

Laat dit een pleidooi zijn voor Toestand, de matchmaker in de huidige werking van Mona. Ze maakt van deze plek een bruisende omgeving, vol leven, solidariteit en enthousiasme.

verscheidenheid in ruimtes bewaren

Laat dit een pleidooi zijn voor het klooster, die een waaier aan uiteenlopende ruimtes bevat waar een enorm potentieel in zit. De verscheidenheid aan ruimtes bieden ruimte om te broeden. De veelheid aan kamers met verschillende eigenschappen garanderen het sociaal-adaptieve karakter van het klooster en moeten bewaard blijven als het klooster een broedplek wil blijven.

witruimtes moeten wit blijven

Laat dit een pleidooi zijn voor de witruimtes in het klooster. Die ruimtes waar gebruikers vrij spel hebben, waar geen vaste meubels of andere drempels het gebruik hypothekeren, zijn broedruimtes.

uitbreiden van de keuken

Laat dit een pleidooi zijn voor de centrale, verbindende rol van de keuken. Het is een plek waar spontaan mensen samenkomen om kennis en cultuur te delen.

tuinen moeten groen blijven

Laat dit een pleidooi zijn voor de drie bloeiende kloostertuinen. De grote weelderige tuin met zijn brede kruinen zorgt voor verademing in een stenen stad. De gemoedelijke oostelijke tuin staat in schril contrast met de stedelijkheid van het Spiegelplein. De ingesloten binnentuin, langs alle kanten te bewonderen met de rondgang, is het hart van het kloostergebouw.

leegstaand erfgoed dient op een waardevolle manier te worden herbestemd

Laat dit een pleidooi zijn voor al het leegstaande erfgoed. Er zit enorm veel kwaliteit en potentieel in deze plekken. Deze gebouwen dienen op een respectvolle manier herbestemd te worden.

ondersteun tijdelijke invullingen

Laat dit een pleidooi zijn voor tijdelijke invullingen. Ze barsten van enthousiasme en experiment en kunnen het begin zijn van een rijke broedplek.

investeer in broedplekken

Laat dit een pleidooi zijn voor broedplekken. In een gepolariseerde overweldigende samenleving, maken zij nieuwe bruggen tussen mensen, tussen sectoren, tussen disciplines. Zij leren ons om samen te werken, activistisch, solidair en flexibel te blijven. Ze leren ons dat de toekomst iets vatbaar is, iets grijpbaar en bewerkbaar. Ze leren ons dat de toekomst datgene is wat je er zelf van maakt.

BIBLIOGRAFIE

BOEK

Dirkx, Lola, Pepijn Kennis, Lucas Destrijcker, *Leegstond - handleiding voor gebruik van leegstaande ruimte*. Brussel: Toestand vzw, 2018.

Gijsels, Tom, Bie Vancraeynest, Tine Declerck, Céline Gaza, Isabelle N'diaye, Andrea Urbina Padin, Gaëlle Tardé, *Allée Du Kaai*. Brussel: Leefmilieu Brussel en Toestand vzw, 2023.

Jacobs, Jane. *The Death and Life of Great American Cities* (New York: Random House, 1961), p. 369

Miss Miyagi, *Draaiboek alternatieve ontwikkelings- en financieringsmodellen voor moeilijk herbestemmen erfgoed*. Leuven: stad Leuven, 2019, <https://issuu.com/missmiyagi.eu/docs/20230828-alternatieve-ontwikkeling>

Putnam, Robert. *Bowling Alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster, 2000.

THESIS

Benoot, Toon. *De Nog-Niet-Stad: De betekenis van tijdelijke invullingen als samenlevingsopbouwpraktijk*. Master Thesis, Universiteit Gent, 2016.

Berlengé, Astrid, Una Buseyne, Wynand Jonckheere, Ella Ooms, Jef Potargent, and Boris Van Belle. *Atlas Broedplekken*. Master thesis, Universiteit Gent, 2024.

Driesen, Anton. *Temporary use in Brussels: Assessing an expanding field*. Master Thesis, Vrije Universiteit Brussel, 2023.

Nelissen, Mathis. *The Occupied City: Pathways and Deadlocks for a Social Just Brussels*. Master Thesis, KU Leuven, 2022.

Van Tilborgh, Lotte. *Tijdelijke invulling. Een vaste waarde?* Master Thesis, Universiteit Gent, 2019.

ARTIKEL

Marchal, Elsa. "Tijdelijk gebruik geeft inzicht." A+ 304 (2023): 45-48.

Silvrants-Barclay, Els. "Over tijdelijkheid en permanentie: De archipelago van de nomadische kunstenaar," *Ruimte* 46 (2020): 24-27.

Gario, Quinsy, Sofie Joye, Chris Keulemans, Lara Staal, "Ruimte (maken) voor stedelijke creatie," *Kunstenmagazine* (2020): 8-96.

ONLINE ARTIKEL

Bauwens, Lietje, en Els Silvrants-Barclay. “Ruimte voor kunst (en andere stedelijke fantasieën).” Rekto:Verso, 2020. 18 mei, 2020. <https://www.kunsten.be/nu-in-de-kunsten/ruimte-voor-kunst-en-andere-stedelijke-fantasieen/>.

Boie, Gideon. “De hoofdstad is geen shoppingmall,” De Standaard, 17 augustus, 2023, <https://www.standaard.be/cnt/dmf20230816-96066505>.

Goethal, Maarten. “Wanneer het terras aan het plein vreet: ‘Zitten? Dat is dan vijf euro,’” Bruzz, 7 juni, 2023, <https://www.bruzz.be/economie/wanneer-het-terras-aan-het-plein-vreet-zitten-dat-dan-vijf-euro-2023-06-07>.

“Huurprijzen in Brussel stegen nooit zo snel,” Bruzz, 7 februari, 2024, <https://www.bruzz.be/actua/economie/huurprijzen-brussel-stegen-nooit-zo-snel-2024-02-07>.

Kelepouris, Stavros. “19 organisaties vechten voorrangregels kinderopvang aan bij Grondwettelijk Hof,” DeMorgen, 20 maart, 2024, <https://www.demorgen.be/nieuws/19-organisaties-vechten-voorrangsregels-kinderopvang-aan-bij-grondwettelijk-hof-bca18a12/?referrer=https://www.google.com/>.

Lelong, Jorn. “‘Zo ontnem je hen alle ontwikkelingskansen’: nieuwe regels voor werkende ouders veroorzaken chaos in crèches,” DeMorgen, 3 april, 2024, <https://www.demorgen.be/nieuws/zo-ontnem-je-hen-alle-ontwikkelingskansen-nieuwe-regels-voor-werkende-ouders-veroorzaken-chaos-in-creches-b24cd81c/?referrer=https://www.google.com/>.

Lenaerts, Johny. “Henri Lefebvre en Het Recht Op De Stad,” Globalinfo, 6 november, 2015, <https://www.globalinfo.nl/Achtergrond/henri-lefebvre-en-het-recht-op-de-stad/>.

Mayda, Kubra, Kristof Vadino, “Van wie is het stadscentrum? ‘We zijn vergeten wat inwoners zelf belangrijk vinden,’” De Standaard, 12 augustus, 2023, https://www.standaard.be/cnt/dmf20230811_95794196?&articlehash=UBT1R20GtFj5RZuEy-7cDfXFa7HkGo%2F4M9kuUHtaaGdKIgOgddHlNnzUC%2Fvc%-2BxFjmLVrjTsfYtGF%2Bwo9EMbZ%2FK5r31cF8TfW8FykGf5fCH-PQsrDac4hNZioTMzRNxSI%2FYGa3wtXfmbTIEAet61gQ32ob-1ZbSh3YXp2xU2ofUkErtWj97p%2F7ZUibw5Joxeb89Nd2RMkN-GitM1e6jVvscZngpD8l%2FahQlEsP1%2BmLDKa3ABF1BAetmoIT-CZtnN2XCqaXtW2rSAJTJ8XCHccJukzii9PG6x0rFK%2Fho88xOp-GK6QeYb2DajhobK8bpEPJ33%2FOz0SwRGm5hRb4b%2FNoG4C-Jg%3D%3D.

“Prijzen woonzorgcentra gestegen met 4 procent: “Gemiddelde bewoner moet elke maand 542 euro bovenop pensioen leggen,” VRTnws, 29 april, 2024, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/04/29/woonzorgcentra-barometer/#:-:text=De%20gemiddelde%20prijs%20voor%20>

een, is %20dan%20ook%20groter%20geworden.

Romans, Stéphanie. “Brusselse nieuwbouwwoning moet balkon of terras hebben,” *DeTijd*, 20 december 2024, <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/brussel/brusselse-nieuwbouwwoning-moet-balkon-of-terras-hebben/10514343.html#:~:text=Een%20nieuwbouwproject%20langs%20het%20kanaal%20in%20Anderlecht.&text=Elke%20Brusselse%20nieuwbouwwoning%20moet%20verplicht,deze%20legislatuur%20definitief%20wil%20goedkeuren>.

Sacco, Muriel, Wendy Smits, Dimo Kavadias, Bram Spruyt, Caroline d’Andrimont, “De Brusselse jeugd: tussen diversiteit en kwetsbaarheid,” *Brussels Studies*, 25 april, 2016. <https://journals.openedition.org/brussels/1344>.

“Toestand zoekt nieuwe invulling voor leegstaand klooster in centrum Jette.” *Bruzz*, 23 november, 2024. <https://www.bruzz.be/samenleving/toestand-zoekt-nieuwe-invulling-voor-leegstaand-klooster-centrum-jette-2022-11-23>.

Torfs, Michaël, Sandra Cardoen, “Prijzen rusthuizen blijven maar stijgen: worden onze woonzorgcentra onbetaalbaar?” *VRTnws*, 2 oktober, 2023, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/09/30/rusthuizen-duurder/>.

Van Nieuwhove, Job. “Allee Du Kaai viert achtste verjaardag met tijdelijk museum,” *Bruzz*, 12 januari, 2022. <https://www.bruzz.be/videoreeks/woensdag-12-januari-2022/video-allee-du-kaai-viert-achtste-verjaardag-met-tijdelijk>.

Van Renterghem, Bram. “Indirah Osumba: ‘Jette is een soort schatkist.’” *Bruzz*, 14 november 2017. <https://www.bruzz.be/samenleving/indirah-osumba-jette-een-soort-schatkist-2017-11-14>.

Verhaege, Olaf, Dieter Dujardin, Thomas Roelens, Raphael Cockx, “Waar vloeit uw belastinggeld naartoe?” *Multimedia.tijd*, 12 februari, 2024, <https://multimedia.tijd.be/begroting/>.

INTERVIEW

Leontien, Michiel, Wiebe, “De Koer is pas succesvol als common als niet éénstemmigheid (consensus), maar meerstemmigheid (consent) mogelijk blijft.” Interview by CommonsLab, 15 april, 2022. <https://commonslab.be/commoner-in-de-kijker/2022/4/15/de-koer-gent>.

WEBSITE

Anagramproject, “Anagram aslb, à propos,” geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.anagramproject.org/>.

Bisa.brussels, “Ruimtelijke Ordening en Vastgoed,” geraadpleegd op 2 mei, 2024, <https://bisa.brussels/themas/ruimtelijke-ordening-en-vastgoed/sociale-woningen>.

Bredeschool, “Coördinatie en Samenwerking,” geraadpleegd op 1 juni, 2024, <http://www.bredeschool.org/themas/organisatie-van-een-brede-school/co%C3%B6rdinatie-en-samenwerking>.

Cejette, “Centre d’Entraide de Jette,” geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.cejette.be/>.

Collectifatta, “Espace flottant,” geraadpleegd op 16 mei, 2024, <https://collectifatta.wordpress.com/>.

DanielDzidzonu, “About Dzidzonu,” 29 maart, 2018, <https://danieldzidzonu.com/2018/03/29/about-us/>.

Dekoer, “Verhuur,” geraadpleegd op 2 februari, 2024, <https://dekoer.be/verhuur/>.

Facebook, “Les Atelier Combinés,” geraadpleegd op 14 maart, 2024, <https://www.facebook.com/lesatelierscombines/?paipv=0&eav=AfbD-LGiAnjOK0WO29Mc4o4oRtc3nukhkRtbS0AFHHaTYXYcMmB-w7uUhZVXLpt-qg-SM&-rdr>.

Facebook, “Pouce Pousse,” geraadpleegd op 12, maart, 2024, <https://www.facebook.com/soulglow.be/>.

Facebook, “Viva Vittoria Bruxelles,” 28 september, 2023, <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=274300362170901&id=100087728170489&set=a.274300565504214&locale=nl-NL>.

Febiovw, “LOCKING-OUT-effect. Uitsluiting van kwetsbare Brusselse jongeren op de arbeidsmarkt,” 11 december 2023, <https://febiovw.org/2023/12/11/locking-out-effect-uitsluiting-van-kwetsbare-brusselse-jongeren-op-de-arbeidsmarkt/>.

Gardens.brussels, “Westparc,” geraadpleegd op 3 april, 2024, <https://gardens.brussels/nl/groene-ruimten/westparc>.

“Infrastructuur,” Abc-web, geraadpleegd op 6 juni, 2024, <https://www.abc-web.be/abc-huis-brussel/infrastructuur/>.

Inlimbo.brussels, “In-Limbo,” geraadpleegd op 10 maart, 2024 <https://www.inlimbo.brussels/dash/dist/index.html#/home>.

Instagram, “lajeteemona,” geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.instagram.com/lajeteemona/>.

Kbs-frb, “Betlehem voor sociale huisvesting (Fonds),” geraadpleegd op 22 maart, 2024, <https://kbs-frb.be/nl/betlehem-voor-sociale-huisvesting-fonds>.

Kerknet, “Broeders van Sint Jan verlaten priorij van Jette,” 5 januari, 2022, <https://www.kerknet.be/aartsbisdom-mechelen-brussel/artikel/broeders-van-sint-jan-verlaten-priorij-van-jette>.

Labolobo, “Labolobo, solidarity between generations,” geraadpleegd op 15 mei, 2024, <https://labolobo.eu/nl/>

Leegbeek.brussels, “6 500 000 m2 LEEGSTAND : de 20ste gemeente van Brussel,” geraadpleegd op 2 april, 2024, <https://nl.leegbeek.brussels/>.

Microsondesyak, “Fabrication d’ateliers et de pièces radiophoniques,” geraadpleegd op 20 april, 2024, <https://microsondesyak.com/>.

MindfulnessbyCeline, “Reconnecting with our true essence,” geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://www.mindfulnessbyceline.com/>.

Missmiyagi, “Wie is Miss Miyagi?” geraadpleegd op 19 maart, 2024, <https://www.missmiyagi.eu/nl/missie>.

Monument.heritage.brussels, “Inventaris van Bouwkundig Erfgoed,” geraadpleegd op 27 april, 2024, <https://monument.heritage.brussels/nl/buildings/24782>.

Norwest, “Club Norwest,” geraadpleegd op 15 mei, 2024, <https://www.norwest.be/nl/netwerk-norwest/club-norwest>.

Onze Werking,” vriendevanhethuizeke, geraadpleegd op 4 mei, 2024, <https://www.vriendenvanhethuizeke.be/nl/over-ons/onze-werking>.

PLOEF, “Kalaripayat,” geraadpleegd op 2 mei, 2024, <https://www.ploef.eu/kalaripayat/>.

Samusocial, “De belangrijkste eisen van de Brusselse daklozensector in de aanloop van de verkiezingen 2024,” 11 maart, 2024, <https://samusocial.be/de-belangrijkste-eisen-van-de-brusselse-daklozensector-in-de-aanloop-naar-de-verkiezingen-van-2024/>.

Samusocial, “SOS : Social Sector Out Of Service, Dakloosheidscrisis in Brussel : noodkreet van een uitgeputte sector of uitgeputte sector roept om hulp,” 13 maart, 2024, <https://samusocial.be/sos-social-sector-out-of-service-dakloosheidscrisis-in-brussel-noodkreet-van-een-uitgeputte-sector-of-uitgeputte-sector-roept-om-hulp/>.

Sint-Goedele.brussels, “Goed onderwijs Goede kinderopvang,” geraadpleegd 13 mei, 2024, <https://sint-goedele.brussels/>.

Soulglow, “Soul Glow, Notre but,” geraadpleegd op 12 maart, 2024, <https://soulglow.be/>.

Statbel.fgov, “Vastgoedprijzen,” geraadpleegd 2 mei, 2024, <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/vastgoedprijzen#panel-15>.

Studyspaces.brik, “StudySpaces,” geraadpleegd op 15 mei, 2024, <https://studyspaces.brik.be/>.

Taijibxl, “Groupe de Tai Chi Chuan Style Yang Traditionnel de Belgi-

que,” geraadpleegd op 22 april, 2024, <https://www.taijibxl.be/>.

Toestand, “Mona,” geraadpleegd op 24 februari, 2024, <https://toestand.be/projecten/Monast%C3%A8reJette> .

Track.brussels, “About,” geraadpleegd op 6 april, 2024, <https://www.track.brussels/nl-be/about>.

VGC, “Plan Atelier,” geraadpleegd op 26 april, 2024, <https://www.vgc.be/wat-biedt-n-brussel/cultuur/plan-atelier>.

Waka-up. “Women’s Activities Kids Around-Uniting People,” geraadpleegd op 12 april, 2024, <https://www.waka-up.be/>.

Wikipedia, “Lijst van beschermd onroerend erfgoed in Jette,” geraadpleegd op 27 april, 2024, https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_beschermd-onroerend-erfgoed-in-Jette.

Youtube, “Projet Bethlehem - 10ANS -,” 26 november, 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=BfTYIyLCRCc>.

Zones-sensibles, “Manifesto,” geraadpleegd op 2 maart, 2024, <http://www.zones-sensibles.org/manifesto/>.

RAPPORT

Aartsbisdom Mechelen-Brussel, *Project Betlehem Activiteitenverslag 2021 – 2022*. Brussel: Patrick du Bois, 2022, <http://www.bethleem.be/1-project-betlehem.html>.

Bethlehem Sociale Huisvesting, *Presentatiemap*. Brussel: Katholieke Coördinatie voor Sociale Huisvesting, 2017, <http://www.bethleem.be/documents/tijdeloze-presentatiemap-b-2017.pdf>.

Brede School de Verrekijker, *presentatie-werking-de-verrekijker*. 2019, <https://ondersteuningstoolbredeschool.be/content/4-praktijkvoorbeelden/6-jaar-brede-school-de-verrekijker/presentatie-werking-de-verrekijker.pdf>.

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. *Zoom op de gemeenten: Jette*. Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vivalis.Brussels. Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2024.

Community Land Trust Brussels, Ecores, Communa, Equal Partners, *Participatieve studie over de brussels Commons*. Brussel: Leefmilieu Brussel, Brussel Economie en Werkgelegenheid, 2023,

Confederatie van ImmobiliënBeroepen, *Huurbarometer Brussel: ‘Brusselse huurprijzen stegen in 2023 stuk feller dan in Vlaanderen en Wallonië’*. 7 februari, 2024, <https://www.cib.be/actua/df02c9ed-932c-4f59-8bd4-fd042f481025/huurbarometer-brussel-brusselse-huurprijzen-stegen-in-2023-stuk-feller-dan-in-vlaanderen-en-wallonie>.

De Blander, Rembert, Anneloes Vandenbroucke, Pierre Marissal, and Benjamin Wayens. *Analyse van de haalbaarheid en de operationaliteit van een inventarisatie van de leegstaande woningen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Synthese*. Brussels: BSI.brussels, 2024.

De Koer, *Jaarverslag 2017*. Vzw De Vergunning, 2017, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2018/04/Jaarverslag-DeKoer-2017-paginas-1.pdf>.

De Koer, *Jaarverslag 2019*. Vzw De Vergunning, 2019, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2020/12/deKoer-jaarverslag-2019.pdf>.

De Koer, *Jaarverslag 2020*. Vzw De Vergunning, 2020, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2021/12/deKoer-jaarverslag-2020.pdf>.

De Koer, *Jaarverslag 2021*. Vzw De Vergunning, 2021, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2022/09/DEKOER-JAARVERSLAG-2021-DI-GITAAL.pdf>.

De Koer, *Jaarverslag 2022*. Vzw De Vergunning, 2022, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2023/08/DEKOER-JAARVERSLAG-2022-DI-GITAAL-5.pdf>.

De Koer, *Jaarverslag 2023*. Vzw De Vergunning, 2023, <https://dekoer.be/wp-content/uploads/2024/04/DE-KOER-JAARVERSLAG-2024.pdf>.

Inclusief Brussel, *Kwetsbaarheid en veerkracht in Brussel: Brusselse gezinnen met kinderen in precaire leefomstandigheden*. Brussel Platform Armoede, CAW Brussel, Samenlevingsopbouw Brussel, Kenniscentrum WWZ, 2020, <https://www.kenniscentrumwwz.be/sites/default/files/bijlagen/onderzoeksrapport%20precaire%20gezinnen.pdf>.

Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. *Besluit van de Brusselse regering tot inschrijving op de bewaarijst van de sintmagdale-nakerk en het redemptoristenklooster*. Brussel. <https://doc.patrimoine.brussels/REGISTRE/AG/026-023.pdf>.

Ondersteuningstool Brede School, *Maatschappelijke participatie en talentontwikkeling*. 2019, <https://ondersteuningstoolbredeschool.be/content/4-praktijkvoorbeelden/6-jaar-brede-school-de-verreikijker/presentatie-verreikijker-talentontwikkeling-naar-maatschappelijke-participatie-1-1.pdf>.

Onderwijscentrum Brussel, *Visietekst 'Brede School'*. Brussel: Vlaamse GemeenschapsCommissie, 2022, <https://www.onderwijscentrumbrussel.be/sites/onderwijscentrumbrussel/files/2022-05/Visietekst%20BredeSchool%20%28LO%29.pdf>.

Samusocial.brussels, *2023 activiteitenverslag*. Brussel: Sébastien Roy, New Samusocial asbl, 2023, <https://samusocial.be/wp-content/uploads/2024/07/01-RA-SAMUSOCIAL-2023-NL-interactief.pdf>.

Stad Brussel, *Strategie ter Bestruiding van leegstaand en verwaarloosd vastgoed – verslag 2021*. Brussel: Destad, 2021, [https://www.brussel.be/sites/default/files/bxl/workflow/28-06-2021/28%2006%202021%20OJ%20point-punt%20\(027\)/027-Verslag%202021%20-%20Bijlage%20\(NL\).pdf](https://www.brussel.be/sites/default/files/bxl/workflow/28-06-2021/28%2006%202021%20OJ%20point-punt%20(027)/027-Verslag%202021%20-%20Bijlage%20(NL).pdf).

Steunpunt Diversiteit & Leren, *Wat is een Brede School? Een referentiekader*. Gent, Steunpunt Diversiteit & Leren, 2010, <http://www.brede-school.org/sites/default/files/2010-Wat%20is%20een%20Brede%20School-deel%201.pdf>.

Toestand, *Marie Moskou*. 2018, <https://toestand.be/assets/pdf/14-april-2018-keyelements-nl.compressed.pdf>.

Verhuurgerust, *Sociaal Verhuren doe je met een gerust hart, Informatiebrochure*. Provincie Oost Vlaanderen, 2022, <https://verhuurgerust.be/wp-content/uploads/2022/09/Informatiebrochure-kandidaat-verhuurders.pdf>.

Laat dit een pleidooi zijn voor het Maria-Magdalenaklooster, een prachtig cultureel erfgoed, waar een enorm potentieel in zit om verder op te bouwen, om er in de toekomst een sociale en maatschappelijk relevante plek van te maken.

Laat dit een pleidooi zijn voor een semi-permanent broedklooster, die stabiliteit aan tijdelijkheid koppelt. Een duurzame oplossing rekent op stabiliteit. Het tijdelijke programma garandeert de pijlers van de broedplek: de verbinding van maatschappelijke thema's, sociaal kapitaal en adaptief karakter. Om de broedplek te verduurzamen moet volgens ons het klooster tijdelijke programma's combineren met permanente programma's.

Laat dit een pleidooi zijn voor een duurzame broedplek die zich inclusief openstelt, en toegankelijk is voor iedereen. Een klooster waar iedereen ongeacht zijn achtergrond, huidskleur, gender, of religie welkom is. Een klooster waar de mensen die het meest ruimte nodig hebben er ook ruimte vinden.

Laat dit een pleidooi zijn voor de partners die mee de erfenis van Toestand bepalen, een pleidooi voor een broedplek die voortbouwt op de fundamenteën van Toestand, geënt is op de buurt en vanuit een bottom-up werking groeit. De transitie naar een permanente broedplek faciliteert perspectief voor de bestaande partners die anders samen met Toestand het klooster zouden uitzwaaien.

Laat dit een pleidooi zijn voor een samenwerkingsmodel waarbij elke partner ongeacht zijn grootte of kapitaal, zeggenschap heeft en iedereen handelt volgens dezelfde overeengekomen grondslag. Een gemeenschappelijk doel stimuleert nieuwe samenwerkingen die elkaar ondersteunen en inspireren.

Laat dit een pleidooi zijn voor Toestand, de matchmaker in de huidige werking van Mona. Ze maakt van deze plek een bruisende omgeving, vol leven, solidariteit en enthousiasme.

Laat dit een pleidooi zijn voor het klooster, die een waaier aan uiteenlopende ruimtes bevat waar een enorm potentieel in zit. De verscheidenheid aan ruimtes bieden ruimte om te broeden. De veelheid aan kamers met verschillende eigenschappen garanderen het sociaal-adaptieve karakter van het klooster en moeten bewaard blijven als het klooster een broedplek wil blijven.

Laat dit een pleidooi zijn voor de witruimtes in het klooster. Die ruimtes waar gebruikers vrij spel hebben, waar geen vaste meubels of andere drempels het gebruik hypothekeren, zijn broedruimtes.

Laat dit een pleidooi zijn voor de centrale, verbindende rol van de keuken. Het is een plek waar spontaan mensen samenkomen om kennis en cultuur te delen.

Laat dit een pleidooi zijn voor de drie bloeiende kloostertuinen. De grote weelderige tuin met zijn brede kruinen zorgt voor verademing in een stenen stad. De gemoedelijke oostelijke tuin staat in schril contrast met de stedelijkheid van het Spiegelplein. De ingesloten binnentuin, langs alle kanten te bewonderen met de rondgang, is het hart van het kloostergebouw.

Laat dit een pleidooi zijn voor al het leegstaande erfgoed. Er zit enorm veel kwaliteit en potentieel in deze plekken. Deze gebouwen dienen op een respectvolle manier herbestemd te worden.

Laat dit een pleidooi zijn voor tijdelijke invullingen. Ze barsten van enthousiasme en experiment en kunnen het begin zijn van een rijke broedplek.

Laat dit een pleidooi zijn voor broedplekken. In een gepolariseerde overweldigende samenleving, maken zij nieuwe bruggen tussen mensen, tussen sectoren, tussen disciplines. Zij leren ons om samen te werken, activistisch, solidair en flexibel te blijven. Ze leren ons dat de toekomst iets vatbaar is, iets grijpbaar en bewerkbaar. Ze leren ons dat de toekomst datgene is wat je er zelf van maakt.